



FRANÇOISE
MALET-JORIS

Minciunile



Colecția GLOBUS / Editura Univers

.



COPERTA COLECȚIEI DE ION STATE

Grafica: Viorel Popescu. Ilustrația: Florin Ciubotăru

Fr. Mallet-Joris

LES MENSONGES

© René Julliard, Paris, 1956

GLOBUS



Françoise Mallet-Joris

MINCIUNILE

Traducere de
Serban Velescu

EDITURA UNIVERS

București

1978

PARTEA ÎNȚII

Totul era cenușiu afară, pereții lungi ai spitalului întunecat, bazinul de formă pătrată unde apa clipoceă încetișor, casele jur-împrejur, pînzele adormite ale bărcilor. În casa cu balcon dublu, înfiptă ca o sfidare în mijlocul caselor vechi, dărăpănate, în camera mare, plină de umbră răcoroasă, un trup robust, nemișcat, mima somnul.

Totul era liniștit, cheiurile, antrepozitele închise, cafenelele unde abia mijea cîte o lumină și fluviul nemișcat ce emana o ceață ușoară prin care, pe docurile plutitoare, se vedeau agitîndu-se niște siluete ireale.

Corpul întins pe patul de stejar tot nu se mișca. Doar pumnii crispați și, din cînd în cînd, cîte o tresărire a pleoapelor violacee arătau că bătrînul se trezise. Bătaia inimii, respirația chinuită, erau oare perceptibile în liniștea camerei? Lui i se părea că le deslușește zgomotul.

Totul era cenușiu afară, rece, pur, sub vîntul care se iscase dis-de-dimineată, măturînd mirosurile de bere, de prăjeală, de pește, de io-

doform, toate bătrânele, liniștitoarele mirosuri umane, pînă la cel al patului scăldat în sudoarea neliniștei.

Iar în casă totul dormea. Și-i închipui deodată : Suzanne, micuța bonă, dormind la mansardă, cu trup de animal tînăr, grăsuț, ghemuit, respirînd repede și puternic ; Castereau, omul de dirvală, odihnindu-se în liniște, în po-fida bolii de ficat, cu fața lui slabă și gălbejită, în sfîrșit destinsă, infestînd aerul cu respirația-i agitată ; bucătăreasa, cu mîinile încrucișate ca de moarte, cu carnetul de socoteli sub căpătîi ; la etajul I, nu departe de el, doamna Nunez, sora lui, respirînd aerul cu aviditate, profitînd de somn cu aceeași lăcomie, cu aceeași poftă jovială pe care o etala și la masă ; în sfîrșit, jos, în salonașul care dădea în grădină, Alberte, cu fața ei albă, imobilă, cu părul negru împletit cuminte, cu picioarele apropiate, mîinile încrucișate, ca statuile liniștite ce împodobesc mormintele.

Mai departe, în cartierul de sus al orașului, într-una din acele case unde domnește ordinea, nepotul său Philippe dormea alături de nevastă-sa Simone, care uitase propria-i urîțenie și infidelitățile soțului. Iar fiica lor, Louise, o blondă grasă și ștearsă, visa actori de cinema. Și Roger, nepotul său, dormea lîngă nevastă-sa, într-un pat fals stil Ludovic al XV-lea, iar copiii lor dormeau și ei. Și Maalens contabilul bilbîit, dormea între perdele de creton la Ho-

telul Smyrna ; și domnișoara Paule, dactilografa, dormeau și Henri și Yves, secretarii săi, toți cei pe care îi chema pe numele mic, pe care îi conducea printr-o simplă încruntare a sprâncenelor, cărora le făcuse atîta bine, ei și ceilalți, întregul oraș împrejurul său dormea un somn greu, ingrat.

El singur, nemișcat, în mijlocul acestui oraș de piatră, al acestei case de plumb, trăia, gîndea, aștepta. Și neliniștea informă a dimineții se apropia de pat, afectuoasă, grăbită, grăbită, ca un cîine de coșmar.

Singurii treji, docherii soseau acum în port, își trimiteau unul altuia lăzi grele de fructe, bine înfipti pe picioare, cu mijlocul încins într-o centură neagră, lată, fericiți fără să știe, de forța lor echilibrată și de dimineața răcoasă de vară. Sirena unui vapor stîrnea, din cînd în cînd, cîțiva pescăruși. Ceva scîrțîia în cala unui petrolier. O lămîie căzută străluci cîteva clipe în umbră. O barcă cu pînze cenușii se îndepărta. Încă un moment de tăcere. Undeva, pe o plajă, marea spăla oase de păsări.

Renunțînd la prefăcătorie, corpul întins se răsuci, respirația greoaie se întee, ochii, în sfîrșit, se deschiseră. Un braț plin de cute, de cicatrici, de pete se ridică, dominînd această masă grea de carne. Căzu înapoi.

— Șaizeci de ani, se gîndi el. Poate încă douăzeci de ani de viață...

În fiecare zi, cea dintîi privire (o umbră de privire pe care o strecura printre gene, sperînd mereu să întîlnească o rază vie a zilei) găsea fereastra tot mai întunecată. Totuși era

vară. O vară proastă, ce-i drept. Cețoasă, străbătută de ploii scurte și de raze palide... Ora ? Să fie șapte ? Poate șase ? În fiecare zi se trezea mai devreme. Și sufocările, greutatea asta pe piept, durerile sfișietoare din brațul stîng... „Un simplu reumatism, spunea Roger. Agravat, bineînțeles, de tulburări nervoase. Un pic de falsă anghină pectorală. Nimic prea serios. Cu viața pe care o duci — poți să trăiești o sută de ani...”

În sfîrșit, se făcuse ziuă. Un pas sub fe-reastră. Curînd, va auzi fluieratul poștaşului, bi-doanele lăptarului ciocnindu-se, ușile negre ale antrepozitelor trîntindu-se, sirena uzinei gemînd. Dar nu. Din nou liniște. Era probabil mai de-vreme ca ieri.

— Va trebui să-i cer lui Roger să mărească doza, spuse el, aproape cu voce tare. Și își aminti imediat, fără să vrea, de cîte ori, în ultimii doi ani, pronunțase cuvintele acestea. Calmante, simple calmante, apoi puțină mor-fină...

Neliniștea înfrîntă pentru o clipă, apărea din nou după cîteva săptămîni de răgaz, neliniș-tea absurdă, fără noimă, nedreaptă. Un val de minie îl cuprinse la gîndul acestei nedreptăți. Va consulta alt medic. Un medic care o să-l vin-dece. Roger nu-l credea, pentru că era nepotul său... Dar Roger îi spunea că totul se va aranja, că nu era nimic : probabil că avea dreptate. Trebuie să fi fost un medic bun și asta cu atît mai mult cu cît el, Klaes van Baarnheim, i-o poruncea. Dar nu putea porunci nimic som-nului. Și neliniștea era încă în cameră, sușotind

ceva, rîzîndu-și de bătaia grăbită a inimii bătrîne, speriate, urmărind pulsațiile acelei spaimă copilărești.

Furios, reuși cu multă greutate să îndrepte din umeri masa grea a bustului puternic. Așezat, va rezista mai bine acestor fantome vagi, comparabile doar cu cele care se strecoară chiar și în copilăria cea mai liniștită, așa cum o față fără nume se arată pentru o clipă într-o ușă întredeschisă. Sușoteala se potolea ; neliniștea dădea înapoi, bătea în retragere, se mai îndărăt-nicea o clipă ; dar inima bătea mai rar, respirația devenea mai ușoară și era pe cale s-o alunge cu totul, cînd, fără voie, ridică ochii spre oglinda din fața patului și se văzu aplecat înainte, cu sprîncenele încruntate, cu mușchii încordați într-un efort ridicol de a lupta împotriva invizibilului, a inexistentului...

Imaginea aceasta absurdă îl umplu de furie.

— E vina lor, mîrîi el mînios. E vina lor !
Și, întorcîndu-se pe marginea patului, apucă tabloul de sonerii care comanda toate camerele casei. Nu exista nici o cameră, nici un colț unde să nu fie, astfel, prezent, prin intermediul acestui sunet ascuțit, imperativ. Apăsă cu ambele mîini, apăsă frenetic, închipuindu-și-i, cu un fel de bucurie, pe toți smulși brutal din somn, îmbrăcîndu-se în grabă, înnebuniți. Peste tot, în bătrîna casă sonoră, soneriile sunau, sunau, necruțînd pe nimeni, sfîșiind pînă și tăcerea camerelor goale. Se și auzeau ușile trîntindu-se, voci răsunînd, falsetul acru al doamnei Nunez, vocea profundă a Albertei, flecă-reala veselă a Suzanei. Într-o clipă, toți vor fi

acolo, întrecându-se să-l corcolească, prevenindu-i cele mai mărunte dorințe, înconjurându-l cu tumultul, cu viața artificială de care avea nevoie ca de un sînge tînăr. Într-o clipă avea să fie iarăși cel mai iubit tată, frate, stăpîn, centrul acestor rumori înnebunite, pivotul în jurul căruia se învîrtea casa. Apoi se vor auzi sirena uzinei și sutele de oameni care lucrau pentru el, datorită lui ; secretarul îi va aduce dosarele, nepotul, Philippe, va veni să primească ordine, un conducător de sindicat va cere o majorare de salarii, un concurent va cere un ajutor. O să aibă de primit săraci și ajutoare de împărțit. Va discuta, va hotărî, va cîștiga. Rîsul său zgomotos, imperios, mîniile sale joviale vor umple casa : Ziua vie va fi început. Acest corp fără nume, luptînd împotriva forțelor obscure, va fi Klaes van Baarnheim, din nou, pentru totdeauna. Cu un suspin de ușurare, se lăsă să cadă pe spate.

*

De la fereastra sufrageriei se vedea, pe partea cealaltă a bazinului, unde dormitau bărcile avariate, spitalul. La stînga, mașina roșie a negustorului de măruntaie proaspete făcea o pată pe peretele alb. O mare rumoare tristă, alcătuită din voci neliniștite, clinchete de gamele (mulți muncitori își aduceau prînzul acolo și mîncau în picioare, așteptînd ora de vizită), un tropăit prelung de vite răbdătoare urca pînă la fereastra deschisă, în fața căreia stătea bătrînul.

„Va trebui să le pun o bancă, se gîndi el ; o să vorbesc cu doctorul Franck. Ca să poată să aştepte în condiții mai bune.“ În sfîrșit, ușa se deschise spre o curte prăfuită, umbrită de trei platani, și mulțimea intră încet, certată de interni tineri, cu aer important.

Domnul van Baarnheim își bea satisfăcut cafeaua.

— Philippe, notează că e nevoie de o bancă în fața spitalului, spuse el. Cere autorizație de la municipalitate, o să plătesc. Oamenii ăștia de treabă mănîncă în picioare și nu-mi place.

— Mi se pare că asta intră mai curînd în atribuțiile lui Henri, spuse Philippe cu răceală. Nu-i plăcea să fie considerat ca făcînd parte din personalul de serviciu.

— Henri... Henri. Lui am altceva să-i spun.

Făcu cu greutate cîțiva pași, pînă la masa mare, încărcată cu hîrtii. Se sufoca ori de cîte ori încerca să-și deplaseze trupul invadat de grăsime : la început picioarele cam scurte, apoi burta, brațele, cîndva musculoase și robuste, umerii largi care în tinerețe îl făceau să pară un colos, atîta timp cît rămînea așezat, adăpostit înapoia biroului. Și acum grăsimea, inevitabilă ca o maree, îl năpădea pînă la gîtul puternic pe care i-l mîngîiau fetele, transformîndu-i corpul într-o masă neputincioasă. Doar capul neatins scăpase de dezastru, depășindu-l prin urîtenia sa îndrăzneată, prin trăsăturile puternic marcate, pleoapele striate de violet, strecurînd o privire imperioasă, părul aspru care îi mai fascina încă pe trecători, de la servitori și pînă la muncitorii din fabrică, sen-

sibili la forța care, uneori, continua să emane din această ruină impozantă.

În fața biroului, Henri Beck aștepta. Roto-fei, ovin, cu o față aiurită, sub părul frizat, totul în el, de la vesta țipătoare pînă la mîinile butucănoase, respira o prostie sigură. „E evident, se gîndi Philippe, care se refugiase într-un colț și observa scena amuzat, că bietul băiat nu poate inspira decît antipatie. E făcut pentru genul ăsta de necazuri. Cravata asta groaznică, în carouri ! Și ce ghetе ! Dar e de bună-credință. Și la urma urmelor, un băiat cinstit. În sfîrșit ! Unul în plus și nimic mai mult.“

— Dar, domnule, spunea secretarul cu o voce gîtuită care se mai căznea să fie demnă, m-ați autorizat să procedez astfel de mai multe ori. Am crezut că n-o să vă supere cu nimic...

— Ei, dragul meu, răspunse Klaes van Baarnheim frecîndu-și mîinile cu o jovialitate de temut, în ce împrejurări te autorizasem să iei din casă un avans din salariu ?

— Cînd s-a îmbolnăvit maică-mea, murmură celălalt, ați avut bunătatea...

— Bunătatea ! (Van Baarnheim izbucni în rîs.) Sînt mulțumit că binevoiești să o recunoști. După socotelile duminale, aveam mai curînd impresia că găsești lucrul absolut normal ! Bunătatea ! Nerecunoscătorule ! izbucni el deodată. Pentru că te-am ajutat, te-am scos din mizerie, din noroi, din șanț ? Nu mă întrerupe ! Mă răsplătești devalizîndu-mi casa ! Și găsești că asta e o scuză ? Pentru că uneori am consimțit să ascult plîngerile dumi-

tale ipocrite (o fi oare cu adevărat bolnavă mama dumitale ? știu eu dacă ai mamă ?), să te ajut, te consideri îndreptățit să mă furi, să socotești că punga mea e a dumitale, că îți este deschisă la orice oră, să te înfrunți din ea ca să joci la curse, să te ții după fuste, să... Dar dacă ar fi așa, domnule, toți cerșetorii orașului ar fi îndreptățiți să facă la fel !

Secretarul se îndreptă, făcînd o tentativă derizorie de a-și păstra demnitatea. Obişnuit cu furtunile pe care Klaes van Baarnheim le declanşa pentru cel mai mărunț fleac, creierul său greoi nu putuse încă să perceapă în vocea imperioasă nota de jovialitate accentuată, neliniștitoare care, la fabricantul de bere, semnală dorința de a termina.

— Totuși, domnule, făcu el cu vocea lui nazală, încăpățînată, era vorba de salariul meu, de prețul muncii mele...

Un uriaș hohot de rîs îl întrerupse.

— Salariul lui ! L-ai auzit, Philippe, a rostit cuvîntul ăsta : salariul lui ! Iată un băiat pe care l-am cules de pe stradă, în pragul sinuciderii, gata să cerșească, un băiat pe care l-am hrănit, l-am îmbrăcat (era în zdrențe, Philippe, îți amintești ?), un băiat pe care l-am tratat ca pe un fiu, un incapabil pe care, cu o răbdare de înger, l-am învățat o meserie, un nimic pe care l-am făcut om important în societate, poate chiar succesorul meu, dacă s-ar fi purtat bine ! Și băiatul ăsta vine să-mi pretindă un salariu ! (Tonul bătrînului deveni dintr-o dată mai blind, aproape plîngător.) Ah,

Henri, Henri, țineam la tine, băiete ! Amarnic mă mai decepționezi !

„Ce spui ! se gîndea Philippe, irreverențios. De mult timp nu s-a amuzat atît de bine...”

Totuși, tînărul prinsese puțin curaj și, cu o volubilitate stîngace, agresivă, încerca să se facă auzit.

— Dar, domnule, spuneți-mi ce-mi reproșați de fapt ? Totuși nu e posibil... Chiar dumneavoastră m-ați încurajat de sute de ori... Dacă v-am făcut ceva, spuneți-mi-o deschis. Am încercat întotdeauna să vă fiu pe plac... Nu înțeleg...

„Nu, nenorocitul, nu înțelegi. Dacă ai înțelege, nu ți-ai da atîta osteneală. Nu vezi că soarta ta e hotărîtă și că tot ce încerci ca să prelungești agonia nu face decît să-i ofere un spectacol gratis și să-l distreze pe seama ta ?”

— Nu, nu, Henri, orice ai spune, băiete, zise fabricantul de bere cu un ton îmblînzit, nu pot admite... În sfîrșit, de ce ?

— Domnule, cînd o să vă spun despre ce este vorba, sînt sigur că o să mă înțelegeți, spuse celălalt, care credea partida cîștigată și căpăta curaj. E vorba de o tînără — o, de familie excelentă — cu care trebuia să ies în oraș ; din familia Gysels, cea a notarului (își dresese glasul un moment). Și cum nu aveam smoching... vă spun, domnule, pentru că vă spun totul... nu-i așa, sînteți ca un părinte pentru mine... Și nu-i ceva oficial, nu-i așa... Dar în fine, nutrește multă simpatie față de mine. Și am crezut...

— O fată din familia Gysels, murmură gînditor bătrînul. Și ca să te plimbi cu o fată pe care n-o iubești, pe care nu poți s-o iubești, ca să încerci să pui mîna pe averea asta prin mijloacele cele mai josnice — cînd mă gîndesc că îndrăznești să te lauzi cu simpatia pe care ți-o acordă sărmana fată — pentru asta, biet și mărunț arivist, îl furai, îl trădai pe binefăcătorul tău? Ascultă-mă bine, Henri, reluă el, zdrobindu-l cu privirea pe tînrul care-și pierduse toată trufia, dacă mi-ai fi spus : „Am luat banii ca să mă plimb cu o fată pe care o iubesc, o fată cinstită și simplă, de la care nu aștept nimic“, te-aș fi iertat, poate. Dar să te văd încă o dată dovedindu-mi caracterul tău murdar, josnic, e prea mult. Chiar și un părinte, din moment ce îndrăznești să-mi dai numele ăsta, renegîndu-ți propriul tată (acest muncitor merituos și simplu), chiar și un părinte n-ar face pentru tine mai mult decît fac eu : în camera ta ai să-ți găsești bagajele făcute, mai grele la plecare decît la sosire. O să mai găsești într-un plic ceea ce ai îndrăznit să numești salariul tău. Ia costumele pe care ți le-am dat, banii pe care nu i-ai cîștigat, și ia și iertarea mea, Henri. Dar să nu mai calci niciodată în casa asta ! Pentru că atunci aș fi în stare să-ți spun tot ce gîndesc despre tine.

Nemișcată, mută, cu gura întredeschisă, cu ochii mari, sărmana oaie arăta destul de jalnic. Suficiența i se spulberase dintr-o dată, astfel că, pe omul acela prăbușit, costumul tipător, faimoasa cravată cu carouri distonau

foarte puternic cu figura învinsă. Philippe se însărcină să-l conducă pînă la uşă. Cînd reveni, Klaes van Baarnheim se trîntise în fotoliu şi părea destins.

— Am sunat ca să cer bere, spuse el vesel. Ah, ce oboseală, ce decepţii cînd vrei să faci bine !

„Dimpotrivă, ce distracţie, se gîndi Philippe. Ce elixir, pentru un bătrîn, modul acesta de a face binele.“

Probabil că fusese puţin speriat, bietul Klaes, în ziua în care, posesor al unei uzine care funcţiona cu maximum de randament, al unor participări importante la banca Damiaen, a două imobile, a două maşini, ajunsese la capătul dorinţelor. Pentru că acest om de treabă — să fim drepti cu el — nu avea imaginaţie. Cîteva amante, mulţi bani, tablouri false ale pictorilor primitivi, reprezentau puţină agoniseală pentru şaizeci de ani de viaţă. Din fericire, de cîteva ani, îşi descoperise calităţi filantropice neaşteptate. Finanţa clinica doctorului Franck, ajuta pe săraci, îi primea chiar — şi acesta era lucrul cel mai frumos — la masa sa, sub propriu-i acoperiş. Philippe văzuse mulţi asemenea protejaţi, favoriţi de o zi, de o săptămînă, de o lună (pînă acum recordul era deţinut de un pianist ungur care îşi păstrase locul trei luni !). Cît de încîntaţi se arătau, compătimiţi cu atîta generozitate de bătrînul fabricant de bere, atît de luxos instalaţi, adoraţi, copleşiţi ! Şi cum răspundeau dragostei binefăcătorului lor ! Cum îi dăruiau sufletul lor ! Cum, la început neîncrezători, ajungeau,

încet-încet, să-i încredințeze gândurile lor cele mai intime, dorințele cele mai ascunse. Și cum îi înțelegea bătrînul, cum îi aprecia, cum îi mai cuprindea în universul lui, emoționat de propria-i bunătate, pe ei înșiși, pianul lor, cafe-neaua lor care dăduse faliment, atelierul lor de dantele, pe sora lor șchioapă, pe bătrîna lor mamă, pînă în momentul cînd, pentru un cuvînt, un gest, un vis, sau pur și simplu pentru că îl supsesse cu totul, îi arunca din nou în neant, le interzicea să mai rămînă fie și o zi sub acoperișul său, le distrugea cariera, cerea restituirea unui împrumut pe care ambii îl consideraseră drept un cadou, îi lua înapoi surorii șchioape cîrja, mamei oarbe renta, și-și termina opera tratîndu-i pe toți de nerecunoscători care nu urmăreau decît banii lui.

„Și toate astea, se gîdea Philippe, în fața bătrînei figuri destinse, considerîndu-se drept un binefăcător al omenirii !” Toată această plăcere o dobîndea avînd conștiința împăcată și, la urma urmelor, pentru atît de puțini bani ! Ar fi cheltuit mai mult ca să întrețină o dansatoare ; dar ce dansatoare i-ar fi dat această gamă de satisfacții : mulțumire de sine (primul stadiu — ajută pe un nefericit) ; interes romanesc (nefericitul îi povestește viața) ; senzația de a fi făcut o afacere bună (cumpără un suflet, așa cum cumpără niște cearșafuri, pentru că nefericitul care se îneacă socotește geamandura ca pe-o divinitate) ; plăcerea descoperirii (un nerecunoscător !) ; disprețul (toți oamenii sînt la fel) ; milă față de sine însuși

(eu, care l-am scos din noroiul unde se bălăcea !) și, în sfârșit, indignare (ieși afară, nenorocitul !); fără să mai socotim iertarea acordată cu generozitate mizerabilului care-și vede viața ruinată.

Casieri, secretare, contabili, servitori sau simpli bufoni, mereu același procedeu care, uneori, îngreuna mult afacerile. Ei și ! Klaes van Baarnheim putea să și-o permită. Era luxul său. Dealtfel, cei care rămîneau erau de compătimit în aceeași măsură. Nu că Philippe s-ar fi plîns : el era bun la toate, parazit și săritor prin vocație tot atît cît și de nevoie. Dar prin ce minune de răbdare îndurau ceilalți tirania bătrînului și, mai ales, insuportabila lui dorință ca toți din preajmă-i să fie sau să pară fericiți ? Ceea ce le lipea tuturor pe buze un surîs artificial, stîngaci, infirm, care-l amuza pe Philippe. Ai fi zis că toți din casă purtau o uniformă, o uniformă care îi strîngea la încheieturi, dîndu-le aspectul unor manechine. Dealtfel, van Baarnheim se înconjura cu plăcere de diformități : fuseseră momente cînd casa era un adevărat azil de deșuri umane. Unul schiopăta, altul gîngăvea, altul era epileptic... „Un infirm e o ființă mult mai vulnerabilă, mai ușor de înduioșat, de degustat decît un alt om !“ se gîndi Philippe nu fără venin.

Și asta se putea numi, bineînțeles, bunătate.

— Ah, uite și berea ! spuse bătrînul berar satisfăcut. E producție nouă, dragul meu Philippe. Optsprezece grade ! Făcută special pentru mine și pentru prietenii mei. O, dacă aș

vrea s-o pun în vânzare, am bate ușor marca Guinness. Dealtfel, nu spun că n-o s-o fac într-o bună zi...

Băură în tăcere, față în față, ciudat de diferiți ; berarul impozant, în pofida umerilor puțin căzuți, masiv, cu mâini enorme, cu păr des, încă negru, cu pleoape umflate ce-i dădeau aspectul unui leu ; și Philippe care, în pofida celor patruzeci de ani, avea ceva tinerească în linia fină a cefeii, în silueta subțire, elegantă, în mâinile îngrijite, în mișcările vioaie, tăcute. Doar fața unde, sub riduri de amărăciune, de bucurie, de ironie, transpărea mai ales o uriașă plictiseală, doar ochii pe care nici răutatea nu mai reușea să-i însuflețească, aveau o sută de ani...

— Era să uit... spuse deodată bătrînul. Și afacerea noastră ?

— Ce afacere ? spuse Philippe surprins.

— Ei bine, femeia aceea nenorocită... în sfîrșit, trebuia s-o vezi, nu ?

Philippe începu să rîdă.

— Nu credeam că te preocupă atît de mult, spuse el. Am văzut-o, i-am împărtășit intențiile dumitale generoase...

— Și ?

Tonul berarului ascundea prost o nerăbdare care îl uimi pe Philippe.

— Și poți să ai conștiința împăcată. Nu vrea bani, nu vrea să plece din cartier, pe scurt, se simte bine așa cum e. Trebuie să spun că nu mi-a părut... să zicem... în plenitudinea facultăților mințale. Dar s-a exprimat foarte clar,

— Haide, Philippe, glumești. Vrei să spui că cere o amânare? Sau vrea mai mult? Una sau alta, dar n-o să-mi spui...

— Trebuie să spun că am fost tot atît de surprins ca și dumneata, zise Philippe cu nonșalanță. Mă așteptam s-o văd grăbindu-se să nu scape ocazia. Dar, în sfîrșit, dacă nu vrea...

— Înseamnă că n-a înțeles ce voiai de la ea... A crezut că vrem s-o gonim, s-o expulzăm, cînd de fapt e vorba, pur și simplu, să-i asigurăm o viață mai bună, mai demnă, mai...

— Îți repet că a înțeles foarte bine. Am mers pînă acolo încît i-am întins chiar și banii, și i-a refuzat. Era foarte clar.

Berarul rămase mut, stupefiat parcă.

— În sfîrșit, bîlbîi el după o clipă, nu e posibil... Trebuie să fie nebună!

Philippe fu cît pe-aci să izbucnească în ris. „Bineînțeles, trebuie să fii nebun ca să-i refuzi binefacerile. Furia asta de-a face binele mi se pare cam suspectă. Ei da, dragul meu unchi, sînt pe pămînt oameni care se simt foarte bine cu beția lor, cu mizeria lor și care n-au nevoie de dumneata. E greu de înghițit gălușca, nu-i așa? Poate că există chiar și oameni care nu invidiază situația asta admirabilă pe care ți-ai făcut-o cu atîta osteneală. Ce imoralitate! Să îndrăznești să nu fii nefericit!”

— De ce să-ți mai faci griji pentru soarta ei? spuse el perfid. Ți-ai făcut datoria, unchiule. Ai luat copilul, îi plătești mamei o mică pensie, ce vrei mai mult? Dacă femeia asta se simte bine așa...

— Bine așa ! se indignă berarul. Dar e de neînchipuit ! E... (căută un cuvînt pe măsura naivei sale indignări, renunță). Nu, Philippe, e ceva la mijloc. Vrea să-mi facă rău, îți spun... Nu am doar prieteni în orașul ăsta ; soră-mea îmi spunea ieri că, din cauza nenorocitei ăsteia, unii răspîndesc despre mine zvonuri foarte neplăcute.

„Ah, ce inimă bună !“ Philippe se amuza. Doamna Nunez, sora berarului, știa, cînd se prezenta ocazia, să-și ia cîte o mărunță revanșă, exasperată de tributul de recunoștință pe care Klaes o făcea să-l plătească, pentru că o primise, văduvă fiind, în casa lui.

— Doar dacă... medită berarul, doar dacă nu e vorba de vreun șiretlic... Da, nu cred că e chiar așa de nebună. Un sistem ca să obțină mai mult. Da, da, da... În concluzie, un fel de șantaj.

Începu să rîdă. Dispoziția i se schimba repede. Și apoi, pe terenul discuțiilor se simțea la el acasă.

— Sîntem niște proști, dragul meu Philippe. Femeia asta e mai puțin tîmpită decît pare. O s-o trimit imediat pe Alberte să-i vorbească. O să se priceapă ea să vorbească cu maică-sa.

— Crezi ?

— Desigur. E o fată bună. Iată un copil pe care nu regret că l-am luat în casa mea. Știe ce-mi datorează, e discretă, rezervată.

Alții adoptă un cîine, o maimuță, spusese el, eu de ce nu m-aș ocupa de micuța asta ? Fata trebuie să fi avut paisprezece-cinci-

sprezece ani. Chelneriță la cabaretul *Trei co-
cori*, ca și maică-sa. Se spunea că seamănă mult
cu cei din familia van Baarnheim, de la care
moștenise statura și părul brunet. Mama fu
mulțumită (după cîteva fițe) să scape de ea,
contra unei mici pensii. Philippe negociase
afacerea la cererea unchiului său. Fusese pu-
țin neliniștit de toana asta. N-ar fi putut oare
copila să cîștige dragostea capricioasă a bătri-
nului și să pună mîna pe moștenirea care tre-
buia să-i revină lui, doamnei Nunez și fiului
acesteia, doctorul Nunez ? Dar după ce, timp de
cîteva zile, manifestase interes față de fetița
taciturnă pe care o chema Bertha și pe care
el o rebotezase Alberte, bătrînul se plictisi de
ea. Erau șase ani de atunci. Șase ani de cînd
fata era aici, ocupîndu-se de casă, servindu-i
drept infirmieră bătrînului, tot taciturnă, dar
tot mai frumoasă... Șase ani din ziua în care
Philippe o adusese în mașina puternică avînd
perne de culoare gri-deschis, pe copila aceasta
frumoasă încă de pe atunci, cu trup de femeie
și cu o față închisă care simula rău indife-
rența... În realitate, sorbea din ochi automobi-
lul, șoferul distant, apoi casa, camerele mari
cu mobile strălucitoare... Așteptîndu-l pe
Klaes, Philippe încercase destul de brutal
— își mai amintea — să o îmbrățișeze. Dar
ea îl respinsese fără mînie, cu o mișcare a
coapselor, cu o ridicare a umerilor curios de
asemănătoare cu cea a oricărei chelnerițe de
cabaret care respinge mîna indiscretă a cîte
unui client.

Ciudată fată. Din cînd în cînd o observa amuzat. Exista în ea o reținere care îl atrăgea. Nu prea inteligentă, se străduia în mod mult prea vădit să nu comită nici o impolitețe, să adopte o atitudine pe care o considera, probabil, plină de demnitate, în armonie cu casa pe care o admira... Dar în același timp, din cînd în cînd, un gest, o privire trădau în ea sănătatea, aviditatea moștenite, pesemne, de la taică-său, o senzualitate violentă de care, fără îndoială, nu era conștientă... Philippe o socotea foarte apetisantă. Nu pentru că ar fi fost frumoasă ; el nu avea asemenea naivități. Dar vigoarea stăpînită, senzualitatea aceasta ținută în frîu de ceva dureros și tainic îl atrăgeau nespus de mult. Simțea în ea, sub efortul acela emoționant, puțin caraghios, de a fi „distinsă“ și sub vitalitatea ei viguroasă și inconștientă, o umilință ascunsă, o rană poate ignorată ; curiozitățile pe care le ascundeau unele suflete erau singura plăcere ce-l mai emoționa pe cuadragenarul blazat de desfriuri provinciale.

Plăcere, dealtfel, dezinteresată, atît de străină de dorință, încît chiar în acest moment observa, cu același interes, neliniștea și indignarea pe care cea mai neînsemnată contrarietate le stîrnea la unchiul său. Această nouă cută a buzei, neliniștea plutind în adîncul micilor și temuților ochi gălbui, atît de adesea tiranici sau fericiți, ofilirea imperceptibilă a frunții orgolioase, îl emoționau așa cum ar fi făcut-o, pe fața unei femei, semnele premergătoare plăcerii. Îi plăcea să analizeze fiziono-

miile. Era un fel de aplicație a atenției, ca și a oricărei alte facultăți exercitată în detrimentul altora : ajunsese la o remarcabilă finețe a percepției. Găsea într-asta plăceri pe care desfrîurile sistematice încetaseră să i le mai ofere. Cele mai neînsemnate legături, relațiile tainice între oameni cu înfățișări dintre cele mai indifferente, dușmănia cea mai bine ascunsă, dorința ignorată chiar de cel care o încerca, i se revelau parcă grație unui al doilea văz. Și încruntarea ochilor, freamătul buzelor, degradările imperceptibile pe care emoția le produce unei figuri îi erau de ajuns ca să evoce o legătură, o ruptură, o ură, întocmai ca un geolog ce-ar ridica de pe jos o piatră ca să reconstituie o lume dispărută. Acest viciu devenit dar îl ajutase să prospere. Pentru că se întâmplă cu oamenii de afaceri ca și cu îndrăgostiții : cînd obiectul dorinței lor e evocat, se degajă o emoție, o tulburare pe care zadarnic încearcă să o ascundă. Cel care iubește banul nu e mai puțin emotiv decît alții ; după cum încrunta din sprîncene cutare comanditar, după felul în care cutare bancher își freca mîinile, Philippe simțea înșelătoria, minciuna, viclenia elementară și îi biruia fără nici un efort pe oamenii aceștia grași, vîriți pînă în gît în răutatea lor candidă. Se amuza chiar în asemenea măsură, încît era mereu tentat să piardă afacerea, să nu profite de avantaj : plăcerea de a-l auzi bîlbiindu-se sub privirea sa pătrunzătoare pe omul important, de a-l simți emoționat ca un licean înapoia ochelarilor lui groși, cu mîinile umede și cu respirația saca-

dată, sentimentul tulbure de a pătrunde fără osteneală într-un domeniu tainic, aproape că îi erau de ajuns. Dar își redobîndea simțul datoriei, cînd se gîndea la nevastă-sa, Simone, la fiică-sa Louise, la amanta sa, Clara, și atunci încheia una dintre afacerile acelea avantajoase și puțin dubioase ce se ascundeau dincolo de fațada bonomă a Marilor Magazine Brenner, Decorațiuni și Mobile.

În cazul de față, sentimentul datoriei îl readuse la Klaes van Baarnheim, sursă sigură de venituri, și îl auzi declarînd :

— N-ai procedat cum trebuia, Philippe. Femeia asta, care mi-a cedat-o pe fiică-sa pentru o pensie lunară. n-o să refuze suma pe care i-o propun ca să părăsească cartierul. Alberte o să se ducă imediat s-o vadă și să-i repete propunerea mea.

— Și dacă refuză din nou ? spuse Philippe malițios.

Klaes era întotdeauna atît de sigur că totul trebuie să se dea în lături din calea lui ! N-ar fi neplăcut să-l vadă într-o zi împiedicîndu-se de-un ciot...

— N-o să refuze, spuse berarul cu o jumătate de zîmbet. E de ajuns să uit să-i plătesc pensia o dată sau de două ori... Afară doar dacă...

— Dacă ?

— Dacă nu încearcă într-adevăr să-mi creeze dificultăți. Dar nu-i posibil, nu-i așa ? După tot ce-am făcut pentru ea, pentru Alberte, ar trebui să fie nebună. Și dacă e nebună...

— Ei bine ?

— Dacă e nebună, Doamne, e cu totul altceva. În propriul ei interes ar fi bine, poate...

Rămase gînditor cîteva clipe. „E în stare s-o închidă, se gîndi Philippe cu simpatie. Bravul și bătrînul meu unchi ! O poți păți dacă-i stai în cale. Și ce minunată nevinovăție : spre binele ei ! Sînt sigur că socotește purtarea Elsei față de el foarte urită. Să nu-i accepte banii !” Nu se mai plictisea, amuzat, cel puțin, de infantilismul acestui om bogat, puternic, care se considera fericit și pentru care cea mai mică rezistență, orice pulbere persistentă, orice grăunte de nisip căpătau proporțiile unui munte împotriva căruia își arunca toate forțele de bătrîn luptător.

Klaes van Baarnheim își regăsise vioiciunea. Avea în el ceva de copil care se sperie ușor și se distrează ușor ; copilărești erau și setea aceasta de cîștig, de victorie, ferocitatea veselă care făceau din afacerile lui un joc pasionant și crud. Acum răsfoia vesel dosarele de pe masă. Îi plăcuse întotdeauna să muncească, așa cum îți place să mănînci : cu lăcomie, ore în șir. Puțini secretari rezistau.

— Bine, spuse Philippe, văzindu-l absorbit. Te las.

— Asta e. Pe mîine, dragul meu Philippe. Trimite-mi-l pe Henri. Ah, nu, uitasem ! (Rise, cu rîsu-i sănătos, olimpien, cu toată buna dispoziție revenită.) Trebuie să fie pe cale să-și facă valizele, animalul ! Trimite-mi-l pe Yves, dacă e în casă. Bun băiat ! O să-i măresc leafa.

Redevenise pe deplin el însuși, împărțind favoruri și furii cu o nedreptate de-a dreptul divină.

— Pe mâine, unchiule. Te-ai înțeles cu sindicatul ?

— Foarte bine.

— Le-ai acordat ceva ?

— Nimic.

Închizînd ușa, Philippe începu să ridă. Vulpoiul bătrîn nu ajunsese încă la capătul resurselor. Degeaba se juca de-a copiii răsfățați, era încă puternic. Acum va petrece un răstimp „dezvoltîndu-și producția“, discutînd cu muncitorii, va ajunge să se tîrască prin fabrică unde totul mergea bine fără el, va zdrobi un concurent nenorocit... Un om fericit... Fericit ? Și totuși era de ajuns un grăunte de nisip, o biată femeie ca Elsa, ca să se neliniștească... Asta și pentru că era oarecum sătul de bunurile acestei lumi. „În cîteva luni n-o să mai știe ce să-și dorească.“ Philippe revăzu ridurile tot mai adînci ale bătrînului, auzi din nou răsufierea scurtă, se gîndi la pronosticul neliniștitor al lui Roger... „Și-a trăit traiul, gîndi el filozofic. Poate să moară.“ Și apoi, asta i-ar aranja bine treburile chiar lui, Philippe, îi șopti simțul datoriei. Ei, haide, totul era în ordine.

*

— Ajunge pentru astăzi, băiete, suspină satisfăcut Klaes van Baarnheim. Ai chitanțele ?

Dacă i se adresează cu „dumneata“ nepotului, pe care nu-l iubește deloc, berarul îl tutuiește cu plăcere pe cel de-al doilea secretar al său,

care rezolvă cu mai puțină competență problemele ce-i sînt încredințate, dar care îi oferă plăcerea de a avea la cheremul său pe un Sarfati, moștenitor al primei familii din A., ruinată în urmă cu zece ani, dar al cărei prestigiu l-a obsedat, în tinerețe, pe fabricant. Pentru că Yves nu-l intimidează ; din partea acestui băiat subțire și frumos, îmbrăcat cu o corectitudine aproape excesivă, pe care cel mai mic zgomot îl face să tresară, nu există pericolul nici celei mai mici răzvrătiri și îl încovoiaie fără efort sub bunătatea sa apăsătoare.

— Altceva nimic, domnule ?

— Nu cred. Ah, ba da, să-i spui lui Maalens să nu verse pensia Elsei Damiaen luna asta. O să vedem...

— Bine, domnule.

Yves Sarfati nu cere explicații. La drept vorbind, nu cere niciodată. De la catastrofa întîmplată cînd avea doisprezece ani, ruina subită, fuga maică-si, mobilele vîndute, taică-său și el părăsind casa luxoasă de pe Cheiul Negustorilor, ca să locuiască într-o cămăruță lîngă antrepozite, studiile făcute cu greu (unde erau timpurile cînd îl scuteau de orice efort ? „Yvon e atît de fragil...” suspina maică-sa) a rămas cu o nervozitate, o permanentă teamă de lucruri și de oameni (dacă toate astea se mai prăbușesc o dată ?), pe care o ascundea cît putea mai bine sub o aparență aproape afectată. Flerul bătrînului negustor nu dăduse greș : sub fața aceasta rece, cu ochi frumoși de un albastru foarte închis, fisura exista, gata să se redeschidă. Yves nu face de rușine colecția berarului : Maalens,

idiotul care își idolatrizează stăpînul și pe care îl chinuie în aceeași măsură ; Suzanne, mica tîrfă, gata să treacă din mîină în mîină, mereu veselă, mereu venală, strîmbîndu-se la unul, ripostînd altuia, certînd servitorii bărbați pe care-i dirijează cu bagheta, îndeplinind, în general, rolul unui bufon ; ba mai puțin : rolul micii maimuțe obișnuită naturilor moarte olandeze, al cărei ochi malițios și gol se zărește în colțul vreunui tablou ; și doamna Nunez, sora bătrînului, care își purta frumos ruina, pe sine însăși și văduvia ei, dar care suferea pentru faptul că nu era decît o protejată sub acoperișul fratelui ei ; și fiul ei, Roger, medic titular și cal de bătaie al nopților de insomnie ; și domnișoara Paule, dactilografa, pe care mulți o credeau cocoșată, într-atît umilînța îi încovoia umerii fragili... Și Alberte, cu mersul ei împiedicat. Lui Klaes îi plăcea să se simtă arbitrul acestor destine oarecum infirme. Într-un cuvînt, cu excepția cîtorva certuri, se ocupă de ei cu solitudine. „Vreau ca toată lumea să fie fericită în jurul meu“, spunea el. E sincer. Vrea într-adevăr. Numai că nu prea îi place să te dispensezi de el, ca să fii fericit, asta e.

— Henri pleacă, spune el pe neașteptate.

Yves s-a întors cu spatele ca să aranjeze dosarele, și berarul nu remarcă paloarea care i-a cuprins brusc figura.

— Ei, nu spui nimic ? insistă el cu o malițiozitate greoaie. Nu întrebi de ce ? Ce spui de asta ?

Yves nu spune nimic. Nici nu se gîndește la asta. Îi e frică, asta e totul, o frică irațio-

nală, nebună, care îl ține nemișcat, așteptînd lovitura, anunțul că și el... Dar două mîini grele se lasă pe umerii lui.

— Dar e palid de tot, pe cuvîntul meu, exclamă berarul izbucnind în rîs. Nu cumva, din întîmplare, îți închipui că... Prostule ! Da, o să ai mai mult de lucru, dar o să primești salariul lui Henri, asta e tot. Mai plinge-te acum !

Culoarea revine subit în obrajii palizi.

— Dar, domnule, nu sînt capabil...

— Ești perfect capabil. Și dacă nu ești la curent, bătrînul tău patron o să-ți dea o mîină de ajutor, asta-i tot. Iată o problemă rezolvată. Începînd de mîine, te instalezi, îi ocupi camera de la parter, și să nu-mi mai pomeniți de individul acela.

— Domnule, dar...

— Ce mai e ?

— Tatăl meu e bolnav și nu-mi place...

— Îți place, îți place... Ah, să mai ajuți oamenii ! În fine, fiindcă sînt bine dispus, o să-i plătesc o infirmieră tatălui tău. Și dacă e grav bolnav, o rezervă la clinica doctorului Franck. Le dau destui bani oamenilor ăștora ca să... Bine, bine, nu-mi mulțumi. Mai bine ajută-mă să urc scara.

Sprijinindu-se de umărul subțire al băiatului, urcă încet scara monumentală. Cu cîteva săptămîni înainte putea să o urce singur. Dar, începînd din primăvară, simțea niște dureri ciudate la inimă și junghiul obișnuit din umărul stîng se accentuase, avea acum nevoie de sprijin ; nu se hotăra să cumpere un baston. Ajuns

În cameră, se trînti pe patul acoperit cu catifea roșie.

— Mulțumesc, băiete. Am făcut treabă bună astăzi, nu ?

— Da, domnule. Dați-mi voie să vă mai mulțumesc o dată.

— Nu fi prost, băiete. E absolut normal. Trimite-mi-o pe Suzanne.

Yves dispăru.

Cu un suspin de ușurare, berarul se întinse mai comod. Nu era nemulțumit de modul în care își petrecuse ziua. Henri dat afară, Yves promovât, fabrica mergea bine, imobilele aduceau venituri regulat, prețul diamantelor era în scădere, în ciuda pronosticurilor lui Philippe. Încă puțin și s-ar fi plîns că n-are destul de lucru. Avea destul... Dar și asta se va aranja. Alberte trebuia să fie pe drum și o s-o convingă ușor pe maică-sa. Și dacă Alberte nu reușește, s-a terminat cu pensia acesteia.

Suzanne întîrzia. Nerăbdător, întinse brațul ca să sune, dar durerea reveni, imperioasă, strîngînd toată partea stîngă ca într-un clește, și bătrînul rămase nemișcat. Da, totul se va aranja. Își aminti de nenumăratele cereri de bani ale acestei fete. Săptămîna trecută, chiar, primise unul din acele bizare plicuri verzui pe care doar ea le folosea. Cu toți banii ăștia, își spuse el în ciudat, ar fi putut să-și înjghebe o prăvălioară. Ei, haide, doar n-o să se gîndească acum la Elsa. Avusese destule amante.

„Și nici un bucluc, niciodată !“ își spuse el nemulțumit. În general, le alegea destul de sărace, ca să nu aibă neplăceri. Și nu avea. Dim-

potrivă, unele îi mai scriau ca să-i mulțumească. Yvonne, pe care el o internase în sanatoriu ; Ada, căreia îi cumpărase o prăvălioară sub arcade ; și văduva aceea al cărei nume îl uitase, ce situație magnifică îi făcuse fiului ei ! Și asta își permitea... Deodată, o revăzu așa cum îi apăruse prima oară. Cu permanentul ei ridicol, buclat prea tare de un coafor de sat, cu rujul de buze agresiv, prost aplicat, cu un fond de ten de star și sub el o figură banală, drăguță, moale, de țărăncuță. Și cu poșeta aceea mare, de pînză cerată neagră, avînd fermoar de nichel mînuit cu ceea ce credea ea că se numește distincție. Slăbuță, cu un aer suferind. Nu, la drept vorbind, nici măcar drăguță nu era. Cerceii aceia de stras ! Și cum se fiția, povestindu-i că plecase de la țară, unde îl ajuta pe unchiul ei la treburile fermei, „fiindcă nu era făcută pentru asta“. Și nici la oraș nu era prea mulțumită. La început zăpăcită, desigur, de tot ce-ți lua ochii, de lumini, de romanescul facil al portului, de sirenele vapoarelor, de marinarii beți, de cîntece, de conversațiile pasionante ale noilor ei prietene, scînteietoare, strălucitoare de bijuterii ieftine și de amoruri ușoare... Dar în scurt timp găsise că nici asta nu era ceva demn de ea. Hrana insuficientă. Cămăruța strîmtă unde trebuia să doarmă... Și-apoi, își băteau joc de accentul ei provincial, de prostul ei gust pentru podoabe. Pentru că, pe deasupra, se îmbrăca și fără gust. După atîția ani, într-un colț prăfuit al memoriei lui, regăsea rochia roz-pal cu fundițe albe pe care o purta în ziua aceea și care lăsa să i se vadă

„solnițele“ claviculelor. Ce putuse oare să-l atragă la fata asta? Realmente, nu-și putea aminti. Nu se pricepea să se analizeze.

Dacă ar fi reflectat mai mult, ar fi aflat răspunsul : privirea avidă cu care ea îl fixase, privirea aceea înfometată, apoi surprinsă, apoi extrem de uimită. Cum, bărbatul acesta atît de bine îmbrăcat, cu aspect prosper, respectabil (cuadragenar ce-i drept, dar revistele sentimentale sînt pline de cuadragenari seducători, cărora tinerele fete le pansează inimile rănite de viață), bărbatul acesta îi vorbea, o aborda? Așa că își simți îndrituită buna părere pe care o avea despre sine și care se cam clătinasă în timpul foametei. În sfîrșit, totul se petrecea așa cum își visase dintotdeauna : urma să devină o doamnă ! Se simți ceva mai orgolioasă. Iar el... el era, la rîndul său, mîndru că o simțea atît de grabnic cucerită. Să intre în viața aceea sărmană și să o transfigureze ca un vrăjitor, asta îl flata de minune. Se simțea cel mai bun dintre oameni, nu-i voia decît binele. Avea s-o facă să trăiască vreo cîteva săptămîni de neuitat, apoi avea s-o înzestreze sau să-i cumpere un mic fond comercial. Ceva de genul ăsta. Ea va fi fericită datorită lui, încă o dată va fi transformat o viață care, fără el, ar fi rămas ternă și mizerabilă.

Își plimbă cucerirea. Ea cunoscuse efemera mîndrie de-a merge la brațul unui bărbat cunoscut, salutat. Triumfă în fața prietenelor pe care le întîlni din întîmplare. Cinară. Privirea ei de țarancă zări notele de plată (pe care, de altfel, el nici nu prea le ascundea) și fu cîmpinsă

de respect. Merseră la cinema. Filmul era foarte emoționant; Elsa se identifica pe loc cu Greta Garbo. Două ore mai târziu urcară împreună treptele hotelului *Anglia*. Ea trecu prin fața băiatului de la ascensor cu un aer mîndru care pe berar îl distră mult, deși nu lăsă să se vadă nimic. „Biata copilă! Un fleac o mulțumește...” Pentru că el considera Hotelul *Anglia* un fleac. Această sărăcie a Elsei îi ațîță dorința. Își alegea întotdeauna amante sărace, ca să le poată copleși cu cheltuieli mici. Intrară în cameră. În cele din urmă, trupul Elsei, acest trup cam slăbuț, cam cenușiu, se zbatu sub greutatea victorioasă. Pentru o clipă, o neliniște străbătu sărmanul ei creier, apoi se stinse, în mîndria absurdă de a fi femeie... Asta era tot. Destinul îi fusese fixat ca un fluture în ac. Totul urma să se desfășoare și să se înlănțuie. Ea nu trebuia să se mai ocupe de nimic.

Au fost, într-adevăr, cîteva săptămîni frumoase. O dusesse prin restaurante de mîna a doua, unde ea se considera regină și se fiția în rochii din ce în ce mai țipătoare. Părea că-l admiră nespus. Săptămîinile acestea fuseseră asemănătoare celor pe care le petrecuse cu alte amante. Totul se desfășura normal. Și pe urmă... doar se gîndi și simți aprinzîndu-se în el furia și indignarea... și pe urmă venise ziua cînd el îi dăduse să înțeleagă, cu drăgălășenie, cu respect chiar, că pînă și cele mai bune lucruri au un sfîrșit, că el era un om ocupat, că nu va mai putea să-i consacre timp (de obicei, nu folosea atîtea perifraze; fusese prea drăguț, și de aici se trăgea tot răul), dar că nu avea de ce

să se neliňujească : va avea viitorul asigurat. Trebuia doar să-și exprime dorința. Prefera oare o sumă frumoasă care să-i permită să se mărite la țară ? Sau un post avantajos într-un birou ? Chiar și o gestiune, ceva care să aibă viitor ?

El se aștepta la o explozie de bucurie, amestecată poate cu cîteva păreri de rău decente, dar nu la nerecunoștința aceea încăpățînată. Nu mersese oare pînă acolo încît să declare că nu avea nevoie de banii lui ? Mai încercase (tot cu prea multă bunătate) s-o liniștească. Dar ea scuiase torente de injurii, iar făptura ei mică și slabă era zguduită de furie, afișînd o demnitate ridicolă, cu micul și meschinul ei orgoliu rănit, spunîndu-i cele mai neplăcute cuvinte, pe care berarul nu le mai auzise de mult timp. O fată *culeasă* din port, în plin cartier al Triunghiului, o fată de la țară, care nici măcar nu avea cu ce să-și astîmpere foamea, care lua Hotelul *Anglia* drept un hotel de lux, care se îmbrăca întocmai ca o maimuță de flașnetar ! A fost și el dur. Ca să termine, îi oferise trei mii de franci. Trei mii de franci erau o sumă pe timpurile acelea ; dar trebuise să țină seama de faptul că fusese fată. Și-apoi voise să termine. Ea, în cele din urmă, bineînțeles, acceptase. Trei mii de franci nu se refuză. Pentru ea suma era enormă.

Klaes se simți foarte ușurat. Ceva, în toată povestea asta, îi fusese deosebit de neplăcut. Cînd te simți extrem de binevoitor față de o lume întreagă e întotdeauna penibil să constați

că lumea nu-ți răspunde la bunăvoință. Se grăbi să uite, așa cum uiți, cu un oarecare sentiment de umilință, un cățel care te-a mușcat. Și după câteva săptămîni, cînd o scrisoare a Elsei îl încunoștință că era însărcinată, nu se mai neliniștise : adevărată sau falsă, știrea putea fi obiectul unei tranzacții. La el asta conta. Și mai trimisese bani.

— Băgați de seamă că nici nu știam dacă era al meu copilul, îi plăcea lui să spună. Dar un copil e un copil, nu-i așa ? Nu m-am tocmit.

Trecuseră ani mulți. O uitase pe Elsa. Doar Maalens, contabilul lui, își amintea de ea și îi expedia în fiecare an o sumă care trebuia să servească la întreținerea fetei al cărei nume van Baarnheim nici măcar nu-l cunoștea.

Prima dată cînd își manifestase curiozitatea în legătură cu copilul fusese în urmă cu șapte sau opt ani. Odată i se spusese că-i seamănă ; nu dăduse nici o atenție faptului. Dar la cincizeci de ani (acum își dădea seama, în momentul în care simțise primele semne ale reumatismului) începuse să-și spună că, dacă, la urma urmelor, fetița asta era fiică-sa, trebuia, poate, să facă ceva pentru ea.

— Și am făcut. Am făcut și o să mai fac.

Promisese să o înzestreze dacă rămînea lîngă el pînă la vîrsta de douăzeci și cinci de ani. Dacă o trimitea înapoi la maică-sa mai înainte de a-i împlini, urma să primească totuși ceva. Oferta era generoasă. Toată lumea i-o spusese.

Începu să rîdă, aproape cu voce tare. Ce priviri, ce curiozitate, ce șușoteli se iscaseră

prima dată cînd ieşise, într-o duminică, pe promenadă, cu fiica lui legitimă. Lucrul ar fi putut să capete o întorsătură proastă : lumea s-ar fi putut indigna, i-ar fi putut întoarce spatele. Dar nu, fusese admirat. Popularitatea lui, dimpotrivă, crescuse. Numai doamna Nunez protestase.

— S-o aduci pe asta sub acoperişul tău !

Îi vedea şi acum obrazul înroşindu-se sub stratul de pudră, eforturile ei zadarnice de a părea că-i dă un sfat dezinteresat. De fapt, o păstrase pe Alberte mai ales ca s-o necăjească pe soră-sa, cel puţin în primele luni. Apoi se obişnuise cu ea. Dar supărarea doamnei Nunez creştea.

— Nici nu se ştie dacă n-o să se smintească şi ea.

— Tu eşti cea care se sminteşte, Odilia, ridicase el din umeri.

— Ba deloc. Cu ereditatea ei...

— Ce ereditate ?

— Cum, nu ştii ? Dar nefericita aceea căreia, Dumnezeu ştie de ce, îi plăteşti o pensie, nu e în toate minţile. Lumea din cartier ştie. Chiar şi muncitorii tăi ştiu. Cît de plăcut e să văd numele tău circulînd în Triunghi, nu-i aşa ? Şi ca şi cum asta n-ar fi fost de ajuns, o mai aduni de pe drumuri şi pe fetiţa asta care, dealtfel, nu-ţi poartă nici o recunoştinţă, i-o smulgi maică-si care...

— Dar ce înseamnă asta ? urlase el (dar el urla mai ales din principiu : o ştia pe Odilia bîrfitoare şi plină de venin într-un mod atît de firesc, încît acorda prea puţină atenţie vor-

belor ei). Numele meu circulă în Triunghi ? I-am smuls-o pe Alberte maică-si ? Ce înseamnă toate prostiile astea ?

Domol și fără să pară deloc impresionată, doamna Nunez se așezase. Era o matroană solidă, năpădită de grăsime ca frate-său, cu care semăna destul de mult, avînd în plus o sticlire de răutate în ochii negri și bulbucați.

— Prostii, chiar așa și sînt, dragul meu Klaes. (Doamna Nunez afecta un ton de milă superioară, de natură să-l exaspereze pe frate-său : era una din revanșele ei.) Nu știi în ce viespar te-ai vîrit. Toată lumea rîde. Închi-
puie-ți...

El ridicase doar din umeri. Cu o anume doză de exasperare totuși.

Trecuseră din nou anii. Din cînd în cînd, cite o înțepătură de ac. I se raportase că Elsa se arătase beată și îmbrăcată într-o rochie albă care, pretindea ea pe chei, era rochia ei de mireasă. O servitoare dată afară aruncă, plecînd, cîteva cuvinte despre „femeia aceea care a înnebunit din cauza domnului“...

Roger Nunez, examinîndu-l, îi mai spunea cîte o bîrfă... Oh ! știa el cît caz trebuia să facă de asta : Roger și maică-sa n-o sufereau pe Alberte și încercau să-i facă rău, servindu-se de amintirea Elsei. Reușiseră totuși, puțin cîte puțin, să-l exaspereze. De exemplu, cînd el declara, ca de obicei : „Nu vreau decît oameni fericiți în jurul meu“, se lovea, dintr-o dată, în mod neplăcut, de amintirea Elsei și a feței ei mici, crispată de mînie. Atunci dori ca ea să părăsească orașul, apoi hotărî chiar să plece.

Ea, care i-o cedase pe fiică-sa pentru o pensie, va consimți cu ușurință să se mute în alt oraș pentru niște bani. Hotărîrea asta aranja totul.

O să plece și-așa, o s-astupe gura lumii. Pe-trecu cincisprezece zile de liniște deplină, fără să se grăbească deloc să treacă la acțiune. Elsa avea să plece. Dealtfel, ce prostie că se frămîntase pentru atîta lucru. Și dacă ea nu voia să plece ?

— E ceva bolnăvicios, murmură el, ducînd mîna la inima cuprinsă subit de un junghi. E ceva bolnăvicios. Haide, haide...

Își potolea durerea, așa cum potolești un animal, cu cuvinte scurte, liniștitoare. O să plece. Alberte va reuși acolo unde Philippe dăduse greș. Bună fetiță, Alberte. Îi vorbea rar, dar prezența ei admirativă nu-i displăcea. Era supărător că trebuia să-i ceară asta. Dar liniștea înainte de toate...

Respira greu, cu un ușor sforăit în piept, ca și cum ar fi fost răcit. Și s-ar fi cufundat în acest nou motiv de neliniște, dacă Suzanne n-ar fi intrat cu pasul ei vioi, ochii negri strălucindu-i vesel, aducînd în cameră un aer de bucurie și de prospețime.

— Ei bine, așa te grăbești ? De o oră te aștept. Repede, medicamentele.

Ea mergea de colo pînă colo prin cameră, săltăreață, rîzătoare, ca o minge mică de cauciuc sărind pe pardosea, fără ca, în aparență, să-i pese de el.

— Ce încet te miști ! Și dacă te-aș da afară, ce-ai zice ?

— Oh, n-ați putea face una ca asta, domnule. V-ar fi milă de-o biată orfană, spuse Suzanne, încruntându-și comic fețișoara.

— Crezi tu ! mormăi el. Hai, vino aici ! Vino aici, cînd îți spun !

Se apropie și mîinile bătrînului i se așezară pe coapse, trăgînd spre el corpul tinăr, indifere-



În limbajul Triunghiului, Mariile sînt prostituatele prea sărace, prea urîte sau prea ghi-nioniste ca să găsească o casă și care se oferă marinarilor, muncitorilor sau, în zilele de bîlci, micilor fermieri din împrejurimi, la cîte un colț de zid, în vreun antrepozit, după lăzi, chiar într-o barcă nefolosită sau sub porticul întunecat al vreunei capele. Să fie oare vorba de-o batjocură ? De o aluzie la fecioara Maria în căutarea unui adăpost ? Oare s-ar mai putea cumva găsi în acest obicei și în blîndul prenume al Fecioarei, dat unor ființe bolnăvicioase și lipsite de frumusețe, o formă a indulgenței superstițioase care, în alte țări, este acordată săracilor cu duhul și nebunilor ?

Mariile își și începuseră peregrinarea pe străduțele strîmte ale părții de jos a orașului. Se însera. Era pe acolo Șchioapa, cea care locuia într-o pivniță împreună cu mai mulți băieței, care nu se știe dacă erau ai ei și exercitau meseria de „șobolani“, altă specialitate a Triunghiului ; după cum arată și numele, șobolanii se strecurau în cala vaselor, pe care le jefuiau după poftă. Mai era o Marie-a-șlepurilor, care avea și ea un băiețel ce stătea prin zona eclu-

zelor și care îndulcea timpul liber al piloților de vas ; o Marie-a-docherilor ale cărei servicii erau rezervate acestei onorabile bresle și care nu era lipsită de farmec, în pofida faptului că avea albeață pe ochiul drept ; bea zdravăn și cînta plăcut o mulțime de cîntece deocheate. Și Marie-ora-șase, cea care în fiecare sîmbătă se înființa acolo, la poarta fabricii, ca și Marie-cu-zdrențele, care accepta plata în natură și, ca atare, exercita și meseria de negustoreasă de haine vechi.

Toate o salutară pe Alberte în timp ce se grăbea spre *Trei Cocori*. Ea le răspunse rece.

Alberte e înaltă, frumoasă, cam robustă, pe drept cuvînt fata berarului. Chipul cu trăsături regulate, părul brunet, ochii negri sub pleoa-pele puțin cam grele, buzele senzuale sînt marcate de aceeași energie care menține încă adunate la un loc trăsăturile veștejite ale bătrînului și care sfidează timpul. Și totuși, în mersul acesta prea măsurat pe care și-l înfrînează în mod vădit, în crisparea bărbiei, ca și în privirea aparent calmă dar căreia îngrijorarea îi da o culoare intrucîtva tulbure, după cum alga invizibilă colorează balta netedă, se simte o anume constrîngere tulburătoare ce-o înconjoară pe această fată robustă și simplă, cu o neliniște subtilă, abia perceptibilă pînă și ei însăși. Fără îndoială, faptul poate fi ușor definit : de șase ani de cînd Alberte a venit în casa berarului, n-a încetat să-și supravegheze gesturile, modificîndu-și felul de-a vorbi, de-a mîncă, de-a trăi, așa cum doar copiii pot s-o facă, pentru că, susceptibilitatea lor sumbră,

percep cu promptitudine cea mai mărunță ironie. Această atenție continuă a contribuit, fără îndoială, la ascuțirea unei inteligențe restrinse, limitate, a unei judecăți succinte, nu vulgară dar grosolană. Ceea ce a făcut din copila asta dezrădăcinată o ființă oarecum diformă, piezișă, așa cum se întâmplă cu tot ce atinge și manevrează mîna tiranică a bătrînului.

Apropiindu-se de *Trei Cocori*, Alberte mai încetini pasul. În spatele clădirii lungi și cenușii, ecluza mugea cu zgomot de furtună. Apoi urma cîmpia întinsă, aurie, pe care digurile mici, supraînălțate, mărginite de sălcii, o împărțeau cu o echitate aparentă și liniștită sub cerul neted. Vîntul începea să bată în jurul fetei acum nemișcată și pătrunderea prin ferestrele deschise, făcînd să zboare perdelele în carouri, trîntind ușile cu ochiuri mici de geam și făcînd-o pe vreo servitoare s-alerge speriată prin cîte-o curte în care fețele de masă proaspăt spălate fluturau cu un zgomot de vele.

Alberte împinse, suspinînd, ușa grea de stejar. În sală, Trina, chircită ca o găină slabă și negricioasă, în mijlocul apelor murdare, freca podeaua cu înțeleaptă încetineală. Băncile de lemn erau îngrămădite pe mesele lungi și un puternic miros de detergent urca în valuri, luptînd cu vîntul aducător de furtună.

— Trina, mama-i aici ?

Indexul Trinei se ridică spre tavan.

— Sus, spuse ea laconică. Dar...

— Cum, nu e... singură ?

— O, poți să urci, n-o s-o deranjezi, spuse Trina rîzînd scurt.

Alberte nu mai asculta. Întotdeauna revedea cu o neliniște tainică decorul familiar : sala cu birne groase de stejar, jamboanele înnegrite atârinate de lustra de fier, florile de hirtie, cenușii din cauza prafului, pe tejghea, în fund... Mirosul era mereu același în sala asta prin care alergase în copilărie, duhoare acră de bere vărsată, miros de mucegai de la ecluză, care impregna cu umezeală pereții vechi, fum rece de pipă, care stăruia prin colțuri și parfum dulce-amărui, pătrunzător, de la săpunul negru cu care erau spălate, în fiecare dimineață, mesele afumate de generații de fumători.

Aici trăise paisprezece ani, frecventînd vag școala Triunghiului, servind la mese seara, tratată cam aspru de patron, fără îndoială un pic curtată de consumatorii amețiți, de cînd împlinise treisprezece ani și-și vădise precocitatea, dar nu mai nefericită decît alta. Bine hrănită, la adăpost de frig. Și nu se purtau rău cu ea. Elsa era iubită, în pofida acceseilor ei de furie, a pretențiilor, a aroganței de moment pe care i-o dădea alcoolul. Patronul localului *Trei Cocori*, un negustor gras și șiret, o trata aproape cu respect. Pe jumătate nebună cum era, ușurința și modul în care împărțea în unele seri cu multă dărnicie banii trimiși de van Baarnheim atrăgeau clienții. Și, în afară de asta, îi făcea să rîdă, deci un dublu avantaj.

Să rîdă : Alberte auzise rîsul acesta indulgent în care deslusea totuși puțin dispreț (disprețul oamenilor din Nord față de cei care cîștigă banii ușor și nu știu să se bucure de

viață) și care o înconjura încă din copilărie. Fără să-și dea seama, suferise din această cauză, iar suferința ei se tradusese prin tăcerea încăpățînată în care se închidea ca într-o armură, în fața efuziunilor publice ale mamei sale. Astfel că, în ziua în care i se spusese că de atunci înainte va locui la tatăl său, bogatul fabricant de bere van Baarnheim, a cărui grădină se zărea de partea cealaltă a fluviului, simțise o imensă ușurare. Și nicio-dată nu venea cu plăcere să-și revadă mama.

Trina continuă neobosită să-și verse veninul, răbdătoare ca o țesătoare care știe că fiecare nod compune un veșmînt.

— Biata femeie, nu-i vinovată de ce face, nu-i așa? Dar să zicem că bătrînul moare uite-așa, deodată, tu primești ceva? Ea o să-ți rămînă pe cap, nu trebuie să uiți asta, și tu nici măcar n-ai o meserie. Ei da, acum duci o viață ușoară, dar cine-și termină cozonacul...

— Bine, eu urc, spuse Alberte.

Străbătuse sala și începuse să urce scărița în spirală. Trina rămase ca prostită, cu răsuflarea tăiată, aproape indignată că-și vede întreruptă munca răbdătoare. Cum, ea care se pregătea să audă plîngerii, să compătimizească, să calculeze... Ar fi trebuit să se aștepte la așa ceva din partea Berthei.

Fata asta fusese întotdeauna de-o fudulie nesuferită. Și acum, cînd avea rochii frumoase, bineînțeles că devenise o nesimțită, o disprețuia pe Trina, care o știa de mică. Nerecunoștința tinerilor! Suspinînd prelung, dureros, bătrîna ridică din umeri. Fața obosită și ursuză

se încreți și mai mult și femeia își îndoi genunchii reumatici pe podeaua umedă.

*

Prin ușa vechiului pod pentru fin, răzbătea o voce ascutită în care se deslușea o nuanță de agresivitate.

— În realitate, spunea vocea cu oarecare emfază, îmi poartă pică pentru că eu sînt de familie bună. Așa-i întotdeauna, nu? Ei nu pot suporta ca cineva să le fie superior. Pe mine mă cheamă Elsa Damiaen !

— Ca și banca, spuse o altă voce moale, indiferentă.

— Uite ce mi-au făcut, strigă vocea ascutită, enervată peste măsură. Închipuie-ți că încearcă să mă facă să cred că nu am drept la partea mea de la bancă, pentru că am fost măritată cu berarul van Baarnheim ! Căci am fost...

Alberte intră în cameră. Se făcu dintr-o dată tăcere. Camera era întunecoasă, unul dintre storuri mai stătea coborît, ascunzînd o dezordine de necrezut. În odaia aceasta destul de mare se zăreau vestigiile unei splendori eteroclite : patul îmbrăcat în stofe prăfuite care trebuie să fi fost roz, șifonierul monumental din care ieșeau haine vechi, fonograful pus pe jos, colivia împopoțonată și goală, evantaiele japoneze prinse în pioane pe pereți... Peste tot, pe cercevelele celor două ferestre, pe scaunele de lemn alb, pe masa crăpată, pe bufetul împodobit cu statuete și decorat cu desene cubiste — o grămadă de șervețele, de dantele grosolane care Elsei probabil că-i păruseră, cîndva,

culmea luxului. Dar chiar și aceste șervețele erau pătate, găurite, presărate cu mucuri, cu coji de portocale, cu pahare goale. Așezat la masă în fața unei sticle de bere, în mijlocul camerei, un fel de grămadă de zdrențe, pe care sta pusă o șapcă, emitea vagi mormăieli. În fața lui, o femeie stătea în picioare, mică, slabă, cu obrații roșii, ochii strălucitori, cu capotul desfăcut pe pieptul gol.

— Bertha, spuse ea uimită, fixînd-o pe Alberte care înainta. Dar tu nu vii niciodată seara ! Tu...

Vocea febrilă se înmuia, putîndu-se parcă desluși un accent de teamă.

— Ei bine, vezi că am venit, spuse Alberte calmă.

Și, adresîndu-se grămezii de zdrențe :

— Am venit s-o văd pe maică-mea, spuse ea articulînd clar cuvintele. Vrei să ne lași, te rog ?

— Ce ? mormăi grămada.

Șapca se ridică și Alberte putu zări o figură informă, încrețită ca un măr de toamnă, în care dormitau doi ochi de un albastru spălăcit.

— Hai, ieși, spuse ea, punînd mîna pe umărul cerșetorului.

Acesta se ridică, clătinîndu-se.

— Ce, se închide, făcu vocea moale. Ei bine, da' politicoși mai sînteți în cîrciuma asta. Mie mi-e încă sete ! Și-apoi, cuconița mi-a promis...

Alberte, hotărîtă, îl împingea spre ușă.

— Bine, bine, plec, vă las în intimitate, rînji el. Dar cel puțin, dați-mi ceva. E adevărat că te ține ceasuri în șir să ascuți povești fără cap și fără coadă, palavre de te-n-trebi de unde le scoate, bune de pus pe muzică... Dar dă-mi odată drumul ! Ce mai, aici toți sînt nebuni !

Se zbătea, dorind cu orice preț să rămînă în cameră, cînd Alberte, care roșise violent, îi strecură ceva în mînă.

— Prefer asta, spuse el, vîrînd bancnota în buzunar. Am și eu demnitatea mea, donșoară pe care nu vă cunosc. Îi dau și eu arvună ălui de mi-a vîndut pontul. De patru ore-s aici... Bine, bine, plec...

Alberte închisese ușa în urma omului care se auzi coborînd cu greu scara.

Elsa se așezase, calmată ca prin minune. So-sirea fiicei ei o trezea totdeauna din beție. Fixînd podeaua cu un aer îmbufnat, rămase nemișcată.

— Ei bine, mamă ? spuse Alberte venind să se așeze lîngă ea. Dar nu reușea să adopte un ton afectuos, supărată s-o vadă mereu pe Elsa bătînd cîmpii în același fel.

Cerșetorul mai și rîsesse pe deasupra, stîr-nindu-i o mînie de copil. Din totdeauna sim-țea rușinea asta în ea, ca un ghimpe. Rana era acum închisă și fata se credea vindecată, dar niciodată nu i-ar mai putea arăta maică-si o dragoste adevărată.

Elsa tăcea. Fața pierzîndu-și culorile vli pe care i le dăduse beția, redevenea moale, fadă, figura unei fetițe urîte, îmbufnate, pe care

viața n-o învățase nimic. Prezența fiică-si îi era neplăcută ; de fapt, deși se lăudase mult cu sacrificiile făcute pentru aceasta, nu-i plăcuse niciodată privirea clarvăzătoare a fetei, ce-o scotea din himerele în care ea însăși nu credea decât pe jumătate.

— Și ce vrei de la mine ? spuse Elsa cu un ton posac. Mașinal, întinse mîna să ia sticla de bere de pe masă și se opri sub privirea Albertei.

— Dar vin să te văd, mamă, spuse aceasta cu o blîndețe silită. Și îți aduc o surpriză.

— Ce surpriză ? făcu Elsa pe un ton îmbufnat.

— Ți-o dau dacă îmi promiți...

— Dacă îți promit ce ?

— Știi bine. Să nu mai aduci cerșetori în cameră. Poți vorbi cu Trina, cu Hélène... Hai, fii drăguță. Promite-mi...

Vorbea cu tonul indulgent și exagerat pe care-l folosești cu copiii. Doar tratînd-o ca pe un copil, Alberte putea să regăsească puțină tandrețe pentru maică-sa. Deși iresponsabilă, Elsa tot mai putea fi iubită. Dar dacă ar fi trebuit să atribuie comportarea maică-si unei ființe conștiente, cum n-ar fi putut-o înțelege, n-ar fi putut nici s-o ierte. Astfel, deși îi oferea mici atenții, cadouri, chiar bani economiți din cei pe care i-i dădea taică-său, Alberte refuza cu o cruzime inconștientă orice ar fi putut trece din partea Elsei drept o vagă tentativă de confidență sau încredere.

— Dă-mi mai întîi surpriza, spuse Elsa.

— Îmi promiți că n-o să mai aduci cerșetori ?

— Și dacă am chef să stau de vorbă ? spuse Elsa.

Era încă destul de beată ca să-și permită această slabă sfidare.

— Le ai pe Hélène și pe Trina, ți-am mai spus, zise Alberte.

— Și dacă nu le iubesc pe Hélène și pe Trina ? insistă Elsa pe un ton certăreț. Tu mă împiedici întotdeauna să fac ce am chef să fac. Nu pot să beau, nu pot să vorbesc, nu pot să fac nimic. Îți închipui că asta e distractiv ? Am avut destule necazuri pentru...

Alberte roșise.

— Mulți oameni au necazuri și nu se cred obligați din cauza asta să se poarte... așa cum te porți tu. Eu îți aduc bani, nu vreau decît să te ajut și, dacă tata îmi dă zestre, așa cum mi-a promis, te ajut și mai mult. Dar dacă o să continui să faci atîtea prostii, că și cei de-acasă au început să vorbească, și chiar tata a fost obligat să-mi vorbească de asta, îți jur că n-o să mă mai vezi !

— O, spuse Elsa, cu un rîs scurt, știu că nu vrei decît să rămîi acolo, acasă cum spui tu. Dar nu te încumeți să mă părăsești de tot, nu-i așa ? Îți aduci aminte de sacrificiile pe care le-am făcut pentru tine. Ești totuși fiică-mea, nu uita !

— O, nu uit, fii liniștită, spuse Alberte cu o neașteptată amărăciune. Chiar dacă aș vrea, n-aș putea.

Se opri, ca și cum i-ar fi fost rușine de geamătul ăsta care îi scăpa acum pentru prima oară. Puțin tulburată, merse pînă la fereastră, o deschise și își plecă spre răcoarea ecluzei fața înfierbîntată. Își apăsă pieptul cu amîndouă mîinile, ca și cum ar fi vrut să oprească sîngele dintr-o rană, atentă să se liniștească, să ascundă cît mai adînc în ființa ei taina de temut a cărei față nu voia s-o vadă. De cîte ori taică-său, fără să vrea, mătușa sau celălalt văr nu-i redeschiseseră, cu bună-știință rana? Cîte eforturi nu făcuse de șase ani înapoi ca să izgonească din ființa ei tot ceea ce te putea duce cu gîndul la ce era : o fată din cartierul Triunghiului, fata Elsei. Da, chiar dacă ar fi vrut, cum ar fi putut să uite rușinea asta, gata întotdeauna s-o cuprindă din nou, să-i alunge somnul? De tulburarea bruscă ce-o cuprinsese pe fata asta atît de robustă. Elsa profită ca să-și umple încetișor paharul de bere, pîndind-o cu coada ochiului pe fiică-sa, care stătea în continuare aplecată pe fereastră. Nu auzise prea bine plînsul înăbușit care-i scăpase Albertei. În sărmanul ei creier încetoșat, suferința aceasta nu pătrunsese decît în mod confuz ; nu reținuse decît atît : că voiau s-o lipsească de auditoriul ei, de cerșetorii aceștia pe care-i îndopa, îi hrănea, îi îmbrăca adesea, înăbușind astfel vaga remușcare ce-o urmărea din ziua cînd se născuse Alberte, dar care, de cînd scăpase de privirea clarvăzătoare a fetei, incredințînd-o lui Klaes van Baarnheim, crescuse și mai mult, nedefinit, aproape inconștientă. Un moment

tăcură, preocupată fiecare de rana ei, incapabilă să se întâlnească, să se înțeleagă. Fata, aplecată spre apa întunecată și involburată, își concentra forțele, adunându-și muștrările ca pe niște arme; mama, neliniștită, simțind că beția îi trece și că își recapătă judecata, întinse spre sticla de bere o mână prudentă.

Apoi Alberte se întoarce și amîndouă se priveră o clipă.

— În sfîrșit, mamă, fii rezonabilă, spuse fata, mai calm. Toate nebuniile astea sînt inutile. Ai putea să trăiești de o sută de ori mai bine dacă ai vrea. Ce-ți aduc toate închipuirile astea, toate... (se opri, incapabilă să definească lumea de himere în care se mișca Elsa și de care nu se putea apropia fără dezgust). Ai putea, de exemplu, să te muți din cartier, nu? Să bei ceva mai puțin. Mai există și alte lucruri pe lume... Există (Alberte își plimbă privirea în jur; dar cum să găsească argumente, în dezordinea aceea mizerabilă, agravată și de vanitățile ce se descifrau în gravurile sfîșiate, pînă și șalul spaniol pătat de găsimă cu care se înfășura Elsa?). Ai putea să faci un efort. Și eu am făcut. Nici mie nu mi-a fost întotdeauna ușor. Ce vrei? Asta nu-i viață...

Ridică din umeri, descurajată în fața mutismului Elsei. În unele momente, cînd vorbea fără să-și controleze cuvintele, se vedea ce-ar fi putut să fie, dacă n-ar fi apăsător atîtea servituți: o barmană foarte fardată, cu trăsături regulate, cu un corp ce-n scurtă vreme avea să se îngreuieze, care și-ar fi pus mîinile în solduri și și-ar fi ocărît clienții.

— Nebunii ! spuse Elsa, deoarece nu reținuse decît cuvîntul acesta. Mă consideri nebună acum ! Niciodată o vorbă caldă, nicio-dată un pic de respect...

— Doar n-o să începi din nou, mamă. Am venit să-ți vorbesc foarte serios. Ascultă...

Elsa întinse mîna spre sticlă și, de data asta, Alberte o lăsă.

— Tata ar vrea să părăsești cartierul, spuse ea puțin jenată. (Discuția cu taică-său fusese atît de penibilă !) Tu spui că nu vrei. El oferă atît de mult, tu te împotrivești și crezi că faci mare ispravă (în mod inconștient, se folosea chiar de cuvintele lui taică-său. Dar era atît de grăbită să termine odată !) Toate astea sînt bune și frumoase, dar nu pot dura o veșnicie. Știi, l-am văzut cum lucrează în afaceri. (Vocea îi trăda admirația.) Insistă, insistă și pe urmă, dintr-o dată, s-a terminat. Trece la altceva. Nu e omul care să te roage cu anii. Dacă nu profiți de ocazie, o să te lase să cazi, să știi. Așa că fii totuși puțin atentă.

Pe fața ofilită a Elsei trecu un zîmbet viclean.

— Îmi e totuna, spuse ea.

— Nu-ți este deloc totuna, replică Alberte, stăpînindu-și nerăbdarea. Ce te-ai face dacă nu ți-ar mai da nici un ban ?

— N-am nevoie de bani, spuse Elsa, înălțînd capul cu o mîndrie comică pe figura-i slabă și fardată. Eu muncesc ! Deși sînt de familie bună, muncesc ca să-mi hrănesc copilul, ca să...

— Mamă !

Elsa se opri, prinsă asupra faptului, bău o înghițitură de bere și fixă îmbufnată podeaua.

— Ascultă-mă ! Părăsești cartierul, pleci la țară, la mare, unde vrei ; nu muncești, duci viață de hotel, un trai plăcut, nu ? Și când îmi voi fi primit zestrea, o să faci ce poțesteți, te întorci dacă vrei, îți promit că nimeni n-o să te mai bage în seamă. Peste o lună o să am douăzeci și unu de ani — asta înseamnă încă patru ani de așteptat. Patru ani și o să faci ce vrei, tot ce vrei !

Elsa tăcea.

— În sfârșit, spuse Alberte cu răbdare, doar nu crezi că tata o să-ți ofere mai mult decît atît ? Știi doar că nu-i nebun !

— Nu vreau să plec de aici. Nu vreau bani.

Încăpățînarea care se citea pe fața maică-si, și chiar o oarecare răutate, o exasperaseră pe Alberte. I s-ar fi luat o mare piatră de pe inimă dacă maică-sa ar fi părăsit cartierul Triunghiului. Dar fata se temea, mai presus de orice, ca taică-său să n-o considere pe ea răspunzătoare de eșecul demersului.

— N-ar fi totuși pentru prima oară, spuse ea tăios. Nu tu iei banii pensiei ? Nu tu i-ai luat totdeauna ?

Elsa rămase un moment nemișcată, apoi fața i se acoperi de o roșeață violentă, ca la un copil prins asupra greșelii. Să fi luat bani ? Creierul ei înfricoșat respingea această idee, căuta vizuina întunecată a himerelor ca să se poată adăposti. Îi trebuiau bani mulți, ca să plătească scump țoalele cu care se îmbrăca, îi trebuiau bani ca să-i împartă pe străzi cîrdu-

rilor de copii, îi trebuiau bani ca să fie înconjurată, tolerată, *crezută*, ca să dea viață sărmanului ei arsenal românesc.

Ce lung era drumul străbătut de la prima minciună ! Din ziua aceea ea vrut să scape de batjocuri, de umilința de-a fi fost părăsită, de disperarea de-a nu fi în definitiv decât eroina unei aventuri foarte banale... Începuse : „Nu, nu sînt ce credeți voi ! Familia mea era bogată. Uite așa s-a întîmplat...” Grotești accesorii de carnaval, luate de prin revistele feminine, castele, răpiri, fugă pe ploaie, puțin cîte puțin reușise să uite banalul și umilitorul adevăr ! Ca într-o beție, ca într-un vis se cufunda tot mai adînc în himeră. Și trebuiau tot mai mulți bani ca să întrețină minciuna, ca să uite banii cerșiți. Și se cufunda mereu, tot mai mult.

Totuși, într-o zi existase un adevăr. O, un adevăr foarte mic, foarte umil, foarte înăbușit : dragostea Elsei nu fusese de-o calitate excepțională. Dar în atîta vanitate (nu era ea, oare, o eroină ?), în atîta prostie (credea că-și captivează amantul), cupiditate (se bucura, fără să se gîndească să profite, de bogăția lui, iar trei luni mai tîrziu ar fi întors capul ca să nu fie recunoscută de chelnerițele de la *Liberty's*) nu existase, oare, într-o zi, o mică flacără de tandrețe ? O străfulgerare a acelui subit sentiment matern pe care femeia cea mai slabă îl nutrește pentru bărbatul cel mai puternic, dacă acesta doarme alături de ea ? Nu existase oare, timp de o clipă, un jurămint depus în tă-

cere și în a cărei acceptare crezuse, loialitatea aceea efemeră, darul și mîndria ce-o încoronaseră pe cea mai umilă, pe cea mai proastă dintre femei, mîndria de a fi aleasă dintre toate, tovarășă și regină a unei singurătăți ? Uitase această oră a nopții cînd nu mai fusese Elsa, nu mai fusese fata aceea flecară, vanitoasă și proastă, ci orice altă femeie, copleșită de tristețe, culcată alături de amantul care doarme. Uitase de ora aceea a dimineții cînd el o părăsise iar ea rămăsese nemișcată, răcindu-se ca un obiect de pe care ai luat mîna. Uitase de liniștea deosebită, de inocența neașteptată, de golul gîndului pe care le aduc cu sine sclavia sau dăruirea. Uitase clipa în care dăduse ceva, în care avusese ceva de dat. Nu-i mai rămînea decît pădurea de minciuni, în care se rătăcea din ce în ce mai mult și din care doar fiică-sa mai reușea s-o smulgă pentru o clipă, aducînd-o la lumină cu o cruzime nevinovată. „Ai luat banii ăștia ?“

— Lăsați-mă-n pace ! urlă ea deodată. Lăsați-mă-n pace ! Pleacă ! Oare cum de nu ți-e rușine s-o torturezi astfel pe propria ta mamă ? Ce ți-am făcut ? Ce le-am făcut tuturor ăstora ?

Și se prăbuși în hohote de plîns, cu capul pe masă.

Alberte așteptă un moment cu fața crispată de nerăbdare. Dar acum hohotele se răreau, făcînd loc unei respirații mai regulate, se ridică în tăcere și, fără să mai privească în urmă, părăsi camera. Știa din experiență că, timp de

mai multe ore, nu mai putea scoate nimic de la maică-sa.

Traversă în tăcere sala, fără a catadixi s-o privească pe Trina care freca podeaua cu înverșunare. Închizînd ușa grea, scoase un suspin de ușurare.

*

Soarele palid care urma furtunii nu pătrundea în strîmta stradă Magus, unde luminile se și aprindeau în prăvăliile bijutierilor și ale agenților de schimb. Era ora șase. Strada se umplea încet de valul funcționarilor de bursă care ieșeau de la Bursa Diamantelor, vechi și respectabil edificiu înnegrit de fum și de jeg.

Philippe zăbovea. Îi plăcea să treacă printre acești bătrîni evrei gravi cu bărbi mari, îmbrăcați din cap pînă-n picioare în negru, cu pălării cu calotă înaltă și cu mantii de leviți; printre tinerii evrei de școală nouă, îmbrăcați în gri-deschis, cu o perlă mare la cravată și afișînd ușurința excesivă a bookmakerilor; printre grașii negustori olandezi care, uitînd că în altă parte nu s-ar fi coborît să salute această plebe, îi băteau familiar pe umeri pe diverși greci pomădați, prea eleganți; printre micii curtieri francezi, palizi și ridați, purtînd serviete murdare din piele ponosită, printre asirienii grași care etalau, plini de morgă, o grăsimе gălbuie și lucioasă. Acum străduța strîmtă mișuna de lume. Oamenii zăboveau, puneau la cale afaceri, controlau cursurile bursei. O familiaritate ostilă îi unea pe toți acești inși disperați care, înainte de-a se întoarce la

famiile lor, mai vorbeau cu glas scăzut despre bani, neputîndu-se încă hotărî să părăsească jocul pasionant care îi făcea complici. Philippe cunoştea bine figurile acestea pătrunse de propria lor importanţă, ochii vioi, agitaţi, mîinile grăsuţe mîngîind bancnotele unsuroase, sau hoţeşti, oferind, pe ascuns, cîte o piatră pătată, cîte un diamant cu impurităţi. Îi plăcea atmosfera aceasta furtunoasă, tulbure, febrilitatea pe care o ghicea ascunsă înapoia aerelor impozante, a burţilor maiestuoase, a ochelarilor de baga. Se simţea la largul său aici, încălzit pentru o clipă de viciul sau de pasiunea celorlalţi. Însăşi senzaţia de a fi pierdut — şi încă o sumă destul de respectabilă — nu reuşea să-l emoţioneze cu adevărat. O să-şi scoată pîrleala pentru asta cu Klaes van Baarnheim. De cîtva timp, bătrînul manifesta destul dezinteres faţă de fabrică, stăpînit de un fel de frenezie a noutăţii, vînzîndu-şi clădirile, răscumpărînd acţiuni cu o lăcomie înfrigurată. Fără să mai socotim actele de caritate care se înmulţeau şi cumpărăturile de toate soiurile. S-ar fi spus că voia să atingă limita propriei puteri, să-şi întindă mîna nerăbdătoare asupra oraşului, făcîndu-le în necaz negustorilor, alertîndu-i pe bancheri, stîrnind un adevărat iureş printre cerşetori, lansînd zvonul că amenajează un teren de fotbal lîngă fabrică şi cumpărînd, cumpărînd...

„În fond, e un mod ca oricare altul de a iubi viaţa. Dacă aş putea ajunge să iubesc cu adevărat banii, m-aş plictisi mai puţin. Asta pro-

babil că distrează un cap mărginit și calculat. Cei de felul lui au ochi și nu-și văd fericirea..."

Sau nu știi să profite de ea. Se gîndi la Alberte. Și ea iubea viața, era sigur de asta. Era de ajuns s-o vadă mușcînd cu poftă dintr-un fruct, mîngîind o mobilă, așa cum făcea ea, în tăcere, sau mirosind florile, îndelung, ca să simtă senzualitatea pe care o emanau. Și apoi, se îmbrăca exact ca o profesoară de pian, se supraveghea într-atîta, încît străinilor le părea afectată într-un mod ridicol, și nu o dată o surprinsese cu sprîncenele încruntate, pe cale de a încerca să citească (ar fi jurat că zădărnice) volumele legate din biblioteca lui Klaes. Și pentru ce toate astea? Klaes n-ar aprecia-o mai mult. Un fel de orgoliu, fără îndoială. Da, trebuie să fi avut un fel de orgoliu: de cîte ori, la una din glumele grosolane ale berarului, n-o văzuse întorcînd capul, fără ca totuși să-i poată citi ceva pe figură. Vedeă totuși, cu o tainică delectare, cum îi tresărea coapsa, ca unui cal cravașat.

O clipă se întrebă dacă Alberte ar reuși să exploateze incidentul cu Elsa. S-ar fi putut cîștiga ceva de pe urma supărării bătrînului. Dar Alberte nu era inteligentă: și totuși asta o făcea atît de atrăgătoare. Ideea de a pune mîna pe moștenire făcînd să fie recunoscută ca fiică a berarului probabil că nici nu-i trecuse prin cap. Și totuși, cu puțin antrenament, cît de bine ar profita de averea asta! I-ar fi plăcut s-o vadă scăpată de ridicola ei grijă de respectabilitate, mușcînd cu nesaț din tot ceea ce poate da banul. I-ar fi plăcut s-o învețe să

nu mai roșească de ea însăși, de animalul frumos din ea. Dar nu. O vedea mai curînd părăsind, a doua zi după moartea tatălui ei, casa, incapabilă să se mulțumească doar cu mica ei zestre (căpătase, probabil, gustul vieții ușoare al familiei van Baarnheim), nesigură de viitor, iar pe el, Philippe, apropiindu-se de ea, oferindu-i protecția. Avea să prefere mai curînd asta, decît să se întoarcă în cartierul Triunghiului, era sigur, deși vedea bine că Alberta nu-l poate suferi. De ce? Desigur pentru că nu se lăsa înșelat de impasibilitatea ei și o dăduse în vileag. Probabil că îi plăcea să-și găsească motive temeinice ca să suporte tirania tatălui : gustul ordinei, al virtuții, în timp ce ei îi era pe plac propria sa indolență. El, Philippe, ar ține-o în brațe. Poate că Alberte ar plînge ? Începu să rîdă singur.

„Ce exaltare ! Și atît de clasică : «Iubeam pînă și plînsul pe care i-l stîrneam...» Și asta o să mă distreze opt zile. Să fim generoși : cincisprezece. E fată tînără...”

Ca și bătrînului însuși, Roger Nunez considerase nimerit să-i ascundă Albertei gravitatea stării tatălui ei. Peste cîteva luni, în cursul iernii, Klaes van Baarnheim va muri fără să-și dea măcar seama, iar Alberte va fi înlăturată. Totul era cît se poate de bine în cea mai bună dintre lumile burgheze. N-ar fi fost moral ca această fiică nelegitimă, această chelneriță de han să moștenească o avere atît de frumoasă. Și totuși fata cu siguranță că ar fi profitat de avere mai mult decît mătușa Nunez și vărul Roger, fără să se mai socotească pe sine însuși ;

dealtfel, tocmai asta era partea imorală a lucrurilor. Averile nu trebuie să revină decît celor care nu profită de ele, asta e regula...

Se simţi deodată cam singur, cam stingherit. Privi în jur. Mulţimea se împrăştia. Doar evreii, care se aflau la ei în cartier, mai rămîneau încă adunaţi în grupuri mici sau coborau cele trei trepte ale restaurantelor Kosher, în vitrina cărora luceau, cu sclipiri de perle, castraveţii verzi şi translucizi, somonii roz, pâinile unse cu unt. Şovăi. Să se întoarcă ? Să se ducă la *Micul marinar* cu fetele acelea grase, purtînd fuste scurte, etalîndu-şi coapsele palide la lumina becurilor fără abajur ? Sau la *Cele Treisprezece minuni*, cu fetele lui pitice, grăbite, grotesc lubrice, fetiţe reci, frumuseţi neştiute, desfigurate de coafuri hidoase ? Sau la *Manej*, localul cel mai clandestin al Triunghiului, cu femei goale rotindu-se la nesfîrşit pe cai bătrîni, obosiţi, într-un fel de circ şi scuturîndu-şi cărnurile lipsite de frumuseţe pentru plăcerea zecilor de ochi ascunşi în micile separeuri cu grilaje ? Nu, nimic din bogăţia ineputabilă totuşi a portului nu-l ispitea cu adevărat. Prefera să meargă s-o vadă pe Clara, amanta lui. Era ora cînd se întorcea de la institutul de frumuseţe, terenul ei personal de luptă, împrăştătată, netezită de mîini docile (şi îi plăcea să-şi imagineze mîinile acelea muncitoare, frămîntînd cu dezgust, cu furie, toate corpurile bătrîne, turbate după plăcere), cu unghiile făcute, cu ochii machiaţi, minunat de albă, comestibilă, parfumată, fără nimic în ea care să trădeze prăbuşirea apropiată, decît o

strălucire în fundul ochilor, o breșă, o rană pe care lui îi plăcea s-o zgîndărească, s-o vadă sîngerînd. Hai, e timpul. Porni traversînd străzile care se luminau, alegîndu-le pe cele mai frecventate, adulmecînd aerul în căutarea unei dorințe noi, oricare ar fi fost, a unei emoții, chiar mai puțin, a unui freamăt, a unui fleac, a unei încrețituri de apă... Dar nu găsi nimic. Străzile, în seara asta, nu erau pline decît de oameni liniștiți, întorcîndu-se acasă sau îndreptîndu-se, perechi extenuate, ca boii spre abator, spre vreun cinema sîngerînd de neon.

Descurajat, urcă încet, aproape cu resemnare, către apartamentul luxos unde Clara își aștepta tortura cotidiană.

*

— Astăzi domnul este exasperat, spuse Suzanne cu dezinvoltură, închizînd în urma ei ușa bucătăriei.

Erau așezați cu toții în jurul mesei mari de marmură : Castereau, grădinarul, slab și gălbejit, Jean, șoferul, înalt, cu capul ras și afec-tînd distincție ; Gudule, bucătăreasa, o femeie greoaie, tristă, cu mișcări domoale și privire bovină ; și contabilul Maalens. Doar domnișoara Paule, cu capul prea mare plecat între umerii slabi și ascuțiți, își bea cafeaua stînd în picioare, ca să marcheze diferența dintre ea și servitorime.

— Nu e treaba voastră, spuse ea cu o voce acră, să-l criticați pe domnul van Baarnheim, dar trebuie să recunosc că, de cîteva zile, e mult mai dificil.

— Dacă l-ați fi auzit în timpul prînzului ! spuse micuța Suzanne aplecîndu-se pe marginea mesei. Ce le-a făcut la toți ! Dovadă că domnul Roger s-a dus să-i facă o injecție.

Micul contabil o privi alarmat.

— Nu cumva... Nu cumva a vorbit de mine ? întrebă el neliniștit.

Suzanne se aplecă spre el rîzînd.

— De dumneata, domnule Fred ? Ei, nu mai mult decît de alții. Nu eram cu toții decît niște pierde-vară, niște lipitori, niște nerecunoscători, niște... Oh, am avut ce auzi !

— Și de cei de sus ? întrebă Castereau cu figura lui gălbejită, încrețită de maliție.

— Și mai rău ! A spus de doamna Odilia că s-a săturat s-o îndoape fără ca ea să facă nimic, că așa faci cu gîștele, dar că de la astea cel puțin te alegi cu ficatul.

Riseră toți, în afară de domnișoara Paule, care se mulțumi să declare :

— Dacă domnului van Baarnheim îi lipsește o calitate, apoi asta e tactul.

— Da... Doamne ! D... Doamne, se bîlbîia contabilul, și eu care trebuia să-i vorbesc de af... afacerea München, în după-amiaza asta !

Era un omuleț burtos, de vreo patruzeci de ani, cu păr gras și ondulat și cu ochii mereu umezi de frică sau înduioșare.

Cu o sclipire răutăcioasă în ochii reci, Jean îl bătu pe spate.

— Haide, domnule Fred, bei un păhărel de coniac ? O să te remonteze...

— Dar e... ăsta al... abia murmură nenorocitul.

— Ce-ți pasă ? insista șoferul, făcînd, discret, cu ochiul Suzannei.

Iar aceasta la rîndul ei :

— Da, da, așa o să-ți treacă asta.. firul de păr de pe limbă. E ca sughițul chestia asta. Nimic mai bun decît un păhărel.

Omulețul mai rezista, oscilînd între teama de a-i supăra pe Jean și pe Suzanne (nu era obișnuit cu atîta sollicitudine), propria-i slăbiciune pentru alcool, pe care o credea neștiută de nimeni și groaza pe care i-o inspira van Baarnheim, căruia îi plăcea să-l tachineze, acuzîndu-l că golește sticlele și fură țigări de foi. Dar cum Suzanne apropia de nasul lui paharul plin pe jumătate, nu mai rezistă și bău cu lăcomie.

— O să ai nevoie, îl ironiză Castereau. Ce mi-a făcut azi dimineată din cauza grădinii de zarzavat ! Oare el trebuie să se ocupe de asta, vă întreb ?

— Și mie, spuse Jean suspinînd, mi-a zis ieri : „N-o să suport ca șoferul *meu*, să fie văzut în mașina *mea*, citind ineptiile astea“. Și mi-a aruncat ziarul în canal. Exact așa e cum vă spun ! Și seara mi-a vorbit de cultura maseilor și mi-a dat o carte despre pescuitul balenelor. Pescuitul balenelor !

— Și ce ziar citeai ? întrebă Suzanne, pe care povestea asta o distra.

— *Inima noastră*, zise șoferul languros.

— *Inima noastră* ! (Suzanne izbucni în rîs). Ce sentimental ! Citești *Inima noastră* ?

— Și de ce n-aș citi *Inima noastră*? Și de ce n-aș avea dreptul să fiu sentimental? Acum te dai de partea lui?

— Nu toată lumea poate fi ca dumneata, Suzanne, spuse domnișoara Paule, luînd poziție într-un mod neașteptat, să-și cîștige existența fără să-și lase inima să vorbească.

— Nu toată lumea *poate*, e adevărat, spuse Suzanne coborînd privirea, cu afectare, pe gleznelor groase ale dactilografei. Sînt chiar oameni care ar vrea să poată și... ioc! Prinde-l dacă poți! Haide, nu merită osteneala să te macini din cauza asta. Și nu e chiar atît de nostim, adăugă ea cu drăgălășenie, văzînd crispîndu-se figura fetei bătrîne. Mai ales pe timpurile astea.

— Ah, ce n-aș da să vedem testamentul ăsta faimos! suspină Jean. Dar nu m-ar uimi să fie pe cale să-l modifice iarăși. S-a dus la avocat, scîrba bătrînă.

Domnișoara Paule scoase un țipăt scurt.

— Ah! Și mica mea rentă? Totuși îmi promisese...

— Oh, domnul van Baarnheim n-o să ne părăsească fără să ne lase nimic. E atît de bun, murmură Maalens.

Castereau izbucni pe dată. Deși o lăsase, fără să protesteze, pe Suzanne să-i acorde favoruri bătrînului și spera să se retragă împreună cu ea, de îndată ce va fi adunat zestrea, nu suporta ca cineva să laude față de el generozitatea bătrînului berar.

— Atît de bun! Atît de bun! Dacă aș avea și eu banii lui, domnul Castereau ar fi gras ca

un butoi, și atât de bun, atât de bun, da' deloc mai grovaz din pricina asta.

— Da, dar tocmai ca nu-i ai, rîse Suzanne, care considera comice furiile astea.

— Și nici nu i-aș vrea în felul în care i-a obținut el. Dovadă că nici taică-său pe patul de moarte n-a vrut să-l vadă.

— E o calomnie, spuse domnișoara Paule, aproape fără voia ei. (Nu reușea să se hotărască dacă îl iubea sau îl ura pe berar și își petrecea în această alternativă cele mai bune clipe ale vieții.) Muriți de invidie, asta-i tot.

— Da, încuviință Suzanne care, în cele din urmă, dobîndise glorie de pe urma modestelor ei atribuții, nimeni nu-l adoră, asta e sigur, dar tu o să crăpi cînd el n-o să mai fie, sărmane prieten. Și totuși primești de la el cămăși, costume vechi, bacșișuri, nu-i adevărat? Așa că de ce te plîngi? Așteaptă să crape și ține-ți pliscul ca noi toți.

— Doamne, Doamne! se lamenta Gudule. Iarăși certuri! Și dacă v-ar auzi? Și dacă m-ar da afară din cauza asta? Știți, și mie mi-a promis ceva...

Dar Castereau se dezițanțuise.

— Ține-ți pliscul! Ține-ți pliscul! Te crezi cumva patroană aici? Crezi că o să te ia, poate, de nevastă? Că o să facă testamentul în favoarea ta? Nu te necăji, fetiço, tu ești doar aia care simte mirosul bucatelor, dar altul o să le infulece. Sînt destui acolo sus, ca nouă să nu ne lase decît oasele. Chiar dacă eu mă simt bine în cămășile lui, el n-o s-o mai ducă mult.

Ceilalți, uimiți, tăcură. Nimeni nu înțelegea.

— Nu-i adevărat, nu-i așa ? spuse domnișoara Paule cu un suspin.

— Adevărul adevărat, zise Castereau satisfăcut. În primăvară o să se termine. O să se termine cu toate maimuțările și strîmbăturile. Ale noastre o să fie rentele și micile cadouri. O să fim liberi. Liberi și descotorosiți de bătrîn, mica mea Suzette. Liberi să citim *Inima noastră*, bravul meu Jean. Liberă să dormi pe mașina dumată, domnișoară Paule. Să bei o sticlă întreagă de coniac, domnule Fred. Ce spuneți de asta, copii ?

— Dar cum... murmură bătrîna domnișoară.

— Domnul Roger și domnul Philippe, ieri, la grilajul grădinii, discutau despre asta, eu îmi vedeam de răzoarele mele mă făceam că plouă... E bine ? Dați un rînd bătrînului Castereau ?

— Bineînțeles, bineînțeles, spuse Jean posac.

Se gîndea cît de greu îi va fi să-și găsească alt post. Era afacerea aceea de moravuri, asupra căreia berarul închisese ochii ; desigur, o să-i lase ceva, suficient, probabil, ca să nu mai muncească. Dar va trebui să caute, să plaseze banii, să hotărască. Iar lui îi plăcea atmosfera din casa van Baarnheim, mașina cu tapițeria gri-deschis în care, după vechea modă, se aflau cornete pentru flori ; camera lui era confortabilă, salariul mai mult decît suficient, portul discret și aproape.

— Exagerezi, Castereau, spuse domnișoara Paule.

Adineauri simțise o împunsătură în inimă. Să nu se mai scoale la șase dimineața (locuia la țară, în apropiere), ca să vină bombănind în autobuz, să-și capete porția de grosolănii familiare, avalanșa de mulțumiri (ea era cea care se ocupa de protejării berarului), să favorizeze pe unul, să respingă pe altul, să-și dea aere de doamnă de Maintenon. „O, nu, nu cred că va putea face ceva pentru dumneavoastră“..., să nu mai audă vocea aceasta tunătoare insultând-o la tot pasul, în timp ce ea își vărsa furia pe primii care-i ieșeau în cale și care veșnic „părăsiseră spitalul“ și copleșiți de un număr incredibil de copii mici... Singură, cu pensia ei, în cămăruța ei de fată bătrână, ar fi oare cu adevărat mai bogată ?

Suzanne se gîdea. Haide, venise deci momentul pe care îl sperase la fiecare îmbrățișare prea apăsată, la fiecare dorință prea sîcîitoare a bătrînului. „Nu vreau în jurul meu decît figuri vesele !“ De cîte ori, în sinea ei, se simțise iritată de dorința aceasta de copil răs-fățat. „Și dacă eu n-am chef să fiu veselă ?“ Dar se adaptase la existența aceasta fără griji. Din cînd în cînd, cîte un cadou, rochii, o biju-terie falsă dar care îi plăcea, abateri permise. Și dacă, pe neașteptate, avea chef să fugă la cinema, să mănînce tot restul prăjiturii de la prînz, bătrînul nu se prea supăra. Castereau va fi mai aspru cu ea. Pentru el, îmbrățișările bătrînului nu contau, fiind răscumpărate de bancnota pe care ea o aducea de fiecare dată și pe care o îndesau într-o cutie din metal alb. Dar tachineriile lui Philippe, de-a lungul culoa-

relor, o sărutare furată de băiatul care aducea laptele, erau luxul pe care Suzanne nu și-l va mai putea permite. Ea va ține casa micii cafenele pe care o vor avea. Voiau copii, cel puțin Castereau. Căci o iubea. Deodată Suzanne se întrebă dacă avea chef să fie iubită, dară avea chef de altceva decît să fie veselă, nepăsătoare.

„Și el care mi-a promis că-mi dă de Crăciun o pudrieră de aur“, își spuse, gîndindu-se la berar. Îi venea să plîngă.

Maalens avea lacrimi în ochi, nu glumă. Nici-cînd nu fusese mai nefericit, în nici un serviciu. Ar fi putut să ocupe, la o bancă, un post onorabil și să se îmbete sîmbăta ca un cetățean respectabil, în loc să muncească fără odihnă și să se lase insultat pentru orice picătură băută, pentru orice țigară de foi șterpelită. Dar afară, totul îi inspira teamă. Încă din copilărie visa polițiști care descopereau la el probe pentru tot soiul de crime, infirmieri pretinzînd că e un nebun evadat, colegi birfitori, directori bănuitori, femei care își băteau joc de el ; și tot auzindu-l pe Klaes — care, în particular, îl trata foarte rău — declarînd în public : „Iată-l pe contabilul meu Maalens, cel mai cîstit om din lume. Și mă adoră“, ajunsese, în cele din urmă, s-o creadă și el.

— Ei, asta e cam prea de tot ! murmură Castereau. Uite că toți fac mutre de înmormintare. Îl adorau nu-i așa ? Ei care...

Tăcu, descumpănit, simțînd cum în tăcerea aceasta i se spulbera propria satisfacție. Trebuia să și-o mărturisească și el resimțise, aflînd,

într-un chip atît de neașteptat, că bătrînul va muri curînd; un șoc care nu-i făcuse plăcere. Știa că și el și Suzanne figurau în testament, la loc bun. Ar fi avut cu ce să-și cumpere micuța cafea a visurilor lui. Dar, golit dintr-o dată de venin, descărcat de ură (cum să urăști, în mod serios, pe cineva care nu mai are decît cîteva luni de viață ?) se simțea ciudat de descumpănit, iar proiectele își pierdeau farmecul.

În tăcerea aceasta, ușa culoarului se deschise și vocea chelălăită a doamnei Nunez răsună :

— Suzanne, de trei ori te-am sunat pînă acum ! **Cafeaua !**

*

— În sfîrșit, sînt mulțumit că mi-e încă bună cheresteaua, făcu Klaes van Baarnheim, așezîndu-se comod în fotoliu. Injecția asta mi-a făcut bine.

— Nu ai de ce să te neliniștești, unchiule, spuse Roger pe un ton de suficiență. Evident, durerile, insomniile, neliniștea pot să pară puțin curioase unui profan, dar noi știm pînă unde pot merge aceste mici nevroze. Este, îndrăznesc să o spun, prețul plătit pentru o viață trăită din plin.

Îndesat, mărunț, Roger moștenise de la măică-sa și de la unchiu-său picioarele prea scurte, pe care era așezat un trunchi puternic, spătos. Cu sprîncenele groase, cu fața lată și inexpressivă, ochii întunecați și încruntați, cu un ton tăios, reușea destul de bine să-și compună o atitudine tranșantă și brutală pe care o credea a fi apanajul marilor medici. Dar măică-sa, care

știa cât se temea de familia socrilor (oare nu ei îi dăduseră banii ca să-și deschidă cabinetul ?) și de părerea clubului lui, cel mai select din oraș, și de breasla medicilor, și de salonul lui cutărică și de cel mai mărunț tabu în vigoare la A., îl cam disprețuia și nu-l lăsa să i se impună. Dealtfel, era de-ajuns să ridice vocea, pentru ca el să tacă, subjugat, deoarece se temea și de ea. Și după ce vedeai privirea furișă pe care o arunca spre ea când vorbea, și în jur, în pofida spătoșeniei și a sprincenelor lui, nu ți-l puteai închipui altfel decît sub înfățișarea unuia dintre ciinii aceia grași, în aparență răi, răsfățați de portărese, dar pe care nu trebuie decît să-i ameninți ca să fugă cu coada între picioare și chelălăind jalnic.

Pusă lîngă fiu-său, și în ciuda corpului ei diform, doamna Nunez era aproape maiestuoasă. Umplea în întregime fotoliul în care se prăbușea și te întrebai cum de izbuteau picioarele ei minuscule, încălțate în satin negru, să susțină această masă lipsită de talie, mai mult lată, în care era imposibil să regăsești femeia de odinioară. După ce priveai trupul groaznic, desenat parcă de un nebun furios, erai surprins să ajungi la un cap nu lipsit de noblețe. Capul fusese probabil frumos, în pofida bărbiei revărsate în valuri moi, ce se pierdeau în gîtul palid, și în ciuda pleoapelor grele ; dacă trasai un oval imaginar, sculptînd figura lătită, dacă înlocuiai paloarea uleioasă cu una mai romantică, erai surprins să zărești deodată, suprapusă pe figura bătrînei doamne, fața aproape intactă a unei tinere senzuale, cu ochi vioi și

cu nas trufaș. Conștientă parcă de această ultimă flacără de frumusețe, doamna Nunez își ținea capul foarte drept, în ciuda greutății bărbiei, a sinilor și a întregului corp care o trăgea înainte. Ceea ce se întâmpla nu fără un efort vizibil ; avea aerul unui înecat care, cu o energie disperată, își menține capul deasupra apei ca să respire o ultimă gură de aer.

Corpul doamnei Nunez dispăruse, era mort pentru ea ; modul în care se lăbărta în fotoliu demonstra că îl abandonase, nu fără luptă, urîteniei. Dar își apăra fața. Ochii negri și vioi străluceau, un strop de pudră umbrea obrajii care abia începeau să se lase, părul bogat, încă negru, era coafat cu o grijă vădită, într-o torsadă complicată. Vocea tăioasă, ascuțită, categorică fusese oare și ea lucrată ca torsada, mlădiată, mlădiată de anii de servitute petrecuți alături de frate-său ? Dacă ar fi vorbit firesc n-ar fi avut o voce foarte plăcută ; amestecată însă cu o falsă amabilitate, cu o viclenie veninoasă, vocea aceea excludea, te făcea să nu ai pentru doamna Nunez nici cea mai mărunță compasiune ; era respingătoare.

— Cît de fericită sînt, spuse glasul acesta, că dragul meu Klaes a exagerat puțin lucrurile. Bărbații sînt atît de răsfățați, încît ajunsesem să-l iau în serios : la urma urmei, a trecut de șazeci de ani și un accident survine atît de repede...

— Și eu m-am neliniștit, spuse Simone. Și vezi că m-am grăbit, unchiule...

— Degeaba i-am spus Simonei că nu e nimic grav, a insistat atît de mult să vină... spu-

se Philippe cu o privire complice către nevas-tă-sa.

— S-a deranjat degeaba, zise berarul cu satisfacție. O să mai așteptați un pic moartea bătrînului Klaes. Și Erna ?

Deși adineauri blamase prezența Simonei, acum, cînd era liniștit în privința sănătății sale, ar fi vrut să vadă toată familia adunată în jurul lui : îi datorau aceasta.

— Erna a rămas cu copiii, spuse Roger grăbit. Știi cum e ea : e ziua lui Rikki și...

— Ziua lui, ziua lui... mormăi bătrînul. N-avea decît să-l aducă și pe băiețel. I-aș fi făcut un cadou frumos. Îmi place ca în jurul meu toată lumea să fie mulțumită.

— O, unchiule, ești prea generos ! exclamă Roger care spera ca darul să fie făcut și în absența lui Rikki.

— Eh, nu face nimic, rămîne pentru la anul... suspină bătrînul, nu fără maliție.

Roger își mușcă buzele. Doamna Nunez intră în arenă.

— Bineînțeles, Roger, spuse ea fiului ei cu o neobișnuită drăgălășenie. Unchiul tău se va ocupa de Rikki anul viitor. Anul ăsta are destule alte griji, ce mai, nu ești întotdeauna răsplătit pentru binele pe care vrei să-l faci...

Această aluzie delicată la Elsa fu înțeleasă perfect de bătrîn căruia îi păru nespus de neplăcut, atît cît putea doamna Nunez să-și do-rească. Reacționă fulgerător.

— Ce tot spui acolo, Odilia ? Dimpotrivă, eu am fost întotdeauna răsplătit pentru ceea

ce am făcut... Și vreau chiar s-o dovedesc cu ocazia unei aniversări care se apropie...

Se priviră cu toții, surprinși.

— Nu știați ? Dar e ziua Albertei. Da, da, o să devină majoră în câteva săptămîni. Și o să-i fac un cadou frumos ei, care e aici... Auzi, Alberte ?

— Da, tată, spuse ea roșind. Ești prea bun, tată, nu trebuie...

— Haide, nu face fasoane, o întrerupse el, fără răutate. Vino să mă îmbrățișezi.

Veni spre el, cu mersul acela puțin afectat, cu mișcări stîngace sub rochia prost aleasă dinadins, cu sîrg, de doamna Nunez. Nu era cu adevărat frumoasă — își spuse Philippe — decît în aer liber, cu gîtul descoperit, cu brațele goale, zburlită, transpirată, ca în ziua cînd o văzuse întorcîndu-se de la piață cu un coș plin de pește, pe care își dăduse osteneala să-l aleagă singură.. Dar cînd încerca să-și ia aere de distincție, așa cum o văzuse la prînz, cu degetul mic ridicat, manevrînd cuțitul și furculița ca pe niște instrumente prețioase, plasînd, din cînd în cînd, cîte o frază în conversație, cu o stîngăcie mișcătoare, era aproape urîtă.

Se îmbrățișară sub privirile tuturor.

Suzanne le servise cafeaua. Berarul luă o țigară de foi.

— Ei, dragul meu Philippe, pare interesant proiectul nostru de asociere cu München, nu ?

— Desigur, unchiule, Maalens o să-ți arate după-masă conturile și trebuie să recunosc că cifrele sînt foarte încurajatoare.

— Perfect. Dealtfel, combinația trebuie să meargă, oricare ar fi cifrele. Ei n-au știut cum să procedeze. Trebuie să le lași oamenilor impresia unei concurențe. Să poată alege, astă cer ei, posibilitatea alegerii, nu calitatea. Dacă vrei să știi, puțin le pasă de calitate. M-am gândit la o campanie publicitară — să-mi spui ce părere ai, Philippe — care se bazează pe...

Degeaba și-ar da el cu părerea, Klaes van Baarnheim nici nu s-ar osteni să-l asculte. Ceea ce voia acesta era să vorbească în fața unui auditoriu complezent, să se îmbete de cuvinte, să-i uimească pe toți cu concepțiile sale grandioase, pentru ca apoi Philippe să se chinuie să adune ideile lui risipite și să le pună în practică. Ce efect aveau, totuși, injecțiile astoa! Bătrînul morocănos și obosit de la prînz părea a-și fi recăpătat toată energia, ochii îi străluceau febril, vorbea cu ușurință. „Așa și mie, cînd aveam cincisprezece ani, un pahar de vin îmi părea o dovadă a existenței lui Dumnezeu. Acum nu mai e nimic de făcut. Am înțeles șmecheria. Chiar cu whisky-ul...” Philippe nu mai asculta. Dar Alberte, rezemată de fotoliul bătrînului, asculta, și bătrînul pentru fiică-sa vorbea acum. Philippe triumfa în sinea lui. „Cînd vă spuneam de ea că iubește banii. Îl soarbe din ochi!” Da, Alberte îl sorbea din ochi pe taică-său, cu o admirație sinceră. Îl admirase dintotdeauna, pentru că reparase casa aceasta veche, pentru că știa să-i manevreze pe cei care-l înconjurau, pentru că, de asemenea, cîștiga atîția bani, dar mai ales pentru că era așa cum era, hotărît, imperios și fără

complicații, ca un tablou pe înțelesul tuturor. Își dădea oare seama, că admirația ei tăcută, stîngace, era pentru Klaes van Baarnheim un omagiu pe care acesta îl prefera lingușirilor abile ale soră-si sau ale nepoților ? Dacă știa, faptul se datora în orice caz, doar acelei științe obscure care le înarmează pe fetele cele mai proaste împotriva bărbaților în vîrstă și vulnerabili.

— Haide, spuse el bătînd-o ușor cu palma pe obraz, cu o afecțiune cu care nu se arăta prea darnic, vezi, micuțo, că taică-tău mai are încă ceva energie în el... Ei bine, copii, nu mai am nevoie de voi. Roger m-a pus din nou pe picioare, o să dau o raită pe la fabrică. Vrei să-i spui lui Jean să tragă mașina la scară, Alberte ?

Abia se închisese ușa, cînd doamna Nunez, nemaiputîndu-și stăpîni veninul, strigă :

— Îți spun sincer, Klaes, nu vreau să te supăr, dar greșești dîndu-i astfel de idei fetei ăsteia. Să-i sărbătorești ziua ! O să ajungi să-i sucești capul. Închipuiește-ți că ți s-ar întîmpla ceva, ce-o să se aleagă de ea ? Desigur, noi o să ne facem datoria să... să ne ocupăm de ea, dar nu are nici o meserie, nu are cultură, educație și...

— N-o să aibă nevoie, spuse berarul cu veselie lui periculoasă. Ești neliniștită, Odilia ? E, într-adevăr, drăguț din partea ta. Dar n-o să fie nevoie să te ocupi de ea. Am hotărît să-i măresc zestrea. De ziua ei o să mergem la bancă și o să vîrs în contul ei o sumă de... O să-i fac o surpriză și vouă la fel. La urma

urmei, poate că ea va fi cea care se va ocupa de tine.

Încă mai rîdea, încîntat de gluma lui și de figura doamnei Nunez care pălise, cînd Suzanne anunță că mașina îl așteaptă.

— Să mă sprijin de umărul tău, Philippe. Ieși.

— Ei bine, Roger, spuse doamna Nunez furioasă, chiar că merită să-i faci injecții ca să ajungem aici !



— Să nu conduci prea repede, Jean. De vreme ce ziua e însorită, să profităm de ea...

Mașina înainta încet de-a lungul cheiului, de-a lungul canalelor nemișcate, de-a lungul caselor albe, solid așezate ca niște cuburi aranjate într-o cutie. Ici și colo, cîte un restaurant mare, nou, își etala luminile de neon, tezghelele nichelate, mîncărurile reci, colorate artificial. Trebuia să mergi pe străduțe lăturalnice ca să regăsești atmosfera veche a orașului, casele inegale cu acoperișuri ascuțite, cafenelele de prin subsoluri, unde coborai cele trei trepte, ca să dai de sala întunecoasă și răcoroasă...

— Se modernizează orașul, constată berarul cu satisfacție. Cînd eram tînăr...

Nu existau blocurile acelea noi, betonul orbitor în soare, nici bulevardele largi, nici cafenelele imense cu uși transparente. Patruzeci de ani, care îi păruseră atît de scurți, transformaseră pînă și pietrele.

— Desigur, domnule, auzi el deodată, cu uimire.

Îi răspundea Jean. Deci gîndise cu voce tare.

— Desigur ce ?

— Pitorescul se pierde, după cum remarcă domnul. Și e tare păcat.

— Ce înseamnă asta, e tare păcat ? mormăi bătrînul.

Dumnezeu știe de ce intervenția asta a lui Jean îl supăra. E firesc ca lucrurile să se schimbe.

Jean nu simțise înăsprirea tonului.

— Toată agitația asta zadarnică, domnule, suspină el cu distincție.

Mașina se opri în fața unui pod.

— Un prieten îmi spunea aseară : toată activitatea asta a oamenilor e inutilă, cînd s-ar putea trăi la țară și contempla natura ! Oare domnul...

— Haida-de, Jean, bombăni bătrînul, crezi că am nevoie de lecțiile tale ? Un prieten îmi spunea... Un prieten îmi spunea. N-aș avea nevoie de prietenii tăi nici ca să-mi frece parchetul, să știi asta odată pentru totdeauna ! Și dacă n-ai fi făcut niciodată altceva decît să contempli natura cum spui, n-ai fi avut necazurile pe care le-ai avut. Șase luni de închisoare, de ce ? Pentru că am contemplat natura, domnule judecător. Cunosce eu Natura asta a ta, costă două sute de franci în port, dar eu n-aș vrea așa ceva nici la trei franci.

Vocea îi urcase treptat pînă la exasperare, dar o oprire neprevăzută a respirației îl opri și tăcu, apăsîndu-și umărul stîng în care dure-

rea apăruse din nou. Podul cotise. Roșu la față, Jean demară cu zgomot.

„Idiotul. Fără îndoială că și asta a citit-o în *Inima noastră*. Să contempli natura. Și desigur, cu majuscule. Prostii! Un individ care a făcut închisoare corecțională și care îndrăznește să-mi dea lecții!”

Durerea stăruia. De evitat, pe cât posibil, minia, spusese Roger cu un suris. Dar de ce era atît de furios? Știa demult că Jean e un dobitoc. Oare ce-l supăraseră atît de mult în elucubrațiile acestui idiot? Trebuia să-l uite.

— Jean?

— Da, domnule? (Bineînțeles că acum făcea pe supăratul. Nătărăul!)

— Nu face pe tîmpitul. O să-ți dau o lună, în septembrie, să mergi să contempli natura.

— Vă mulțumesc, domnule.

Tonul era încă înghețat. Repede, să împrăstie neplăcerea asta, să uite incidentul, furia absurdă, irațională.

— O să poți sta chiar ceva mai mult, dacă găsești un înlocuitor. Înțeleg foarte bine că avem nevoie și de vacanță, ce naiba!

— Avem nevoie și de demnitate, domnule.

— Și de cît are nevoie demnitatea ta?

Jean simți că bătrînul începe să se supere din nou și că era timpul să cedeze.

— Dacă domnul ar fi atît de bun să-mi acorde o lună și jumătate, cunosc un tînr foarte potrivit care i-ar da pe deplin satisfacție. Într-o lună și jumătate aş avea timp să merg s-o văd pe maică-mea care s-a stabilit în Italia, domnule...

— O lună și jumătate, foarte bine.

— Sinteți prea generos, domnule ! E atît de drăguț din partea dumneavoastră ! Maică-mea...

— Bine, bine. Te gîndești atît de mult la maică-ta, încît o să calci pe cineva, prostule !

Incidentul era încheiat. Pentru o clipă, simți un fel de ușurare. Apoi furia îl cuprinsese din nou, prost digerată. De ce oare acordase atenție unor vorbe prostești ? De ce gîndise cu voce tare ? Încercă să reia plimbarea de la început. Afară era frumos și se aproplau de Piața de flori, unde, pe bărcuțele amarate la chei, se îngrămădeau lalelele și...

„Pitorescul se pierde, domnule... Activitate zadarnică... S-ar putea trăi la țară... Demnitate...” Era imposibil de înlăturat vocea afectată a lui Jean. Trebuia să retrăiască această conversație, cuvînt cu cuvînt, pînă la bruscă explozie de furie, care venea de atît de departe, de atît de departe...

Maică-sa, chip rece și alb, cu frunte bombată, de madonă, pleca la liturghie cu o pălărie neagră pe cap.

— Klaes ! Odilia ! Gertrude ! Veniți ?

Mergeau la biserica Sfîntul Iacob, cea mai elegantă din oraș, ca să-și mențină rangul, pentru că familia van Baarnheim fusese (era încă, spunea tatăl lor) una dintre cele mai importante din localitate. Dar mergeau pe jos.

— Eu, cînd o să fiu mare, o să merg cu trăsura, spunea micul Klaes.

Se simțea umilit cînd vedea caii trecînd pe lîngă el, împrôșcîndu-l, obligîndu-i pe toți să

meargă în șir indian pe lângă pereți, pe străzile strimte.

— Tu crezi că în cer o să se uite cineva la trăsura ta ? îi răspunsese maică-sa cu asprime. Toate deșertăciunile astea vor fi pedepsite, Klaes ! Crede-mă, nici un sfert din oamenii care merg la biserica Sfântul Iacob n-o să ajungă în rai !

— Atunci, de ce nu mergem la biserica din Triunghi ?

— Oamenii din Triunghi sînt golani. Nu avem de-a face cu ei, sunase, sec, răspunsul.

— Dar și noi mergem pe jos... insistă micul încăpățînat.

— Da, dar noi sîntem din neamul van Baarnheim.

— Atunci nici în rai n-ajungem, nici trăsură n-avem ?

Fața albă de madonă se crispase, palma por-nise repede, iar fetițele rîseseră, mai ales Odilia. Blîndă și posacă, Gertrude semăna încă de pe atunci cu tînăra morocănoasă care avea să ia în căsătorie un agent de schimb, ales de pă-rinții ei, și care avea să moară tăcută, la o naș-tere, lăsînd în urmă-i un băiețel, pe Philippe.

La masa de seară, în sufrageria goală a ca-sei mari... Mama mergea de colo-colo, de la bucătărie la sufragerie, oftînd, uneori, de obo-seală.

— Spune, de ce oftezi ?

— Pentru că sînt obosită, copilul meu.

— De ce n-ai o bonă, ca familia Sarfati ?

Tatăl luase atunci cuvîntul, pe tonul acela ușor pompos pe care-l îndrăgea.

— Pentru că nu sîntem destul de bogați, Klaes.

— Cum, sîntem săraci ?

— Dacă vrei să folosești cuvîntul ăsta...

— Atunci, de ce nu locuim într-o casă mai mică ? Ar fi mai puțin obositor. Am putea minca în bucătărie, e și mai cald. Am putea...

Glasul sec al doamnei van Baarnheim i-o reteză scurt.

— Poți să fii bogat și să ai demnitate, băiete. Ai tendința de a uita acest lucru.

Iar domnul van Baarnheim, dregîndu-și glasul, reluase :

— Mă necăjești mult, micul meu Klaes. Cred că descopăr la tine o regretabilă tendință de a supraestima bunurile acestei lumi. Toată agitația zadarnică a oamenilor în jurul podobelor, a vanității...

Fetițele ascultau cu gura căscată. Cît de bine vorbea tatăl lor, cu o voce frumoasă, sonoră, și ce chipeș era, aruncîndu-și spre spate șuvițele de păr argintiu și romantice...

— O viață cinstită, petrecută în contemplație, bineînțeles, și muncă, dar o muncă liniștită, diferită de activitatea febrilă a orașelor, e mult mai frumoasă și mai bogată, e într-un anume sens, mai...

— Atunci, dinadins nu aveți bani ?

Vocea sonoră se tulbură.

— Vreau să spun... începu el.

Doamna van Baarnheim aducea la masă o budincă de pîine, stropită cu jeleu de coacăze.

— Klaes, pentru că îndrăznești să discuți cu tatăl tău, du-te la culcare. Nu vei primi prăjitură.

Se ridicase cu inima grea. Cu doamna van Barnheim nu se discuta, era clar. Dar el avea sentimentul unei nedreptăți. Și în afară de asta, îi era foame. Dar numai cînd ajunsese pe scară, în afara razei de acțiune a miniei materne, îndrăznise să strige foarte tare :

— Aia nu-i prăjitură ! E pîine cu lapte ! Ipocriților !

Avea doisprezece ani.

Aceeași casă... Era aceeași casă. Dar ce diferență ! Astăzi el era cel care domnea ca stăpîn în ea. Pentru o clipă se destinsese pe pernele gri-deschis ale mașinii. De ce oare începuse să se gîndească la părinții săi ? Probabil că tonul pompos al lui Jean îi amintise de lungile discursuri obositoare ale tatălui său. De fapt, nu se gîdea niciodată la anii copilăriei, deși își promisese să venereze amintirea părinților. Ei nu-l iubiseră niciodată, preferînd-o pe Odilia care se măritase cu un om bogat, dar care vorbea limba lor și, mai ales, pe bolnăvicioasa Gertrude. Erau, de fapt, oamenii mărunți cărora starea proastă a sănătății le ținea loc de virtute. Nici Klaes nu-i iubea... „Ipocriți“, le aplica întotdeauna termenul acesta din vremea copilăriei, exasperat de faptul că nu-i încurajaseră eforturile, nu-i aplaudaseră primele izbînzii. În fond, ceea ce blamau ei, în taină, la el era sănătatea lui bună, pofta lui de mîncare. Ar fi preferat să-l vadă vegetînd mărunț ca ei, care erau vag invidioși, umili și orgolioși,

neacordindu-și nici un confort, dar făcînd po-
meni ostentative și totuși, întrucîtva, sinceri și
adevărați în rigorismul lor. Nu voiseră nicio-
dată să accepte nimic de la Klaes, faptul că
reuşise îi şoca; într-atît își repetaseră că nu
aveau bani pentru că erau cinstiți, încît se
convinseseră, în cele din urmă, că nu puteai
să-i ai fără să faci unele compromisuri, mai
mult sau mai puțin tulburi. Astfel își innobi-
lau ei eșecurile. Dar nu numai cîștigarea ba-
nilor, ci și cheltuirea lor, cu acest gust al
fastului pe care Klaes îl moștenise, probabil,
de la străbunii săi, marii negustori van Ba-
arnheim, îi scandaliza. Pe măsură ce casa se
umplea de obiecte noi, se făceau reparații și
era angajată cîte o servitoare nouă, ei se sim-
teau tot mai stingheriți. Se îmbătoșaseră atît
de mult în sărăcia lor! Să renunțe acum la
ea ar fi însemnat să recunoască faptul că fiul
lor era mai capabil decît ei să reabiliteze nu-
mele familiei van Baarnheim. În pofida dis-
cursurilor sale, domnul van Baarnheim ar fi
putut să cedeze. Nevastă-sa îl simți gata să se
înmoaie în fața noii zugrăveli, a fotoliilor moi
și a amenajărilor pe care Klaes le aducea ve-
chii locuințe. Dar nu degeaba purta ea numele
Ursulei, fecioară venerată în Flandra: avea
chiar fețișoara șlefuită și dură ca a pietricelei
pe care o are sfînta pe raclă, la Bruges. Și nu
tolera ideea acestui gen de supunere în fața
unui fiu pe care nu-l iubise niciodată. Hotărît
că vor pleca. Odilia măritată, își petrecea tim-
pul în sudul Franței, de unde trimitea uneori
o carte poștală cu palmieri, sau un mic cec pe

care mama îl ascundea fără să pomenească nimic de el. Gertrude era logodită. Imediat după căsătoria fetei celei mici, ea și soțul ei aveau să meargă să locuiască într-o pensiune de familie în partea cealaltă a orașului.

Această hotărîre îl jigni profund pe Klaes. La treizeci de ani, era posesorul unei averi frumoșele și i-ar fi plăcut ca părinții să-i recunoască, în sfîrșit, meritele. Dar, în loc să facă așa ceva, ei îl părăseau de parcă ar fi fost lepros. Cum așa?! Pusese din nou pe picioare micul lor magazin de postavuri, făcuse din el o afacere prosperă, reușise speculații fericite, plasase banii într-o mică fabrică de bere, care vegeta și pe care, la rîndul ei, în cîțiva ani, o făcuse să învie, și iată că, în momentul în care se gîndea să redea tot vechiul fast casei van Baarnheim, iar familiei rangul pe care-l merita, părinții îl părăseau, ca și cum ar fi vrut să-l acuze că greșește. Își jură să nu-i mai revadă niciodată. Era cel puțin la fel de orgolios ca și maică-sa, și se ținu de cuvînt. La un moment dat, fu cît pe-aci să cedeze, cînd taică-său muri subit în urma unei crize cardiace. Se gîndi la maică-sa pe care moartea Gertrudei o afectase foarte mult. Trimise o coroană enormă de flori, „ce aveți mai scump“, spusese el florarului, și așteptă un cuvînt de mulțumire, o chemare. Dar neînduplecata Ursula, țeapănă sub vălurile ei de văduvă, nu-i adresă fiului nici măcar un cuvînt în timpul înmormîntării. Văzuse în gestul lui o demonstrație ostentativă, indecentă, un gest de parvenit care vrea să uimească cu orice preț, deși în această mare vanitate exista

și un pic de regret și de tandrețe. Doi ani mai târziu murea și ea, și era îngropată cu un dric ce se încovoia sub povara florilor. De data asta nu mai era nici urmă de tandrețe, ci multă ostentație și puțină răzbunare în marea desfășurare a luxului aceluia.

Câți ani trecuseră de la înmormântare? Și fusese nevoie de vorbăria unui șofer, ca să-i reapără chipul supt al tatălui, ochii lui blânzi, părul argintat, emfaza lui... Ca să trezească imaginea mamei, dreaptă, țeapănă în ura ei, în ura ei nedreaptă, ca să-i stîrnească minia... Roger îi spusese că minia nu-i face bine. Și el de cîteva zile se supăraseră în mai multe rînduri. Absurdele nazuri ale Elsei îl exasperaseră. Nu mai avea chef de nimic.

— Mergem la fabrică, domnule?

Nici măcar să meargă la fabrică, să umble încoace și încolo printre mașinile care-i erau familiare, pe care îi plăcea să-și plimbe mîna ca pe niște animale mari, docile, nici măcar să dojenească ici și colo pe cite unul care se va stăpîni să nu ridice din umeri, nu mai avea chef... Dolls, directorul tehnic, se pricepea de minune să conducă treburile, n-aveau nevoie de el... Ah, lucrurile se vor schimba dacă perfectă fuziunea cu München. Ar fi ocupat pînă peste cap, ar simți din nou că trăiește... Elsa, München erau cele două preocupări principale ale lui. Era stupid să fie obsedat de o femeie pe jumătate nebună, la fel de mult ca de o afacere de importanța asta. Dar ideea că Elsa trăia atît de aproape de el, însuflețită poate de ură, în timp ce el nu-i voise decît binele... De

fiecare dată cînd se gîdea la Elsa, se simţea lezat ca un copil.

— Nu, Jean, astăzi nu lucrăm. Hai să mergem spre Galerii...

Asta o să-i schimbe gîndurile. De ani de zile nu se mai plimbase prin locurile acelea.



Prin geamul care acoperea coridorul strîmt al Galeriilor, o zi verzuie se lăsa peste trecători. Bătrînul rămase nemişcat o clipă. Gîndindu-se din nou la trecut, imaginea Galeriilor din copilărie îi apăru în minte, o imagine prestigioasă şi puţin umbrită, cu doamne elegante purtînd mânşoane de blană şi circulînd printre prăvăliile luminate cu lămpi cu gaz de iluminat ; cu copii în costume de marinari, intrînd în saloanele de ceai pline de oglinzi, cu bătrîne bogate, alergînd în clar-obscurul micilor magazine de bijuterii, una cîte una, perlele unui colier... Aceleaşi farmacii strîmte, cu tejgheaua acoperită de postav verde ; aceleaşi magazine de nimicuri, aceleaşi firme ciudate : *Stofe pentru flori şi frunze, Școala Bandonéon, cu profesor de muzică diplomat...* Dar unde era mulţimea veselă care umplea odinioară culoarele cu o rumoare de maree, care se grăbea în faţa vitrinelor melancolice, în ceainăria aceasta desuetă unde, printre plantele verzi şi scenele cu păstori, două doamne foarte bătrîne, uitate de Dumnezeu, beau ciocolată ? Încetîşor, sprijinindu-se de umărul lui Jean, Klaes van Baarnheim înainta. Aproape toate

magazinele de bijuterii erau închise, proprietarii mutându-se în cartierele moderne, strada Java, Piața Allard. Și prăvăliile rămineau goale, cu cîte un stor tras pe jumătate, cu vitrina despuiată, încă împodobită cu catifeaua neagră care punea în valoare aspectul oriental al perlelor. Micile magazine de parfumerie, de dantele, de fleacuri erau încă deschise; dar sub tavanele lucrate cu trandafiri, în stil modern, care uimiseră generația sa, becul electric lumina slab bibelouri prăfuite sau podoabe femeiești ofilite. Din cînd în cînd, cîte un bărbat puțin stingherit intra într-o prăvălie sau alta. O perdea se cobora și se punea zăvorul. Și nu era oare vizavi un alt trecător care aștepta?

— Ah, spuse berarul, așa-i acum?

Jean, prudent, nu răspunse, temîndu-se să nu-și supere stăpînul și să-și piardă concediul. Merseră încă puțin printre oameni de condiție modestă care se grăbeau și nu treceau pe acolo — vădit lucru — decît ca să se întoarcă mai repede acasă.

— Mă întreb, spuse bătrînul, visător, dacă investind destul capital, s-ar mai putea reface ceva...

— O, spuse Jean cu dispreț, nu merită osteneala să încercați, domnule. Totul e atît de mort aici...

Era adevărat, și melancolia locului îl cuprindea într-o asemenea măsură, încît se grăbi spre celălalt capăt al Galeriilor, spre soare, spre străzile zgomotoase. Dar cînd să iasă, berarul fu deodată lovit de o doamnă care ieșea ca un

vîrtej dintr-una din prăvălii și care, oprindu-se în fața lui, strigă brusc cu o voce melodramatică :

— Domnul van Baarnheim !

El se trase înapoi neliniștit și o examinează. Era o doamnă de vreo patruzeci de ani, mărunță, cam durdulie, îmbrăcată cu o rochie de sâtin negru și care se fiția în fața lui plină de încîntare, sigură că o s-o recunoască. Vreo prietenă din copilărie ? Era prea tinărară. Vreo relație comercială ? Poate. Deși un magazin de fleacuri... Poate că își schimbase profilul ?

Se înclină politicos.

— Doamnă...

Doamna durdulie rîse pițigăiat și luă martor cerul, cu un haz exagerat.

— Doamnă ! Îmi spune doamnă ! Nu mă recunoaște !

Figura, puțin porcină, nu era neplăcută, ci dură, în pofida gurii minuscule, rujată în formă de inimă, a genelor nefiresc de lungi, a coafurii complicate cu bucle oxigenate care-i cădeau pe frunte. Coafura aceasta îi amintea de ceva. În fața sprîncenelor lui încruntate, rîsul pițigăiat reîncepu și mai și.

— Haide, un mic efort ! Da, da ! Ada, mi-
cuța Ada ! Nu vă amintiți ? Călătoria la Be-
erschel !

Pentru o clipă rămase înmărmurit. Și dintr-o dată își aminti fără plăcere.

— Da, desigur ! Ce prost sînt, doamnă !

— Vai, domnule van Baarnheim, numiți-mă Ada, vă rog. Știu că sînt mulți ani de-atunci, dar prima dragoste nu se uită, cum spune cîn-

tecul... Dar dumneavoastră trebuie să fi avut atâtea !

Cum de putuse uita risul acesta îndărătnic, atât de enervant, fasoanele ei copilărești ? E adevărat că micuța Ada căpătase proporții. Dar destul cu amintirile pentru astăzi ! Va lichida cu această Ada în cinci minute. Dacă toate femeile de care avusese ghinionul să se apropie își puneau în cap să-l obsedeze cu plîngerile lor, acum...

— Ada... Dar sînt ani de-atunci... Nu mă așteptam...

— Mai mult de douăzeci și cinci de ani, domnule. Dar v-am urmărit din colțișorul meu modest ; am aflat de succesele dumneavoastră, domnule ! Se pare că acum aveți două fabrici, nu ?

— În curînd trei, spuse el reținut.

Deși era hotărît să i-o reteze scurt, ar fi fost totuși grosolan din partea lui să nu-i răspundă.

— Trei fabrici, domnule ! Frumoasă reușită ! Și atât de meritată ! Fiindcă dumneavoastră ați fost întotdeauna un om muncitor, domnule, îmi amintesc perfect. Fie zi de lucru, fie zi de sărbătoare, totdeauna erați în picioare la ora opt. Și, totuși, ce vă mai distrați seara !

Rîse scurt și-și scutură ștrengărește pieptul voluminos.

— Dacă aș îndrăzni, domnule van Baarnheim, ar fi o cinste atât de mare pentru mine... Cîteva clipe...

Deschisese puțin ușa magazinului.

— Dar... sînt grăbit, treceam...

— Zece minute, domnule... Nu uit că datorită dumneavoastră am putut să-mi înjgheb negoțul ăsta modest... Mi-ar face atîta plăcere să...

— Bine, fie. Așteaptă-mă aici, Jean.

În prăvălia strîmtă o fată mărunță, negricioasă, se juca cu un aparat de lărgit mănuși. O neliniște îl cuprinsese pe berar, de care puțin lipsi să nu izbucnească în rîs. Ba nu ! Ada nu-i spusese oare că nu se mai văzuseră de douăzeci și cinci de ani ?

— Urmați-mă, urmați-mă, domnule. Dacă vreți să veniți în camera din spate...

Sprijinindu-se de tejghea, o urmă cam fără voie. Dar această cameră pe care se aștepta s-o găsească sordidă era ca veritabil budoar cu perdele liliachii, cu un divan îmbrăcat în galben-deschis, cu fotolii comode de catifea verde. Pe o masă joasă, sticle de băutură și pahare. Un aparat de radio funcționa în surdina. Etajerele suportau o abundență liniștitoare de false porțelanuri de Saxa, de negri din sticlă turnată, de păpuși de salon. Era evident că ocupanta acestui grațios budoar era o persoană respectabilă. Puțin mai liniștit, Klaes van Baarnheim se lăsă să cadă greu într-unul din fotoliile de catifea verde. Scurta plimbare îl obosise. În acest timp, *micuța Ada* se agita în jurul lui.

— Închipuiți-vă că de ani de zile visez să vă aduc aici, domnule. Ah, de l-aș putea vedea pe domnul van Baarnheim ! Așa îi spuneam întotdeauna sărmanei mele mame (a murit de cancer) dar eu să vă deranjez ? Nu, asta nu !

Oricum, erați destul de ocupat, nu-i așa ? Aventuri și iar aventuri, nu-i așa ? Ah, nu spuneți nimic ! (Îl amenință cu un deget glumeț.) Trebuie să fi făcut la cuceriri ! Nu, nu, nu insist. Știu că sînteți discret, foarte discret, un bărbat de lume...

O prostuță, Ada asta, după cîte își amintea. O întîlnise, probabil, într-o cofetărie unde era vînzătoare și o luase într-o călătorie de afaceri. Dar nu se simțea rău în atmosfera asta blîndă. În ultimele luni, nu mai ieșise din casă decît ca să meargă la fabrică. Nu se împotrivi cînd ea îi turnă un pahar de whisky.

— Ei bine, Ada, și afacerile ?

— Excelente, domnule, excelente, îndrăznesc să vă spun, dumneavoastră nu sînteți percep-torul, nu-i așa ? Da, am putut să fac ceva economii.

— E drăguț la dumneata. Locuiești aici ?

— O, nu, strigă ea. Asta este... cum să vă spun ? Cel mult un cuibușor provizoriu. Am un mic apartament foarte modest, pe strada Java, la rond. Dar sper că în cîțiva ani... N-ar trebui să spun asta, dar... Un prieten vechi, nu-i așa ? (rîse scurt, înăbușit, acoperindu-și cu mîna gura în formă de inimă). Sper să cumpăr o casuță, o cocioabă, în sudul Franței.

Să fi fost din cauza whisky-ului ? Acum se simțea în largul său.

„Iată, cel puțin, una care nu se plinge de mine !“ Privi cu plăcere brățara de aur, inelele care se lăfăiau pe degetele durdulii.

— O casă în sudul Franței ! Ei, drăcie !

După cum văd, mânușile și dantelele se vînd mai bine decît berea.

Ada rîse din nou, cu rîsul acela ascuțit, de școlăriță, artificial, și el revăzu brusc trecătorii suspecti din stradă. Acum înțelegea rostul camerei comode din spate, cu patul gata pregătit, grija cu care se spilcuia negustoreasa. Roșise toată și făcea fițe în fotoliu.

— O, Klaes — îmi permiți să-ți spun astfel, nu-i așa, în amintirea trecutului — să nu mă judeci rău, mai ales... Dar Galeriile nu mai au voga de odinioară ; viața a devenit grea, nu-i așa, am avut o nenorocire (schiță un gest pudic spre ușa în spatele căreia se juca copilul) și, Doamne, cînd nu ești prea urîță, ești ispitită... Dar e vorba de oameni foarte bine, adăugă ea repede. O, din cea mai bună societate. Dealtfel, sper să mă retrag foarte curînd, cum ți-am spus... O, nu mă plîng, am avut o viață plină și acum cînd am o situație bună...

— Desigur, desigur, aprobă prietenos Klaes van Baarnheim. Așadar, micuța vînzătoare frecventa „domni foarte bine“ și urma să se retragă pe Coasta de Azur... Un apartament pe strada Java, asta costă cam... În fond, într-o oarecare măsură, lui îi datora toate acestea. Dacă n-ar fi scos-o el din cofetărie, s-ar mai gălbeji și acum lîngă bomboanele ei. Ce vîrstă putea să aibă ? Optsprezece sau nouăsprezece ani, cînd o cunoscuse : asta însemna vreo patruzeci și patru de ani. Nu-i arăta, trebuia să recunoască. Avusese întotdeauna picioarele scurte, iar noua ei rotunjime îi accentua și mai mult legănatul lipsit de grație. Dar fața abia

dacă era brăzdată de riduri îndărătnice, pielea albă, îngrijită, ochii cu gene prea lungi erau vioi. Simțea în ea pe femeia care reușise.

— Încă puțin whisky ? propuse ea. Ba da, ba da, ca să sărbătorim întâlnirea... Știi, Klaes, că dumneata nu prea te-ai schimbat ? Ești, poate, puțin mai gras, dar abia îndrăznesc să vorbesc de asta eu care... E adevărat că s-ar găsi bărbați care să mă prefere acum : eram atît de slabă la optsprezece ani ! Dar statura dumitale, privirea, au rămas absolut aceleași. Sint sigură că încă mai ești căutat de femei, nu ?

Cuvintele îi provocară lui Klaes o ușoară stinghereală. Să fi fost oare o aluzie ? Dar o privire spre figura Adei, care era înflăcărată de dorința de a plăcea, îl liniști.

— Să vorbim de altceva, spuse el sec și își goli paharul de whisky. Dealtfel, am timp puțin și... Dar sint foarte mulțumit că ai... prosperat.

— Bineînțeles, am necazuri cu receptorul ! Pretinde că nivelul meu de trai nu corespunde cu declarațiile pe care le-am făcut ! Chiar ieri mi-a mai trimis un fel de formular complicat... Nu mă pricep deloc la chestiile astea. O femeie singură e întotdeauna atît de neajutorată... Klaes, dacă ai vrea, înainte de plecare, să arunci o privire... Ai fi atît de drăguț.

Se și ridicase și scotocea într-o mică mobilă, în mijlocul unei grămezi de lenjerie în dezordine.

Picioarele erau scurte, hotărît lucru, iar gleznele groase formau colaci deasupra pantofilor cocheti din saten negru, cu cataramă de ar-

gint. Dar talia încă subțire, șoldurile generoase, și-apoi veselia asta reconfortantă...

— Abuzez de dumneata, nu-i așa, Klaes ? Dar dacă ai vrea să arunci doar o privire... Un bărbat e întotdeauna mult mai priceput.

Își plecă spre el pieptul abundent și parfumat.

— Poftim. Cred că-mi cere...

Klaes se aplecă și el. Dar un glăscior ascuțit răsună de dincolo de ușă.

— Mătușă ! Te caută un domn...

— Spune-i că sînt ocupată, făcu acru Ada.

— Zice că a mai fost și adineauri.

— Spune-i... Spune-i că sînt ocupată toată după-amiaza.

— Bine, mătușă.

Se auzi un scurt conciliabul și ușa magazinului se închise.

— Da, spuse Ada, ca un răspuns la privirea berarului. Îmi spune „mătușă“, e mai bine așa. Și-i de necrezut cît e de mare. Ah, nu mai avem douăzeci de ani...

Klaes se pregătea să-i răspundă printr-un compliment, cînd privirea i se opri pe declarația de impozit.

— Ei, drăcie ! strigă el cu oarecare admirație. Dacă te taxează cu atît de mult, trebuie să ai un nivel de trai satisfăcător. Ah, ești dată naibii, micuță Ada ! Un magazin de dantele, hai ?

O tutuia acum, încălzit de această prezență feminină lîngă el, și-i și pusese mîna pe coapsă, o mîină grea, posesivă.

— În ce ți-ai investit economiile ?

— În căi ferate de stat, Royal Dutch, Cauciuc aglomerat...

— Ai cauciuc ? Se indignă el autoritar. Dar trebuie să dea o dobândă de-a dreptul caraghioasă ! Şi, în afară de asta, nici nu sînt sigure, acum. La cilindri, de exemplu, se pare că va fi înlocuit cauciucul cu un sistem de plastic care... În sfîrşit, pot să mai coboare. Va trebui să-mi arăţi portofoliul, drăguţa mea. Trebuie să fie o harababură acolo ! O să pun eu ordine în toate astea ; economiile tale o să se mişte, ai să vezi. Cînd pun eu mîna...

— Klaes... suspină ea înmuindu-se. Eşti mereu acelaşi ! Ce autoritate ! Ce...

— Mătuşă, spuse glăsciorul.

— Ce e ? (Era furioasă).

— Te caută un domn.

— Dar ţi-am mai spus...

— Nu-i acelaşi ! ţipă copila.

— Dă-l afară şi scoate clanţa, strigă ea, fără să se teamă că va fi auzită.

Apoi, întorcîndu-se spre Klaes :

— Eşti atît de bun, Klaes, că vrei să te ocupi de mine ! Să-ţi arăt lista ?

— Desigur, arată-mi-o.

Se întinsese comod în fotoliu, luînd complet în stăpînire micul budoar.

— Ei, ce-i cu portofoliul ?

Se instalară mai comod pe divan. Înarmat cu un creion, el puncta valorile care urmau să urce, sub privirea admirativă a micuţei negustorese.

— Asta e bună. Şi asta poate să urce. Asta... nu. Trebuie să vinzi : asta e staţionară. De aş-

teptat. Aici o să fie poate un mic război peste vreo cincisprezece zile dacă situația se mai complică...

Din cînd în cînd o ciupea de talie sau punea mîna pe decolteul plin, iar ea nu protesta decît printr-un mic rîs cochet, încîntată că-l reține atît de mult.

— Ah, Klaes, suspină ea pipăindu-și buclisoarele complicate, ce viață frumoasă trebuie să fi avut ! Ce reușită ! Și totuși binele pe care l-ai făcut ! Toată lumea te laudă, doctorul Franck, pastorul Huizinga...

El nu se putu stăpîni să nu izbucnească în rîs.

— Îl cunoști pe pastorul Huizinga ? Nu mi-l închipuiam cumpărînd mănuși...

Ea făcu o mutră supărată.

— O, nu asta voiam să spun. Dar cunosc un domn foarte bine care îmi povestește ce se mai vorbește prin oraș, bîrfele... (nu, nu, nu mă întreba cum îl cheamă ; dar are o poziție foarte înaltă, aproape oficială !) și mi-a vorbit de dumneata, de gestul dumitale frumos, de pildă de fata aceea căreia i-ai oferit un adăpost, este atît de frumos, atît de...

Dar se opri surprinsă, cu un sîn pe jumătate ieșit din rochia descheiată de bătrîn. Klaes se îndreptase repede.

— Ai auzit vorbindu-se și despre asta ?

— Da, spuse ea, nu-i adevărat ?

— Ba da, ba da, dar n-ai auzit vorbindu-se și de...

— Despre ce ?

Uimirea ei era sinceră. Nu înțelegea.

— Dar crezi că am avut dreptate ? Vreau să spun... maică-sa.

În penumbră, cu alcoolul care îi încălzea corpul, lângă femeia cu copcile rochiei deschiate, își vărsa necazul, își mărturisea deodată neliniștea și aștepta cu o uriașă ușurare cuvintele Adei, ca pe un balsam care trebuia să-l vindece pentru totdeauna.

— Maică-sa ? spuse ea cu o strîmbătură. Nu e cumva o persoană d... destul de vulgară ?

— O fată din cartierul Triunghiului, spuse el cu un fel de furie. O chelnăriță. Și bea. Și i-am făcut o pensie. Și ea îndrăznește să se plîngă, închipuie-ți, îndrăznește să se plîngă !

Fosta chelnăriță a ceainăriei engleze rîse scurt, dezgustată.

— Ești prea bun, Klaes, am spus-o întotdeauna. Ce îngrozitor ! O femeie care bea ! Cît îi dai, de fapt ?

El spuse o cifră.

— Atît de mult ! Dar se poate trăi foarte bine cu asta și se pot face chiar și economii ! Ești un copil, Klaes, un adevărat copil ! Probabil că ești înconjurat de oameni care caută să profite de pe urma dumitale...

Se apropie puțin, iar rochia i se deschie și mai mult.

— Cînd mă gîndesc la asta, sînt de-a dreptul indignată. După tot binele pe care l-ai făcut... (O, Klaes, nu...) spitalele pe care le-ai ajutat... (vai, Klaes !) Toate operele de binefacere... Scumpule...

Aplecat peste femeiușcă aceea grasă care suspina exagerat, Klaes van Baarñheim, în pofida durerii din umăr, se simți fericit cum nu mai fusese de multă vreme.

*

Chiar în clipa cînd toamna părea să-și facă apariția, vara copleși dintr-odată orașul care dormita între canale. O vară toridă se ridica din ceață, și umezeala ei se strecura peste tot, în casele noi de un alb orbitor, în birourile înnegrite de vecinătatea gării, în străzile din centru, aliniate, în spatele fațadelor severe ale clădirilor burgheze, pe cheiurile pustii, pînă în străduțele întunecoase ale Triunghiului. Parcă uluit, orașul acesta nordic, puțin obișnuit cu astfel de excese ale soarelui, se apăra cu greu. Obloanele grele de lemn negru, făcute pentru nopțile de iarnă, se închideau, astupînd ferestrele camerelor înăbușitoare. Bulevardele prăfuite erau goale și toată partea de sus a orașului părea părăsită.

Pe străzile înguste ale Triunghiului, femei în capoate se răcoreau refugiate la umbră, pe scaune de paie, iar copiii dormeau afară, reze-mîndu-și obrazii aprinși de piatra rece a pragurilor. În curtea restaurantului chinezesc, negustorul de păsări de hîrtie dormea pe o rogojină într-un curent care făcea să foșnească marfa-i fragilă, iar copiii, ca să-l fure, pîndeau ora cea mai toridă. „Pensionarele“ de la *Trei Marinari* nu mai puteau suporta și, rînd pe rînd, se rostogoleau pe balconul albastru, etalindu-și coapsele palide.

Huruitul surd al fabricii părea zgomotul unui cuptor mare. Iar pe podul șlepurilor, între grămezile de fierărie roșcată și pieile de bovine argășite, întinse între țărushi ca niște lilieci crucificați, vagabonzi bizari, epave ieșite de cinci știe unde, complet deformate de anii de frig și ceață, cînd trăiseră chirciți, își întindeau membrele slăbănoage, despuindu-se de complicatele îmbinări de zdrențe care îi făceau să semene cu niște mumii și își descopereau, cu timiditate, bucăți de piele albă și ridată, la urma urmelor omenească.

Existau din fericire refugii, săli de cafenea în subsoluri, unde marinarii dormeau cu capul pe masă, în fața oalelor de gresie aburite; nu departe de ei, negustori, funcționari pe care căldura îi dezbrăca de prejudecățile obișnuite, murmurau, comandînd alte rînduri de halbe, inevitabila scuză :

— Nu s-a mai pomenit așa ceva ! În plin septembrie !

În casa berarului, o sală mărginașă, cîndva grajd, era rezervată cerșetorilor. Pe coridorul larg care ducea la ea, domnișoara Paule era instalată la o măsuță, cu un stilou în mînă și îmbrăcată, în pofida căldurii, cu un taior foarte corect și prost croit ce-i evidenția și mai mult umerii înguști.

— Cînd vine vara, se gîndea domnișoara Paule, săracii sînt mai puțin numeroși. (Nu lipsea mult să le-o reproșeze.) Astăzi doar zece ! Nici măcar o duzină !

Era sincer indignată. Bineînțeles, iarna, cînd canalele înghețau și ei rămîneau fără lucru, îi

vedeau sosind cu zecile. Atunci avea ea într-adevăr de lucru, le scria numele, îi chesiona, le făcea fișe pe care le prezenta berarului, ajutînd pe unii, poftind afară pe alții, domnind cu toată autoritatea ei uscată asupra acestei mici turme speriate. „N-aș fi cunoscut niciodată Viața, dacă nu l-aș fi întîlnit pe domnul van Baarnheim“, avea ea obiceiul să spună în prezența berarului, care suridea complezent. Și era adevărat. Această natură de mic grefier, debilă și iscoditoare, ar fi vegetat pentru totdeauna într-un birou, dacă nu s-ar fi aflat sub papucul berarului. Urîtă, bolnăvicioasă, înzestrată cu prea puțin entuziasm, cu prea puțină sensibilitate, cu o inteligență rece și lipsită de temperament, domnișoara Paule ar fi trăit fără să-și dea seama, roasă de o plictiseală mohorîtă și de un orgoliu fără obiect, dacă n-ar fi descoperit, în noua-i funcție, ceea ce ea numea mila. Într-un fel, era meseria ei, deși oficial era dactilografă, deoarece Klaes o folosise curînd și aproape în exclusivitate pentru operele lui de binefacere. Ea iscodea prin oraș și dădea la lumină, fără milă, cazurile cele mai interesante, mizeriile cele mai tainice ; și se deda cu o pasiune de anticar acestei cercetări minuțioase. „Nu-mi acord nici o clipă de răgaz“, spunea. Și era adevărat. Mai erau și ajutoare de dat, informații de luat, socoteli de făcut, pentru că existau clipe în care pe Klaes îl interesa, mai mult sau mai puțin, Bi-nele (acum, de pildă, era mai puțin preocupat de acest lucru ; dimpotrivă, cu cîteva săptămîni mai înainte, îi ceruse să muncească neîn-

trerupt și să-i dea rapoarte mult mai amănunțite ca de obicei). Da, funcția domnișoarei Paule era, desigur, mila. Iar ea încerca sentimentul acesta, dar mai curînd în sensul în care îl înțelegea poporul în locuțiunea „Mai bine să stîrnești invidia decît mila“, cu o nuanță de dispreț. Se simțea oarecum reconfortată văzînd atîtea epave despre care îi plăcea să spună : „Nu au educația noastră“, ca să le scuze ieșirile. Și, spre deosebire de Klaes, nu punea nici un sentimentalism în modul cicălitor și tracasant de a-i ajuta. Putea chiar, în fața înduioșărilor patronului, în fața entuziasmelor lui urmate de silă, să-și plătească luxul unui pic de milă suplimentară. Și dacă el se aștepta la recunoștință, ea nu se aștepta la nimic. Nu era atît de naivă : făcea binele pentru bine.

Căldurile astea erau insuportabile. Berarul nu-i dădea nimic de făcut.. Purta lungi conversații cu Philippe și părea că așteaptă ceva. Și ea stătea acolo, inutilă, în fața măsutei, pe culoarul acesta unde era cald... În sală, cîțiva cerșetori tăcuți își așteptau prînzul. N-o să mai vină nimeni. Tot ajutîndu-i pe alții, domnișoara Paule ajunsese să nu-i mai iubească deloc pe cei care nu aveau nevoie de ajutor. Și ura căldura care conferea și celor mai săraci cerșetori tolăniți pe chei un aer de trîndăvie suverană. La ce serveau educația, bunăvoința și ținuta pe căldurile astea ?

De partea cealaltă a culoarului se afla o oglindă. În oglinda aceasta se vedea domnișoara Paule întîmpinîndu-i pe nefericiți cu bunăvoința sa uscată, împărțînd pomenile ca pe

niște pedepse, chestionînd, acționînd și domi-
nînd lumea, în pofida staturii sale scunde. Însăși
viața ei defila în această oglindă, viața ei de
femeie superioară, mereu corectă, plecîndu-se,
în ciuda culturii și educației primite, asupra
celor neștiutori și săraci. Cum să nu urască ea
vara aceea care golea oglinda și o lăsa acolo,
înactivă, cu ochii rotunzi îndărătul ochelarilor
cu lentile groase, ieșită brusc din visul ei, în
fața unei realități pe care nimic nu o mai
masca : trupul său firav și urît ?

*

Tabloul de van Eyck din fața lui era fals,
dar el nu știa. Oricum, puțin i-ar fi păsat. Ma-
dona Negustorilor nu era un van Eyck, ci o
importantă victorie — cucerirea pieței olan-
deze. Perdelele din catifea de Genova, covorul
gros, aparatul de radio masiv, obiectele din
nichel sau din piele de porc răspîndite cam
peste tot în cameră, alcătuiau un ansamblu
de tot atît prost gust ca și budoărul Adei.
Dar nici asta nu conta. Fiecare obiect avea o
semnificație, era o cifră, și adunarea tuturor
acestor cifre — prima viziune și primul gînd
al berarului cînd se trezea — îi dădea putere
și curaj, îl ajuta în așteptarea lui.

— Vezi tu, îi spunea lui Philippe, micuța
asta mi-a redat siguranța. Durerile de stomac
(era numele cu care, pudic, își boteza indis-
pozițiile nocturne) au dispărut aproape com-
plet. Amețelile m-au lăsat, sînt mai puțin ner-
vos, îmi recapăt pofta de mîncare... A mai
rămas reumatismul, dar cine ajunge la șai-

zeci de ani, fără cîte un mic necaz ? Erați toți neliniștiți, deunăzi, nu-i așa ? Dar nu ! Mai am încă destulă putere, o să vedeți voi !

Cu pomeții înroșiți de efort, cu ochii strălucitori și radiind o asemenea vitalitate, părea că aruncă o sfidare, astfel încît Philippe se întrebă dacă nu cumva Roger se înșelase, și dacă bătrînul nu se va restabili, cu-adevărat. De vreo cincisprezece zile își recăpătase jovialitatea obișnuită, o certa pe domnișoara Paule, îl chinuia pe Maalens cu o plăcere înnoită („Nenorocitul ! îmi dau seama, după cum mergi, că iarăși mi-ai băut coniacul !“ și izbucnea în ris cînd îl vedea tulburîndu-se pe contabilul care, de emoție, se clătina într-adevăr), făcea, o dată la două sau trei zile, plimbări misterioase care o intrigau pe doamna Nunez. Oare datorită acestei „micuțe“ de care îi vorbea pentru prima oară nepotului, își recăpătase Klaes van Baarnheim echilibrul ? Totuși, ceva trebuia să fie. O oarecare surescitare în atitudine, fixitatea privirii, atunci cînd se credea singur, îl intrigau pe Philippe. Berarul cocea, probabil, ceva, pentru că nu arăta astfel decît atunci cînd se aștepta din clipă în clipă la o victorie. E adevărat că afacerea München rămăsese în suspensie. Dacă berarul reușea să înghită această fabrică importantă care, prost condusă, se afla în pericol, piața lui, destul de limitată, s-ar extinde în mod considerabil. Și era, probabil, destul de sigur de reușită, pentru că, prin intermediul lui Yves Sarfati, Philippe aflase că pregătea lansarea unui nou sortiment de bere pe care urmau s-o

producă fabricile München și van Baarnheim comasate.

— Și cum mai e, unchiule, cu afacerea München ? întrebă el, ca să arate că nu se lasă înșelat.

— Se face, micul meu Philippe, se face. Știi că n-am mai dat semne de viață, de la ultima mea propunere ? M-am făcut că afacerea nu mă mai interesează, mă-nțelegi, și chiar, prin intermediul lui van Dyck care se afla la Strasbourg și care a trăncănit, am lăsat să se înțeleagă că proiectez o fuziune cu Brauer... Iar azi-dimineață, dragul meu, cine crezi că vine ? Un emisar al lui München, agentul lui publicitar (un incapabil, dealtfel, o să-l înlocuiesc), care spune, prefăcându-se că habar nu are, ca și cum venea din politețe, că a auzit vorbindu-se de propunerea mea, că poate doi la sută nu-i de-ajuns, că...

Degeaba avea Philippe la activ douăzeci de ani de tranzacții de acest gen, viclenia grosolană a oamenilor de afaceri îl distra întotdeauna. Dar cum puteau oare să se lase îmbrobodiți ?

„În fond, probabil că asta nu e naivitate, ci un fel de sport ale cărui reguli sînt respectate. Te prefaci că ești înșelat și, pentru că te prefaci, într-o bună zi ajungi să crezi cu adevărat și dai faliment... Nu-i o treabă mai stupidă ca altele. De fapt, e un fel de golf. Să cîștigi bani ! Să faci dragoste în timp ce simți că ai scrupule ! Cum ne-am mai plictisi fără asta !“

— Și îți dai seama, dragul meu Philippe, ce beneficii o să am, o să avem — pentru că,

bineînțeles, o să ai și tu o cotă-parte — dacă reușim să...

Cotă-parte, da. Ca să fraudeze fiscul; încă o distracție pasionantă. Sau ca să-și etaleze generozitatea. „Îi făceam prea multă cinste gândindu-mă că e vorba de un joc. Nu, el crede în asta. Crede în plăcerea de a câștiga bani, în aceea de a face bine. Dorește într-adevăr, din toate puterile, să reușească în afacerea asta, care o să-i dea o muncă epuizantă și bani cu care n-are ce face. Și o dorește într-atît, încît se simte mai bine cînd își dă seama că va reuși. În fond are, fără îndoială, noroc...”

— Mai e ceva, spunea acum bătrînul cu o voce mai joasă. Cred că n-am fost prea prost nici în altă afacere. Ia uită-te aici.

De sub perna de care se rezema, scoase o foaie de hîrtie verzuie și i-o întinse lui Philippe.

— Citește asta. Să-mi spui ce părere ai.

Philippe luă scrisoarea și citi :

„Domnule, sînt un prieten al doamnei Elsa, care a fost cu mult timp în urmă doamna dumneavoastră. Înțelegeți cu ușurință, domnule, că demnitatea o împiedică să vă scrie și că vă scriu eu în locul ei, punîndu-mă în situația ei. Vă dați seama că mi-a fost greu să vă scriu. În ce mă privește, sînt unul dintre prietenii doamnei Elsa, și mîncam adesea împreună cu ea, dar acum acest lucru nu mai este posibil, dată fiind situația în care o puneți. E foarte necesar, domnule, să-i răspundeți ca de obicei, dar dacă aveți un serviciu pentru un grădinar bun, rămas fără slujbă,

dar foarte priceput, adresa mea este strada înaltă, șaptezeci și cinci, în fundul curții pe dreapta.“

Era semnată cu un scris frumos, îngrijit și plin de înflorituri : Raymond Chevassu.

— Ei, ce zici ? spuse bătrînul cu nerăbdare.

Philippe ridică, surprins, capul. Ochii lui Klaes van Baarnheim aveau din nou aceeași sclipire vicleană.

— Ei bine... Iată o scrisoare la care ne puteam aștepta, presupun, spuse el cu prudență.

Nu prea știa ce să zică în fața evidentei și curioasei satisfacții a unchiului său. La drept vorbind, era destul de uimit să constate că ideea de a o face pe Elsa să dispară era altceva decît un capriciu.

— Dar nu înțelegi ? spuse acesta impacientat. E același lucru ca și cu München ! Exact același lucru. Tactica mea a reușit. Nici acolo n-am mai dat semne de viață și iată-i că atacă ! Așteaptă oferta mea, nu le dau nici o lună. Ada avea dreptate.

— Ah, bineînțeles, dacă Ada a spus... zise Philippe ironic.

Greșise crezînd că sănătatea bătrînului se ameliora. Starea aceea de agitație era provocată de lucrurile cele mai mărunte, era un semn. În aparență, Klaes acorda tot atîta importanță acestei lamentabile povești a Elsei, ca și unei afaceri de care depindeau milioane : asta trebuia să fie prima fisură a unei inteligențe în declin.

— Da, da, Ada mi-a spus : „Femeia asta vrea să ridice prețul și nimic mai mult. Și ai

greși dacă te-ai lăsa tras pe sfoară ! Asta mi-o spunea chiar ieri. Și azi-dimineață am primit scrisoarea.

Plăcerea aproape copilărească cu care mâinile mari, ridate, pipăiau hîrtia verde, îl agasă pe Philippe. În după-amiaza asta se simțea înclinat spre treburi serioase. La urma urmelor, era și meseria lui să cîștige bani, iar Simone și Louissette și Clara...

— Ada asta a dumitale este prezicătoare, hotărît lucru, spuse el un pic cam tăios. Nu-i nimeni mai grozav ! Ce vrei mai mult ? Dar dacă am discuta de partea mea ? Spuneai că mi-ai ceda...

— N-am nici un motiv să-ți dau, dacă nu cîștig și eu ceva, spuse bătrînul negustor, din nou calm și lent. Am declara, pentru început, fiecare acțiune la o mie cinci sute de franci, iar între noi...

Discutară... Între ei, căldura umedă continua să se strecoare, densă ca o prezență.

*

Era vară și în camera Albertei. Și ieșind din somnolență, Alberte deschise ochii și aruncă o privire vagă asupra mobilelor lucitoare de acaju, asupra perdelelor de tul și a lemnăriei gingașe care transformau salonașul vechi într-o adevărată cameră de fată. Lipsea poate acea notă de dezordine grațioasă pe care ne place să ne-o închipuim în jurul unei fete care doarme. Dar mai ales Alberte însăși distona în mijlocul acestei elegante fragile, corpul ei robust, tot numai vigoare și elan, căruia, ca să

fie de o frumusețe perfectă, îi lipsea doar puțin spațiu.

În penumbra călduță a cămăruței, fata se întinse o clipă, eliberată dintr-o dată de orice stîngăcie, de orice constrîngere. Își privi în oglindă fața, părul desfăcut : își aminti brusc de o altă zi în care se mai privise astfel. Goală, în cada de lemn din mijlocul camerei înalte de la *Trei Cocori*, pe cînd se săpunea cu furie și cînd fusese fericită. Elsa suspina, făcînd o mare demonstrație de sensibilitate.

— Mi-o răpesc ! Pe unica mea fiică !

Trei matroane o admirau pe neconsolată și își jucau rolul cu brio.

— Și tu, Bertha, nu spui nimic ! Inimă de piatră ! Sărmana ta mamă care, de paisprezece ani, s-a sacrificat în fiecare zi !

În alte ocazii, clevetiseră groaznic pe socoteala Elsei, dar gustul pentru dramă le împăca în jurul căzii în care Alberte se tot săpunea, se freca, se țesăla, ca și cum ar fi vrut să-și smulgă din piele praful din cartierul Triunghiului.

— Și nu-i spui nimic sărmanei tale mame, care poate să și moară din cauza asta !

Nu, nu spunea nimic, plecată parcă în viitorul ce i se promitea, eliberată de acest trecut, de Elsa, de sensibilitatea ei demonstrativă, de asprimea ei tainică, de clienții familiari, de rîsete, de orele încete care se rostogoleau în dezordinea aceea pe care o urma mai mult ca orice, pe care o întîlnea peste tot și care îi compleșea pînă și sufletul.

Eliberată. Fusese eliberată de toate acestea. Mai auzea glasul complice al matroanelor : „Asta ar putea să-ți aducă un câștig serios, Bertha ! Mai curînd sau mai tîrziu, sîngele o să-și spună cuvîntul.“ Nu, nu asta voia ea. Ci doar să fie eliberată. Că trebuie să-și cîștige acest drept, era perfect de acord. Dar să i se dea voie cel puțin să uite ! Aluziile lui taică-său, devenite în ultimele zile precise, erau cele care îi trezeau amintirile care o făceau să se simtă stîngenită, care îi evocau o copilărie îndelungată și neglijată. Sau poate era din cauza căldurii care, moleșind-o, îi amintea zilele acelea somnolente, timpul liber, lenea... Merse spre ușa cu geam care dădea în grădină și-și rezemă fruntea de oblon. Prin crăpătura strîmtă, privirea urmări poteca ce cobora de-a lungul pajiștei, pînă la gardul de pomișori al-băstrui ; dincolo era drumul strîmt, unde iarna se împotmoleau șaretele, brațul subțire al fluviului, podul de lemn și, peste pod, casele negre ale Triunghiului mirosind a bere, a pește prăjit și a urină, vocea răgușită a fonografelor, labirintul răcoros al străzilor umbrite de arbori, micile baluri care începeau de cu seară, în piața micuță, cu pomi de care se agățau lanterne...

Se trase deodată înapoi cu o furie inutilă. Nu se gîndise oare, timp de cîteva clipe, la Triunghi, fără minie, ba chiar cu o oarecare indulgență ? Și totuși erau dușmanii ei, oamenii aceia șleampăți, blajini, care vara se instalau pe pragul caselor joase și cîntau, care iarna, îngrămădiți în cîte o bucătărie murdară, beau

pînă cădeau jos o bere groasă ca un sirop. Oare nu ei o încurajaseră pe Elsa în himerele ei, nu ei o îndemneau să ceară bani, într-un mod care ei, o îndemneau să ceară bani, într-un mod care îi dăuna fiică-si ? Și nu tot ei erau cei care o sprijineau acum în această împotrivire absurdă, fără îndoială în speranța de a stoarce sume mari de la berar ? Cît îi era de rușine, teribil de rușine să fie amestecată în povestea asta ! Cît de sever îi judeca, de la înălțimea demnității ei artificiale ! Povestiri de călătorie rău digerate, rochii prost alese și bunele maniere pe care credea că și le-a însușit temeinic, îi dădeau, credea Alberte, dreptul acesta. În ceea ce-i privea, să nu mai audă niciodată vorbindu-se de ei. Să scape de stînjeneala care o paraliza în orice clipă sub privirea lui taică-său, la batjocurile mătușă-si, la rîsul ironic al lui Philippe. „Măcar de-ar pleca !“ se gîndi ea cu infocare.

Cu o mîină energică își răsuci părul într-un coc sever, ca și cum părul ar fi fost vinovat de reveria ei. Apoi luă dintr-un mic dulăpior un caiet mare, negru și, cu conștiința împăcată, porni spre bucătărie, ca să revadă socotelile Gudulei.

*

Era frig în curtea *Împărăției cerești*, restaurantul chinezesc, al Triumghiului. De la bucătăria din subsol se auzea, uneori, zgomot de prăjeală. Pe perete, agățată cu legături de rafie de un băț, grămada pestriță de păsări de hîrtie foșnea din cînd în cînd, agitată de vînt ; apoi totul recădea în tăcere. Doi bărbați ghemuiți

pe o rogojină își treceau unul altuia, cu gesturi foarte încete, aproape ritualice, o sticlă. Pe pavajul inegal, umbra desena un portic. Mărunt, acoperit de o grămadă de haine prea mari care îi dădeau aspectul unui pachet inform, unul dintre cei doi bărbați, cu șapca trasă pe ochi, părea toropit de căldură, iar capul nu și-l ridica decît ca să bea, cu o înclinateală înțeleaptă, din sticla de vin roșu. Chinezul era gol pînă la brîu ; avea un bust subțire, tineresc, de culoarea fildeşului ce contrasta cu figura cenușie, încrețită de nenumărate riduri, și cu ochii mici, întunecați, vioi. Alături de el, într-o ladă, se putea vedea materialul de care se folosea în ciudata lui industrie : foi de hîrtie multicoloră, trestii, o oală de clei urît mirositor și un penel înmuiat într-o fiertură roșie. Întinse spre sticlă un braț firav de copil.

— Ei ? spuse el cu o voce distinctă și foarte ascuțită.

— Ei bine, zise celălalt încet, — am venit s-o cunosc, asta e. Ea tot vorbea, vorbea... Tu ai avut multe meserii, da' ai făcut vreodată asta — să asculți o muiere, pentru o sută de franci, o muiere care vorbește și tot vorbește și trage la măsea, ce să-ți spun, ca un pompier ?

Îzbucni într-un rîs gros.

— Sîntem amici, nu-i așa ? Tu vorbești cu mine, eu vorbesc cu tine, e-n regulă. Dar să vorbești despre bani cu un tip pe care nu-l cunoști, asta-i formidabil.

— Pe vapoare sînt tipi din ăștia care tot vorbesc, spuse chinezul care se mîndrea că, demult, fusese stewart.

Duse sticla la gură și ochii i se închiseră pe jumătate.

— Sigur că da, spuse pachetul de veșminte, pe vapoare ! Nu mă pricep la vapoare, da' nici ea. În ce privește banii, are ea mai mulți. Așa că am scris, cum mi-ai spus, și am răspunsul. Ține asta.

Mîna lui se cufundă, cu precauție, sub haina prea largă, sub tricoul murdar și scoase la lumina zilei o hîrtie destul de curată.

— „*Domnule, citi el cu emfază, am primit onorata dumneavoastră scrisoare din...*“

— E bine așa, spuse chinezul satisfăcut. Asta înseamnă că te onorează, că are încredere în tine.

— „*Am renunțat să mă mai ocup de viitorul doamnei Damiaen, dacă ea nu consimte să părăsească orașul în condițiile pe care le-am stipulat și care-i asigură, în continuare, un trai foarte îmbelșugat. Considerînd, după scrisoarea dumneavoastră, că puteți exercita o influență salutară asupra ei, aș fi gata, în cazul în care ați hotărî-o să facă acest pas, să vă despăgubesc de osteneala pe care vă veți fi dat-o. Vă asigur, domnule, de sentimentele mele...*“

— Crede că tu ții cu ea, spuse chinezul, doctoral. De vreme ce zice că o să-ți dai osteneala. E bine, e bine. Putem scoate bani de aici, bani...

— Putem ? Care „putem“ ? spuse Raymond care nu era deloc subtil.

— Tu și cu mine. Pentru că eu ți-am spus să scrii...

— E adevărat, recunosc celălalt, loial. Și adăugă îndată entuziasmat : Ne-am cumpăra vin, am găsi două puicuțe și...

-- Încă nu-i avem.

— O să-i avem. Trebuie să plece !

O siluetă se strecurase lângă el, în umbră.

— Cine trebuie să plece ? se auzi deodată vocea Elsei.

Stătea în picioare lângă perete, cu un capot roz petrecut peste pieptul slab, cu un șal spaniol cu franjuri lungi, aruncat pe umăr, în pofida căldurii.

— Stai jos, madam Elsa, spuse Raymond cu grabă, trăgându-se să-i facă loc pe rogojină.

— Nu mă așez, spuse ea cu măreție. Dă-mi sticla aia !

Raymond aruncă o privire dezolată spre sticla goală pe trei sferturi, dar întinse mîna, cînd chinezul îl opri.

— Dacă am sta puțin de vorbă, doamnă Elsa, spuse el cu blîndețe.

— Să stăm de vorbă ? răspunse ea cu o figură tulburată.

Și revenindu-și repede, spuse cu semeție :

— Dacă faceți asta ca să nu-mi dați de băut, nu merită să discutăm. Eu știu unde să merg. Chiar azi-dimineață, la *Stridii*, mi-au dat o sticlă și era din ce-aveau ei mai bun. „Poftim, mi-au spus ; ne amintim de dumneavoastră, care ați fost crescută în dantele și n-o să vă lăsăm în nevoie. O femeie care are educație...”

Raymond i-o reteză cu bonomie.

— A, nu, madam Elsa. N-o să începi iar cu poveștile dumitale. E plăcerea dumitale, plătești pentru asta, de acord. Dar nu există cinema gratis.

Chinezul făcu un gest cu mîna.

— Las-o pe doamna Elsa să vorbească, Raymond. Mă interesează. Și unde e sticla, doamnă Elsa ?

— N-am primit-o, spuse ea cu o volubilitate subită. Și totuși era o sticlă bună, cu eticheta *Grande réserve*, cu o dată, vedeți că e adevărat ? Dar eu le-am spus : „Nu primesc pomană, o să dau săracilor sticla voastră !“ Și așa am și făcut !

Chinezul rânji discret. Din lada de lângă el, scoase o foaie lungă de hîrtie albă și începu s-o îndoiaie cu grijă, fără să ridice ochii la Elsa.

— Oamenii de la *Stridii* nu fac cadouri, murmură el ca și cum nu s-ar fi adresat nimănui. Te-au azvîrlit afară. Te-au și lovit poate, măgarii ? Când n-ai bani, n-ai nici vin, și nu-s politicoși cu tine. Să-ți dau vinul meu ? Nu. Știu că n-o să mi-l dai niciodată înapoi, niciodată. Când n-ai bani niciodată, oamenii își bat joc de tine, te dau afară... Ca la *Stridii*...

Elsa se îndreptase, cu obrajii arzînd, cu ochii strălucitori, cuprinsă de o mînie anemică.

— Nu-i adevărat spune ea cu glas tremurător și agitat. Mi-au dat o sticlă ! Nu m-au azvîrlit afară ! Și chiar am dat-o săracilor ! „Nu primesc pomană“, le-am spus. Atunci ei au zis : „Aveți o inimă de aur, doamnă Elsa“ și...

— Oh, e greu să fii sărac, urma vocea ușoară și monotonă. Ai vrea, desigur, să nu accepți nimic, să nu ceri nimic... Pe urmă accepți, ceri totuși... Dar cine dă săracilor, cine-i ascultă pe săraci ? Nu oamenii de la *Stridii*, bineînțeles, ei țipă, țipă atît de tare că toată lumea îi aude...

— Nu-i adevărat !

Aproape că urla, zgîriind cu unghiile pereții în spatele ei, ca și cum ar fi fost ținută acolo de o tortură groaznică și incapabilă să se miște. Acum, sub privirea admirativă a lui Raymond, chinezul lipea cu grijă o tijă ușoară de bambus pe hîrtia îndoită în formă de aripi.

— E totuși ușor să ai bani, spuse el păsării care începuse să palpite între degetele lui îndemînatice. Atunci faci ce vrei, te plimbi...

— Bei ! îl întrerupse vocea groasă a lui Raymond, incapabil să-și stăpînească entuziasmul la această evocare. Măninci măruntaie, te...

— Intri în cafenele, comanzi, faci cadouri...

— Da, faci cadouri prietenilor, îți poți permite, te distrezi ! Te...

Un ris uscat, ciudat le întrerupea duetul. Surprinși, ridicară capul și văzură pe fața Elsei o sclipire necunoscută, de răutate.

— Îmi dau seama, spuse ea, volubilă. Și voi faceți parte din combinația asta, nu-i așa ? Vor să mă gonească de aici, ca să împartă banca, pentru că mă cheamă Damiaen, ca pe ei. S-au aranjat ca să mă dea la o parte, dar acum au nevoie de mine ! Dar eu n-o să plec ! Și pe ei o să-i deranjeze treaba asta, acum !

— Băncii Damiaen puțin îi pasă de dumneata, madam Elsa, spuse Raymond binevoitor. Asta trebuie să-ți intre bine în cap. Oamenii ăia n-au nimic de-a face cu dumneata. Nu ei plătesc ca să pleci, ci...

— Vezi că cineva plătește ca să plec, exclamă ea triumfătoare. Dacă n-aș avea niște drepturi, de ce-ar vrea să mă gonească ?

Și, în timp ce cei doi bărbați rămaseră pentru un moment zăpăciți, ea se îndepărtă rîzînd în același mod răutăcios și ciudat.

— E totuși ceva adevărat în ceea ce spune, făcu Raymond după o clipă. De ce vrea bătrînul s-o gonească. Se ascunde ceva în spatele afacerii ăsteia...

Chinezul își reluase munca migăloasă.

— În spatele oricărui lucru se ascunde ceva. Dar tu nu ești în spate, tu ești în față. Iar în față sînt bani de cîștigat, spuse el liniștit.

Raymond aprobă din cap. El era întotdeauna de părerea prietenului său. Luă sticla din nou, fără speranță, și încercă să mai stoarcă ultimele picături. În acest timp, pasărea albă odată terminată, chinezul își înmuie pensula într-un păhărel și adăugă, drept ochi, un singur punct roșu.



Căldura aceasta neînduplecată obosea pe toată lumea. În fiecare zi, te așteptai la furtuna care să însemne începutul toamnei și al ploilor obișnuite. Dar nimic nu se arăta. Berarul era, din cauza asta, cam prost dispus. München tot nu cedase, ca, de altfel, nici Elsa. Ritmul vizitelor sale la Ada scăzuse simțitor. Nu se mai simțea bine în micul budoar mov și verde unde îl aștepta fremătînd această cuadragenară, hotărît lucru, puțin cam grasă. Și apoi, mania ei ca în momentul plecării să-i strecoare în mîna cîteva acte, o datorie urgentă, o factură, sfîrșise prin a-l irita. Îi plăcea să se închipuie în rolul unui personaj fastuos, nu să se lase

exploatat. Ca să nu mai spunem că durerile reapăruseră și că le atribuia acestui gen de oboseală... Dintr-o dată, în cursul unei scene memorabile, Ada trecu în rîndul „nerecunoscătorilor“ al căror nume nici nu mai voia să-l audă. Ea care își făcuse cele mai îndrăznețe visuri fu complet aiurită ; e adevărat că exagerase și dăduse dovadă de prea puțină subtilitate sperînd că bătrînul îi va face „o situație“ fetei negricioase. I se puse în vedere clar, de către un van Baarnheim în plină formă, că dacă el se ocupa de propriii săi copii, se interesa foarte puțin de ai altora, și că tariful pe care ea îl punea farmecelor ei ajunsese cu timpul să-i pară abuziv și admisibil doar raportat la greutate. Zicînd acestea, plecă într-o dispoziție excelentă și o uită pe mînușereasă. Dar cum aștepta răspunsul german ca să se apuce iarăși cu adevărat de lucru, proasta dispoziție începea să-l cuprindă din nou.

— În sfîrșit, e totuși de neînchipuit ! Îmi vine să-i joc o festă lui München și să mă asociez cu altcineva. Ce zici, dacă am cumpăra o firmă de aperitive sau de sifoane, pe care am lansa-o la primăvară ?

Apoi, brusc :

— Și ce speră proasta asta ? Să-i fac o ofertă ? Totuși nu sînt nebun. Dacă l-am chema pe Chevassu ?

Philippe asculta fără să manifeste interes. Trebuia să se ferească să pară că ia în serios obsesia asta care ar fi putut să-l împingă cam prea departe pe Klaes. Neliniștea acestuia devenea, vădit, tot mai puternică. Merse pînă

acolo încît se întrebă față de Philippe dacă nu cumva Alberte era, într-o oarecare măsură, complice cu maică-sa.

— Alberte ! (Philippe nu-și putu stăpîni rîsul). Dar e absolut incapabilă chiar să se gîndească la așa ceva.

— O, spuse repede Klaes, glumeam.

Dar în aceeași după-amiază o chemă pe fiică-sa.

Alberte nu mai contenea să se mire. În general, taică-său o chema în zori, cînd suferea de insomnie. Arareori după-amiaza, cînd ea se ocupa de socoteli cu Gudule, cînd făcea, împreună cu domnișoara Paule, pachete pentru bolnavii din spitale, cînd comanda meniuri sau flori dacă aveau invitați, sarcini casnice pe care doamna Nunez i le trecuse fetei, în timp ce ea își petrecea vremea citind romane polițiste la ea în cameră. Dar bătrînul părea foarte bine dispus și o chemă lîngă el cu o cordialitate neobișnuită.

— Ia spune, fetiço, ce făceai ?

— Mă ocupam de dineu...

El n-o lăsă să termine.

— Bine, bine. Mereu activă, nu-i așa ? Asta-i bine. Ia spune-mi, Alberte, ziua ta e în curînd ?

— Peste cincisprezece zile, tată.

— O s-o sărbătorim, nu-i așa ? Și o să-ți fac un cadou de care n-o să te plîngi, fata mea. Sînt mulțumit de tine, foarte mulțumit. Tu ești cea care faci să mergă casa asta... ba da, ba da, mi-am dat seama foarte bine, mătușă-ta nu face nimic, dealtfel întotdeauna a fost așa. A fost favorita părinților mei ; ei o considerau

distinsă fiindcă nu se ostenea pentru nimic. Distinsă ! Leneșă, da, și bună de nimic !

Privirea i se opri din nou asupra Albertei, pe care o cam uitase.

— Ce spuneam ? A, da, ziua ta. Ai făcut mari progrese, micuța mea Alberte, mai ales în anul ăsta. Te-ai cizelat, te-ai dezvoltat, ai învățat întrucîtva să întreții o conversație...

Ea roșise, simțindu-se foarte stînjenită și încerca zadarnic să deslușească în ochii mici, vicleni, pe jumătate închiși, ce voia bătrînul să obțină de la ea.

— Da, da, continuă el, în același mod insinuant, sînt foarte mulțumit, foarte mulțumit. Pentru mine, știi, aniversarea celor douăzeci și unu de ani ai tăi înseamnă o dată. Locuiești aici cu noi de peste șase ani... Ai fost întotdeauna foarte discretă, te-ai adaptat repede... Foarte bine. Ți-ai respectat promisiunile, o să le respect și eu pe ale mele. Și o să fac chiar mai mult decît am făgăduit, o să vezi, o să vezi. Așa sînt eu și așa am fost întotdeauna : drept. Poartă-te bine cu mine și o să mă port și eu bine cu tine. Fă ce trebuie și o să fac și eu ce trebuie, și chiar un pic mai mult. Dar cer corectitudine. Numai să încerce cineva să facă pe deșteptul ! Ah, atunci sînt groaznic. Nimeni n-o să mă înfrîngă prin șantaje pe mine ! Sînt corect dar nu sînt prost. Nu ești mulțumit ! Afară ! Supărăciosii, nemulțumiții n-o să aibă niciodată nimic de la mine, nici un ban, nimic !

Așteptă un moment, cu respirația tăiată de falsa-i mînie, supraveghînd-o pe Alberte de sub

pleoapele grele. Dar nu vedea decît fruntea ei încăpățînată care se pleca. „Să fie oare posibil ? Să se fi înțeles între ele ? Să fi știut micuța s-o ascundă atîta timp ?...” Șimți urcînd în el un val de furie (fusesse întotdeauna atît de sigur că ea îl admiră, că e fericită, neînchipuindu-și nimic mai bun decît viața și casa aceasta) pe care îl canaliză cu abilitate.

— Așa am fost întotdeauna. Chiar cu părinții mei. S-au purtat foarte rău cu mine, foarte rău, dar erau părinții mei. Nu le-a lipsit niciodată nimic. Dar nici o vizită ! Și înmormîntarea lor, poți să întrebi pe toată lumea, flori ca la... ca la un ministru. Au vrut să-și bată joc de mine : „Noi n-avem nevoie de bani, Klaes ! Nici de servitor, sîntem obișnuiți !” (Cam bătea cîmpii acum, revedea fețișoara împietrită a maică-si, figura lui taică-său cu expresia aceea de om ispitit pe care o schița vîrful buzelor lui, ca un copil ce nu îndrăznește să se servească dintr-un fel de mîncare ce-i face poftă. Dar o privire spre nevastă-sa îl făcea să adopte din nou un aer măreț, iar vocea îi redevenea sonoră, inepuizabilă, debitînd fraze pompoase... Se întoarse deodată la Alberte). Ei bine cu toate că erau părinții mei, nu i-am mai revăzut niciodată, auzi, niciodată. Așa sînt eu cu oamenii care își închipuie că fac pe deșteptii !

Se aștepta să vadă pe fața ei o încurcătură revelatoare, sau poate surpriză, dacă nu înțelegea. Dar stătea tot cu capul plecat, ca și cum nu auzea. El se impacientă.

— Înțelegi ?

— Da, tată.

— Aș vrea să știu ce părere are maică-ta în legătură cu asta, spuse el, fără să vrea.

Regretă imediat că se dezvăluise prea mult. Dar la urma urmelor Alberte nu era decît un copil.

— Nu știu, tată.

— Tu nu ești proastă, Alberte. Nu am regretat niciodată faptul că te-am smuls dintr-un mediu pentru care nu erai făcută. Mă gîndisem că pentru tine, pentru reputația ta, și poate pentru situația ta, era preferabil ca maică-ta să plece... Pentru cîtva timp. Dar acum mi-e frică de ce-o să spună lumea, știi că oamenii sînt răi. S-ar putea insinua că o gonesc, că n-am făcut destul pentru ea. Mă întreb dacă n-am greșit, deși, repet, nu m-am gîndit decît la tine și...

— N-ai făcut destul ? strigă ea cu o vioiciune neobișnuită. Dar ce puteai să faci mai mult ?

Fata roși din nou din cauză că își exprimase gîndul cu atîta brutalitate. Dar, stăpînită mult timp, exasperarea ei contra Elsei izbucnise deodată.

— Și crezi că, în cele din urmă, o să plece ?

Era nu atît o întrebare, cît, mai curînd, o afirmație. Și totuși aștepta palpitînd răspunsul, ca un vînător la pîndă.

Alberte nu se îndoia că Elsa, în cele din urmă va pleca. Nu auzise ea oare, cu șase ani în urmă, lamentările acelea ce-ar fi înduioșat și pietrele ? Nu, nu, cu nici un preț, Elsa nu va lăsa să-i fie luată scumpa fiică. Și pe urmă

prețul crescuse și gata. Iar Elsa o lăsase de-a binelea să plece pe scumpa ei fiică, pentru plăcerea de a-și cumpăra trei zdrențe, de a domni cîteva seri peste cîrciuma *Trei cocori* într-un adevărat delir, de a-și da iluzia opulenței...

— Bineînțeles, în cele din urmă o să plece, spuse ea cu un pic de amărăciune.

Cît ar fi vrut să poată spune contrariul !

— Ea nu e chiar atît de nebună 'pe cît pare. Și chiar...

Dar bătrînul știa destule.

— Micuța mea Alberte, toate astea sînt foarte interesante, dar cred că e timpul să urcăm. Vrei s-o chemi pe Suzanne, fetița mea ? Am flecărit, am flecărit și am uitat de ceaiul meu. Vezi cît de mult mă interesez de fiică-mea !

Rîdea, afecta un ton de glumă, dar își și pierduse răbdarea văzînd că nu pleacă mai repede ; se grăbea să rămînă singur cu victoria sa.

— Haide, grăbește-te !

În prag, fata se mai întoarse odată, nesigură, neînțelegînd dacă îl supăraseră. Dar nu putu descifra nimic pe fața bătrînă, impasibilă, care închisese pleoapele pe jumătate, ca o fiară sătulă.

*

Nevinovată, Alberte nu mai prezenta interes pentru bătrînul prea sigur că o ține la chermul lui. Era, fără îndoială, pentru prima oară cînd fata exprima ritos ceea ce gîndea despre maică-sa, dar considerase întotdeauna aceasta

ca pe ceva de la sine înțeles, convins că încă din prima zi Alberte nu se putuse simți decât încântată de noua ei existență și eliberată. Ceea ce era, întrucâtva, adevărat. Spiritul Albertei, care ani de zile aspirase la curățenie, la ordine, la simplitate, imaginația ei pentru care covoaarele, catifelele, coloanele și înfloriturile aurite reprezentau sumum-ul luxului de pe lume, pentru care zestrea promisă era aproape o avere, spiritul și imaginația ei erau coplesite. Și totuși într-un colț obscur al ființei ei, puțin dezvoltat la urma urmelor; dar care trebuia numit sensibilitate, suferea uneori într-un mod confuz din cauza acestei recunoștințe pe care trebuia să o etaleze la comandă, așa cum etalezi o comoră în fața unei persoane dubioase. Și această măruntă susceptibilitate umilă și tristă ce exista în ea suferea uneori : risetele pe care altădată le auzea în cartierul Triunghiului se preschimbaseră în zimbete ironice, în fraze pe care nu le înțelegea, în șușoteli... La fel și corpul ei care, uneori, se revolta cu toată vitalitatea împotriva acestei vieți atente, de constrîngeri ; nu era făcută să trăiască supusă. Fără să-și dea seama, o roșeață, o înfiorare o trădau : Philippe remarcase faptul. •

Dar de ce să se fi preocupat de asta Klaes van Baarnheim ? Ea era aici, se plimba de colo-colo după poftă, ca Maalens, ca Yves, ca Suzanne, jucînd rolul fetei umile și recunoscătoare, așa cum ei jucau rolurile de contabil idiot dar pierdut în admirație, de secretar perfect, de subretă malițioasă, promovată, eventual, la rangul de amantă, în timp ce el, autor

și spectator, dirija și contempla totodată mișcările acestui balet geometric.

Și greșea oare întru totul în dorința lui de simplitate, în aversiunea față de complicațiile psihologice, de ceea ce el numea „idei“, cu totalul dispreț al omului care nu a mînuit niciodată decît fapte (dar cifrele acestea aliniate pe o foaie de hîrtie cu pătrățele, care costa un franc, cifrele acestea care nu erau monezi sunătoare, nici măcar bancnote, ce erau oare dacă nu „idei“ ?) Greșea oare întru totul considerîndu-le cu un dispreț binevoitor, cuprinse pe de-a întregul în funcțiunile lor aparente ?

Lent, ca un gaz asfixiant care paralizează centrii nervoși și distruge unele reflexe considerate inerente ființei umane, lent prin acest involuntar amestec de bunătate și de tiranie, de afecțiune sinceră și de nevoie instinctivă, brutală, de posesiune (aceste două emoții perfect amestecate, dealtfel, și comparabile cu cele pe care le încearcă ființele dezmoștenite în darul lor de a se atașa de animale), printr-o alternanță involuntară de cadouri excesive și de amenințări violente, Klaes van Baarnheim ajunsese să reducă la foarte puțin viața afectivă a membrilor casei sale. Satisfăcîndu-le nevoile și ținîndu-i într-o stare de totală dependență materială, prin însuși excesul binefacerilor sale cu care ei se obișnuiau puțin cîte puțin, mai simțea și nevoia să le provoace confidențele, să ia parte la bucuriile și durerile lor, să și-i însușească. Ar fi ajuns pînă acolo încît nu s-ar fi supărat de viciile lor, dacă ei i le-ar fi măr-

turisit, într-atîta setea de a poseda, fie ea de orice speță, era profundă în el. Se poate înțelege cu ușurință că, ajuns la acest punct, cea mai mică rezistență însemna pentru el mai mult decît un obstacol, devenea un contra-adevăr.

Fanatismul acesta provenea, fără îndoială, de la strămoși, de la fastuoșii van Baarnheim pe care se lăuda cu atîta plăcere că i-a făcut să renască. Totuși ei erau, negustorii aceia duri, cei pe care îi vedeai ingenuncheați, țepeni și cu privirile reci, la picioarele unei Fecioare melancolice. Ei sau semenii lor, deoarece Klaes nu poseda acest tablou, atribuit în mod curajos de Philippe lui van Eyck, decît de vreo zece ani. Dar Klaes van Baarnheim nu ingenunchease niciodată, nici măcar de leac, în fața nimănui. Nimic nu putea astîmpăra pofta lui de a dobîndi, iar ceea ce îi atrăgea cel mai adesea privirile, în tabloul agățat în fața patului, era sclipirea blindă a perlelor pe purpura togilor.

Nici chiar căldura nu reușea să-l doboare. Nervos, nerăbdător, rămînea totuși intact, ținut treaz de neliniștea aceea obișnuită. Nu era oare toată viața lui în această așteptare de animal, în această tensiune a creierului care calcula, cîntărea probabilitățile, pregătindu-se de atac, îndepărtînd orice gînd care nu avea legătură cu prada sa ?

*

Obosită, domnișoara Paule își părăsise postul. Era, într-adevăr, prea cald. Solicitanții obișnuiți aveau să găsească singuri drumul sufra-

geriei, iar ceilalți... Veneau atît de puțini ! La ora unu după-masă, în fața gamelelor pline nu se aflau decît. un bătrîn funcționar îmbrăcat în lustrin și cu papuci în picioare, două bătrîne, țepene în mizeria lor decentă și un omuleț uscat care se ținea de stomac cu ambele mîini și care își pusese alături o servietă de piele. Un sfert de oră mai tîrziu, li se alătură un gușat, fost funcționar al berarului.

Cerea un ajutor în bani, dar nu-i era foame. Această ultimă lovitură o dădu gata pe domnișoara Paule. Se duse în bucătărie să se reconforteze cu o cafea sorbită încet, ascultînd bîrfelile lui Jean, pe care se prefăcea că le disprețuiește. Bătrînele mîncau cu lăcomie, omulețul, fost agent de asigurări, încerca să-și povestească viața gușatului care vîna muște, iar funcționarul citea un ziar vechi de trei săptămîni. După ce-și va fi băut cafeaua, Klaes von Baarnheim va petrece cîteva clipe în sală, acordînd, în funcție de dispoziție, ajutoare mai mult sau mai puțin importante. Era liniște. Te-ai fi crezut într-o sală de așteptare de clasa a treia. Atunci intră o femeie.

Elsa băuse mai mult ca de obicei. Batjocurile chinezului o loviseră în inimă. Se întorsese la *Trei Cocori*, iar în seara aceea povestise clienților, cu volubilitate sporită, nenorocirile și speranțele ei. Înconjurată de rîsete, de țipetele joviale, mersese pînă acolo încît făcuse o chetă care, printre marinarii beți și muncitorii care tocmai își luaseră salariul, dăduse rezultate fericite. A doua zi, încă din zori, împinsă de un obscur sentiment de revanșă, mersese să bea

un păhărel în cafenelele din care fusese dată afară. Și să vorbească, să vorbească într-una. Ce făcuse domnul van Baarnheim după ce o părăsise? Tocmai îi trimisese iarăși bani, ca să-și cumpere rochii, bijuterii, orice voia. „Și ea o să meargă oare să locuiască la el?“ o întrebau cu toții ironic. Iar ea, luată de valul propriei sale elocințe, confirma. Urma să ia masa cu el, chiar astăzi la prînz, împreună cu fiică-sa, cu notabilitățile orașului, cu... ar fi numit pe toată lumea. Oamenii rîdeau fără răutate. Elsa asta! Mereu aceeași. Și toți se așteptau s-o vadă întorcîndu-se la *Trei Cocori* și să se prăbușească pe pat, cum făcea de obicei.

Din nenorocire însă, trecu prin fața prăvăliei lui Suss telalul. Era unul dintre auditorii ei preferați. Intră. De îndată ce Suss simți mirosul de ienupăr care o însoțea pe Elsa (și care însemna clar că dispunea de bani), de unde, în ultimele săptămîni fusese rece față de ea, deveni primitor. Ascultă cu răbdare povestea prînzului pe care Elsa o înfrumuseța în fiecare clipă cu noi amănunte. Aprobă călduros, fără cea mai mică urmă de batjocură. Dar pentru un prînz de o asemenea importanță, Elsei îi trebuia o rochie splendidă! Tocmai avea ceva, dar se temea să nu fie puțin cam scumpă, o rochie de o calitate, de o distincție! Aparținuse unei notărese și cu asta spunea totul. O mătase verde, suplă, cu strasuri care ar merge cu șalul spaniol pe care i-l vînduse cu două luni înainte; ar fi un „ansamblu“ scilicitor! Scoase rochia, mult prea largă pentru Elsa, cîrpită

de nenumărate ori (notăreasa trebuie să fi avut o răbdare de Penelopă), dar anul acesta se purta foarte larg.

Un copil striga în camera din fundul prăvăliei. Telalul se scuză și ieși pentru o clipă. Suss era un bunic minunat : copilul era fiul răposatei sale fiice, un copil palid, cu părul rar, care semăna cu Suss însuși, lua toate premiile la școală, citea Larousse-ul pagină cu pagină și, în prezent, suferea de oreion. Cu precauții materne, bătrînul ridică ușor capul palid al băiatului, umflat în mod ciudat și aplică pe gîtul dureros o cataplasma care se încălzea pe reșoul cu gaz.

— Aș vrea altă carte, spuse băiatul cu un glas morocănos.

Suss luă un album cu gravuri și i-l întinse.

— Nu, aș vrea o carte nouă, spuse glăsciorul morocănos.

Bătrînul telal ezită.

— Mă dor urechile, bunicule... gemu copilul cu multă prezență de spirit. Mă doare gîtul... Mă doare peste tot, bunicule...

Învins, telalul cedă :

— Cum îi spune cărții tale ?

— *Povestea insectelor*.

— O să mă duc după-masă, suspină bătrînul. Dar ai grijă, ține-ți fularul. Dacă răcești la boala asta, îți cad urechile !

Și se întoarse în prăvălie.

Elsa îmbrăcase pe lamentabilul ei corp slăbit rochia, care atârna din toate părțile.

— Cît de bine vă vine ! Cît de bine vă vine ! Și ce distincție, ce șic ! E într-adevăr

ceea ce vă trebuie. Ce păcat că... E scumpă, da, puțin cam scumpă... Chiar că nu știu dacă v-o pot lăsa la mai puțin de...

Elsa plecă după ce-și dădu toți banii ; telalul își cunoștea meseria. Abilitatea lui Suss, boala unui băiețuș care voia cărți și ale cărui medicamente costau scump o împiedicară să mai bea cele două sau trei pahare care ar fi doborât-o. Străbătu cartierul Triunghiului pârînd, în rochia cîrpită și țipătoare care curgea pe ea, o marionetă caraghioasă. Lîngă pod o întîlni pe Marie-a-Șlepurilor care se îndrepta nepăsătoare spre cheiul unde își exercita meseria. Cînd era cald, Marie era prosperă și își dădea pe buze cu un ruj oranj care lăsa urme măgulitoare marinarilor. Elsa o rugă atît de mult, încît fata îi împrumută, nu fără ironie, micul baton de ruj cu care cealaltă își mînji fața. Soarele dogorea din plin. Undeva băt看 ora unu. În capul înfierbîntat al Elsei, beată de alcool și de căldură, mai zumzăiau doar propriile ei cuvinte. „Un prînz... Să merg la el... Alberte mă așteaptă...” Pentru prima oară, după ani și ani, traversă podul, o luă pe chei, coti la stînga spre bazin și mai șovăi o clipă înaintea fațadei înalte. Dar cum copiii, pe care îmbrăcăminte caraghioasă îi distra, rîdeau și țopăiau în jurul ei, ocoli casa și intră hotărîtă pe o ușă deschisă.

— Domnul van Baarnheim, spuse ea cu o voce înăsprită în care se ghicea frica împinsă pînă la un paroxism primejdios.

— Încă n-a coborît, spuse bătrînul funcționar, ridicînd nasul.

Timp de o clipă, privirea-i stupefiată rămase ațintită asupra apariției aceleia străni. Elsa îl măsură din cap pînă-n picioare cu aroganță.

— Sărman nebun ! spuse ea ridicînd din umeri. Mă așteaptă. Îți spun că mă așteaptă. Și cine sînt oamenii aceia ?

Abia își auzea propria voce din adîncul ceții care o înconjura. Și totuși, simțea, așa cum simt orbii, ostilitate vagă, neîncrederea din jurul ei, care trebuiau risipite repede, cu orice preț, prin cuvinte...

— Sînt invitată, spuse ea tare. Invitată la prînz cu Bertha, fiică-mea, cu notari, cu avocați și... Toată lumea mă cunoaște în oraș. Sînt invitată. E prea devreme, poate. Încă n-a coborît, se îmbracă, și Bertha la fel... Eu sînt gata. Rochia mea e nouă, de azi-dimineață.

Se sumeți cu o disperată aroganță. „Unde sînt ? În sala asta sărăcăcioasă ? Cine-s oamenii ăștia ? Cine mă așteaptă ? Au vrut să-și bată joc de mine, las' că le arăt eu lor... Bertha există ! Și El există ! Atunci ?“

„Nu e chiar atît de nebună“, spusese Alberte. Și era adevărat. Cu o groază amestecată cu plăcere, mintea ei se întorcea la realitate, o părăsea, se întorcea iarăși, ca un copil care se apleacă deasupra prăpastiei și gustă senzația amețelii. Dar unde era prăpastia ? În adevăr ? Și adevărul unde era ?

Bătrînele șusoteau. Să fie oare nebună ? Beată ? Sau poate că venerabilul berar o cunoștea pe prostituata asta ? Gușatul o privea cu oarecare admirație ; era un sărac cu duhul

și rochia verde i se părea, ca și Elsei, somptuoasă. Agentul de asigurări se ținea în continuare de stomac strîmbîndu-se de durere. Funcționarul voi să restabilească ordinea.

— Hai, așază-te, acolo, spuse el cu asprime. Și mănîncă ceva.

Elsa izbucni în rîs.

— Să mănînc! Dar, omule dragă, dacă aș fi vrut să mănînc toate prînzurile la care am fost invitată, n-aș prididi nici pînă deseară!

Familiară, dintr-o dată, se așează lîngă el. Trebuia s-o asculte, trebuia să vorbească iarăși și iarăși, să se piardă într-un vîrtej amețitor de cuvinte în care s-o găsească pe cealaltă Elsa, cea căreia nu-i era foame, cea care nu tremura, fără să știe de ce, în caraghioasa ei rochie verde...

— Sînteți foarte drăguț, murmură ea. Dacă ați ști cine sînt... Da, mă vedeți cam nearanjată, dar... N-am dat bine cu ruj? Se repezi pînă la fereastră, se privi în geam și se întoarse mulțumită că nu văzuse nici o imagine.

— O să pun o vorbă bună pentru voi, spuse ea grațios. Pentru voi toți. Vreți să-i cereți ceva, văd eu. O, nu trebuie să vă neliniștiți. Tuturor celor pe care îi recomand eu le dă o pensie...

Un plic cu un cec pe care patronul de la *Trei Cocori* îl preschimbă în bani. Apoi n-au mai fost nici bani, nici plic. În sfîrșit, Elsa, de ce, de ce? Izbucni într-un rîs ascuțit. „De vreme ce-o să locuiesc împreună cu ei, n-o să mai am nevoie de pensie...”

— O pensie ? întrebă una dintre bătrîne, ridicîndu-și cu aviditate profilul de pasăre de pradă.

— Vezi-ți de treabă, Madeleine, spuse cealaltă, o cumătră buhăită de-o grăsimă nesănătoasă și galbenă. Nu vezi că a băut ?

Ispitită, cealaltă nu se lăsa convinsă.

— Îl cunoașteți pe domnul van Baarnheim, doamnă ?

— Dacă îl cunosc ! (Elsa se simțea îmbătăată în fața unui public absolut nou). Dacă îl cunosc ! O să vedeți, cînd o să mă zărească o să... N-o să se mai uite la nimeni ! O să-mi spună : „Elsa, acum am înțeles, în sfîrșit, te-am regăsit !“ O să-mi ceară poate să locuiesc în casa lui, dar n-o să pot primi din cauza fii-cei mele, nu-i așa ? Oare rujul meu de buze... ?

Merse din nou la fereastră, își controlă coafura, se înfășură mai strîns în șalul cu motive florale, care avea în mijlocul spatelui o pată mare de grăsimă. Bătrînele se priviră. Una își duse mîna la frunte cu un gest elocvent. Cealaltă avea îndoieli. Funcționarul ridica din umeri cu dispreț ; fusese întrerupt de la lectura somnolentă a ziarului, asta era suficient ca să-l stîrnească împotriva intrusei căreia, totuși, nu îndrăznea să-i spună nimic. Gușatul era cerit : cu ochii lui mari și albaștri, mereu umezi, o privea pe Elsa cu admirație. Ea, în acest timp, se pleca spre cele două bătrîne ; trebuia, trebuia cu orice chip să se poată îmbăta cu cuvinte, să se ridice prin vorbărie în zona aceea unde era o femeie nefericită, persecutată

și, în același timp, stimată : pentru că nu reușea să împace starea ei prezentă de restrînte foamea care îi chinuia stomacul și umilința pe care o presimțea în mod vag, cu imaginea pe care și-o făurise despre sine însăși, imaginea unei femei a cărei simplă apariție stîrnea devotamentul, stima și mila.

— Sînteți fără îndoială mirate să mă vedeți intrînd pe ușa asta, îmbrăcată așa cum sînt, nu-i așa, doamnelor ? Ei bine, credeți-mă dacă vreți : cînd voi ieși de aici, n-o să mă recunoașteți. Dar n-o să mă vedeți. De îndată ce el o să mă vadă, n-o să mă mai lase să plec. De cîte ori nu mi-a spus : „Elsa, dacă într-o zi o să ajungi la ananghie, nu te codi ! Eu voi fi întotdeauna aici !“

Cu ochii pe jumătate închiși, părea că-și savurează propriile cuvinte.

— Dar atunci de ce ați așteptat ? spuse femeia grasă și palidă ridicînd din umeri.

— Am și eu demnitatea mea, doamnă, murmură Elsa, urmărindu-și visul. Cînd ai trăit ceea ce am trăit eu cu el... Ne întilneam în parc. Aveam o rochie lungă, roz, cu flori de catifea, da, de catifea verde, nu se mai face acum așa ceva, și el îmi spunea cuvinte, cuvinte... Lustrele, de cristal, erau aprinse și...

— Lustre ! În parc !

Bătrînul funcționar nu se putu stăpîni să nu-și spună părerea.

— Exact, domnule, lustre ! spuse ea cu un curaj disperat. Nu se mai face acum așa ceva. Lustrele... lustrele...

De partea cealaltă a uşii se auzeau paşi. Elsa tăcu brusc, se îndreptă şi biigui cu o voce slabă :

— Rujul meu...

Klaes van Baarnheim intra în cameră.

În faţa acestei creaturi bizare, înfăşurată ca o marionetă, într-o cîrpă bălţată, îşi pierdu pentru o clipă graiul. Iar ea, găsind puterea de a-şi continua rolul pînă la capăt, spuse :

— Eu sînt, eu, Elsa, îl asigură, gata să leşine văzîndu-l în fond atît de asemănător cu ceea ce era, cu statura impozantă, cu ochii mici şi imperioşi, ivit brusc din trecutul ei, singurul personaj viu în pînza de himere pe care o ţesea cu răbdare de atîția ani...

— Ce ? Ce este ? murmură berarul fără să înţeleagă încă.

Se sprijinea pe umărul lui Yves şi pe figura lui surprinsă mai stăruia o urmă a surîsului larg pe care îl arboră pentru „clienţii“ săi, cum îi numea el. Dar cum ea rămăsese nemişcată, el revăzu probabil pentru o secundă mutrişoara înfometată de altădată şi o recunoscă, simţînd un amestec de stinghereală şi de satisfacţie (pentru că nu-şi închipuia că ar fi putut veni pînă la el pentru altceva decît ca să discute propunerea lui).

— Ah ! Totuşi ! Vreţi să treceţi în camera de alături, hm... doamnă.

Elsa porni, îngrozită, fără să se gîndească, merse pe culoar... Klaes o urmă, după ce închisese uşa, spre stupefacţia protejaţilor săi, frecîndu-şi mîinile cu maliţie : în sfîrşit, era aici, obligată să vină să-l implore, în mizerie,

judecînd după incredibilele zdrențe și după figura ei slabă și rătăcită. Puțin cam supărător că venise, în loc să scrie sau să pună pe cineva să scrie. Dar atîta pagubă ! Din moment ce se va descotorosi de ea...

— Pe aici...

O introduse în biroul lui, nu fără oarecare satisfacție. Decorul nu se putea să n-o impresioneze. Mai supărătoare era prezența domnișoarei Paule și a lui Maalens care așteptau și care se ridicară uluiți la intrarea ciudatului cortegiu.

— Hai, spuse Klaes van Baarnheim cu nerăbdare, să terminăm repede. Pentru că Maalens, contabilul meu, este aici (schiță un gest vag de prezentare, care avu prea puțin efect asupra Elsei), putem să lichidăm totul în cinci minute. Ia loc.

Ea, fascinată parcă, se așeză. Klaes, în ce-l privea, sprijinindu-se în continuare la Yves, făcea înconjurul biroului masiv, înapoia căruia se instalează, ca să fie cît mai impunător.

— Ei bine, spuse el cu oarecare jovialitate, destinată să-i umple de admirație pe colaboratorii săi care contemplau scena stupefiați, ei bine, micuțo ! Spune-mi cîstit ce vrei. Toate tergiversările astea, scrisorile, șiretlicurile ieftine erau, într-adevăr, inutile. Am făcut o ofertă, n-ai considerat-o satisfăcătoare, timpul a trecut... Să nu mai insistăm. N-o să abuzez de situație. Ai fi făcut mai bine să-mi spui cîstit, de la început, ce vrei. Nu te-aș fi refuzat, în limitele bunului simț. Nu am obiceiul să mă tocmesc, nu-i așa, copii ? (aruncă o pri-

vire în jur și colaboratorii săi dădură grăbiți din cap) și înțeleg foarte bine necazul dezrădăcinării, al... În sfârșit, că toate astea trebuie compensate. Bineînțeles, oriunde te-ai hotări să mergi, îți va fi vărsată aceeași pensie. Dar dacă suma care trebuie să-ți permită să... să începi o viață nouă ți se pare insuficientă, sînt dispus...

Întinse mîna spre stilou, făcu un semn lui Maalens care se repezi să-i pună în față o foaie de hîrtie cu antet.

— Pot să-ți vărs bani lichizi, lichizi, dă-ți seama ! oricît vrei, pentru plecare... O femeie are nevoie de o mică garderobă, nu-i așa ? Atît pentru garderobă, atît pentru valize, bilet... Și ce ai spune de un frumos voiaj organizat ? Cred că o să trăiești ca o adevărată rentieră !

Rîse bonom în fața stării de apatie a Elsei, pe care o lua drept încîntare.

— Haide, haide, nu te lăsa intimidată. Nu era rea combinația cu scrisoarea. Un adevărat renghi de om de afaceri. Dar eu sînt jucător cinstit. Spune o cifră, drăguț...

Privind în sus, domnișoara Paule lua martor cerul pentru răbdarea îngerească a stăpînului ei. Maalens se agita, cu gura căscată, inutil, jenant, împingea înainte călimara de care nu era nevoie, împiedicîndu-se de fotoliul stăpînului, mai încurcat de mutismul Elsei decît era ea însăși, în aparență. Yves o privea în tăcere pe femeia aceasta prăbușită, care era mama Albertei.

„Vocea asta. Nu te jena, micuț. Vocea asta... e aceeași. În mod sigur, e el. Sînt invitată la

el și îmi spune să nu mă jenez. Unde e Bertha ? Dar el spune : un voiaj. Un voiaj organizat“. Timp de o clipă mintea ei tulbure dădu tîrcoale cuvîntului cunoscut și reveni la vocea care devenea nerăbdătoare.

— Totuși, chiar și cele mai bune glume au un sfîrșit. Știu ce vrei, sîntem de acord asupra principiului, dar spune o cifră. N-o să capeți nimic peste...

„Aceeși voce și aproape aceleași cuvinte. Elsa, micuțo, trebuie să înțelegi, totuși ; Klaes van Baarnheim nu-și poate petrece viața discutînd cu tine. Nu ți-am promis niciodată nimic, nu-i așa ? Atunci ce vrei ? Să te iau de nevastă ? Am petrecut împreună o lună foarte plăcută, te-am făcut să cunoști lucruri pe care nu le-ai fi cunoscut niciodată, iar acum îți dau posibilitatea să duci o viață convenabilă. Aceleași cuvinte. Dar fusese oare chiar vocea aceasta, în trecut ? Nu cumva era aceeași scenă care urca dintr-un coșmar profund ? Nu, nu, nu exista trecut, nu era adevărat decît că ea era invitată, Klaes van Baarnheim în persoană era cel de acolo și o prezenta invitaților săi, declarînd sus și tare că îi va da orice ar dori ea, ca să o onoreze“.

Șovăind, șovăind din nou, ca un copil care se apleacă, se apleacă spre pavaj, se teme și doarește, inexplicabil, căderea. Dar unde era adevărul ?

În lăcomia Elsei care o făcuse să întindă mîinile spre această sumă însemnată, cei trei mii de franci din care se născuse o lume de min-

ciuni și de himere ? În mica mîndrie absurdă care tresărise pentru o clipă, văzîndu-se plătită astfel, care rezistase (atît de puțin ! atît de rău !) și care, în final, cedase ? În dragostea rudimentară pe care o încercase totuși, timp de cîteva săptămîni, dîndu-și ifose prin restaurante, arborînd toalete țipătoare, care pe Klaes îl făceau să zîmbească, și împăunîndu-se prosteste pentru că era, credea ea, iubită astfel ? În însăși nebunia ei, întreținută cu grijă, care înălța deasupra acestui trecut, ca să-l mascheze, un mic monument de prost-gust ? Unde era adevărul ? În bunătatea lui Klaes care ar fi vrut, într-un mod întrucîtva distant, fără îndoială, întrucîtva teoretic, dar sincer, să fie fericită ? În supărarea egoistă a lui Klaes care nu putea să admită ca ea să nu fie fericită în modul în care dorea el ? În disprețul inconștient și poate justificat al lui Klaes pe care ea îl simțise într-o zi, cu douăzeci de ani în urmă ?

— Nu am timp de pierdut, spunea acum vocea. Haide, dat fiind că nu propui nimic... Ce-ai spune, de pildă, de o mărire a pensiei cu o treime și de o sumă de... care să-ți fie înmînată în ziua plecării ? Nu oricine are renta asta, mititico ! E o sumă frumușică... Ei, accepți ? Un simplu da...

„Un simplu da... E oare același ? E vorba oare de... Bertha există, asta e sigur. Există și a plecat. Nu e aceeași voce care mi-a propus atunci banii. Dar nu am acceptat ! Am păstrat-o pe Bertha ! Nu, Bertha e aici... Eu m-am sacrificat. Și banii ? Cei trei mii de franci ? Atunci nu erau cei trei mii de franci...”

Dintr-o dată se simți goală, dezbrăcată de mizerabila ei mândrie, de exaltarea ei de prost-gust ; se convinsese atît de bine, pentru ea însăși și pentru strălucitoarele ei tovarășe, că trăia o mare dragoste, că el o adora, că urma să o ia în căsătorie...

Avea încă de pe atunci tendința de a fabula. Ar fi vrut atît de mult să fie adevărat și să-l poată uimi, la rîndul ei, pe acest unchi care o ironiza pentru sănătatea-i șubredă ! Da, se atașase de el ca de o revanșă și iată că, deodată, cădea din nou, ridicolă, de pe aceste piscuri sentimentale, în cea mai mizerabilă realitate, o realitate care nici măcar nu era tragică... Dacă el ar fi avut cel puțin tactul de a-i provoca o durere nobilă, din cele pe care le găsești prin revistele ilustrate, dacă i-ar fi cerut să se sacrifice pentru ca el să-și poată continua munca, să reușească în carieră, sau dacă ar fi vorbit de o dragoste din copilărie, reînviată brusc, Elsa ar fi fost în elementul ei. Dacă măcar ar fi consultat-o, ea și-ar fi păstrat demnitatea. Dar cum s-ar fi putut el gîndi măcar la astfel de menajamente ? Avusese într-un asemenea grad conștiința că acționează cum e mai bine...

— În sfîrșit, pleci sau nu ?

Cei din jurul ei manifestau acum nerăbdare. Un omuleț alerga prin birou cu un aer înnebunit. O femeie cu figură de bufniță, cu buzele strînse într-o expresie înțepată, se apropie de ea și murmură :

— Haideți, doamnă, dați-vă seama că săriți peste cal. Răbdarea domnului van Baarnheim a ajuns la capăt...

Un tânăr palid o privea cu intensitate. Goală, dezbrăcată de toate... O împingeau spre birou, ca pe un animal la abator. Peste o clipă va ieși din casa aceasta străină, cu bani în mână, neștiind încotro s-o apuce, infinit de săracă... Toți o chinuiau. Le plăcea să o chinuie. O mințeau, voiau s-o gonească. Nu era adevărat, n-o goniseră din cafenea, „afară cu nebuniile tale!” Nu era adevărat, ea nu primise nicio dată bani de la nimeni... Pe fețele care o înconjurau căuta zadarnic un pic de bunăvoință, de atenție. Nu descoperea decît nerăbdare și această indulgență exasperată pe care o manifesti față de copii.

— Hai, semnează aici. Ia asta. Tocul, Maalens. Vedeți bine că nu se ține pe picioare. Beată? A fost întotdeauna puțin nebună.

Adevărul, adevărul... Creierul ei înnebunit se zbătea ca un animal care presimte moartea și pierde chiar și reflexul de a fugi. Voiau s-o gonească, să... Privirea ei șovăielnică se ridică spre bărbatul care o înfrunta, observă cu o subită și scurtă luciditate ridurile profunde, fruntea atentă, o strălucire în fundul ochilor cenușii, pe jumătate închiși. Și găsi. Pe jumătate înecată, întîlni epava care avea s-o salveze, se cramponă de ea cu o energie disperată : figura aceasta, singura pe care o distingea clar, singura asupra căreia — o simți dintr-odată, ca un fulger în mijlocul întunericului — avea o oarecare putere, trebuia atinsă, rănită, distrusă.

Un val de răutate o cuprinse și izbucni în râsul acela surprinzător care, de câteva săptămîni, era în ea, independent de gîndul ei, de raunea ei, râsul unui instinct mai profund, care mergea drept la țintă și rănea la sigur :

— Ați vrea să plec, nu-i așa ? spuse ea cu o voce înfrigurată. Vă închipuiți că e suficient să mă goniți cu bani ? Vă înșelați al dracului toți. Rămîn unde sînt și știu eu ce știu. Nu-i nimic de făcut. Vorbiți, vorbiți, atîtea vorbe, atîtea minciuni... Vă spun eu că nu mă cunoașteți !

Mergea acum de colo-colo prin cameră, cu rochia peticită fluturînd în jurul ei, cu obraji roșii de însuflețire, agitîndu-și brațele slabe și negre și regăsind în mijlocul acestor figuri stupefiate regalitatea ei imaginară, familiara beție a cuvintelor.

— Voi puteți totul, nu-i așa ? Nu aveți decît să spuneți : ia asta și semnează aici. Dar Elsa Damiaen n-o să se lase înșelată. Puteți să-mi oferiți un munte de bani, n-o să mă clintesc. Nu pot fi silită, nu-i așa ? — dacă vreau să rămîn aici. Mereu același lucru. Ia asta și taci. Dar eu n-o să tac ! Niciodată !

Klaes van Baarnheim schiță un gest ca și cum ar fi vrut s-o oprească. Îi fu însă cu neputință să se ridice din fotoliu, iar Yves, în loc să-l ajute, rămăsese cu gura căscată și alb ca varul... Dealtfel, toți erau nemișcați, depășiți, dominați de această femeie care se plimba încoace și încolo, vorbea, aproape frumoasă în însuflețirea ei febrilă.

— Ai crezut că eu nu sînt nimic, spuse ea, adresîndu-se de data aceasta direct berarului.

Ai crezut că poți să-mi comanzi, nu-i așa ? În-
toarce-te la țară și nu mai face mofturi. Dar o
să le spun tuturor ce ești... Dumneata...

O ușă care se deschise în spatele ei îi tăie
vorba. Se întoarse și o văzu pe fiică-sa. Cu
sprâncenele încruntate, vreme de o clipă, în-
cercă să înțeleagă, să facă legătura cu aminti-
rile, mînia, oferta făcută... Dar însuflețirea care
o susținea odată trecută, se prăbuși într-un fo-
toliu cu ochii rătăciți și aproape fără cunoș-
tință.

Alberte rămăsese împietrită în prag, privin-
du-i pe taică-său, pe maică-sa, pe Maalens care
se ținea cu mîinile de cap, pe Yves care pălise...
Se lăsă o clipă de tăcere. Domnișoara Paule fu
prima care își recăpătă singele rece ; ea se evi-
denția întotdeauna în timpul catastrofelor. Pu-
nînd mîna pe telefon, comandă cu voce joasă
și grăbită un taxi. Apoi îi spuse lui Yves :

— Domnule Sarfati, ar fi bine, poate, să-l
ajutați pe domnul van Baarnheim să urce în
camera lui. Mă descurc eu ca s-o îngrijesc pe
nefericita aceasta... Domnule Maalens, vrei
să-mi dai poșeta ? Am acolo niște săruri care...
Domnișoară Alberte, sprijiniți capul... mamei
dumneavoastră, haideți ! Nu vedeți că o să
cadă ?

— Sint totuși în stare să urc singur la mine,
mormăi bătrînul. Dar se agăță de umărul lui
Yves și ieși fără să mai adauge nimic. Alberte
înaintase cîțiva pași, aproape fără să știe ce
face. Maalens continua să se agite în mod
inutil.

— Afară aşteaptă un taxi, domnişoară, veni să spună Suzanne, care... oh !

O descoperi cu stupoare pe femeia fardată strident, prăbuşită.

— O s-o însoţesc, spuse domnişoara Paule cu hotărîre. Domnişoară Alberte, vreţi să mă ajutaţi s-o duc pînă la maşină ?

În tăcere, susţinînd-o pe Elsa, doborîată dintr-o dată de emoţii şi de o revenire a beţiei, meraseră pînă la uşă şi o instalare sub privirea înveselită a şoferului.

— Treaba asta o să producă un efect frumos în vecini, spuse domnişoara Paule, instalîndu-se la rîndul ei. În fine ! Ce trebuie, trebuie. Aţi avea ceva împotriva s-o las la clinica doctorului Franck ? Evident, nu e într-o stare normală şi cred că puţină odihnă...

Alberte aprobă cu un semn din cap. Taxiul porni.



În partea de jos a grădinii, lîngă gardul viu, o cabană destul de mare servea drept şopron şi, în acelaşi timp, de magazie de scule. Yves aştepta în penumbră.

— Iată-mă, şopti ea, închizînd uşa în urmă. N-am putut să vin mai devreme. Mătuşa Odilia nu mai pleca.

— Şi taică-tău ?

— Tot n-a ieşit din cameră. Trebuia neapărat să-ţi vorbesc.

— E imprudent, spuse Yves rece. Nebuneşte de imprudent. Închipuie-ţi că te-a văzut Castereau şi-l anunţă pe taică-tău.

— Ei și ? O ștergi prin lucarnă și peste gard, iar eu spun că-i nebun.

— Și dacă vine cineva alături să ia lemne, și ne aude vorbind ?

— Lemne ? Pe căldura asta ?

Își înăbuși râsul sonor.

— Totuși e periculos. Era atât de simplu să vin în camera ta în seara asta.

— Asta ar fi fost periculos, spuse Alberte malițioasă.

Dar Yves nu aproba genul acesta de glume și se mulțumi să încrunte sprâncenele. Alberte redeveni serioasă și se așeză pe marginea unei roabe răsturnate, în dezordinea cămăruței.

— Ei, ce s-a întâmplat ?

Îi relatează, nu fără efort, întorcînd capul și fără s-o privească, dîndu-și seama de stinghereala pe care i-o provoca povestea asta.

— Dacă n-ai fi venit, nu știu, într-adevăr, ce s-ar fi întâmplat. Eram complet uluiți.

— Dar, în sfîrșit, ce-a spus ?

— O, nu contează atât de mult ce-a spus, ci... faptul că e (voia să spună complet nebună, dar se stăpîni). Știi, e foarte exaltată. Nu voia să spună mare lucru. Dar el, el cum o privea !

— Era, desigur, furios.

— Furios... Da, furios, dar... Nu spunea nimic, înțelegi, parcă era apucat, parcă... Și faptul că nu ne-a spus nimic, că nu te-a chemat, găsești asta normal ? Simt că se petrece ceva groaznic !

Nu mai era rigid, își frîngea cu nervozitate mîinile frumoase și un tic imperceptibil îi crispa

maxilarul fin. Alberte ridică din umeri, ca de obicei, sigură pe sine.

— Hai, Yves, spuse ea calm, mama face scandal la el acasă, el turbează, e normal. Și dacă nu mă cheamă, înseamnă că n-are chef să se gândească la așa ceva, asta-i totul.

— Pentru tine, totul e întotdeauna normal, spuse el cu înfrigurare. Dar eu îți spun că se întâmplă ceva. De ce-a vrut bătrînul mai întîi s-o alunge? Poate că după aceea îți vine ție rîndul. Ce-o să se întîmple cu noi? Poate că are bănuieli și că o să-mi pierd postul. Și dacă pierd postul ăsta, tata...

Căzu în genunchi lîngă ea și-și sprijini capul de genunchii fetei. Alberte îi mîngîie blînd părul deschis.

— Tu nu mă crezi, spuse el ridicînd capul, dar lucrurile o să iasă rău! N-o să avem banii aceia. N-o să putem face nimic. Și era în proiect ceva atît de minunat, un garaj situat exact la ieșirea din oraș.

— Da, spuse ea încetișor, da...

Yves avea întotdeauna în proiect lucruri minunate pe care, în ultimul moment, un fel de panică îl împiedica să le accepte. Va fi oare mai sigur de sine cînd Alberte va fi primit zestrea promisă?

În legătură cu zestrea aceasta, Yves făcea planuri pe care Alberte le aproba întotdeauna. La momentul potrivit, se gîndea fata cu o indulgență tandră, va ști ea să ia deciziile cele mai bune. În pofida lipsei ei de experiență, era sigură că se va descurca mai bine decît el. Poate că asta era chiar cauza dragostei ei: îl

văzuse atît de descumpănit, cînd se angajase la Klaes van Baarnheim! Mai ales în seara aceea cînd îl găsisese distrus, în cabana unde ea venise să caute o valiză veche pentru un protejat al domnişoarei Paule. Era aşezat jos, ca astăzi, cu capul în mîini, cu figura înăsprită, lup-tînd în zadar împotriva unei disperări copilă-reşti.

— Aşteaptă-mă o clipă, şoptise ea. Dusesese în fugă domnişoarei Paule valiza. Cînd se întor-sese, el sta aşezat pe un cufăr desfundat; îşi aranjase cravata şi îşi compusese o figură atît de ceremonios comică, încît ea nu se putuse stăpîni să nu izbucnească în rîs. Era furios că fusese surprins de ea în una din crizele care îl doborau adeseori şi de care se ruşina. Dar nu era nimic de făcut, nu el era de vină. O chestiune de sănătate, spusese medicul consul-tat; nervii slabi, şocul ruinei, faptul că mai-că-sa îl părăsise... Nu, nu era răspunzător. Şi totuşi, un sentiment de vinovăţie îl urmărea, care sporise şi mai mult în ultimele săptămîni sub privirea pătrunzătoare a bătrînului berar. Se simţea dat în vileag, înşelat. Nu se putea stăpîni ca la orice cuvînt, cît de cît brusc, să nu tremure, iar la cea mai mărunţă concesie, să nu roşească. „Laşule“ îşi repeta el cu disperare, simţind că berarul se juca cu el oricînd voia. Îl ura aproape pentru puterea şi siguranţa lui, pentru vitalitatea agresivă pe care încă o mai degaja bătrînul, şi o urise şi pe fata care-i se-măna acestuia prea mult, înaltă, robustă, ta-citurnă, îmbrăcîndu-se prost, neuitîndu-se ni-ciodată la el şi, desigur, dispreţuindu-l. Şi

iată că Alberte îi descoperise disperarea tainică, văzuse starea aceea de prostrație și poate și lacrimile (pentru că plînsese : „Emotivitate maladivă“, spunea doctorul. Dar degeaba se refugia îndărătul diagnosticului rece și detașat, rușinea persista). Nemișcat, țeapăn pe cufărul stricat, Yves hotărîse s-o convingă că nu văzuse nimic. Dar ea rîsesse. Rîsesse ! Își mai bătea și joc de el, pe deasupra ! Îi va povesti, fără îndoială, lui taică-său scena asta grotescă : ascuns în cabană, secretarul lui plîngea ! Atunci, furios, ca și cum ar fi luat-o la bătaie, o cuprinsese în brațe, o strînsese, o îmbrățișase, lovind-o cu capul de marginea cufărului. Ar fi posedat-o dacă, în cele din urmă, ea nu l-ar fi respins cu toată puterea corpului ei voinic. Se priviseră timp de o clipă. Și pe urmă cu cîtă rușine și după ce rezistență disperată începuse el din nou să plîngă ! Emoționată, plînsese și ea, pierzîndu-și capul. Și, nemaîștiind, sub acest asalt brusc și în fața unei astfel de disperări, ce să mai facă și ce să mai gîndească, îl luase în brațe, îl legănase, îl îmbrățișase, răscolită pînă în adîncul sufletului de dragoste și de milă. Dacă anii aceștia îndelungați, de constrîngerii, n-ar fi apăsător pe Alberte, dacă s-ar fi ocupat de muncile grele pe care le cerea viigoarea corpului ei, dacă sufletul i-ar fi fost mai puțin preocupat de tensiunea continuă de a-și înfrîna instinctele, poate că l-ar fi considerat pe Yves ridicol pur și simplu, în psihologia ei rudimentară. Dacă Yves nu s-ar fi aruncat asupra ei cu atîta violență, poate că mila n-ar fi fost de ajuns, fără ajutorul săru-

tărilor, s-o miște profund. Dar așa cum era ea, înăbușind de mult în suflet dorințe confuze de care roșea, obișnuită să nu arate din ea însăși decît o aparență de-o bunăcuviință stranie, sărutările furioase urmate de această prăbușire lamentabilă arătîndu-i că nu avea de ce să se teamă din partea bărbatului care o emoționase astfel, stîrniră în ea o descumpănire subită. Într-o clipă, cunoscînd tandrețea odată cu dorința și, cum era o făptură simplă și puțin pricepută să se analizeze, își dădu seama deîndată că iubește.

Cît despre Yves, el nu-și pusese întrebări. Fata plînsese cu el, îl strînsese în brațe : deci ținea la el. Era fiica lui van Baarnheim : asta însemna siguranță. Era calmă, viguroasă, taciturnă : era sănătatea care lui îi lipsea.

Din ziua aceea, Yves îi încredință destinul său, a cărui povară îl obosise : Alberte îl va conduce la liman. Atîta încredere nu excludea o imperceptibilă înțepătură de dispreț afectuos, dar el însuși era abia conștient de acest lucru. Eliberat, începu să închipuie arabescuri în jurul viitoarei lor prosperități.

Acum stătea pe gînduri, mîngîind ușor cu mîna gleznele goale ale Albertei, fără să observe că ea fremăta.

— Ascultă, totuși... Cînd îl duceam pe bătrîn în cameră la el, mormăia nu știu ce, îți spun că nu era normal. Și pensia asta pe care o promitea era princiară. Dacă mie mi s-ar da așa ceva aș pleca în Groenlanda.

— Eu nu, spuse Alberte, încercînd încă să glumească. Dar trebuia să recunoască faptul că

văzînd-o pe maică-sa gesticulînd în mijlocul biroului, rămăsese înmărmurită, nu mai puțin ca la insistențele lui taică-său, acum cîteva zile. Ceea ce voia să facă, spunea acesta, era pentru ea. Dar timp de atîția ani nu-i păsase de Elsa.

— Ei bine, tocmai asta e alarmant. Felul în care te-a privit cînd ai intrat... Ce putem face ? Ce putem face ?

— Nu știu, spuse ea tulburată în cele din urmă de atîta nervozitate. Dar de ce vrei să facem ceva ?

— Pentru că există riscul să-ți poarte pică din cauza prostiilor maică-ti, strigă Yves, din nou agitat. Înțelegi că de azi pe mîine poate hotărî să te dea afară ? Unde te duci ? În timp ce dacă stăm pe loc pînă în clipa cînd o să ai zestrea...

La început, el fusese cel care protestase la ideea de a aștepta ca Alberte să împlinească douăzeci și cinci de ani și să capete zestrea promisă. Dar Alberte știuse să-l convingă cu simplitatea ei încăpățînată. Puțin îi păsa că trebuia să-și tînuiască planurile. Nu văzuse oare atîtea țărânci logodite, venind de la țară, hotărîte să strîngă, timp de luni de zile și uneori de ani, banii care le trebuiau ca să aibă cu ce cumpăra o fermă sau o prăvălie ? Yves fusese de acord cu părerea ei, atît din interes, cît și din cauza panicii care-l cuprindea în fața deciziilor iminente. Prefera să aștepte cinci ani o situație sigură, decît să riște ceva ca să o obțină imediat. Și, puțin cîte puțin, se adaptase atmo-

sferei grele ce domnea în casă. Se obișnuise chiar și cu berarul, de care continua să se teamă detestându-l, dar cu nuanța aceasta de atașament pe care Klaes van Baarnheim reușea întotdeauna s-o inspire ființelor slabe, descărcându-le de orice răspundere.

În cele din urmă tăcuse, cu capul pe genunchii Albertei, ușurat pentru câteva ore, deoa-rece vorbise, liniștit de căldura acestui corp apropiat, nemaicerându-i decît toropeala aceea tăcută... Dar fata spuse cu o oarecare șovăire :

— Crezi într-adevăr că o să-mi poarte pică ? Din moment ce-a spus că pentru mine voia ca ea să plece...

— Nu cred nimic, spuse Yves precipitat. (Scăpînd de neliniștea care îl chinuise, nu do-reă să-l cuprindă din nou). Probabil că sînt nervos. Știi, cînd e cald, îmi trec prin cap tot felul de gînduri. Uite, pune mîna, inima îmi bate, îmi bate...

Își lipi mîna rece de pieptul băiatului și izbucni în rîs.

— Inima ta bate ca și-a mea, da. Mereu cu dramele tale !

Rîseră împreună îndelung, uitînd de orice prudență, cu toată puterea tinereții lor eliberate. Pentru o clipă, prezența înăbușitoare a casei încetă să-i mai apese. Rîsul li se stinse într-un sărut.

*

Doamna Nunez se privi în oglindă cu oare-care satisfacție. Rochia de satin albastru-închis care o strîngea foarte tare îi păru plină de dis-

tinție. Pe pieptul ei bogat, admirabilul colier de perle, unica rămășiță a averii lui Albert Nunez, răposatul ei soț, strălucea cu un reflex irizat, melancolic. Îl mîngîie o clipă cu vîrfurile degetelor plinuțe. Apoi își reveni. Un pic de briantină pe cocul încă negru, o undă de pudră pe chipul mîndru. Ceea ce vedea în oglindă era figura unei femei bătrîne, încă vioaie, dreaptă, ca și cum ar fi vrut să sfideze pe cineva. O doamnă în vîrstă, vioaie da, care bea zdravăn, mîncă bine (avea un stomac de fier, cu mult superior celui al bietului Klaes, era sigură de asta) și înghițea cu lăcomie romanele polițiste și faptele diverse din ziare. O catastrofă frumoasă, relatarea pe îndelete și bine adusă din condei a unei crime (sadice de preferință), făceau deliciile doamnei Nunez. Titlurile mari din ziare care anunțau „Toate amănuntele în legătură cu deraierea simplonului” sau „Durerosul calvar al unui invalid” o atrăgeau în mod irezistibil. Viața ei era atît de privată de emoții de cînd locuia cu frate-său... Din cînd în cînd, cu strîngerea de inimă pe care o simți cînd evoci o ființă iubită, revedea stațiunile balneare în care petrecuse cu soțul ei ani atît de frumoși. Nu pe Albert îl revedea, ajunsese să uite aproape cu totul figura lui konomă, rotofeie, zbîrlită, cu părul în dezordine. Dar revedea palmierii, umbrelele bălțate de pe plajă, chelnerii prevenitori, cazinourile. Fără îndoială că ar fi reușit, cu puțină abilitate, să-l facă pe frate-său să-i ofere un sejur într-unul din orașele acestea pe care le iubise atît, iar doamna

Nunez nu era lipsită de abilitate. Dar de fiecare dată cînd, prin lingușeli și amabilități, îl făcea s-o privească cu un pic de indulgență, se iveauă dintr-odată ocazia să-l jignească, să umilească, printr-un cuvînt, un gest sau o privire orgoliul acesta pe care ea nu-l suporta la el, și nu putea rezista ispitei. Un zîmbet nimicea luni de muncă răbdătoare.

Cu gustul pe care doamna Nunez îl nutrea pentru catastrofe, nu trebuie să ne mirăm că aventura pe care o avusese frate-său și despre care toată casa șușotea, o bucura. Și în seara aceasta, pregătindu-se să-l însoțească la Operă, ceremonie care avea loc de două ori pe lună, vineri, se bucura dinainte de săgețile pe care va putea să i le arunce. Cu o vioiciune neașteptată la o femeie atît de corpulentă, se repezi cu pași mărunți la noptieră, ca să ia un ziar și îl consultă. Se reprezenta *Mignon*. Zîmbi satisfăcut. *Mignon* nu era oare, pe cît își amintea, un fel de copil găsit ? Ce ocazie minunată ca să strecoare în cele mai mărunte aprecieri săgeți otrăvite ! Încercă să-și amintească libretul operei *Mignon*. N-o mai văzuse de mult timp dar... În cutare loc ar putea să spună... Viziunile paradisiace ale cazinourilor și palmierilor disărură încă o dată, în fața bucuriei mai apropiate, de a vedea congestionîndu-se o figură detestată. Ca și cum ar fi fost vorba de instrumente de tortură, își puse una după alta mînușile negre, lungi, cu un mic zîmbet satisfăcut. În aceeași clipă, Suzanne bătu la ușă și spuse cu vocea ei malițioasă :

— Doamnă, domnul vă transmite să nu vă osteniți să vă îmbrăcați. În seara asta merge cu domnișoara Alberte !

*

— Ce-i cu rochia asta ? spuse Klaes van Baarnheim pe un ton morocănos.

— E cea pe care am purtat-o deunăzi la cină, tată, murmură Alberte. În cele trei zile care trecuseră de la apariția Elsei, abia îl mai văzuse pe taică-său, și această hotărîre subită a lui de a o duce la Operă o uluise. Nu ieșise niciodată împreună cu el. Opera era unul dintre lucrurile inaccesibile la care fata visa uneori. De asemenea, Klaes nu se preocupase niciodată de rochiile ei.

— Nu merge. Rochia asta îți stă foarte rău. N-ai altceva ?

— Nu... tată.

— Dar cum se ocupă de tine mătușă-ta ? Nu-i nimic. O să găsim în drum un magazin deschis. Haide, Jean !

Urcaseră în mașină. Sufocată de succesiunea rapidă a evenimentelor, Alberte nu îndrăznea să spună nimic. Pe Cheiul Negustorilor, un magazin era încă deschis. În vitrină, Alberte zări rochii de seară care îi părură somptuoase. Sprijinindu-se de umărul lui Jean, bătrînul își făcu intrarea plin de demnitate.

— Vai, domnule, nu mai vindem nimic, spuse o vînzătoare venită în grabă. Am lăsat magazinul deschis pentru clienții care vin să ridice rochii comandate, dar...

— Iată o clientă, spuse Van Baarnheim, măturînd obiecțiile cu un gest. Și dacă trebuie să comandăm rochii, o să comandăm...

— Dar, domnule, bîlbîi vînzătoarea uluită, dacă ați binevoi să treceți din nou mîine...

— Îmi trebuie o rochie imediat, spuse Klaes cu hotărîre. Și aveți chiar, adăugă el uitîndu-se la ceas, un sfert de oră ca să mi-o găsiți. Alberte, însoțește-o pe domnișoara care o să-ți aleagă o rochie.

Vînzătoarea suspină resemnată.

— O rochie pentru un dineu, domnule ?

— Pentru Operă.

— Fiți bună și urmați-mă, domnișoară.

Alberte se pomeni singură cu femeiușca aceea aferată în cabina strîmtă.

— E foarte hotărît domnul, nu-i așa domnișoară ? Vreți ceva deschis sau închis ? Avem un model foarte frumos pe vișiniu... Sau un galben-pal cu volănașe ? O să vi le probez pe amîndouă, dacă vreți să așteptați un moment...

Trecu în magazin, scoase două rochii dintr-un dulap, ezită.

— Domnule, șopti ea berarului care se așezase, în ceea ce privește prețul rochiei...

— Arătați-i ce aveți mai scump, spuse Klaes cu voce tare și limpede. Dar grăbiți-vă, pentru numele lui Dumnezeu !

Vînzătoarea se făcu nevăzută. Se auziră cîteva frînturi de fraze.

— Nu, asta o să fie prea scurtă. Un retuș... domnișoară Anna ! Vino să faci un retuș ! Dacă vreți s-o aduceți mîine, o s-o aranjăm, dar pentru seara asta...

În sfîrșit, Albert își făcu apariția. Rochia de catifea vișinie îi strîngea puțin pieptul; mergea fără grație, încurcîndu-se în rochia largă, de o somptuozitate inutilă. Iar mîna ei mîngîia, oarecum pe ascuns, stofa fascinantă care o uimise.

— Domnul nu crede că... șopti Jean care devenise familiar, de cînd cu aventura cu Ada.

Dar Klaes van Baarnheim ridică din umeri.

— Foarte frumos, spuse el hotărît. Foarte bine. Cît face?

Vînzătoarea îi șopti prețul, el scoase portofelul.

— Și acum, să mergem, Jean. La Operă.

Sprijinindu-se de umărul șoferului, urcă în mașină. Alberte îl urmă, roșie, tulburată, incapabilă să se gîndească la altceva decît la rochia nouă, la prestigiul teatrului unde nu pusese piciorul niciodată, la lumini, la mulțime... Sosiră. Coborî din mașină, tremurînd toată de emoție, abia suportînd greutatea bătrînului sprijinit de brațul ei, în timp ce urcau amîndoi scările de piatră. Albertei i se părea că diverse voci îl salutau pe taică-său, dar i-ar fi fost greu să distingă de unde veneau. În jurul ei totul se pierdea într-un fel de ceață aurie.

— Pe aici, domnule van Baarnheim, spuse prevenitor o plasatoare. Loja dumneavoastră obișnuită... Și nu ați venit cu doamna sora dumneavoastră?

— Am adus-o pe fiică-mea, răspunse el, nu fără o ușoară ironie.

Plasatoarea se extazie.

— Cum ? Domnișoara aceasta atît de mare ? Fiica dumneavoastră ? Nu știam că ați fost căsătorit, domnule.

El nu răspunse nimic. Se instalară. Alberte, parcă pierdută într-un vis, privea în jurul ei sala veche, de o urîtenie renumită, consacrată de generații de spectatori ; plafonul pe care se fărîmîtau îngeri policromi, balcoanele pe care se îndoiau, în volute armonioase, sirene pe jumătate goale, enorma lustră manieristă, catifelele mov, aplicele aurite, cu mici abajururi vișinii, împodobite cu noduri semănînd cu niște pudeli, și umerii goi ale soțiilor de notari, de armatori sau bancheri în penumbra lojilor. Aceasta era lumea bună ! Se simți cuprinsă de o mare venerație. Nu mai vedea nimic altceva, nici ochii lui taică-său, sclipirea lor malițioasă și bățăioasă care o urmărea. „Sărmana micuță, își spunea berarul, se mulțumește cu puțin, într-adevăr ; o să fac ceva pentru ea. Măcar ea îmi va fi recunoscătoare.“ Simțea pentru fată o adevărată afecțiune, prevăzînd că planul său se va desfășura atît de ușor. Așteptă cu răbdare ca ea să examineze pînă și cea mai mărunță sculptură ornamentală a plafonului.

— Îți place ? spuse el cu indulgență.

— O, da, tată !

Zadarnic se străduia să-și impună placiditatea obișnuită, în cele mai mărunte gesturi, pe fața ei roșie de plăcere se citea ușoara amețală ce-o cuprinsese din momentul în care îmbrăcase rochia nouă.

— Ei bine, și mie îmi place, spuse berarul cu multă răbdare. Prefer să mă arăt cu o față frumoasă, fata mea, decît cu mătușă-ta, care, trebuie să mărturisesc, nu e întotdeauna lesne de suportat. O, bineînțeles, asta o să declanșeze un mic scandal, dar... Ce-are a face ! Am cîștigat dreptul să fac ce-mi place la vîrsta mea.

— Scandal ? murmură ea cu o voce șovăitoare.

Dar berarul nu intenționa să se descopere atît de repede.

— Ia te uită, orchestra, spuse el cu naturalețe.

Alberte se aplecă să vadă, interesată din nou. Dar cuvintele lui taică-său rămîneau în ea, fără să le înțeleagă prea bine, ca un zumzet neplăcut, ca o amintire care te urmărește în adîncul unui vis și de care te străduiești zadarnic să scapi.

— Dar îți spun că nu e singur, zise Simone cu exaltare. Haide, Philippe, privește !

Cu părere de rău, Philippe, care se plecase spre o vecină atrăgătoare, ridică privirea spre lojă.

— E adevărat, pe legea mea ! Și mi se pare că... Dă-mi binoclul.

Erau în fotolii de orchestră, în partea opusă celei unde se afla berarul.

— E Alberte, spuse el. Aș fi pariat...

— Cum ? Dar...

— Îți spun că aș fi pariat. Trebuia să ia o întorsătură proastă povestea asta cu Elsa...

Era adevărat. Philippe se gîndise la lucrul acesta, fără să zăbovească însă asupra lui. În ultimul timp, berarul fusese preocupat mult prea mult de obsesia lui ; era fatal să ajungă s-o considere pe Alberte ca pe singurul intermediar posibil. Din fericire, fata era incapabilă să tragă din asta vreun folos.

— E chiar ea ! constată, la rîndul ei, Simone cu acreală. Și îmbrăcată fără gust ! I-ai văzut rochia ? Catifea pe căldura asta ! O fi crezut că în felul ăsta pare bogată. Și roșie pe deasupra ! Asortată, probabil, cu teatrul. E absolut grotescă. În pauză o s-o arate lumea cu degetul...

Era evident. Philippe se întrebă cum putuse Klaes, care nu era lipsit de finețe, să comită o asemenea gafă. Biata Alberte o să vadă că toată lumea îi întoarce spatele. Cum de nu se gîndise el... Și, deodată, fu cît pe ce să izbucnească în rîs. Ba da, bineînțeles, precis că se gîndise ! Vulpoiul bătrîn ! Asta făcea probabil parte din planul lui : să-i arate Albertei răul pe care i-l făcea comportarea maică-si și s-o împingă la un demers care i-ar dăuna Elsei. Asta era ! În înflăcărarea clipei, nu se putu stăpîni să nu-i comunice Simonei descoperirea lui.

— Dar, în sfîrșit, spuse ea, fără să-i împărtășească veselia (pentru ea banii erau zestrea Louissettei, un lucru serios), nu înțeleg ce rost are toată strategia asta ca să o gonească pe biata nebună care nu-i face nici un rău ?

— Ah, ce spui ! Dacă există un lucru pe care Klaes nu-l poate suporta, spuse Philippe cu oarecare satisfacție didactică, e tocmai ideea

că oamenii au un mic domeniu al lor, pe care el nu-l poate atinge. Chiar dacă acest domeniu nu este nimic altceva decît o sticlă de vin roșu. Dacă vrei să-ți spun gîndul meu ascuns, Klaes este un fel de idealist. El nu-și dă seama că...

Sîsîiturile indignate ale vecinilor îl întreprinseseră. Cortina se ridică pentru actul al doilea.

*

— Ce zici, Alberte ? întrebă berarul după primul act.

Fata ezita să răspundă. Spectacolul acesta pentru care era atît de puțin pregătită o uimise, deși nu urmărise prea atent ceea ce se petrecea pe scenă...

— E foarte frumos, spuse ea cu prudență. Dar costumele sînt tare uzate, nu-i așa ?

Berarul întoarse capul ca să zîmbească.

— Hai să mergem puțin pe culoar. Se sprijini de ea și se ridică.

Alberte remarcă imediat că atrage mult privirile.

— Vrei să te prezint ? înțelegi, e cam delicat... Nu știu... Poftim, doctorul Franck ! Bună seara, doctore. Ești la fotoliu de orchestră ?

— Ca întotdeauna, dragă prietene, răspunse doctorul cu frumoasa lui voce sonoră. Vin să-i ascult din nou pe bătrînii noștri clasici. Ah, *Mignon* ! E demodată, dar mereu fermecătoare. O ascult iarăși și iarăși și nu mă mai satur de ea, așa cum frumoasele mondene ale lui Balzac mergeau de o sută de ori să asculte

operele italiene. Dealtfel, doar la noi, popoare nordice, înapoiate, se regăsește atmosfera aceasta balzaciană de operă, nu-i așa ? Calitatea spectacolului, ce-i drept...

Frumoasa lui voce sonoră, se pierdu într-o tuse afectată. Își aruncă pe spate părul bogat, și un surîs vag trecu pe fața-i chinuită, beethoveniană.

— Ah, muzica... suspină el. Doar ea ne înșeninează pe noi, medicii, care, aplecați...

Klaes van Baarnheim îl întrerupse cu brutalitate.

— O cunoști pe fiică-mea ?

— Nu am avut plăcerea, răspunse scurt medicul.

Dacă Klaes van Baarnheim ar fi premeditat să-i displacă, n-ar fi izbutit mai bine decât întrerupîndu-l astfel în mijlocul tiradei. Salutul adresat Albertei trădă acest lucru ; era aproape insolent.

— Mă întorc la soția și fiica mea, adăugă el.

— O să le vedem în foaier ? întreabă berarul cu o afabilitate care nu-i era obișnuită.

— Nu, nu, nu cred, spuse repede medicul. Nevastă-mea e foarte obosită și...

Bîigui cîteva cuvinte și dispăru repede. Klaes van Baarnheim finanțase în mare parte fondarea clinicii lui, renumită în prezent, dar să-l scutească de fata asta ciudată, pe care însuși berarul n-o recunoscuse și a cărei mamă era pe jumătate nebună și bețivă pe deasupra. Se grăbi să meargă să le prevină pe nevastă-sa și pe fiică-sa.

Foaierul era plin de o mulțime zumzăitoare. Klaes și fiică-sa se strecurară cu dificultate pînă la bufet. Bătrînul respira greu și, din cînd în cînd, durerea îl încerca din nou, arzătoare, pornind, după cum i se părea, de la inimă și străpungînd umărul stîng.

Dar ochii continuau să-i sclipească malițios.

— Păcat, spuse el după ce dăduse comanda, că n-am putut s-o vedem pe fiica doctorului, o tînră remarcabilă, medic și ea...

Alberte roși ușor.

— N-ar trebui să bei bere, tată, spuse ea.

Bătrînul ridică din umeri.

— Fleacuri ! Roger spune prostii. Nu m-am simțit niciodată mai bine ca acum. Berea nu face rău la reumatism. Haide, golește-ți paharul, o să coborîm la fotoliile de orchestră să salutăm familia lui Franck ; Philippe și nevas-tă-sa trebuie să fie și ei acolo.

Sub privirea lui atentă, fata se împurpură ușor.

— Aș prefera... Cred că ei ar prefera... murmură ea.

— Vrei să ne întoarcem în lojă ? întrebă Klaes surprinzător de înțelegător.

Alberte aprobă cu un semn din cap ; toată bucuria îi pierise. Nu că ar fi înțeles manevra grosolană, șiretenia rudimentară cu care Klaes o învăluia puțin cîte puțin. Fără să înțeleagă, instinctul o făcea să se încordeze, tăcută, gata să primească o nouă rană și să încerce imediat s-o uite. Era obișnuită cu durerile acestor scurte și, neanalizîndu-se, le biruia mai ușor.

Dar ceea ce-o surprindea și-o dezarma, mai mult decît umilința îndurată, era solitudinea subită a celui care, sub cuvînt că oblojește rana, mai rău o zgîndărea.

— Oh ! suspină realmente berarul. Îmi porți pică, sărmana mea copilă. Ai fi vrut poate să insist mai mult, să... Nu m-am ocupat prea mult de tine, e adevărat. Dar lumea se putea întreba, trebuie s-o recunoști și tu, dacă, dat fiind mediul în care... în sfîrșit, se putea ivi întrebarea ce se va întîmpla cu tine. Cînd am văzut că ești demnă de noi, am vrut, nu să te despart de maică-ta, ci s-o îndepărtiez, să fac posibilă un fel de uitare care ar fi permis multe lucruri.

Sub pleoapele striate cu mov, ochii lui deveniseră niște fente înguste în care nu se deslușea nici o maliție, ci o atenție gravă, aproape respectuoasă, ca aceea a matadorului în momentul uciderii taurului. Alberte încrunta din sprîncene, rezista fără să știe la ce, își pleca fruntea îndărătnică. Dar Klaes știa de pe acum că fata nu va rezista mult, nu avea forța necesară. Dealtfel, nu avea el oare conștiința că acționa atît pentru binele ei, cît și pentru liniștea sa proprie ? Bătrînul tăcu. Cortina se ridică din nou, dar nu fu contrariat. Zdrențele acestea bălțate, decorurile grele de praf, lumea aceasta artificială, uzată la maximum dar, pentru Alberte, nouă și amețitoare, îi erau complici. Fețele care din cînd în cînd se ridicau spre ei, șoaptele pe care le ghiceai între capetele plecate unul spre altul îl ajutau mai mult decît cuvintele, iar pe singurătatea ce-i va în-

conjura în curînd, cînd vor părăsi teatrul, sconta de pe acum, ca pe atuul său cel mai sigur. Alberte privea scena fără s-o vadă, își aduna gîndurile, raționa cît putea mai bine, pierdută în mijlocul unei furtuni, dar încă încăpățînată ca o fată de la țară care, în mijlocul nenorocirilor, continuă, orbește, să socotească roadele unei recolte imposibile.

„Un fel de uitare... Se poate deci uita că sînt fiica ei ? E cu puțință ? Și ce pot face eu ? S-o implor n-ar servi la nimic. Nu poate fi silită. Atunci ?” Umilința, teama, ca și lăcomia, treceau pe lîngă ea, rînd pe rînd, ca niște rafale mari de vînt care ar fi încovoiat-o, dar căroră nu le spunea pe numele lor adevărat. „Ea a fost întotdeauna nebună. Nebună și fățarnică. A luat banii și m-a dat afară, fără să-mi ceară măcar părerea. El e bun cu mine. Da, bun. Ce-ar spune Yves ? Și dacă mama nu vrea să plece, dacă nu există nici un mijloc ? Tata m-ar da oare afară ? Pentru asta ? Dar atunci de ce mă duce la teatru ? Altceva e. Trebuie să fac ceva. Toți banii ăștia, să mă mărit cu Yves... El nu m-ar lăsa să mă căsătoresc cu Yves... Dar odată ce-aș avea banii, aș putea...” Cortina se lăsă din nou, fără ca Alberte să fi auzit vreun cuvînt din cîte se rostiseră pe scenă. Muzica nu servise decît ca un acompaniament îndepărtat al gîndurilor ei tumultoase.

— Vezi tu, ceea ce intenționez să fac, spuse bătrînul gînditor, ca să le închid tuturor pliscurile, era să dau de ziua ta un fel de recepție, ceva care i-ar fi silit să tacă, ceva care ar fi arătat că te consider drept fiică-mea...

Alberte ridică ochii repede. Privirile li se încrucișară. „E în regulă, își spuse Klaes. A înțeles. Mușcă momeala. Nu mai rămîne decît să...” Își coborî pleoapele, ca să mascheze triumful uriaș ce-l cuprîndea.

— Dar, spuse ea, aproape fără voce, ce piedică există... ?

Klaes suspină.

— Înțelege-mă, dacă maică-ta părăsea orașul, am fi putut pretinde că și-a schimbat modul de trai, că a primit o moștenire, mai știu și eu ? O, îmi dau seama că toate cleветirile astea sînt destul de absurde, dar există, ce vrei ? Iar cu riscul de a vedea repetîndu-se scena de deunăzi... O, nu-i port pică, bieteii femeii, nu era într-o stare normală... Dar cine te-ar primi, cine nu s-ar teme un pic... Bineînțeles că nu-i aprob... am dovedit-o îndeajuns, cred, aducîndu-te la mine... Dar nici nu-i pot blama.

Alberte făcu o mișcare bruscă, întocmai ca un cal care se cabrează, și el înțelese că mersese prea departe.

— Nu cer nimănui nimic, zise ea brusc. Și dacă...

— Ho, ho, spuse berarul cu vocea aceea răgușită pe care o folosești ca să aduci, fără pagubă, vitele la grajd. Nu te ambala. Semenii cu mine, nu-i așa, Alberte ? Nici eu n-am cerut nimănui nimic și n-aș vrea să te împing la asta, fata mea. Nu, ceea ce aș vrea e pur și simplu ca prietenii mei, această mică societate care, la urma urmelor, nu e neplăcută, să poată învăța să te cunoască, să te aprecieze. Ceea ce

totuși e un pic cam dificil de realizat, cred că ești de acord, cu maică-ta rătăcind pe străzi sub... travestiul acela cel puțin straniu.

— Dar, spuse ea, din moment ce e la spital ?

Klaes avu un ușor suspin de satisfacție. Fata intrase, fără să știe, pe drumul strîmt de la care nu mai trebuia să se abată.

Nu mai avea decît să aștepte, liniștit, ca Alberte să coboare în arenă.

— La clinică, Alberte ! La clinică. N-aș fi tolerat să se spună că maică-ta e la spital. Iar clinica doctorului e cea dintîi din oraș. Sînt îngrijite aici persoane foarte bine. Are o rezervă, e tratată admirabil. Dealtfel, eu nu cer decît să-mi asum cheltuielile tuturor tratamentelor de care ar putea avea nevoie. Numai că... maică-ta e de trei zile la clinică și cere să-și reia lucrul, dacă asta se poate numi lucru. Din partea mea, cred, iar doctorul Franck crede și el la fel, că dacă s-ar face un tratament de mai lungă durată, starea sănătății s-ar putea ameliora considerabil, ar putea s-o dezintoxice, să facă iarăși din ea o ființă cu judecată...

— Dar, întrebă Alberte plină de speranță, doctorul n-ar putea s-o convingă, să-i explice ?

Era deci cu putință ca Elsa să redevină normală ?

Dintr-o dată, îi era revelată speranța aceasta, eliberarea îi era propusă. Brusc, descoperea importanța pe care o avea pentru ea nebunia Elsei, la care de ani de zile evita să se gîndească.

Era o ușurare pînă și ideea de a admite că Elsa era într-adevăr puțin nebună. Acest lucru

înlătura bănuiala înjositoare de ipocrizie care, mai mult decît orice, o împiedica pe Alberte să-și iubească mama. Continua să înainteze pe drumul pe care i-l trasase berarul. Acesta suspină descurajat.

— Vai, biata mea micuță ! În starea în care e, n-ai cum s-o faci să judece. Ce vrei ? Ar trebui să avem curajul ca timp de cîteva săptămîni, poate cîteva luni, s-o considerăm iresponsabilă... Și numai tu poți, copila mea, să-ți asumi răspunderea asta...

Iresponsabilă. Nu acesta era oare calificativul pe care îl folosisese Yves, făcînd acea ușoară strîmbătură de-o clipă, ce-o rănise ?... Iresponsabilă.

La urma urmei, era o boală, nu o rușine. N-aveai de ce să roșești cu o mamă iresponsabilă. Și dacă se vindeca, atunci cînd se va vindeca, n-o să se bucure văzînd-o pe fiică-sa atît de iubită de berar ? Ce revanșă la rîsetele fetelor de la *Trei Cocori*, ale copiilor din mahalaua Triunghiului !

— Dar ce-ar trebui să fac ? întrebă ea.

În sfîrșit, ajungea aici. De la începutul serii aștepta întrebarea asta.

— Doamne, nu prea știu, spuse el fără grabă. Cred că ar trebui să-i dai doctorului Franck un fel de consimțămînt, în ziua în care vei fi majoră — maică-ta neavînd pe altcineva, nu-i așa ? — să semnezi un fel de hîrtie prin care consimți să fie tratată de doctor atîta timp cît starea ei va face necesar acest lucru, și ținută în clinică... O, n-o să fie dificultăți. La urma

urmei, oricine își poate da seama că are mintea puțin tulburată.

Poate că spusese asta pe un ton prea vioi? Fata își încruntă din nou sprâncenele, părea că se gîndește.... Era timpul să termine, așa cum făcea, cu rezultate atît de bune, la semnarea cîte unui contract : „E de la sine înțeles că...”

— Cred că e într-adevăr tot ce poți să faci mai bun pentru ea, micuța mea Alberte, spuse în concluzie. Odată mai mult, acționezi așa cum e mai bine, cum dealtfel mă așteptam.

— Adevărat? spuse ea cu naivitate. Crezi într-adevăr? Totuși deunăzi...

Era adevărat. Deunăzi fusese ușurat de mărturisirea făcută în șoaptă fiică-si : „Haida-de, nu-i chiar atît de nebună...” Și ce-i cu asta? Astăzi avea nevoie ca Elsa să fie nebună. Doar nu era să piardă ceasuri întregi analizînd faptele și gesturile Elsei, acum cînd scăpase atît de ieftin. Ar fi vrut ca fata să fie interesată, pentru ca să se poată debarasa de maică-sa.

Din același motiv dorea ca Elsa să fie nebună. Rezultatul fusese dobîndit și asta conta. Reușise. În superstiția lui bătrînească, vedea aici un semn. Oare nu-și spusese el în subconștient că insomniile, răul care îl chinuia i se trăgeau, mai mult sau mai puțin, de la această inexplicabilă neplăcere : existența Elsei în apropiere? Acum se va simți bine. De zece minute se simțea ușurat de greutatea ce-l apăsa în piept. Toate chinurile acelea fizice și morale pe care le tîra după sine de mai multe luni se vor potoli, vor dispărea. Amintirile, impulsurile

(aventura cu Ada îi părea acum de neînțeles, ridicolă) se și linișteau. Era un semn. Își regăsea liniștea ce-l cuprindea după marile afaceri, când grijile îl chinuiseră cîte o zi întreagă, în cursul căreia purtase discuții, și cînd, pe deasupra, mai trebuia, în timp ce se despărțea de parteneri, să-și ascundă victoria. Ce eliberare era, pe urmă, să se prăbușească în fotoliu, cu nervii zdrobiți, simțind că o beție surdă îi cuprinde membrele, greu, greu în întregime și zumzăitor, beat de bucurie, ca insecta umflată de miere care adoarme la soare gata să fie strivită !

Cînd se întoarseră, Maalens era tot acolo, așezat în vestibul, cu ochii lipiți de somn, dar credincios, cu o hîrtie în mînă.

— Abia ați plecat, domnule, că au telefonat de la Köln. Era împuternicitul domnului München și am crezut că fac bine...

— Ce ? răcni bătrînul. Acceptă ?

Acceptau. Nu se înșelase. Era, desigur, un semn. Elsa și München trebuiau să capituleze în același timp.

— Pe toată linia... murmură el aspirînd îndelung o gură de aer. Am reușit pe toată linia...

Dar întîlnind privirea nesigură a Albertei, se întoarse și, rezemîndu-se de micul contabil, se grăbi să dispară ca să-și ascundă veselia nemăsurată.

*

Era unsprezece dimineața. De la ora opt soneria suna fără încetare. Se aduceau flori, co-

șuri cu fructe, platouri de argint acoperite cu șervete albe, care erau trimise la bucătărie, și iarăși flori... În sufragerie toate mobilele fuseseră ceruite după moda veche, iar din dulapurile grele și de pe masa lungă de stejar se degaja un miros care nu era cel acru al cerii de parchet, ci un parfum mai fin, mai iute, mai sălbatic. Un soare nemilos scălda acoperișurile albastre și geometria strălucitoare a canalelor.

— Domnișoara ar putea, totuși, să ne dea o mână de ajutor, murmură Suzanne.

— Domnișoara Alberte e în camera ei, croitoreasa îl probează rochia cea nouă, spuse Jean ridicînd din umeri. Și dacă o alege la fel de bine ca de obicei...

Rise scurt, semnificativ. Din motive obscure, o considera pe Alberte dușmanca lui personală. Fata nu răspundea niciodată tentativelor lui de a face conversație și părea chiar să se îndepărteze de el cu oarecare repulsie. O fată din mahalaua Triunghiului să facă pe mîndra?

— Nu arată chiar atît de rău rochia asta, spuse Suzanne cu imparțialitate.

Nici dactilografa n-o iubea pe Alberte căreia, spunea ea, „nu-i plăcea să rîdă“. Dar era dreaptă. Jean ridică din umeri.

— În orice caz, e caraghios să dai un dineu pentru o fată care abia știe cum se stă la masă. Și i-a invitat pe doctorul Franck, și pe domnul Dolfus, și pe domnul Steiner! Ce au domnii ăștia cu aniversarea domnișoarei Alberte Damiaen, aș vrea să știu?

— Mie îmi plac zilele festive, spuse Suzanne cu un ton definitiv. Și cînd comandă domnul,

rămîn întotdeauna atîtea lucruri, te mai poți alege cu ceva... Du-te să deschizi ușa, așa...

Singură în sufrageria mare, Suzanne privea cu satisfacție masa pusă, cristalurile, argintăria strălucitoare, carafele de cristal cu reflexe albastrii în penumbra storurilor pe jumătate lăsate. Da, îi plăceau sărbătorile. Și dacă totul reușea, nu le promisese oare bătrînul tuturor o primă grasă ? Și-ar lua și ea o rochie nouă...

— Se pare că domnul a angajat două femei ca să ajute... spuse Jean cu scîrbă. Sînt aici.

— Să ajute ? Să ajute la ce ? Ca și cum noi n-am fi destui ! Gudule o să fie cea mulțumită ! Dar ce l-o fi apucat pe domnul ?

Acest episod neașteptat îi displăcea. Într-adevăr, berarul cam exagerase.

— Domnul își închipuie, fără îndoială, că e balul primăriei, mormăi ea. În fine, dacă tot sînt aici... Să frece pe jos, la intrare, tocmai mă gîndeam s-o fac eu acum. Dar e nebunie curată, așa aș spune dacă mi s-ar cere părerea.

Era oare și părerea domnișoarei Paule, a lui Maalens, a lui Yves Sarfati care îl înconjurau pe Klaes în biroul acestuia, cu o expresie de uluire respectuoasă ? Modul în care berarul rezolva problemele în dimineața asta și buna lui dispoziție exuberantă justificau o oarecare surpriză. Dintr-un colț, Philippe vedea, nu fără să se distreze, uimirea ce cuprinsese timidul stat-major al unchiului său.

— Dar, domnule, biiguia bietul Maalens mc-reu înnebunit, ieri îmi spuneai că domnul Sarfati o să-mi verse o sută cincizeci de mii de franci, iar astăzi...

— E adevărat, domnule, spuse Yves cu nervozitate. Nu pot totuși să cer pe orzul ăsta două sute de mii de franci, din moment ce ieri nu ceream decît o sută cincizeci.

Domnișoara Paule își amestecă glăsciorul subțirel în dezbattere :

— Și mie, domnule, îmi spuneți de cincizeci de mii de franci pentru copiii aceia părăsiți (un gest foarte frumos de altfel), în timp ce ei înșiși nu cer decît treizeci de mii ! Nu găsiți că...

Rîsul zgomotos al berarului domina tumultul.

— Asta-i timiditatea dumitale, nu-i așa ? Sînt sigur că n-o să se supere copiii părăsiți, primind ceva mai mult decît au cerut, domnișoară. O să-și cumpere păpuși, și cu asta basta. Cît despre orz... Hai, Yves, prietene, ia spune-ne ce ne oprește să modificăm prețul azi ? Ce ne oprește ?

— Domnule, dar e dreptul dumneavoastră, bineînțeles, murmură Yves. Numai că mi se părea...

— Ce ți se părea ? Hai, spune, sînt bine dispus astăzi și pot să ascult toate măgăriile din lume.

— Dar, domnule, mă gîndeam la reputația noastră...

Rîsul berarului se amplifică.

— Reputația noastră ! Reputația noastră nu trebuie s-o facem abia de acum încolo, dragul meu ! Îți doresc să ai, la vîrsta mea, o treime, o zecime din reputația pe care o am eu !

„Hotărît lucru, e în formă în dimineața asta, se gîndi Philippe. În formă, într-un anumit fel,

cel puțin. Nu l-am văzut niciodată atît de vesel. Și orice ar spune, micul Sarfati are dreptate. Nu schimbi prețurile în ajunul încheierii unui tîrg ; trebuie să-și fi pierdut capul. Probabil bucuria de a fi rezolvat afacerea München.“

Ridică privirea spre bătrînul așezat în biroul lui, îi observă ochii strălucitori, rîsul dezordonat, mîinile puternice care se agitău... „Eliberat“ era cuvîntul care i se impunea lui Philippe. Părea eliberat de o greutate imensă și ușor amețit de libertatea aceasta subită. S-ar fi putut să fie povestea aceea caraghioasă... Atențiile cu care era înconjurată Alberte de opt zile păreau s-o dovedească. „De necrezut“, se gîndi el, nu fără plăcere. Importanța pe care, probabil, o căpătase în mintea berarului această rezistență minimă trebuie să fi fost enormă, pentru ca ușurarea lui să se manifeste atît de evident. Philippe constata faptul cu satisfacția etnografului care descoperă o populație necunoscută sau un rit ignorat ; toate necazurile lui Klaes, toate indispozițiile care erau, probabil, generate de starea sănătății lui păreau că se cristalizaseră în jurul Elsei. „Biata femeie, să cadă în asemenea gheare ! Și probabil că nici nu era chiar așa de nebună. N-a făcut decît greșeala de a nu aprecia în suficientă măsură binefacerile tiranului nostru național. Aha, nu ești fericită ? La «furioși» cu tine !“

Fu pe punctul de a izbucni în rîs, dar se stăpîni. „Ar fi totuși imoral ca bunul Klaes să se vindece de asta. Dar nu. E ultima zvîcnire. Va muri fericit, cu conștiința împăcată, așa se întîmplă întotdeauna. În afacerea asta singura

care se retrage e Alberte a noastră. Ar trebui totuși să fii atent...”

Yves mai ridicase vreo obiecție ? Vocea bera-rului îl smulse pe Philippe din meditație.

— O pierdere ! Riscăm să avem o pierdere ! Ei și, domnule ? Îți închipui că nu pot suporta o pierdere ? N-o să putem lichida surplusul de hamei ? Ei bine, dragul meu, n-o să-l lichidăm. O să putrezească ? Fie, o să putrezească. Prefer să-l las să putrezească decît să-l vînd la prețuri caraghioase, în timp ce americanii încearcă să ne descopere secretul fără să reușească și o să fie obligați să cumpere berea noastră peste un an. Dacă în afaceri n-ar exista riscuri, n-ar exista nici plăcere. O pierdere ! Ce raționament ! Vrei să știi, dragul meu Yves, ce ești tu cu ideile tale despre economii, despre reputație, corectitudine și toate celelalte ?

Se aplecă spre băiat dominîndu-l cu statura sa și urlînd cu bucuria feroce de a-l cunoaște atît de bine :

-- Un prăvăliaș, micuțule. Un simplu prăvăliaș ! Făcut să cumperi ață de trei parale și s-o vinzi cu cinci, pînă la moarte. Făcut pentru micul cîștig sigur, pentru micul comerț meschin și împrumutul săptămînal. Nici atît : un funcționar cu salariu fix și cu casa de economii în fiecare lună. De ce nu la pensie ? Murind de frică să nu-ți pierzi postul, portofelul și gulerul tare ! Dacă aș fi fost ca tine, micuțule, știi unde aș fi fost acum ? În spatele unui ghișeu la Poșta municipală și poate pe cale de a fura un timbru ca să-mi creez emoții !

Iar risul lui tunător, umplu biroul, scara și ajunse la bucătărie.

— Ride ! exclamă Suzanne cu indignare. Ne dă de lucru nebunește de mult, și ride !

Încă o dată ciocănelul de la ușa principală fu acționat de o mână nerăbdătoare.

— Oh, doamne, gemu Suzanne, ridicându-se fără grabă. E insuportabil !

Era tot un coș de flori, un coș uriaș cu flori albe, înconjurate de iederă. În aceeași clipă, un alt comisionar cu un coș lung de răchită, pus pe cap, bătea la ușa bucătăriei. Fu rîndul bucătăresei să-și smulgă părul din cap.

— Dar ce-o fi vrînd să fac cu toate astea ? E nebun, nebun ! gemu ea, căutînd în bucătărie un colț în care să pună ultimul transport.

Ori de cîte ori avea loc un dineu, în casă domnea aceeași agitație. Dar cel puțin se mai potolea spre ora prînzului, ca să reînceapă și mai și pe la șase seara, în momentul pregătirii mesei. De data asta, era aproape ora două și loviturile ciocănelului de la intrare nu mai conțineau.

— Ei hai, cu asta o să se termine, spuse Suzanne ca s-o liniștească pe bucătăreasă, care se prăbușise pe un scaun. Femeia nu înțelegea ce se petrece. Nici chiar bancnota albastră pe care berarul i-o strecurase discret cînd servise cafeaua nu risipise acest ușor sentiment de neliniște ce se năștea în ea. O lovitură a ciocănelului, apoi alta... Se aduceau iarăși fructe, legume inutile, homari. Un muncitor veni să aducă iepuri vînați, spunea el, la ordinul domnului van Baarnheim.

Apoi veni un om în zdrențe, aducînd fazani. Toate astea se adunau claie peste grămadă, alcătuiind piramide care amenințau să se prăbușească în curînd, pe masă și pe cele două bufeturi din bucătărie ; ciorchini de struguri pe homarii de un gri-albăstrui, fazanii aruncați pe marginea mesei cu capul atîrnînd, din care picura pe podeaua de marmură un sînge aproape negru. Între paharele de cristal și sticlele prăfuite, lucea blana neagră și aurie a iepurilor părăsiți acolo de Gudule disperată. Cînd în sfîrșit, se aduse tortul, o roată enormă care ar fi putut figura cu cinste la un banchet de treizeci de persoane, izbucni în plîns.

— Dar ce se întîmplă ? E prea mult, e prea mult, suspina Gudule.

Suzanne și Jean tăceau. În momentul acela intră Castereau.

— Dar ce... începu el — și se opri cu gura căscată.

Privirile i se plimbau de la fazani la sticlele de vin auriu, de la Gudule prăbușită, la piramidele de fructe.

— Ei bine, copii, se poate spune că...

Dar nu găsi ceea ce se putea spune. În tăcerea bucătăriei, ciocănelul de la intrare se făcu din nou auzit.

— O mică minune, spuse Klaes cu satisfacție. O copie a unui colier al prințesei Eugenia, douăzeci și cinci de plăci de aur, douăzeci și cinci de perle, douăzeci și cinci de briliante. Ce spui de asta ?

Într-adevăr, o minune, zise Philippe gînditor.

Bătrînul juca totuși cam tare. Colierul ăsta era o lovitură de...

— Ei, spuse ironic berarul, te deranjează? Găsești că-ți știrbește un pic din moștenire? Te gîndești ce măsuri să iei? Să mă pui sub interdicție? Poate sub tutelă?

— Dacă te-am pune sub tutelă, unchiule, n-ai putea să recîștigi într-o lună fleacul ăsta... nu, nu, mă gîndeam pur și simplu că un asemenea cadou pentru o fată atît de tînără...

Doamna Nunez intră în clipa aceea.

— Ești nebun, Klaes, spuse ea cu un tragism simplu și puternic. Casa e invadată de flori, nu mai știu unde să punem ce-ai comandat... Doamne! (zărise colierul) nu-mi spune că e pentru EA!

— Nu-ți spun, din moment ce ai ghicit singură, spuse Klaes.

(Dacă există ceva care să-i sporească dispoziția olimpiantă, aceasta era panica manifestată de ai săi.) Și acum, pentru că invitații o să sosească, vrei să mi-o trimiți pe Suzanne ca să mă ajute să mă îmbrac, și pe fiică-mea, ca să-i dau cadoul?

Ieșind, doamna Nunez declară cu măreție că ea nu va fi complicea unei mîrșăvii. Dar pe scară, i se adresă lui Philippe pe un ton mult mai puțin grandilocvent.

— Asta e curată nebunie, Philippe! Trebuie să facem ceva.

— Liniștește-te, spuse el. O să facem. Dar, după părerea mea, exuberanța asta o să dispară de la sine. Doctorul Franck a venit azi-dimineață, nu-i așa?

— Da, dar nu văd...

— Așteaptă câteva zile, dragă mătușă. De îndată ce senzația asta de ușurare se va epuiza, interesul lui pentru Alberte va redeveni așa cum a fost întotdeauna, foarte scăzut.

Ajunseseră în josul scării. Doamna Nunez se întoarse și nepotul văzu o figură exasperată.

— Philippe, în numele cerului ! Ușurarea lui... hîrtille... doctorul Franck... mi-ar plăcea să știu ce se întîmplă în casa asta. Și dacă frate-meu se încapățînează să-mi ascundă...

— Dacă nu ți-ar ascunde-o decît dumitale, dragă mătușă Odilia, ar fi, desigur, foarte vinovat. Dar și-o ascunde chiar și lui însuși. Asta îi va permite să moară fericit, iar nouă...

— Nouă, ce ? Philippe, ești insuportabil cu enigmele tale !

— Nouă să trăim, cred, sau cel puțin să trăim așa cum înțelegem noi...

Vru să adauge ceva, dar doamna Nunez, ridicînd din umeri, se îndreptă spre bucătărie. Philippe se duse să bată la ușa Albertei.

Rochia cea nouă era întinsă pe pat. Storiurile, ca în toată casa, erau pe jumătate trase. Dar Alberte nu privea pe furiș spre Triunghi prin crăpătura lor îngustă. Fiecare lovitură a ciocănelului de la intrare o lovea drept în inimă : „Toate astea sînt pentru mine !“ Doctorul Franck îi vorbise cu multă considerație. „Mama dumneavoastră, domnișoară, e bolnavă, pur și simplu bolnavă. În câteva luni o să se vindece. Dați-mi voie să vă felicit pentru înțeleapta ho-

tărîre..." Toată lumea o felicita. I se dădeau cadouri, i se mărea zestrea (taică-său îi promisese), iar serbarea asta, florile care se îngrămădeau în sufragerie, pregătirile al căror zgomot îl auzea, toate erau pentru ea. Ziua asta era a ei, în întregime a ei. Nimeni nu va putea să-i reproșeze nimic, și seara, cînd se va așeza la masă, vor vedea cu toții că în mod greșit au considerat-o drept o străină stingheritoare și stingherită. Nu va mai fi constrînsă, temătoare, tîrînd după sine o rușine veche inexplicabilă. Va vorbi, va rîde... „Pur și simplu bolnavă"... Incapabilă să stea locului se repezi la fereastră, privi grădina înverzită, cabana. Dacă lui Yves iar trece prin minte, să vină acolo înainte de dineu! Ar fi vrut, în bucuria, în ușurarea ei, să-i spună cît de mult regreta cearta din ajun. Dar și el era atît de enervant tot repetînd „Simt că se petrece ceva..."

„Ție ți-e întotdeauna frică de ceva, îi răspunsese ea grăbită, din cauza asta ți se întîmplă mereu cîte ceva." Și ei, pînă atunci, îi fusese frică de ceva, rușine de ceva. Să nu apară pe neașteptate Elsa, sau să nu se vorbească despre cartierul Triunghiului, sau să nu se întrebe lumea cine e ea... Avu remușcări amintîndu-și de amărăciunea din ochii lui Yves cînd plecase țepăn și corect, atitudine pe care o afecta cînd era jignit. Bineînțeles, nu pentru că lui i-ar fi fost teamă, că părinții săi scăpătaseră și că maică-sa îi părăsise... După cum nu era vina Albertei dacă Elsa... Și totuși cît de mult suferise din cauza asta, fără să spună! Dar în

seara asta totul se sfîrşise ! „Pur şi simplu bolnavă.“ Nu era nici vina Elsei. Nu era vina nimănui. Nu simţea nici ruşine, nici păreri de rău, nici frică. Lumea era nevinovată şi eliberată. Alberte avea douăzeci şi unu de ani, o rochie nouă şi irezistibila dorinţă de a dansa...

— Alberte !

Nici vocea aceasta nu va mai avea putere asupra ei, nici ochii aceştia care întotdeauna o spionau cu atîta atenţie şi care păreau să spună... Nu ! Nu se va mai gîndi la nimic. Alergă la uşă şi o deschise.

— Te cheamă tatăl tău, micuţa mea Alberte. Încă un cadou. N-ai de ce te plînge de ziua ta ! Ce zi frumoasă pentru toată lumea !

Ironia abia perceptibilă n-o opri. Fata o porni pe scară, urcă vreo cîteva trepte.

— Ei, ce alergi aşa ! Spune-mi, cel puţin, ce culoare are rochia ta cea nouă ?

— Albă, răspunse ea în silă.

— Albă ! Mişcător simbol ! Experienţa oferind o rochie nouă Nevinovăţiei. S-ar putea picta pe tema asta un tablou frumos. Dar din păcate, în tablouri, Nevinovăţia nu poartă bijuterii... E neplăcut pentru tine. Dar simbolurile sînt demodate, nu-i aşa ?

Bineînţeles că iarăşi se distra vorbindu-i în fraze de neînţeles. Nu-şi va da osteneala să-i răspundă. Ridicînd din umeri, ajunse în capul scării.

Dar nu se mai grăbea şi, fără să-şi dea seama, o uşoară stînjeneală îi stingheri din nou mersul afectat.

Intrară împreună în sufragerie, bătrînul sprijinindu-se greoi de umărul robust al fetei și, deîndată, toată lumea îi înconjură ca să-i felicite. Dumnezeu știe de ce-i felicitau în aceeași măsură pe tată și pe fiică. Alberte remarcă faptul cu o ușoară uimire. Dar era prea uimită de masa sclipitoare, de belșugul de flori, de bufetele joase ceruite cu furie și lucind admirabil, și de toate cuvintele și zîmbetele, ca să se gîndească prea mult la asta. Yves stătea într-un colț, cu un aer detașat, mai corect ca niciodată. De departe, ea îi zîmbi ușor. Niște domni pe care îi mai văzuse, dar care n-o priviseră niciodată, veniră s-o felicite. Unul dintre ei spuse chiar „bravo!“, sărutînd-o pe amîndoi obrazii, ceea ce o surprinse întrucîtva. Dar își dădu seama, în mod vag că o felicitau nu numai pentru ziua ei, ci, oarecum, și pentru că meritase o asemenea desfășurare de afecțiune din partea lui taică-său. Și însuși taică-său n-o părăsea nici o clipă, ținînd-o pe după umeri, prezentînd-o tuturor (întrucîtva, ca și cum ar fi fost un animal ciudat) și părăind atît de mulțumit, de parcă ar fi fost propria lui aniversare. Toată lumea, toți oamenii aceștia veniți în vizită la berar o mai văzuseră. Dar, fără îndoială, ca s-o facă să se simtă la largul ei, majoritatea se prefăceau că o întîlnesc acum pentru prima oară. Alberte, cu toate că înțelesese că în prefăcătoria aceasta exista o oarecare delicatețe, nu se putu împiedica să se simtă, din nou, puțin stingherită.

În sfîrșit, se așezară. Klaes van Baarnheim era într-o dispoziție radioasă. Îi privea pe toți cu bunăvoință. Pe doctorul Franck cu nevas-tă-sa, pe împuternicitul lui München, pe ban-cherul Dolfus, pe avocatul Meier... „Oh, n-ar fi îndrăznit să nu vină“, își spuse el încîntat. În coada mesei, Maalens și domnișoara Paule șușoteau. Yves, foarte corect, marca granița dintre funcționari și familie. Iată-i pe unii care nu aveau chef de rîs. „Furioși, sînt furioși“, își spuse el cu o bucurie copilărească. Și totuși, pe măsură ce privirea lui îi trecea în revistă ei surideau. Doamne, ce bine se simțea ! În seara asta nimeni n-ar fi putut să-i reziste. Cele mai bune afaceri le făcuse cu un fel de voioșie. Mîine, sau, de ce nu, chiar în seara asta, după ce vor pleca, se va ocupa de afacerea München. De aici se putea scoate ceva formidabil. Idiotul nu-și dăduse seama de propriile lui posibili-tăți...

— Și tortul ? ceru el cu voce tare. O, tre-buie să aducă tortul acum, nu-i așa, Alberte ? O să fie atît de frumos să stea în mijlocul mesei...

Deschise gura ca să aprobe, dar Suzanne se și repezise :

— O să vă aprindem lumînările, domnule. O clipă numai...

O să vă aprindem lumînările ! Totuși era ziua ei ! Se uită în jur, căutînd o privire. Dar domnii serioși se angajaseră în discuții nu mai puțin serioase, iar nevestele lor vorbeau între ele... Doctorul Franck îi făcu un mic semn protec-

tor. Philippe... Nu, cu nici un preț nu l-ar privi pe Philippe. Roger Nunez era ocupat să reprime cu numeroase ghionturi exuberanța copiilor săi, doi băieți îmbrăcați prea bine, cărora cuvîntul „tort“ părea să le fi trezit instincte sălbatice. Lîngă el, Simone Brenner, uscată, urîtă în mod elegant, toată numai unghii și zîmbete ascuțite, refuza să converseze cu Erna, nevasta lui Roger, o olandeză grasă, prost îmbrăcată și cu față roșie și fericită.

Dar nimeni nu-i acorda vreo atenție Albertei. Chiar Yves continua să se arate morocănos și, de departe, putea să-i vadă, din cînd în cînd, maxilarul fin fremătînd. O cuprindea din nou o tulburare paralizantă. Nu îndrăznea să converseze, se simțea stîngace, țeapănă în rochia aceea albă, care poate că nici nu era așa de frumoasă cum crezuse. Și colierul pe care toți îl priveau atît de mult, la gîtul ei, și care, puțin mai înainte, o împietrise de admirație, acum aproape că o stingherea. „O, eu cînd fac cadouri!“ spusese Klaes van Baarnheim. Iar doamnele scoaseră țipete de admirație. Chiar și acum cîte o privire furișă se oprea, din cînd în cînd, asupra colierului, ocolind fața Albertei. „Dar de ce sînt cu toții aici?“ se întrebă ea deodată. Și zadarnic își repeta, așa cum făcuse toată ziua în fața florilor, a rochiei, a agitației care domnea : „Toate astea sînt pentru mine“ ; puțin cîte puțin, pe măsură ce treceau seoundele și așteptarea se prelungea, afirmația radioasă se transforma într-o întrebare insidioasă care,

dincolo de fericirea, de siguranța fugară, de tinăra ei forță trezită, o măcina pe ascuns.

— Ah ! Iată-l ! În sfârșit ! strigă Klaes van Baarnheim vesel. Uitînd de toate, Alberte se întoarce spre ușă de unde se vedea venind o lumină strălucitoare. Încet, cu flăcările mari ale celor douăzeci și una de lumînări, se aducea tortul.

PARTEA A DOUA

În noaptea aceea, pe la ora două, Alberte se trezi. Dinspre ușa cu geam, întredeschisă spre grădină, venea un zgomot ciudat, un fel de şușotit continuu, de ronțăit egal, ca acela al unui șoarece în lemnăria unei case, dar parcă produs de o sută de șoareci în grădină. Ascultă, se ridică, deschise ușa : ploua. Căldura apăsa încă orașul, sufocantă, pătrunzătoare ; dar ploaia neobosită lupta cu răbdare, săpînd în grădină rigole noroioase, strecurîndu-se de-a lungul ferestrelor, rozînd fațadele, împrăștiind peste tot respirația ei urît mirositoare, călduță și ronțăind ici, ronțăind colo, făcînd să fie auzit în tot orașul scrișnetul dinților ei subțiri de rozător.

Alberte se culcă la loc. „În sfîrșit, plouă“, se gîndi ea liniștită. De mult timp doreau oamenii ploaie ; o s-o aibă acum luni de zile, pînă cînd o să scape de ea. Afară doar de cazul cînd ar veni frigul și va aduce zăpada. Toată lumea se închidea atunci în casă. Nici chiar în Triunghi nu mai rămînea pod vechi de fîn, antrepozit, sau capelă, care să nu servească de adăpost

mai multor cerșetori stabiliți acolo atît de bine în reședințele lor de iarnă, ca și cum ar fi avut contract în toată regula. Iarna fusese una din încercările prin care Alberte trecuse în copilărie. Elsa atunci avea obiceiul să stea în sala comună, lîngă foc, și să vorbească, să vorbească fără oprire în fața unui cerc de persoane pe jumătate atente, pe jumătate batjocoritoare. Și să strige deodată : „Nu mă mai privi așa ! Îți interzic să mă privești !“ fetei care, stînd în picioare, nu rîdea, nu admira și-o cîntărea cu o privire aspră. Dar de ce trebuia oare să se gîndească la iarnă ? La Triunghi ? La Elsa ? Toate astea erau acum departe, se sfîrșiseră. Scoase un suspin lung de ușurare și se miră că nu doarme. Oare ploaia o trezise ? Sau, poate, soneria ? Ascultă o clipă și nu auzi nimic. Nu simțea nervozitate, ci pur și simplu doar acea neliniște vagă a călătorului care crede că a uitat ceva și reface mașinal, în minte, inventarul bagajelor. Timp de o clipă căută vag în treburile zilnice, dar nu găsi nimic. Nemișcată, în întuneric, aștepta somnul.

În jurul ei și casa era liniștită, compactă și întunecată. În mijlocul nopții, nemișcată, apăsă cu toată greutatea-i masivă. Ferestrele erau închise, ușile zăvorâte cu zăvoare grele, vechi, încărcate cu lanțuri, împodobite cu inimi de bronz, sau cu mînuțe din aramă. Și storurile din lemn erau lăsate în jos. Dar în fiecare casă rămîne, uitată, o fereastră, prin care intră noaptea. Aici era fereastra Albertei.

Da, asta era senzația pe care o încerca și care o ținea trează : senzația unei poveri. Ima-

gini diverse i se perindau prin fața ochilor închiși : opulența florilor care încă mai umpleau sufrageria, farfuriile de argint, fructele parfumate care păreau să se rostogolească în mijlocul mesei. Dealtfel, Alberte nu dădea importanță unor asemenea lucruri : ca o bună gospodină, regreta pur și simplu risipa aceea inutilă. Evocă apoi casa, așa cum o văzuse de ziua ei, împodobită cu belșugul de flori și de lumini : draperiile de catifea, de o frumusețe venețiană, jardinierele de Delft în care se înlănțuiau plante grase, bufetele joase, umflate ca niște pînze de corabie, splendoarea flamandă a îngerilor aurii, baroci, și austerul lemn negru al fotoliilor spaniole ; reflexul tablourilor și al arămurilor, al dalelor ceruite, și pînă la scara pompoasă, împodobită de coloane, și la cuferele din lemn de India cărora le lipsea cheia și care nu vor mai fi deschise niciodată. Și ea însăși, în mijlocul acestei case, coborînd scara, cu bătrînul sprijinindu-se de ea și cu toate privirile urmărind-o...

Sărăcia ușilor deschise ! Alberte își amintea de han și de veșnica zbatere a ușilor. De pereții subțiri prin care răzbăteau toate zgometele și prin care o auzea pe Elsa vorbind, vorbind întruna cîte unui bețiv care n-o asculta. De rochiile murdare, de prînzurile sărăcăcioase, de evantaiele japoneze sfîșiate, prinse în pioane deasupra patului maică-si, de tot ce era mediocru, fragil, gol, sfîșiat. De sentimentul de sărăcie, de goliciune, care o aștepta în fiecare dimineață... Gîndul i se desfășura liniștit și monoton, ca și cum ea n-ar fi luat parte la

acestea. Aceleași imagini de belșug îi apăreau iarăși, obsedînd-o. Cuvintele doamnei Nunez : „Ei bine, micuțo, se poate spune că taică-tău a aranjat bine lucrurile !“ Modul în care Klaes ceruse tortul. Atitudinea puțin afectată a comensurilor. Încet, metodic, se întorcea la începutul zilei, la primele lovituri ale ciocănelului de la ușa principală. La rochia care fusese adusă. La bucuria ei : oare în ce clipă îi pierise ? Ar fi fost caraghios să crezi că acel colier deosebit de frumos pe care toată lumea îl privea avea vreun amestec în treaba asta. Și totuși, cît de mult belșugul de hrană, indignarea lui Yves pe care-l întîlnise pentru o clipă pe scară („Nu știu ce are azi ! Poftim, acum urcă prețul orzului care este și în excedent !“), fastul acestei recepții, colierul, făcuseră să se nască în ea un fel de neliniște, de neplăcere aproape : ceva ieșea din făgașul buneii rînduieli.

Mîine nu va mai fi sărbătoare. Mîine se va putea bucura cu adevărat. „O s-o vindecăm pe maică-ta, micuțo“, spusese cordial doctorul Franck, dimineața chiar, dîndu-i să semneze niște hîrtii din care ea nu înțelesese mare lucru. „Tulburările de acest gen sînt perfect vindecabile.“

Cu cîtă ușurare ascultase cuvintele acestea ! Lumea tulbure în care se mișca Elsa, această semi-nebunie, semi-ipocrizie pe care Alberte nu reușea niciodată să le descurce, aveau deci un nume. Erau o boală, o simplă boală clasată, catalogată din care mai existau cazuri. Nu mai trebuia să se rușineze, nu mai era cazul să aibă îndoieli. Dar de unde provenea uriașa mul-

țumire a tatălui ei, care izbucnise atunci ? Oare și el avusese îndoieli, suferise de... Ce conta ! Mîine...

Începuse să se cufunde în somn, dar gîndul ei încă mai striga. Acum o zărea pe Elsa părăsind crîșma *Trei cocori*, mergînd de-a lungul unui drum care se îndepărta la infinit... Bucătăria invadată de fructe, păsările pe masă... Mîna grea a lui Klaes pe umărul ei... și din nou drumul unde nu mai era Elsa, ci Alberte, ea însăși, care mergea, mergea, avînd pînă și în somn sentimentul obscur că la capăt va găsi ceva...



Ploua acum de peste trei săptămîni ; orașul își regăsise înfățișarea obișnuită.

Pe străzi, înapoia micilor ferestre pătrate, montate în rame de plumb ale caselor vechi, în cafenelele care se umpleau de aburi umezi, se ghicea, sub nemulțumirile mormăite ale oamenilor, un fel de ușurare. Vara aceea tîrzie, cu balurile ei, cu cerșetorii aproape goi pe cheiuri, cu lampioane în pomi, cu idile în aer liber descumpănise pe toată lumea. Felul acela de viață eliberată dintr-o dată, ușurată, nu-i convenea Albertei. Storurile pocneau, ușile se închideau ostentativ parcă. Și, cu un fel de veselie sumbră, cumetrele prevesteau : „A fost prea cald, într-o lună vine înghețul“.

Domnișoara Paule nu mai părăsea micul coridor întunecat, plin de obișnuitul zgomot de pași umezi. Vîntul bătea pe canale, umplîndu-le

de cute caraghioase, care se străduiau să semene cu valurile. Toamna își scotea pîrleala ; totul reîntra în normal.

Un foc de lemne ardea în micul birou. Și acolo, totul era liniștit : fotoliile de piele, cărțile legate din bibliotecă, dosarele îngrămădite pe masă și Klaes van Baarnheim, cam îndesat și cu cearcăne adînci la ochi, dar, în aparență, foarte bine dispus, care discuta fuziunea München-van Baarnheim.

— Mă urmărești, Philippe ? Evident că dacă pretextăm lansarea unei campanii publicitare costisitoare, pe care ne-o asumăm integral, München o să mai lase cîte ceva. Atunci sintem majoritari și declarăm : nici un fel de bere nouă (formula lor e sub orice critică) și, în consecință, fabrica lor va produce, din acel moment, doar după formula noastră. La nevoie vom schimba etichetele, le vom da una sau două mici satisfacții de acest gen...

— Dar dacă bănuiește ceva ? obiectă Philippe. Din partea mea, nu cred să fie atît de ușor de îmbrobodit. Probabil că ține la majoritatea lui. Totuși va trebui să ne gîndim la...

Cineva bătu la ușă.

— Parcă am spus să nu fim deranjați, mor-măi Klaes. Intră ! Ce este ?

Vocea i se îmblînzi.

— Ce-i, fata mea ?

Era Alberte. Șovăi o clipă, în prag.

— Scuză-mă, tată. Pentru astă-seară... Suzanne mi-a spus că dorești...

— Perfect, spuse bătrînul scurt. Iei masa cu mine astă-seară. Îți displace ?

— Dar... Nu, tată, desigur...

-- Au adus rochia ? Nu ? O s-o aducă înainte de ora cinci. Te rog să fii gata pentru ora șapte.

— O rochie ? murmură ea roșind. Dar o am pe cea de la ziua mea, tată, care...

— O femeie nu are niciodată prea multe rochii, spuse Philippe amabil. Și mi-am spus întotdeauna că ai stofă de femeie elegantă, draga mea Alberte...

— Ați terminat cu mondenitățile ? le-o curmă Klaes van Baarnheim aspru. Alberte, am spus la ora șapte. Și acum, vrei să mă lași să lucrez ? Eu nu-mi cîștig pîinea flecărind ! Și nu flecărind o să fac din tine o „elegantă“... Nu-mi pot permite să-mi neglijez afacerile, ca să fac complimente doamnelor ! Eu...

Puțin cîte puțin, vocea i se ridica la diapazonul mîniei. Dar Alberte dispăruse. „De necrezut... Nu mai am dreptul... Ceea ce vreau...“ mai auzi Philippe. Își dădu totuși seama că mînia unchiului său ascundea mai ales un fel de stinghereală. Era evident că van Baarnheim ar fi preferat să păstreze pentru sine hotărîrea aceasta surprinzătoare : ieșea în oraș cu Alberte. „Haide, își spuse Philippe filozofic, e rîndul ei la favoruri.“ El nu se neliniștea din pricina asta : știa prea bine, din experiență, cum sfîrșeau, în general, capriciile berarului. Aproape că o plîngea pe Alberte care, probabil, lua toate astea foarte în serios. Ce dezamăgire mai tîrziu, cînd își va da seama că tot ce voia de la ea... Dar, dealtfel, ce voia berarul de la fiică-sa ? Și așa o deformase destul. Iar ea nu

e destul de deșteaptă ca să-l păstreze prea mult timp. O să se sature repede de ea. Biata Alberte ! „Dacă își închipuie că o să mă neliniștesc din cauza asta.“ Poate că, în fond, hotărîrea bătrînului era determinată de dorința nevinovată de a-i necăji pe cei din jur...

— Ei bine, unchiule ?

Bătrînul ridică ochii surprins.

— Ce ? Ce spuneam ? Micuța ne-a întrerupt. Oh, nu trebuie să-și închipuie, și nici tu, Philippe, că o să ies cu ea în fiecare zi. Dar, de cîțiva ani încoace, mă cam anchilozez. Am nevoie să mă mișc. Roger îmi interzice totul, alcoolul, cafeaua... În cele din urmă o să mă facă să mă îmbolnăvesc de-a binelea. În realitate, mă simt foarte bine. Firește că, acum, cînd a venit cu-adevărat toamna, am reumatism ca în toți anii. Dar simt nevoia, mai ales, să mă distrez. Și doar n-o să încep să mă plimb cu Odilia, nu-i așa ?

„Acum un an sau doi nu avea nevoie să se plimbe cu Odilia. Chiar și astăzi, cu reputația lui de generozitate, ar găsi toate fetele din lume... N-are nevoie să-și plimbe propria-i fiică.“

Era ciudat. Ciudat era și tonul acesta fals ușuratic, ca și cum Klaes s-ar fi scuzat. Deci nu urmărirea să-i facă să se alarmeze. Atunci ? Un simplu capriciu ? În ochii mici și glăbui ai berarului scliepa o luminiță a cărei semnificație Philippe nu reușea s-o înțeleagă. Lucrul acesta îl enerva. Dacă și Klaes van Baarnheim începea să fie complicat...

— Și... spuse el, împins de curiozitate, ai de gînd s-o obișnuiești cu modul acesta de viață, unchiule ?

— De ce nu ? spuse bătrînul, brutal. Cred că am dreptul să fac ce vreau pentru fiică-mea. Dreptul de a mă îngriji de fericirea ei. Și dacă eu vreau să cunosc puțin viața ? Să se plimbe, să se îmbrace elegant, să fie fericită ?

„Acum șase ani nu te îngrijeai atît de fericirea ei, se gîndi Philippe. Ar fi pentru prima oară cînd te-ai ocupa de ea de la... de la aniversarea aceea bizară.“ De fapt, acum șase luni nici nu se ocupa de ea. Această dorință „de a o face fericită“ era cu totul recentă. Faptul îl uimea pe Philippe. „Din moment ce Elsa nu mai poate face rău, Alberte ar fi trebuit să nu-l mai intereseze. Dacă nu-i așa, înseamnă că vrea să mai scoată ceva de la ea. Dar ce ? Klaes devine, într-adevăr, pasionant de la un timp încoace !“

Să fi fost din cauză că era bolnav ? Probabil că așa simți cînd te apropii de moarte. Și se prea poate ca nebunia să-l împingă pe berar să se agațe de toanele cele mai prostești.

„După ce se va fi plictisit de Alberte, va trebui să-i găsim ceva. Dacă nu, e tocmai copt pentru o țicneală ; de exemplu, să-și lase averea copiilor părăsiți...“

Mîinile mari ale berarului boțeau cu nervozitate hîrtille îngrămădite pe birou.

— Astea sînt acordurile cu München, unchiule.

— Ce ? Da. Deci spuneam...

— Să le propunem să ne ocupăm noi de publicitate.

— Da, Cît despre sifonul lor, îl suprimăm pur și simplu. Trebuie să fabricăm o băutură aperitiv pentru ca sifonul să fie rentabil. Dealtfel, eu sînt fabricant de bere, nu de limonadă.

— Dacă l-am chema pe Yves, am putea să-i dictăm...

— Chiar așa, spuse berarul. Peste opt zile avem o ședință și trebuie să fie totul pus la punct.

Vocea lui era la fel de fermă și de decisă ca de obicei, dar Philippe crezu că deslușește un licăr de nebunie în privirea lui distrată.

*

Spre seară, ploaia încetase. Bătrînul lucrase toată după-amiaza cu un fel de furie parcă, dînd telefoane, redactînd proiecte de contract, revăzînd contabilitatea fabricii, în ciuda protestelor lui Philippe, care considera perfect inutilă munca aceasta. Întrucît Philippe plecă, berarul îl reținu pe Yves și începu să verifice contractele clădirii pe care o avea în centrul orașului, spre marea uimire a secretarului său.

— Dar asta ar putea s-o facă foarte bine domnul Maalens. Dacă doriți să dați afară pe cineva, să vindeți chiar, pot să vă pregătesc un raport. E absolut inutil...

— Îți închipui că știi mai bine decît mine ce e inutil și ce nu? făcu berarul pe un ton violent.

Pe măsură ce se scurgea timpul, bătrînul manifesta un fel de veselie febrilă care avea da-

rul să-l înspăimînte pe Yves. Berarul se simțea devenind tot mai nervos și faptul acesta îl irita.

— Yves ! Nu, nu e vorba de dosarul acela, ce naiba ! Îmi vorbești de zece minute de drep-turile domnului Taub, iar domnul Taub nu ad-ministrează clădirea aceea. Îți pierzi capul, bă-iete. Dealtfel, toate astea sînt inutile. Clădirea va fi vîndută în două luni. Am un plasament mai bun... Afară de cazul cînd pun s-o demo-leze... Nu cumva, la vreo zece metri de ea, tre-buia clădit magazinul acela mare, gen Uniprix ?

— Aș putea să mă informez, domnule.

— Să te informezi, să te informezi ! Nu știi niciodată nimic ! La ce ești tu bun, te întreb ? Chiar și idiotul de Henri, chiar Maalens fac mai mult decît tine.

Yves păli ușor și nu răspunse nimic. Dar mîi-nile sale care clasau hîrtille împrăștiate tre-murau ușor.

— Ah, dacă n-ar fi fost taică-tău, suspină berarul, nu te-aș fi angajat niciodată. Munca pe care o faci tu aș fi putut s-o fac singur...

Fixa, oarecum amuzat, fața băiatului. Pentru că și el descoperise freamătul acela la înche-ietura maxilarului pe care Alberte îl sărutase de atîtea ori...

— Domnule, spuse Yves rigid, dacă doriți să renunțați la serviciile mele, ar fi mai simplu...

Berarul izbucni în rîs, dintr-o dată ușurat. Faptul că simțise emoția lui Yves, îl eliberase pentru o clipă de apăsarea aceea ciudată din piept. Strînse cu mîna lui lată brațul sub-țire și nervos al băiatului.

— Cît de susceptibil ești, micuțule ! Nu, nu, nu vreau să renunț la serviciile tale ! Nu pentru că mi-ai face multe, ci pentru că ești un băiat de treabă. Du-te, du-te... O să-mi găsești datele astea mâine. Ies să mă plimb cu fiică-mea.

Yves nu-și putu stăpîni o tresărire pe care bătrînul o surprinse.

— Cum, exclamă el, nici tu n-o poți suferi pe biata Alberte ? Dar ce-oți fi avînd cu toții ? Gelozia, hai ? Ah ! Eu o iubesc mult, da, mult, pe Alberte. Și nu văd în ce măsură te poate interesa pe tine asta. Nu tu ești moștenitorul meu, nu-i așa ?

— Dar, domnule, bîigui Yves, vă înșelați, nu am pentru domnișoara Alberte nici un sentiment care...

— Bine, bine. Să spunem că m-am înșelat. În orice caz, dacă, din întîmplare (sublinie aceste cuvinte nu fără maliție) vei vorbi despre toate astea cu soră-mea sau cu nepoții mei, ei bine, nu uita să le spui că o iubesc *mult* pe Alberte, că ți-am spus-o eu. Pariez că o să-ți spună că și ei o iubesc mult pe Alberte...

Din nou, înfrigurarea îi trecuse, ca și senzația de sufocare. Existau astfel clipe, uneori ore, în care se simțea liberat dintr-o dată, liber să respire, să rîdă, să se miște. Ușoara neliniște pe care o lua, întotdeauna, drept indispoziție stomacală, scădea, și chiar jena obișnuită din brațul stîng (reumatismul) părea să se atenueze. Atunci se simțea cuprins de un fel de euforie, toate grijile îi dispăreau, ajungea chiar să nu mai înțeleagă ce-l chinuise cu cîteva clipe înainte. De ce oare, în după-amiaza asta, de pil-

dă, se apucase de munca aceea idioată pe care, după cum spunea Yves, oricine ar fi putut-o face pentru el ?

Philippe îl enervase arătându-se surprins prostește. Ei bine, da, ieșea să se plimbe cu fiică-sa ! Ce avea el de spus la asta ? Bine-înțeles, n-o va duce în oraș. Lumea și-ar închipui Dumnezeu știe ce. Dar un restaurant drăguț la țară sau pe malul mării, desigur că o să-i placă. Biata micuță ! Nu prea o obișnuise cu multe atenții de acest gen. Iar în dimineața asta lui îi venise ideea că i-ar face plăcere să stea un pic la taifas cu ea. De ce nu ? O sună pe Suzanne.

— Domnișoara Alberte e gata ?

— O, de mult, domnule. Așteaptă în hol.

— E atît de tîrziu ?

— Șapte și un sfert, domnule.

— Spune-i lui Jean să scoată mașina, vin acum.

Haide ! Trebuia să petreacă o seară frumoasă. Se ridică cu greutate, se sprijini de birou, ezită s-o cheme din nou pe Suzanne... Ei și ! De data asta va reuși să urce scara singur. Prinzîndu-se de balustradă, suflînd din greu, chinuindu-se, începu să urce scările de stejar.

— La Dignes, Jean.

Șoferul avu o ușoară tresărire de surpriză. Ca să ajungă la Dignes, o stațiune balneară de pe litoral, le trebuia o oră. Iar berarul nu mai era obișnuit cu asemenea plimbări.

— La Dignes ! repetă el cu glas poruncitor.

Și se întoarse spre Alberte. Ei îi luceau ochii. Dignes ! Asta însemna atâtea lucruri ! Familii care își petreceau vacanța la Dignes, mașini strălucitoare care se îndreptau spre Dignes... La Dignes erau un cazinou, baluri, cabine de baie vărgate, fotolii înalte de răchită pentru doamnele bătrîne, sere, hoteluri fastuoase. Dar nu la asta visa Alberte, nu asta o făcuse să scoată un suspin de ușurare. Ci sunetul familiar al numelui Dignes care, deodată, fără ca ea să știe de ce, o încântase. Ceea ce îi evoca numele acesta, deși ea nu-și dădea încă seama prea bine, era respectabilitatea : plictiseala din biroul domnului van Baarnheim, mirosul muced al vechii case, gravitatea notarilor, ifosele domnișoarelor care treceau pe stradă ca să meargă la cursurile Kremmer. Era cercul de enoriașe care tricotau pentru săraci al doamnei Nunez, dosarele pe care le mînuia Yves, cărțile legate pe care ea le deschidea uneori, în serile cînd toți erau plecați, cufundîndu-se cu sîrg în fastidioase note de călătorie din care nu înțelegea nimic. Tot ceea ce o fată detestă în familia ei, spiritul mărginit, plictiseala, convențiile apăsătoare, bordurile de boscheți ale grădinii, cartea de rugăciuni cu fermoar, vizitele programate ca la o curte princiară, la toate acestea ar fi vrut ea să ajungă, în lumea aceasta ar fi vrut să-și cîștige un loc.

Stătea dreaptă pe pernele mașinii, grijulie să se arate demnă de onoarea pe care i-o făcea tatăl ei. O ducea la Dignes ! La un restaurant ! Nu se putuse împiedica să nu roșească

de plăcere. Ce-ar spune Yves dacă ar vedea-o astfel, în rochia nouă care foșnea în jurul ei ? Va avea, în sfârșit, cu taică-său o conversație așa cum demult visa să aibă. Va vedea și el cine e ea, va vedea că știe să se poarte, să vorbească... Ai mai fi putut bănuî văzînd-o, că era o fată din mahalaua Triunghiului ?

Dar gîndurile i-o luau razna puțin cîte puțin. Mîndria făcea loc unei plăceri mai simple și mai senzuale : legănatul mașinii, rochia nouă care-i aluneca pe piele... Maxilarul crispat se decontractă, un zîmbet inconștient trecu pe buzele cam groase și fața i se destindea, își pierdea impasibilitatea învățată, ca să-și regăsească frumusețea tînără, cam vulgară. Se aplecă o clipă pe fereastră, aspirînd vîntul, bucurîndu-se de seara răcoroasă și cenușie. Apoi se lăsă pe pernele mașinii, cu capul dat pe spate.

Ajungeau la mare.

— Marea, Alberte ! spuse Klaes cu un pic de emfază, ca și cum i-o oferea.

Jean rînji în oglinda retrovizoare.

— Domnișoara a adormit, spuse el fără simpatie.

— Cum ? O privi. Da, dormea. Privirea neliniștită, aspră, dispăruse deodată îndărătul pleoapelor grele pe care le moștenise de la taică-său și acum se vedea că e frumoasă. Maxilarul cam greoi dar plin de energie, nasul drept, pomeții ieșiți în afară, fruntea bombată, ca a unei fecioare flamande... Era fruntea acelei femei subțirele, implacabile, pe care Klaes n-o iertase niciodată : maică-sa. Nu observase

pînă acum că Alberte avea fruntea ei. Trebuie pentru asta s-o vadă lipsită de apărare ; se gîndi prosteste că n-o văzuse niciodată dormind. N-ar fi îndrăznit să-și permită acest lucru în fața lui ; chiar noaptea, cînd el cerea să i se facă lectură timp de ore întregi, ca să-și învingă insomniile, Alberte nu lăsa să-i cadă capul pe carte. Acum dormea.

Mititica ! În materie de lux, nu era obișnuită cu mare lucru. Ar fi fost amuzant să ieși cu ea în oraș, ca să vezi ce gîndește. Nu se preocupase niciodată prea mult de ea ; totuși, cît de înțelegătoare se arătase în povestea cu Elsa. Își dădea seama, bineînțeles, cît de mult îi datora lui. Dar el va face și mai mult pentru ea. Îi va găsi un soț potrivit (nu imediat, mai avea încă nevoie de ea, ci peste cîțiva ani). Pe unul dintre fiii lui Mayersheim, de pildă. Era unul care se bucura de pe-acum de-o frumoasă reputație la Bursă și, cum aveau un faliment în familie, n-o să se arate prea năzuroși. Va putea să-și spună că a făcut totul pentru fericirea ei. Observînd-o mai bine, își dăduse seama că nu părea prea fericită. Fără îndoială că o îngrijora maică-sa. Uneori chiar — își dădea seama, retrospectiv — avea o privire neliniștită pe care o ascundea repede coborînd pleoapele și zîbind. Toate acestea se vor aranja. Se îngrijea el de asta. Deodată, dori ca Alberte să deschidă ochii și să se miuneze.

— Alberte ! privește marea...

Ea se trezi imediat, se ridică.

— Sosim ?

— Am sosit, domnișoară, spuse Jean cu un ton superior. Dar în sezonul ăsta nu e animație aici... Tonul lui arăta clar neplăcerea de a fi trebuit să-i ducă atît de departe, în timp ce chiar la A. existau atîtea restaurante excelente.

— Să ne lași la Excelsior, spuse Klaes van Baarnheim.

Urmară încet marginea digului. Alberte privea cu aviditate plajele pustii, cu cabinele răsturnate de vînt, digurile de protecție ale portului, construite din piatră neagră și care, la fiecare sută de metri, se afundau în ceață. De cealaltă parte a digului, căsuțele pescarilor alternau cu micile magazine unde se vindeau scoici și cărți poștale și care erau închise la ora aceea, și cu vilele particulare, înghesuite unele în altele, nespuse de urîte, fals rustice, cu perdelele lor în carouri și acoperișul cu pinion, avînd rareori mai mult de un etaj, ceea ce conferea întregii stațiuni aspectul unui sat de pitici. Din loc în loc, un felinar lumina spectacolul; ferestrele rămîneau întunecate și magazinele închise. Cum spunea Jean, nu era sezon. Alberte se simțea, cu toate acestea, mulțumită.

— E frumos... murmură ea cu respect. Vine multă lume aici, tată ?

— Oh, sute de oameni, spuse Klaes cu satisfacție.

În ceea ce-l privea, găsea că Dignes este un loc groaznic, dar admirația fiică-si îl flata totuși.

— Și locuiesc în vilele astea ?

— În astea și în altele, draga mea. Digues nu era decît un sătuc de pescari cînd un om formidabil, contele van Loo, a cumpărat tot terenul din preajmă, pe ascuns, fără să facă mult tapaj, prin diverși intermediari. Nimeni n-a bănuit nimic, totul a fost condus de o mîină de maestru, și deodată a construit vilele astea, a făcut o publicitate formidabilă și, în zece ani, a adus toată țara aici. Asta afacere !

— Oh, da, spuse ea cu convingere.

Bătrînul îi mîngîie ceafa netedă, viguroasă.

— Ești o fetiță bună. Bineînțeles, Digues nu e o stațiune elegantă.

— Nu ?

— Nu. Elegant este la Sallendam, la Friest, mai departe pe coastă... Aici e pentru familiști. Uite, acolo... (îi arăta cu un gest o clădire care părea enormă, la capătul digului, un fel de baracă mare, albă, străjuită de o turelă, împodobită cu rozase, cu rozete, cu toate fleacurile arhitecturale care pot încăpea pe o fațadă) acolo familiile din A. și din mai multe orașe vin să-și petreacă week-end-ul. Dans, biliard, îți dai seama de gen.

— Acolo mergem ? spuse plină de speranță. Se înșelă asupra intonației ei.

— Oh ! Nu, nu-i nevoie să-ți fie frică. Nu e genul lui taică-tău să te ducă în restaurante cu preț fix ! Dacă merg cu tine n-o fac ca să economisesc cîteva bancnote ; ei, Jean, nu te grăbești ?

Își freca mîinile cu satisfacție. Dacă Alberte admira Digues, ce-o să spună de Excelsior,

unde o ducea? Ah! O să aibă un șoc! Se bucura de pe acum de surpriza ei.

Părăsiră căsuțele aliniate și trecură pe lângă dunele care se succedau, acoperite de grozamă, de iarbă rară.

— Da, spuse Klaes zîmbind, e un peisaj cam sinistru, dar o să vezi tu, o să vezi imediat...

Alberte tăcea. Aștepta cu răbdare momentul cînd urmau să discute serios. O să-i vorbească, poate, de afacerile, de grijile lui. Ar ști să-i arate că-l înțelege. La rîndul ei, i-ar vorbi de cîteva transformări de făcut în casă: ar vedea că ea se pricepe mai bine decît doamna Nunez. Cine știe? Poate că ar găsi ocazia să-i strecoare un cuvînt despre Yves? Din moment ce bătrînul îi spusese, cînd fuseseră la teatru, că-i mărește zestrea... Calcule nenumărate o frămîntau.

Sala restaurantului Excelsior era foarte mare și foarte goală. Abia cîteva cupluri, împrăștiate printre oglinzi și plante verzi, luau masa sub plafonul greoi lucrat, cu iriși monstruoși, cu stalactite bizare și chiar cu busturi de femei ce păreau că se apleacă spre consumatori. Între ferestrele mascate de perdele grele, niște statui ridicau torțe de cristal și vreo zece chelneri care circulau pe parchetul lucitor se căzneau foarte mult să pară ocupați. De-a lungul peretelui se servea masa într-un fel de nișe, izolate de celelalte mese prin pereți împodobiți cu banchete de catifea.

— Ei bine, spuse Klaes cu satisfacție, ce părere ai? Ei? E altceva decît cocioaba de la

Digues. Și o să iei o masă de care o să-ți aduci aminte.

Șeful de sală se apropie cu un zîmbet larg pe buze.

— Domnul van Baarnheim ! Nu v-am mai văzut de-un veac, domnule ! Nu avem lume bună astăzi, nu-i așa ? Dar sîntem în cursul săptămîinii, iar sezonul e slab... Ei și ? E mai multă liniște, nu-i așa, domnule ? Domnul nu s-a schimbat deloc, dar absolut deloc !

— Bine, bine, i-o reteză Klaes, spune-mi ce aveți mai bun pentru această tînăra care nu a venit niciodată la Digues.

— Nu a venit niciodată la Digues ! (Zîmbetul larg se adresa Albertei.) Oh ! Domnișoară, ce păcat ! Ce-ar spune domnișoara de un aspic frumos de ficat, sau poate de un homar, pentru început ? Avem un nou bucătar șef, domnule van Baarnheim, care reușește tournedos-ul Rossini ca nimeni altul. Și niște sufleuri, domnule !

— Ai vreo preferință, Alberte ? întrebă Klaes cu un zîmbet ușor.

Fata scutură din cap.

— Atunci, niște homari, și pe urmă ce vrei. Dar să fie bun !

— Oh ! Domnule van Baarnheim, doar cunoașteți casa !

O muzică vagă venea din fundul sălii.

— Ei ? Spuse berarul. Vezi cît de cunoscut sînt aici. A fost un timp cînd veneam la sfîrșitul fiecărei săptămîni și chiar în cursul săptămîinii... La început, cînd ai sosit tu, încă mai veneam aici. Îmbătrînim, îmbătrînim...

Alberte simți că trebuie să spună ceva.

— Ce mare e! zise ea cu stîngăcie.

Era încă prea intimidată ca să-i facă plăcere masa. Și apoi plafonul care părea atît de înalt, în ciuda lustrelor de cristal, sala pe trei sferturi goală, chelnerii rapizi și tăcuți... Totuși, florile pe mese, perdelele, marele covor din mijloc o impresionau. Toate astea trebuie să fi costat mulți bani.

— Cred și eu, răspunse berarul, că e mare. Se pun cinci sute de tacîmuri o dată, ceea ce înseamnă, în timpul sezonului, două sau trei mii de tacîmuri pe zi. O afacere de aur! Dar de cînd timpul a început să fie urît, oamenii merg mai curînd la Friest. E mai adăpostit. O afacere ca asta, vezi tu...

Totul începea exact așa cum se aștepta ea. Alberte se îndreptă pe scaun și îi aruncă chelnerului, care îi oferea pîine, o privire ce încerca să pară sigură de sine.

— Vezi tu, micuțo, în afaceri e nevoie de idei simple. În după-amiaza asta mi-a venit una. Vînd clădirea de pe strada Evreilor și lansez zvonul că deschid acolo un mare magazin... Eu...

Nu se gîndise în mod serios la așa ceva. Dar în seara aceasta, sub privirea admirativă a Albertei, lucrul îi părea sigur. Îl va convinge pe proprietarul Uniprix-ului să se extindă, cedîndu-i o parte din acțiunile lui. Clădirea care cerea mereu reparații și ale cărei chirii erau neînsemnate, ar fi fost înlocuită printr-o afacere productivă. De cîte ori nu luase el cîte o hotărîre importantă, în timpul vreunui dineu,

în fața unei femei subjugate? Femeile simt banii, întocmai ca un câine de vânătoare, obișnuia el să spună. Vorbește-i unei femei despre afaceri, n-o să înțeleagă nimic, dar dacă afacerea e bună, o să asculte, o să pună întrebări prostești, o s-o intereseze. Dacă însă cascadează, tace și se gîndește la altceva, poți renunța la afacere. Mai curînd sau mai tîrziu se va sfîrși rău. Acesta, cel puțin, era raționamentul lui Klaes van Baarnheim, care avea pretenția că le cunoaște bine pe femei și afacerile.

Se aducea vinul. Bătrînul se servi din belșug. Roger i-o interzisese, e-adevărat, dar în seara asta se simțea atît de bine dispus!

— Dorești ceva? Bătrînul tău tată e dispus să-ți ofere. Hai, e momentul să profiți. O fată își dorește întotdeauna ceva, nu?

— Mi-ai dat atîtea lucruri zilele astea, tată.

— Cu atît mai bine, cu atît mai bine. Dacă ți le-am dat le meritai, fata mea. Ai fost foarte înțeleaptă, foarte înțeleaptă... Și dacă ar fi să aștepti cadouri de la mătușă-ta sau de la Philippe, ce zici?

Îi dădu, familiar, cu cotul. Dispoziția lui jovială se accentua. Ce mai putea să ceară de la viață? Afacerile îi mergeau bine, era plin de idei, iar Roger nu era decît un prost care voia să-l pună la regim. Începu să mănînce cu poftă din homar.

— Ei, draga mea, nu mănînci? Ești intimidată? E adevărat că nu prea ai obiceiul să ieși în oraș. Dar lasă că deprindem noi obiceiul ăsta, măcar ca să-i necăjim pe toți ceilalți...

Vinul, căldura o făcuseră să se înroșească. Părea mai tânără ca de obicei și ochii îi străluceau. Probabil că îi plăcea să se plimbe ; lui îi părea rău că nu se gândise mai de mult la asta. Dar de șase ani de când stătea la el, o observase atît de puțin...

— Sînt buni homarii, nu-i așa ? Hai, bea puțin vin. Ba da, ba da, e un vin minunat, trebuie să guști.

Alberte bea, mîncă, uimită oarecum de înduioșarea aceasta pe care n-o înțelegea. Chelnerii se agitau zeloși în jurul ei, îi ridicau șervetul pe care îl lăsase să cadă, îi umpleau paharul, îi prezentau mîncărurile... Era un pic amețită. Berarul, perfect destins, vorbea mult, gustînd iarăși din homar, trimițînd înapoi tournedos-ul care nu-i plăcea și descoperind plăcerea de a o uimi pe fetița aceasta pe care, în șase ani, abia o privise. Simțea față de ea o exaltare familiară, o înduioșare suspectă pe care o luă drept bunătate și din pricina căreia ar fi îndeplinit dorințele oricui, ale chelnerului, ale portarului, în dorința de fast, în nevoia de proprie exaltare, care mătura toate vechile îndoieli și vechile resentimente lîncezinde în adîncul inimii. Atunci se simțea cu-adevărat el însuși, stăpînul lumii, atotputernic peste ceea ce îl înconjura și stăpînit de uimirea naivă de a nu-și folosi puterea decît spre bine. Își contempla propria bunătate, o etala, în închipuire, acelei mame implacabile care nu voise să cedeze și tatălui său care ar fi dorit, poate, să o admire. Prin forța sa,

îi supărase pe toți acești nevolnici ; nutrea o adevărată groază față de vorbăria lor virtuoasă, de preceptele lor meschine. Dar nu se considera cu adevărat eliberat decît atunci cînd, în fața unei figuri străine, simțea deodată în el puterea aceea de a face să se nască o bucurie adeseori un pic josnică, de a i se mărturisi o dorință pe care o putea îndeplini cu un cuvînt, cu sentimentul îmbătător de a-și însuși ceva. În seara aceasta, în fața fetei care îi semăna și pe care o cunoștea atît de puțin, la așa ceva voia să ajungă. Să bea, să mănînce, să-l asculte și să fie fericită.

— Ah ! spuse el cu o bucurie copilărească, ce furioși erau că te iau la plimbare ! Pînă și micuțul Sarfati părea șocat... Dar chiar dacă aş avea chef să mă plimb cu bucătăreasa, tot ar putea să aibă ceva de obiectat, te asigur. Un băiat care nu e bun de nimic și pe care îl țin doar de milă. E adevărat, e de familie bună și taică-său mai are încă prieteni în Consiliul municipal... Asta o să-mi servească întrucîtva. Și, dealtfel, e un băiat bun, mă adoră. Numai că n-are viitor deloc. Îi este frică de orice, moare de frică, întocmai ca un șoarece la el în gaură, care simte că pisica îl pîndește afară. Mie nu mi-a fost frică niciodată de nimic.

Mașinal, își încordă mușchii fără să acorde atenție durerii din brațul stîng și-i zîmbi fii-că-si.

— Mai mănîncă ceva. Chelner ! Să-i dai domnișoarei căpșuni cu frișcă. Sînt căpșuni de seră, cei de aici fac în așa fel încît să aibă aproape tot anul. Vezi tu, cînd te scot la plim-

bare, nu te duc într-o cârciumă, nu-i așa ? Ce spuneam ? Da, erau furioși. Dar ție puțin să-ți pese, fata mea. Ei nu reprezintă nimic fără mine. Mătușă-ta ? Face pe mîndra (n-avea nici cincisprezece ani și era pretențioasă nevoie mare), dar n-a fost în stare să păstreze nici măcar averea lui Nunez al ei, idiotul acela de negustor de țigări care credea că poți cîștiga bani locuind în hoteluri de lux și jucînd la cazinou. Foarte distins genul ăsta de viață, nu-i așa ? Iar eu nu eram decît un coate-goale, un muncitor de rînd (n-ar fi îndrăznit să mi-o spună în față, dar așa gîndeau). Chiar și mai-că-mea : „Trebuie să te mulțumești cu ce ți-a dat Dumnezeu, Klaes. Ești prea lacom, prea...” Ipocriții ! Dar ei erau foarte mulțumiți că Albert Nunez le cere fata în căsătorie. Și-atunci, asta-i viața ideală ? Să locuiești în cazinouri și puțin să-ți pese dacă afacerile merg prost ? „Ești prea dur, Klaes, duci o viață groaznică...” Și acum, cu modul ei distins de viață, mătușă-ta a fost foarte mulțumită să dea de mine ! Roger e un prost (nu un medic prost, ci un prost), iar Philippe, cam deocheat. Bursa este Bursă, uneori mă ocup eu însumi de ea. Dar Philippe nu ia nimic în serios. Dacă n-ar fi avut creditul meu, de mult ar fi dat faliment. Bagă de seamă, toți mă iubesc mult, iar eu pe ei la fel. Dar, în sfîrșit, fac ce vreau, iar ei n-au decît să meargă pe drum drept. Cînd am trimis să te cheme, au făcut o mutră, dar ce mutră ! Își și vedeau moștenirea în aer. Bagă de seamă că încă n-au pus mîna pe moștenire. Eu sînt puternic !

Alberte ar fi vrut să vorbească, să spună cîteva fraze bine pregătite, dar se simțea oarecum jignită de violența acestui ciudat monolog și nu înțelegea niciodată tonul de amenințare pe care taică-său îl adopta deseori.

Bătrînul se întoarse spre ea, ca și cînd ar fi descoperit-o deodată.

— Trebuie să te fi uimit chiar și pe tine, nu? Ce schimbare, nu-i așa? Te gîndeai la una ca asta, vreodată? Hai, povestește-mi și mie ce se petrece în căpșorul ăsta. La ce te-ai gîndit cînd Philippe a venit să te caute?

— Dar... spuse ea un pic jenată, nu știu... Eram atît de surprinsă... atît de mulțumită, se grăbi să adauge văzînd sprîncenele berarului încruntîndu-se.

— Mulțumită, da, cred și eu. Sărmana mea micuță, dacă am ceva să-mi reproșez în viață, e lamentabila copilărie pe care probabil ai avut-o... Mi-ai purtat pică pentru asta?

— Nu, tată...

Era adevărat. Elsei îi purta pică, dintotdeauna. Dar fără să știe de ce, era un pic stînje-nită să i-o spună. Totuși, nu erau acolo ca să vorbească de Elsa și de Triunghi.

— Ce restaurant frumos, tată! spuse Alberte cu stîngăcie. Și ce drăguțe sînt lămpile astea!

Asta era tot ce găsea să spună, în dorința ei de a arăta că știe să aprecieze decorul luxos. Klaes începu să rîdă, deși era un pic iritat că fusese întrerupt.

— Asta? spuse el atingînd cu degetele lampa în stil venețian, un negru colorat, care

susținea un abajur de satin. Da, e nevoie de așa ceva ca să uimești un client. Dar e marfă de duzină, fata mea, nimic altceva decît marfă de duzină. Ah ! Evident, adăugă el fără răutate, revenind la subiectul lui, e ceva mai bine totuși decît cabaretul tău. (Alberte tresări, rănită în amorul ei propriu, iar entuziasmul i se stinse brusc, dar bătrînul nu observă.) Spune-mi... Era într-adevăr atît de neplăcut *Trei Cocori* asta ? Philippe mi-a vorbit de un mediu foarte ordinar, foarte... O fată ca tine, trebuie să fi fost totuși șocată de așa ceva. Serveai în sală ?

— Doar de un an sau doi, murmură ea, chinuită din cauza curiozității acesteia subite.

— O copilă de treisprezece ani ! Maică-ta s-ar face foarte vinovată, dacă n-ar fi iresponsabilă. Ce promiscuitate ! Și bineînțeles că uneori trebuia să respingi unele avansuri ? În general, în asemenea locuri... Stăteai cu maică-ta în cameră ?

— Nu totdeauna...

Nu înțelegea, nu înțelegea într-adevăr de ce manifesta bătrînul subit fantezia de a scormoni mizeria, de a scoate la lumină toată existența aceea demnă de milă, pe care ea se străduia s-o uite. Ceva în ea se revolta în fața acestei curiozități care își însușea pînă și cele mai lamentabile amintiri.

— Da, da, suspina el în acest timp cu o oarecare satisfacție și savurînd plăcerea descoperirii. Tu nu erai ca fetele acelea cărora nu le pasă de nimic. Să trăiești alături de nefericita

asta... Și cînd ai consimțit să vii la mine, nu te-ai simțit, cumva, puțin jignită, necăjită ? Ne place uneori să credem că o mamă...

Alberte își mușcă buzele... Ce voia oare de la ea ? Ce-l împingea să-i exploreze astfel, dintr-o dată, sentimentele nemărturisite nici ei însăși ? Să hăituiești pînă în adîncul inimii ei pe femeia aceea bolnavă, iresponsabilă — o spusese chiar el — la care nu se putea opri să nu revină iarăși și iarăși. Insista acum, nevrînd să înțeleagă reticența ei ; de ce nu răspundea ? Se bucurase atît de mult s-o vadă mulțumită, s-o simtă cucerită de tot ce-o înconjura, și iată că Alberte își relua expresia aceea afectată pe care, deodată, bătrînul n-o mai suporta. După toate cîte le făcuse și avea să mai facă pentru ea, într-adevăr, fata nu avea dreptul să-i arate atîta dușmănie. Induioșarea lui era pe punctul de a face loc supărării. Dealtfel, la urma urmei, probabil că Roger avea dreptate : vinul nu-i făcea bine. Se simțea din nou apăsător, o durere difuză îi urca în umăr... Insistă poate puțin prea iritat :

— Sîntem între noi, nu-i așa ? Ai încredere în mine, știi că o să fac multe pentru tine... Poți să-mi vorbești deschis. Te-a făcut să te simți foarte nefericită, nu-i așa ? Biata mea copilă ! Doar la gîndul ăsta și te simți răscolită... (Și într-adevăr, văzînd-o jignită astfel, cu toată plăcerea pierită și plecîndu-și capul, simțea pentru ea un adevărat elan afectiv și se indigna împotriva Elsei.) Dar, spune-mi, așa a fost ea întotdeauna, nu ? Încă de cînd

am cunoscut-o — dealtfel pot să ți-o spun, nu mai ești un copil — nu prea era echilibrată. Iată, dovada e că într-o zi, într-un restaurant...

Se întorcea brusc la trecutul acela, îl răscolea, îi aducea Albertei dovezi : Elsa nu fusese niciodată cinstită. De pe atunci încă inventa tot felul de povești despre părinții ei pe care îi prezenta mai bogați decît erau.

— Îți închipui că nu mă lăsam înșelat. Îmi dădeam seama perfect, după manierele ei... Dar voia să-mi impună. Întotdeauna a fost așa, vezi. În altă zi...

Continua să insiste vrînd cu tot dinadinsul ca ea să se plece, să aprobe. În sfîrșit, chiar deunăzi, Alberte fusese de acord să spună că Elsa e nebună. Semnase chiar și actele. Așa că de ce tăcea acum ? Și el se înverșuna din ce în ce mai enervat, simțind-o încăpățînată, căuta alte cuvinte, alte dovezi... Sala se golise, chelnerul se apropiase într-un mod semnificativ, dar el vorbea întruna.

Alberte, plecîndu-și fruntea îndărătnică, tăcea. Vășăzică o adusesese aici ca să-i vorbească de Triunghi ? Ca s-o facă să bage de seamă ce prost-gust avea ? Ca să-i vorbească de Yves în modul acesta disprețuitor — „un băiat bun“ — și să-i spună, peste un sfert de oră, pe același ton „tu care ești o fată bună, trebuie să recunoști...“ Puțin amețit de vin și de bătăile grăbite ale inimii, Klaes înșira vrute și nevrute, aplecîndu-se spre fata aceasta ca spre o femeie pe care ar fi dorit s-o cucerească. Și ceea ce voia să obțină nu era nici măcar aprobarea fetei în legătură cu Elsa ; aproape

că uitase de ce lupta : pentru orice aprobare, orice soluție care i-ar fi permis să-și uite liniștea, alături de o ființă care să-i aparțină.

Dar Alberte era și ea puțin amețită ; dezluzia fusese prea mare. Un vag sentiment de revoltă o cuprinsese, venind din amorul ei propriu rănit, din dragostea ei pentru Yves jignită și, supus acestei închiziții, nu psihicul ci corpul ei se revoltă. Cu brutalitate, ca și cum ar fi respins un asalt, își eliberă umerii din strînsoarea tatălui ei.

— Deci, ca să vorbim de mama am ieșit la plimbare ? întrebă ea, fără să-și dea seama ce spune.

Klaes van Baarnheim o privi o clipă fără să înțeleagă. Ajunsese să se înfierbînte în asemenea măsură, încît i se păru-se că va cîștiga. Exaltarea i-ar fi dispărut de la sine dacă Alberte n-ar fi intervenit, dacă ar fi tăcut. Ar fi lăsat-o în pace și n-ar mai fi cerut decît liniște. În loc să procedeze astfel, fata îndrăzne-a să-l înfrunte, îndrăzne-a... Stacojiu la față, chemă chelnerul cu un gest scurt.

— Nota, repede, sîntem grăbiți.

Chelnerul rîdea pe ascuns. „A luat plasă, bietul bătrîn. Asta pentru că, trebuie spus, e cam tinerică pentru el. Aș paria că nu e majoră. Ți-e și milă !“

Între timp Alberte, după ce vorbise, roșise toată. Ce va gîndi taică-său ? De ce nu-i răspunsese ? În fond, bătrînul nu greșise. Poate că ar fi putut să înțeleagă... Dar ce să înțeleagă ? Își rememoră cuvintele pe care Klaes le rostise și nu-și mai dădea seama ce anume o

îgnise dintr-o dată. El se ridică fără un cuvînt. Alberte aruncă o ultimă privire spre sala mare, goală, cu parchet strălucitor și lustre de cristal. Regreta acum locul acesta elegant, promisiunile tatălui ei... Klaes van Baarnheim mergea cu pași mari spre mașină. Alberte îl urmă fără să spună un cuvînt.

— Repede, acasă.

De îndată ce auzise ordinul, Jean simțise că stăpînul era prost dispus. Îl cuprinsese o bucurie răutăcioasă. „Exact așa cum prevăzusem, fata nu știe să se poarte. Sărmana prostituată ! Pînă una-alta, peste opt zile eu plec în concediu.“ El știa să se descurce ; cu Klaes van Baarnheim era totuși ușor. În oglinda retrovizoare îl supraveghea cu coada ochiului, clocind în sine — era evident — o mînie tumultuoasă, și pe Alberte care se prefăcea că doarme. Oare ce se putuse întîmpla la Excelsior ? Va fi Alberte gonită mîine, așa cum fuseseră Henri, pianistul ungur, cum probabil că fusese doamna de la Galerie, la care berarul nici nu mai făcea aluzie ? Era oare pur și simplu un moment de dizgrație, căruia îi va urma o nouă criză de interes ? „În orice caz, hotărî, în sinea lui șoferul, e prea proastă ca să profite de asta. Afacerea e terminată.“

*

— Ai sosit cam tîrziu, Philippe, spuse Roger cu un ton înțepat. Toată lumea e aici ? Consiliul de familie e în plen ?

Se aflau în sufrageria stil Empire, din imitație de acaju, cu satin verde, cumpărat de la

solduri, cu un covor pe masă, cu franjurile înodate grijuliu de copiii familiei Nunez, cu gravuri galante din secolul al XVIII-lea (asta categoriseşte pe un medic), pe care, cînd era tînără, doamna Nunez, după consultaţii, le înforcea cu faţa la perete, din cauza copiilor. Şi Simone era de faţă, distantă, şi doamna Nunez, plină de autoritate, Erna, timidă, şi stînjitoare ca o mobilă prea grea, copiii agitaţi de uşoare tresăriri potolite de privirea imperioasă a lui Roger şi toate figurile acestea, palide din cauza lămpii prea slabe, înverzite din pricina satinului fotoliilor, se aplecau spre o prăjitură uscată, puţin apetisantă.

— Ce linişte ! glumi Philippe. Şi ce gravitate ! Lecţia de anatomie, iată ce evocaţi pentru mine. Dar unde e cadavrul ?

— Gluma asta, începu medicul, e de un gust...

— Să nu ne ciondănim, spuse doamna Nunez mama. Puţină cafea, Philippe ?

— Am băut, mătuşă.

— Cu atît mai bine, spuse jovial doamna Nunez. Cea pe care o face Erna e atît de proastă...

Urmă o clipă de tăcere. Toţi simţeau că înainte de a aborda problema care îi făcuse să se adune s-ar fi convenit un pic de conversaţie de familie. Admirară copiii care se zbînţuiră şi mai tare. Erna făcu tentativa unei conversaţii cu Simone care, ca întotdeauna, îi răspunse ironic. Aceasta declara deschis că-şi dispreţuieşte mult verişoara, despre care spunea că e proastă şi vulgară, ceea ce nu era în întregime fals. Si-

mone, cu privirea ageră, mișcându-se cu ușurință, vorbind tare, cu o siguranță mondenă care impunea, cîștiga ușor autoritatea în fața staturii masive, a îmbrăcămînții sportive, a mersului greoi al Ernei, iar Philippe constata cu satisfacție că nevastă-sa știa să se îmbrace. Și totuși Erna nu avea decît să apară cu brațele-i groase, cu ochii ei mari, cu obraji roșii — și ghiceai imediat, dintr-un fel de siguranță, de plenitudine a mișcărilor, că era o femeie fericită, iubită. Deși vulgară, iar micul și morocănosul ei soț emana o mediocritate pretențioasă, ei doi, contemplîndu-și copiii durdulii, formau totuși un grup plin de forță, solidă geometrie rezistentă la scurgerea timpului.

— Ei bine, spuse doamna Nunez, proptindu-se în șoldurile largi ca un călăreț în scări, pentru că ne-am adunat să vorbim de afaceri, să vorbim de afaceri. Sîntem cu toții perfect de acord că povestea asta capătă proporții ridicole. Fata merge cam prea departe. Trebuie să punem o stavilă.

— Te cam grăbești, zîmbi Philippe.

Doamna Nunez ridică din umeri.

— Totuși nu e prima oară cînd sărmanul nostru Klaes are asemenea capricii.

— Asta e adevărat, spuse medicul. Poate că ar fi suficient să așteptăm... Unchiul nostru se surmenează mult, inima e foarte obosită, poate să cedeze în orice moment...

— Bietul om ! spuse Erna cu sinceritate.

Philippe consideră că venise momentul să intervină în dezbatere.

— Toate astea sînt foarte frumoase; spuse el scurt, dar să fim realiști ! Mai întîi, Roger, ești sigur că nu bănuiește nimic ?

Medicul ridică din umeri.

— Nimic. Cum ar putea bănuia ? Are toată încrederea în mine.

— N-o fi strecurat vreun cuvînt, din întîmplare, despre tratamentul lui, doctorului Franck ?

— Chiar dacă ar fi făcut-o, spuse Roger cu o voce mai puternică decît era nevoie, nu văd ce-ar avea de obiectat doctorul Franck. Tratamentul meu e perfect indicat pentru cazul lui și...

— Nu te enerva, dragul meu, spuse doamna Nunez. Dacă ar veni pe la el doctorul Franck, aș ști lucrul acesta de la Suzanne. Dealtfel, nici el nu mi l-ar fi ascuns. Se preocupă atît de puțin de noi, bieți paraziți...

Și rîse, fără ranchiună, răzbunată numai la gîndul că știa numele răului care rodea corpul acestui hercule, frate-său, fără ca el să bănuiască.

— Cu toate acestea, spuse Philippe, planul nostru nu mai e suficient.

— Nu văd ce-aș putea să mai fac.

— Dragul meu Roger, tu nu vezi nimic. Pentru tine, moartea nu e decît o chestiune de celule, de hormoni, știu și eu ? Îți închipui că n-ai decît să lași boala să-și facă mendrele, să-l lași pe bunul nostru unchi să moară cu încetul și că el însuși o să se lase răpus fără nici o zvîrcolire. Ar fi prea ușor, dragul meu.

Vinele de la tîmplele lui Roger Nunez se umflară, medicul deveni stacojiu și lovi în masă cu muchea palmei, cu un gest care impresiona clienții.

— Philippe, nu admit să rostești astfel de cuvinte. Nu-l „las să moară“ pe unchiul nostru, îl îngrijesc ! Mi s-a cerut să nu-i dezvălui gravitatea situației, am crezut că fac bine conformîndu-mă, din cauza inimii lui bolnave. Dacă nu urmează regimul prescris și își scurtează astfel zilele, nu am nici o vină și...

— Roger ! imploră nevastă-sa.

Iar doamna Nunez adaugă cu bonomie :

— Haide, Roger, sîntem în familie !

— În sfîrșit, spuse Philippe, cît mai are de trăit ?

Medicul își regăsise calmul. Conform unei vechi deprinderi, își atinse cravata, tuși ușor (să-l faci pe client să aștepte, să-l neliniștești, suprem precept...)

— Ajunge cu maimuțarea ! îl repezi Philippe care cunoștea trucul. Cît ?

— Ei bine, spuse Roger Nunez, voi știți că unchiul nostru are, de cinci ani, o angină pectorală. Nu vreau să vă obosesc cu amănunte, dar, după evoluția bolii, mai lentă decît ne temeam (Philippe nu-și putu stăpîni un zîmbet), cred că în patru sau cinci luni, poate șase... E greu să apreciezi exact în chestiuni de acest gen... O emoție violentă ar putea fi de ajuns, nu-i așa, să provoace un stop cardiac. Ați constatat ca și mine nervozitatea lui crescîndă, agitația, stările depresive urmate de exaltare...

— Cadourile pe care le face fetei acesteia ! E curată nebunie ! exclamă doamna Nunez. Aș susține acest lucru în fața oricărui tribunal.

— ... care indică un progres constant al bolii, continuă Roger. Dar mi-e imposibil să afirm... pe scurt, cu optimism : între șase luni și un an sau doi...

În cameră se făcu liniște pentru o clipă. Nu se mai auziră decît copiii sorbind zgomotos ciocolata și profitînd de neatenția generală ca să ronțăie, una după alta, porțiile de prăjitură. Philippe privi un moment fețele acestea încordate, palide din cauza lămpii. Acestor ființe urma, totuși, să le asigure averea... Roger cu falsa lui brutalitate, gata la orice compromis, doamna Nunez cu grăsimia ei nesănătoasă, cu jovialitatea ei înșelătoare de matroană, Erna, plină de bunăvoință și de prostie, copiii bucălați care, de pe acum, aveau aerul mărginit al tatălui lor, Simone, propria-i soție, care privea pe fereastră cu un aer detașat, dar care, știa el, era gata să se arunce cu ciocul și cu ghearele în grămadă, ca să salveze zestrea Louissetei.

— Doi ani ! spuse el cu perfidie. E mult.

— E prea mult, spuse doamna Nunez.

În umbra verde, fața medicului se convulsionă, se agită.

— N-o să-mi cereți totuși... începu el și se opri singur.

Clinchetul andrelelor Ernei încetă, apoi reîncepu. De pe strada strîmtă, de afară, urcau strigăte, mirosuri omenești. Luminile de neon trebuiau să se aprindă sub ploaie, iar cafe-

nelele să se umple. Dar o prezență rece se făcuse simțită în cameră, la care ochii lor rămaseră ațintiți o clipă. Rîsul lui Philippe îi eliberă.

— Nu, Roger, n-o să-ți cerem ceva ce nu poți face. Te cunoaștem, ce naiba ! Numai că, nu trebuie s-o ascundem, unchiul nostru trece printr-o perioadă periculoasă. Schimbările bruște de dispoziție, capriciile astea bizare... Mai ales capriciile. Nu mai are mult de trăit, spuneți voi, dar nu trebuie prea mult ca să cheme un notar.

— Un notar ! strigă doamna Nunez.

— Cum ? Crezi ? spuse Simone care își părăsi pe loc aerul de detașare.

Iar Roger, cu ochii mari, rotunjiți de stupeoare și de furie :

— Un notar ? Să o recunoască ? Ar îndrăzni ?

— Oh ! Unchiul Klaes nu poate face una ca asta, spuse Erna cu încredere.

Doamna Nunez nu se putu stăpîni să nu izbucnească într-un hohot de rîs ascuțit și furios.

— Erna, ești prea proastă ! strigă ea. Philippe are dreptate. E un pericol. Toată săptămîna asta domnișoara n-a încetat să meargă la croitorese, să iasă în oraș (îi dă șoferul s-o ducă unde vrea să meargă) și se pare că n-o să se mai ocupe de nimic în casă : frate-meu o să angajeze o cameristă pentru treburile astea. Găsește neapărat ceva, Roger.

— Ah, da, dragule ! spuse Erna cu fermitate. Dacă e chiar atît de re-

— Dar ce ? murmură furios medicul. Ce ? Philippe îi privi zîmbind. Bieți monștri, gata la orice și totuși atît de neputincioși cu vicleniile lor grosolane ! Gata să ucidă și incapabili să găsească mica stratagemă care, fără zgomot, fără scandal, i-ar elibera... Îi ținea în căușul palmei, eșuați ca niște caracatițe pe plajă, care nu-i mai înfricoșează nici măcar pe copii, în ciuda tentaculelor amenințătoare și grotești. Îi fu aproape milă de ei, înainte de a se gîndi să profite.

— Cred că am găsit eu un mijloc, foarte nevinovat dealtfel, de-a ne elibera.

— Ce anume ? spune repede ! Dacă putem face, cît de cît ceva...

— Oh, e o copilărie. E vorba pur și simplu... Dar cum asta presupune intervenția mea, la urma urmelor, înainte de a vă spune aș vrea să cădem de acord. În schimbul acestui serviciu, peste partea mea, mi se pare echitabil să-mi dați mie casa.

— Totul, dar nu casa ! spuse doamna Nunez, ridicîndu-și nasul mîndru, cu o tresărire de demnitate. Să mă dai afară pe mine ?

— Evident, casa reprezintă foarte mult, se agită doctorul. O astfel de casă cu dependențe, cu o grădină care coboară pînă la fluviu, știi tu, dragul meu Philippe, că înseamnă mai multe milioane ?

— Față de o moștenire care cuprinde uzinele van Baarnheim, e un fleac, Roger. Și dumneata, mătușă Odilia, preferi să fie Alberte cea care să te dea afară ?

Tăcură o clipă apoi reîncepură și mai și...

— Cine ne spune că mijlocul tău va reuși ?

— Dacă ne părăsești, te ruinezi sigur !

— Mi s-ar părea destul de frumos, spuse Philippe zîmbindu-le, să mă ruinez din încăpăținare. Nu uitați că fac toate astea, dragă Doamne, întrucîtva ca un diletant. Dar am mult mai puțină nevoie decît voi de moștenirea asta ! Nu tot eu v-am dat ideea să-l lăsați pe unchiul în pace, nespunîndu-i ce are ? E ceva atît de uman ! Am cîștigat doi ani. Vreți să pierdeți partida, inclusiv, casa, din pricina unei nrecunoștințe prostesti ?

Roger și maică-sa se priviră neliniștiți. Fără a-i ghici gîndurile, îl credeau pe Philippe în stare de orice. Nici vorbă, nu bănuiau plăcerea lui de a-i vedea, după ce le inoculase veninul, sfîșiați, de doi ani încoace, de pofte. I-ar fi împins cu ușurință pînă la crimă ; se mulțumea însă să știe acest lucru, să răscolească, din cînd în cînd, drojdia sufletelor acestora, să ceară tot mai mult și să-i vadă zbătîndu-se, stăpîniți de un obscur sentiment de neputință.

În sfîrșit, cedară cu toții, așa cum cedează sub hățuri caii înhămați cîte doi, iar furia li se mai citea în priviri, în timp ce încercau să mimeze o generozitate detașată.

— Hai, fie. Dacă ții atît de mult... Dar e prea mult, crede-mă. Cel puțin, putem conta pe tine în toate ?

— Contați pe mine, ne-am înțeles. Dar îmi pregătiți o hîrtiuță în legătură cu asta, nu-i așa ? Dacă vreodată s-ar ivi vreo contestație...

Acceptară, învinși.

— Ei bine ?

— Alberte, spuse Philippe cu nonșalanță, are o idilă.

— Nu e posibil ! lătră doamna Nunez. —

Iar Roger, aproape în același timp :

— Probabil că te înșeli !

Zîmbi de uluirea lor. Nu fusese oare el însuși destul de uluit cînd, trecînd prin hol fără să facă zgomot, o zărise pe Alberte sărutîndu-se în grabă cu micul secretar ? Uimit și chiar puțin indignat. Fusese întotdeauna atît de sigur că-i cunoaște bine gîndurile ! Ar fi jurat că e intactă atît sufletește, cît și trupește. Și cînd colo, ea era în brațele micului Sarfati ! Trebuie să fi fost mai abilă decît credea el, ca să-l fi înșelat astfel. Se simțea amuzat și, totodată, puțin jignit. Nemaipunînd la socoteală faptul că era pe cale de a-l subjugă treptat, din punct de vedere spiritual, pe bătrînul Klaes. „Dumnezeu știe cum. Ar fi totuși bine să fie mai circumspectă. Nu poți avea totul.“ Albertei îi plăcea atît de mult respectabilitatea și avea acum o ocazie atît de bună s-o dobîndească ! „Numai că, îl iubește oare ea îndeajuns ca să procedeze cu inteligență ? S-au mai văzut dintr-astea“... Ah ! Micuța Alberte ! Să te mai încrezi în mironosițe ! Și el care era atît de sigur de bunele ei intenții și o vedea sub trăsăturile inofensive ale unei orfane a doamnei de Ségur... Una peste alta, descoperirea asta i-o făcea mai curînd simpatică. Poate că va găsi cu cine să mai vorbească... Cine știe ? Lupta va fi poate amuzantă...

— Nu pot să cred una ca asta, spuse Erna convinsă. O fată atît de rezervată !

— Erna, tu nu poţi să crezi niciodată nimic, spuse doamna Nunez. Pe mine lucrul acesta nu mă miră deloc. E o mică intrigantă, şi aşa a fost întotdeauna. Sîngele apă nu se face. Dar, Phil, ce aştepţi ca să-i spui lui frate-meu...

— Ce să-i spun ? spuse Philippe cu nerăbdare. Că am surprins-o pe neasemuita lui fiică sărutîndu-se cu secretarul pe scară ? E greu. N-o să vă mire dacă vă spun că, ieşind cu Alberte la plimbare, o face, pentru că, printre alte motive, vrea să ne necăjească. N-ar fi greu să creadă că inventăm pe de-a-ntregul o poveste care urmăreşte să provoace neplăceri favoritei lui. Ce înseamnă o sărutare ? Poate că m-am înşelat, luînd drept îmbrăţişare ceea ce nu era decît o şoaptă sau o căzătură.

— Totuşi e adevărat, spuse Erna cu convingere. Poate că ea şi-a scrîntit piciorul...

— Roger, spuse doamna Nunez, vrei să spui nevestei tale să tacă ? Pot să îndur multe, dar asta nu. Philippe, dar ce facem în cazul ăsta ?

— Dragă mătuşă, e rîndul dumitale să joci. Dumneata eşti la faţa locului, nu eu. Dumneata eşti avertizată, ea nu e. Supravegheaz-o şi o să reuşeşti s-o prinzi asupra faptului. Dealtfel, n-aş fi surprins ca, primul pas o dată făcut...

— Tîrfuliţa ! şuiere doamna Nuñez. Am spus întotdeauna că...

— Ei bine, încearcă să dovedeşti, mătuşă. Iată o sarcină demnă de dumneata, cred. Pîndeşte-o, stai seara la fereastră, plimbă-te pe

scară... Dar fii atentă. Nu da alarma decît în cazul în care poți dovedi ceva. Fără asta...

— Toate bune și frumoase, interveni medicul. Dar dacă pîntru sfatul ăsta ne ceri o casă evaluată la peste un milion...

— Ai avut tu ideea asta? Vezi bine... E o idee care, te asigur, face cît vă costă. Și pe urmă, n-o să fiu egoist. O să-i fac o mică zestre Albertei, ca să nu piardă totul din cauza mea...

În culmea bucuriei, doamna Nunez izbucni într-un rîs strident.

— O mică zestre Albertei! Ah, Philippe, ești de neprețuit! Trebuie să recunosc că fără tine... O mică zestre!

— Oh, nu rîde, mătușă! spuse Simone puțin cam palidă. Philippe e atît de generos! E capabil s-o facă!

Și cum bărbatu-său plecă, ea se ridică să-l urmeze. Merșeră unul lîngă celălalt, cîteva clipe, sub ploaie.

— Ce frig! murmură Simone. Cînd mă gîndesc că nu sînt nici două luni de cînd doream ploaia... E serioasă povestea asta cu Alberte?

— Ce să fie serios, draga mea? Aventura ei? Toana bătrînului Klaes? Planul meu?

Simone întoarse capul.

— Știi bine ce vreau să spun. Te interesează fata asta.

— Fiindcă e interesantă. Și o să fie și mai mult, dacă nu mă înșel... Dragostea și banii, tragedia corneliană a unei fiice a Triunghiului... Mă întreb pe unde o să scoată cămașa.

Se întreba, într-adevăr. Nemulțumirea sistematică pe care Alberte o afecta, ca să-l ațîțe

pe bătrînul van Baarnheim, dovedea o anumită istețime. Desigur, o istețime foarte vulgară : toate fetele care agață pe un bărbat ce le dorește se comportă, cam la fel. Dar ar fi putut reuși, dacă el n-ar fi fost acolo, sau dacă ea n-ar fi comis prostia să cedeze prea devreme propriei sale senzualități. „Dacă măcar mi s-ar fi adresat mie, noi doi împreună am fi pus mîna pe avere cu o ușurință... A jucat pe numărul necîștigător.“

Și-o închipui surprinsă în brațele micuțului Sarfati, incapabilă de o reacție inteligentă, învinsă, sub privirea perfidă a doamnei Nunez și victimă a revirimentului năvalnic al berarului... Revenea mereu la visul acesta în care Alberte se afla, în sfîrșit, la cheremul său. Probabil că o dorea mai mult decît pe altă femeie, ca să-i poarte atîta pică...

Ajunseră la strada Java, largă, măturată de torente de ploaie. Mașina fiind parcată la zece metri distanță, nu era cu putință s-o lase pe Simone să se întoarcă pe jos. Simți din cauza asta o oarecare nemulțumire. Cu atît mai mult cu cît Simone, scuturîndu-și hainele ude, se instală alături de el cu un aer într-adevăr posesiv.

— În fond, spuse el pe un ton visător, învîrtind cheia de contact, în familia asta doar eu o simpatizez cu adevărat pe Alberte...

*

De-a lungul digurilor, mergînd pe lîngă mare, întîlnești o serie de stabilimente care vara prosperă, pline de mirosul condimentat al

mulțimii, fals rusești, fals chinezești, bogate în valsuri vieneze sau în tangouri argentinienne, în lămpi voalate, în fețe de masă brodate sau rustice, pline de ceasuri cu cuc și perdele în carouri. Toamna însă nu le e prielnică : cupluri nelegitime își creează aici, în mirosul de ciuperci, iluzia plăcerii, iar țiganii strălucitori fiind plecați pe durata sezonului la cabaretele de noapte ale orașelor, orchestrele locale, mai mult sau mai puțin dezghețate, le moștenesc hainele zdrențuite și prea mici. Toamna însă, se bea mai mult decît vara. Șampania înlocuiește limonada obișnuită, iar chelnerul devine un complice aproape tandru al cuplurilor eșuate aici. În timp ce afară plouă încet, între muzicanții obosiți, chelnerii discreți, clienții sentimentali se înnoadă un fel de legătură deocheată de rudenie.

De două sau de trei ori pe săptămînă, șoferul lăsa în fața unuia dintre localurile acelea ciudatul cuplu care îi făcea pe chelneri să cadă pe gînduri : Klaes van Baarnheim cu fiică-șă. Bătrînul se sprijinea pe umărul fetei, intrau, se așezau la o masă discretă, într-un colț (întotdeauna, cu luminile roșii, era destul de întuneric, iar cîte un tînăr posomorît vărsa șampanie în decolteul vreunei doamne coapte care rîdea, rîdea... Sau veneau îndrăgostiți fără tînerete care, gură în gură, nu departe de ei, lăsau să se audă un fel de plîngere gravă, neîntreruptă), și li se servea cina. Klaes comanda ficat de gîscă, rață cu portocale sau un *buisson* de raci : avea o încredere oarbă în aceste nume magice care, pe femei, le făceau să se

extazieze. Alberte mînca cu poftă și, în acest timp, Klaes își dădea seama de absurditatea grijilor pe care și le făcea : la urma urmei, ce-i reproșa fiică-si ? Era roșie în obraji, mînca, părea fericită că stă alături de el, într-o rochie bine croită... Apoi el îi vorbea. Sau, cel puțin, se străduia să-i vorbească. Pentru că cel mai mic efort de conversație degenera în polemică. Începea prin a-i vorbi de afacerile lui, de munca de peste zi, pîndind cu coada ochiului reacțiile ei : era oare bănuitoare ? Lui i se părea că nu-l admiră atît cît ar fi trebuit. O întreba ce mai făcuse, iar ea îi răspundea prin fraze scurte. Întrebări, mereu întrebări. Și care, puțin cîte puțin, treceau de la ziua în curs la cea de ieri, la anul trecut, șovăiau o clipă asupra periculoasei liziere de umbră, apoi se cufundau în ea deodată. Numele Elsei revenea între ei, șoptit de Klaes ca un secret. Da, da, era nebună, dar el ar fi vrut să știe (din curiozitate, din pură curiozitate și ca să vadă dacă sărmana femeie se va face bine curînd) ce povestea ea. Vorbea oare despre el ? Se plîngea ? Spunea cum se cunoscuseră, toată povestea lor scurtă și banală ? Avea nevoie să audă confirmîndu-i-se cît de asemănătoare fusese povestea aceasta cu toate celelalte pe care le cunoscuseră. O povestea el însuși Albertei, ca și cum ar fi vrut s-o convingă. Uitînd de orice pudoare, îi spunea cum o acostase pe chei, cum o dusesse la masă și cum o întreținuse la Hotelul Anglia. Timp de mai multe săptămîni, o găsea la căpătîiul lui, cam okositoare, flecară și sentimentală. În sfîrșit, ea era cea căreia îi

oferea banii aceia și care îi accepta (insista asupra acestui fapt), era foarte fericită să-i accepte și care...

Alberte tăcea cu ochii ațintiți a îndărătnicie asupra feței de masă. De ce, de ce s-o chinu-iască mereu astfel? Era oare ea răspunzătoare pe nebunia maică-si? De neplăcerile pe care aceasta putuse să i le pricinuiască tatălui ei? Crezuse că prin internarea Elsei la clinică totul se va termina, și iată că, dimpotrivă, începea un nou fel de tortură. Totuși nu îndrăzne să protesteze. În fiecare zi, noi cadouri și, mai ales, o furie tot mai vizibilă în ochii mătușii și a verilor ei atestau trecerea sporită de care se bucura pe lângă bătrîn. Yves însuși, care se speria atît de repede, nu vedea în ieșirile acestea decît lucruri liniștitoare. Și din nou venea seara, cu ieșiri la plimbare și cu întrebări... Printre lumini cernute ca prin sită, chelneri slugarnici, cupluri înlănțuite, ei se așezau la măsuta lor, iar bătrînul vorbea. Era oare fericită? Nu-și dorea nimic? De ce tăcea? Fata nu se pricepea să-i explice starea aceea de indispoziție. Cadourile, plimbările nu reprezentau nimic din ceea ce-și dorise. Banii aceștia pe care el îi cheltuia pentru ea, în loc s-o cucerească, o nelinișteau. Nu înțelegea ce voia de la ea. Dar oare el știa? Din nou se lovea de acel ceva care era tăcerea Albertei. Lui i se părea uneori că un cuvînt ar fi fost de ajuns ca să risipească stînjeneala aceea pe care o simțea în fața ei. Cu o maliție puerilă, încerca s-o provoace, pîndea momentele în care fata se

abandona plăcerii ușoare a muzicii, a luminilor, a ușoarei beții provocate de o cumpărătură, somnului care o prindea devreme, nefiind obișnuită cu veghea. Dar întotdeauna, în adâncul ființei ei, Klaes se lovea de aceeași lipsă de înțelegere oarecum înverșunată, de aceeași tăcere, de privirea subit mirată și aspră care, cu câțiva ani mai înainte o înfuriase nu numai o dată pe Elsa împotriva acestei copile taciturne.

Philippe îi servea de confident unchiului său.

— Ceea ce mă necăjește, spunea acesta cu aparența unei mari detașări, e faptul că nu-i fericită...

Philippe râdea pe ascuns de atîta bunăvoință.

— O copilărie nefericită, pe care nu reușește s-o uite, răspundea el. Dar își spunea, cu o neliniște plăcută, că Alberte era, fără să știe, diabolic de abilă. Oricare alta în locul ei ar fi fost amețită de atențiile berarului. Partida merita osteneala să fie jucată. Dar doamna Nunez era o parteneră slabă. Plăcerea pe care și-o făgăduia, aceea de a o surprinde pe Alberte, era atît de vizibilă, încît ajunsese la rezultatul că nici Yves, nici Alberte nu păreau să mai manifeste nici cel mai mic interes unul pentru celălalt. Iar plimbările continuau, și bătrînul o chema în orice clipă pe Alberte lîngă sine, ca s-o trimită înapoi mereu nemulțumit și tulburat.

Sub aparența ei calmă, nici Alberte nu era mai puțin neliniștită. Nu se simțea la largul ei decît pe un teren solid. Casa greoaie, tirania apăsătoare a bătrînului, chiar și ura doamnei Nunez făceau parte dintr-un tot ușor de înțeles,

în care își găsise locul. Între ea și casa van Baarnheim exista un fel de pact a cărui rigiditate însăși o liniștea. Ea își oferise serviciile, își dăruise admirația, sperase libertatea și o zestre cu o cifră fixă. Tatăl ei oferise o siguranță în plus acestui spirit logic : boala și vindecarea sînt lucruri acceptabile, clare, evidente, în timp ce nebunia și beția abordează domenii pe care, din instinct, Alberte refuza să le exploreze. Nu bănuia că ar fi fost suficient să-i prezinte Albertei această ocazie de a simplifica lumea, pentru ca ea să profite : nici o altă promisiune nu era necesară. Liniștită, fata ar fi continuat să trăiască în pace, dacă bătrînul n-ar fi tîrît-o în lumea aceasta nocturnă în care obiectele își pierdeau numele, întrebările scopul, cifrele însăși opacitatea lor liniștitoare. Da, greșeala lui Klaes fusese mare. Și o plătea lupătînd împotriva umbrelor ; în timpul serilor în care, cînd crezînd că învinge, cînd cu o încăpăținare furioasă își povestea victoriile, era departe de a-și închipui că de la el însuși veneau reflexele acestea pe care zadarnic încerca să le gonească de pe figura adormită a Albertei.

*

Roger își aranjă seringă în trusă, aruncă fiola goală și intră în baie :

— Cu asta o să dormi bine, strigă el acoperind zgomotul apei. Ai fost cam nervos în ultimul timp, nu-i așa ?

— Trebuie să mă scapi de durerile astea, spuse Klaes cu o violență nejustificată. E inadmisibil ! Ieri a trebuit să mă opresc din dic-

tat, atît de mult sufeream. Şi inima e de vină, îţi spun că inima !

— N-o să mă înveţi meserie pe mine, spuse brutal Roger revenind din baie. Şi stai odată întins ! În zece minute o să te simţi foarte bine. Ah ! Reumatismul ăsta vechi ! Îl urăşti, nu-i aşa ?

Sub jovialitatea bruscă pe care o afecta s-ar fi putut discerne un pic de nervozitate. Dar Klaes îşi asculta bătăile inimii.

— Crezi, într-adevăr ?

— Ei, asta-i ! De cînd au reapărut durerile ? De o lună sau două. În timpul căldurilor te simţeai bine, nu-i aşa ?

— Da poate...

— Ei bine, e clar. Ploile îţi fac rău. Dacă aş fi în locul dumitale, m-aş duce puţin în sudul Franţei, şi cînd m-aş întoarce...

— Cînd m-aş întoarce, afacerile mele ar fi la pămînt, da. Ca şi cele ale lui taică-tău. Vouă, în familie, hotărit lucru, vă place sudul Franţei. Dacă taică-tău ar fi rămas liniştit la A., bietul meu Roger, n-ai fi ajuns să îngrijeşti muncitori de uzină. Ai avea clientela ta, sau ai trăi din rente.

— Dar am clienţi foarte bine, se indignă Roger, uite, de pildă, domnul Taub mi-a spus...

— Eu ţi l-am trimis pe Taub. Aş vrea să-l văd consultînd un alt doctor ! Administratorul imobilului meu ! Cu tot ce fură de la mine, are cu ce să te plătească. Haide, mă oboseşti. Cheam-o pe Alberte.

— Pentru că ea n-o să te obosească, nu-i aşa ? spuse medicul cu o umbră de ironie.

— O iubesc mult pe micuța asta, răspunse malițios berarul.

— Și ea te iubește mult, nu-i așa ?

— De ce nu ? Fac destul pentru ea, nu crezi ?

— Eu cred, spuse Roger uitînd recomandările lui Philippe și incapabil să se stăpînească, dar poate că ea nu crede. Nu vezi, unchiule, că încearcă să te îmbrobodească ?

— Într-adevăr ? Ce interesant ! Alberte îți face confidențe ?

Medicul roși ușor sub privirea galbenă, abia perceptibilă, ce se cernea de sub pleoapele bătrînului. Cunoștea prea bine blîndețea aceasta care preceda rapida explozie de furie în care se complăcea unchiu-său ; dădu înapoi.

— Rămii întins, spuse el, plecînd ochii, dar afectînd o oarecare importanță. Ți-o trimit pe fiica dumitale.

Și se întoarse pe călcîie. Klaes fu cît pe-aci să izbucnească în rîs. Forța privirii lui, a falselor lui accese de furie, a impresiei de violență pe care reușea atît de bine s-o creeze, fără să miște nici măcar un deget, îl înveselea întotdeauna. Calmat de injecție, ajunsese chiar să se amuze de apropiata întîlnire cu Alberte ; de data asta va rezolva totul cu un cuvînt, cu o privire. Dealtfel, recunoscuse oare el vreodată cît de profund era răul de care suferea ? La fiecare întîlnire, fiecare plimbare ce se sfîrșea cu o tăcere, se credea pur și simplu enervat și petrecea o oră mințindu-se singur în mod perfid. „Poate că ea nu crede...” Roger îi oferise, între altele, un pretext de destindere. Acestea

erau deci teama, neliniștea pe care le citea în ochii lor, cînd se așezau la masă. Îi fusese oare frică de altceva ? Ai fi putut-o crede, văzîndu-l ușurat dintr-o dată. „Poate că ea nu crede.“ Le era teamă de o acțiune nesăbuită, de notarul chemat în grabă, de Alberte stăpînă pe averea ei. Ea însăși, poate... Nu folosisese el oare, ca s-o seducă, termeni vagi care o puteau face să creadă... Asta era ! Tăcerea fetei era cea a așteptării. Alberte ar fi preferat ceva pozitiv acestui belșug de cadouri inutile. De data asta, aproape că rîse tare, într-o stare tot mai euforică. „Are cap micuța asta !“ Se gîndi la acest lucru cu bunăvoință ; nu găsise el oare mijlocul de a aplana totul ? „O să-i vorbesc clar. O să-i deschid un mic cont în bancă. Nu se știe niciodată. Să o mărit ? Nu.“ Îi repugna să se debaraseze astfel de ea ; și apoi, fusese stabilit că ea nu-l va părăsi înainte de a împlini douăzeci și cinci de ani. „Asta mai tîrziu. Dar dacă ea își închipuie...“ Desigur, n-o va recunoaște drept fiică legitimă. Nu din simpatie pentru moștenitorii lui. La urma urmelor, nici soră-sa, nici Roger, nici Philippe nu-i inspirau mai multă simpatie decît fata aceasta care îi semăna. Dar tot instinctul lui de negustor se opunea acestui gest. Să recunoască pe o fată din cartierul Triunghiului drept fiică a sa ar fi fost șocant, ca și cum ar fi plătit o marfă cu suprapreț. Va trebui să se mulțumească cu ceea ce îi oferea el.

Alberte intră. Evită să-l privească în față, ca și cum, chiar înainte ca el să vorbească, ar fi

fost gata să se apere. Dar bătrînul nu se simți jignit.

— Așază-te, fata mea. Vezi că în seara asta nu ieșim nicăieri. Roger mi-a făcut injecția, mă odihnesc, la urma urmelor sînt un bătrîn de treabă, care nu-i deloc făcut să bată localurile de noapte...

— Oh, dar nu face nimic, tată ! spuse ea cu un fel de ușurare.

Aici, în casă, se simțea mai în siguranță, ca și cum fiecare mobilă, fiecare draperie ar fi trebuit s-o mențină într-o lume stabilă, departe de prăpastia nedeslușită și alunecoasă în care el încerca s-o tîrască.

— Nu te supără treaba asta ? Doar tu nu ești o fată ca toate celelalte, nu-i așa ? Rochiile, plimbările, nu-ți spun mare lucru ? (Opri cu un gest împotrivirea Albertei : se simțea ciudat de stăpîn pe situație.) Nu, nu, nu-i nevoie să te aperi. Nu mă deranjează. Dimpotrivă. Ești o fată inteligentă, ai cap, se poate discuta cu tine. Afacerile sînt afaceri, nu-i așa ? Așa gîndești ? (Cuvintele îi scăpau cu o ușurință stranie, fără să le poată controla prea bine. Dar impresia de victorie persista : oare nu-l privea acum cu atenție ?) Sînt lucruri asupra cărora ne-am înțeles, altele... Eu știu ce fac : n-am furat niciodată pe nimeni. Ți-am spus că voi face pentru tine mai mult decît ți-am promis : e adevărat. Nu te-am înșelat. O să ai partea ta, și încă o parte destul de frumoasă, să-i faci pe toți să turbeze. O să faci ce vrei, n-o să mai muncești, mătușă-ta n-o să mai aibă nimic de zis. O să-mi ții companie :

n-o să fie prea penibil, nu-i așa ? Ce spui de asta ? Ești mulțumită ?

Bineînțeles că era mulțumită. La urma urmelor, plimbările acestea de neînțeles erau un fel de muncă. Iar munca asta va fi retribuită, era logic. Rolul ei se schimbase, asta era, și se schimbase pentru că nu mai avea de ce să se teamă de scandal. Elsa, odată vindecată, lumea se va recompune în jurul său, în sfârșit logică, în sfârșit perfectă. Jocul copilăriei ei, pătratele regulate care se etajau de la iad pînă la rai, ar fi complet, parcursul terminat, traseul definitiv. Fața i se luminează.

— Ei bine ? întrebă berarul. Ce spui de asta ?

În euforia care urma întotdeauna injecției, i se părea că citește pînă în fundul privirii întunecate și proaspete care se ridica spre el. În sfârșit, nu se mai lovea de acel perete de tăcere. Acum Alberte îi va mulțumi, apoi el se va întinde în pat și va dormi adînc pînă dimineată.

— Ești foarte bun, tată. Eu... eu sper că o să știu... În sfârșit, că o să-ți țin companie așa cum dorești. O să fac cum pot mai bine.

— Bine, spuse el cu un gest familiar al mîinii, ca și cum ar fi gonit-o și pe deplin satisfăcut (pentru că lua drept umilință ceea ce la ea nu era decît prudență și precizie). Acum poți să mă lași. O să dorm.

Era într-adevăr obosit, dar cuprins de o oboseală plăcută, saturată de victorie. Alberte se ridică, stătu o clipă lîngă ușă și el își aminti de o altă zi cînd ea îl privise astfel, nesigură, șovăitoare și neînțelegîndu-l. O bănuia atunci

de cine știe ce absurdă complicitate cu acea sărmană ființă... Prostii ! Fata era la cheremul lui și așa o să și rămână. Dar părăind că răspunde gândului lui, spuse :

— Mîine o să mă duc la clinică. Poate se simte mai bine ?

Așteptă o clipă în umbră, o încurajare, un răspuns. Cum nu primi nici unul, crezu că taică-său adormise și ieși.

*

Grădina era exasperantă cu minusculele ei peluze de iarbă roșcată, cu pomul acela gol, plecînd capul, cu micile ei arcade de verdeață bine aliniată și cu aleile derizorii care șerpuiau în acest spațiu mic, întorcîndu-se mereu în același punct ca niște gânduri dezolate, spre mica păstoriță de ghips, groaznică, demodată, acoperită de mușchi și făcînd grații pe soclul ei ruginit.

— Nu vă impacientați, domnișoară. I se face o toaletă sumară înainte de vizită, spuse infirmiera. E puțin agitată, nu-i așa, din cauză că e privată de... E normal... Totuși e foarte drăguță, foarte drăguță...

Vorbea despre Elsa ca despre un copil. Era o blondă durdulie, coafată, care își zornăia micile brelocuri de argint care îi acopereau aproape în întregime făptura și care atenuau severitatea uniformei. Unghiile făcute cu grijă, permanentul îngrijit, nasul cîrn și arogant, proclamau sus și tare că nu e lipsită de farmec, dar de un farmec distins. Cînd vorbea ridica

degetul mic al unei mîini grăsuțe care se agita cu gesturi mărunte.

— Dar luați loc, domnișoară ! Sînteți un pic emoționată ? Ah ! Vă înțeleg... Trebuie să vă simțiți prost... Permiteți ?

Se așeză lîngă Alberte.

— Nu că ne plîngem, dar avem o bătaie de cap cu sărmana dumneavoastră mamă ! Cred, dealtfel, că domnișoara Franck voia să vă vorbească despre asta — este fiica doctorului, și e absolut re-mar-ca-bi-lă — nici una dintre doamnele de aici nu ne dă atîta bătaie de cap. Bineînțeles, sînt doamne a căror educație... Oh ! Nu am nici o prejudecată, dimpotrivă. Dacă îmi permiteți această remarcă, cred, dimpotrivă, că dumneavoastră aveți mult mai mult merit să... (Ochii ei mici străluciră dintr-o dată de o curiozitate intensă.) Este din cartierul Triunghiului, nu-i așa ? Închipuiți-vă, poate că o să vă par proastă, dar n-am fost niciodată acolo ! Să locuiești la A. și să nu cunoști Triunghiul, pe care și străinii vin să-l vadă, nu e ridicol ? Dar asta din cauză că sîntem atît de puțin liberi în timpul zilei, iar seara, nu-i așa, n-ar fi prudent... Nu pentru dumneavoastră, fără îndoială, care probabil că-l cunoașteți, dar se povestesc atîtea lucruri !

Se apropie și mai mult de Alberte. Nu-și mai ridică degetul mic. Vocea ei unsuroasă se transformă în șoptă.

— Spuneți-mi, e adevărat că există un... o... în sfîrșit, înțelegeți ce vreau să spun... unde femeile sînt îmbrăcate în marinari ? Mi s-a

mai spus că exista unul unde nu găseai decît femei cu diformități... groaznice ! E adevărat ?

Alberte pălise.

— Domnișoară, spuse ea greoi (și timp de o clipă semănă uimitor cu bătrînul berar), poate că dumneata cînd locuiești într-un cartier ai obiceiul să vizitezi mai întîi bordelurile, dar eu nu-l am.

Abia terminase fraza, că infirmiera scoase un mic țipăt ascuțit, ca și cum ar fi zărit un șoarece. Apoi sensul cuvintelor o atinse și deveni, treptat, tot mai roșie. Doar un neg, pe obrazul stîng, rămăsese palid.

— Cum ? Ce... e ? bîlbîi ea.

Și, găsind în furia ei o vulgaritate plebeiană :

— Ah ! E prea de tot ! exclamă ea cu mîinile în șolduri. Eu sînt cea care frecventează acum... bordelurile ! Asta-i culmea ! Cînd vorbesc de o jumătate de oră cu o chelneriță de bar... Chelneriță de bar ! Se știe ce înseamnă asta ! Și dacă nu erai fata domnului van Baarnheim — după cum se spune, pentru că cine-o poate dovedi, hai ? — nu te-ar lăsa nimeni să pui piciorul aici, pe dumneata și pe nebuna dumitale de mamă ! Și...

Își trăgea sufletul ca să continue cînd, o femeie înaltă, palidă, cu părul aproape alb deși era tînără, intră împingînd ușa cu geamuri.

— Ce înseamnă asta, Léaucourt ? Ești chemată la 16, spuse ea pe un ton care nu permitea replică.

Stacojie la față, infirmiera ieși cu capul plecat.

— Dumneavoastră sînteți domnișoara van Baarnheim ? întrebă femeia cu părul alb, invitînd-o cu un gest pe Alberte să ia loc din nou.

— Mă numesc Alberte Damiaen, răspunse ea scurt.

Femeia zîmbi.

— Exact așa vroiam să spun. Scuzați-mă, poate că nu am avut tact. Eu sînt Hélène Franck. Conduc clinica în lipsa tatălui meu, și cazul mamei dumneavoastră mă interesează în mod deosebit. Chiar dacă domnișoara Léaucourt nu s-ar fi... exaltat puțin, aş fi dorit să vă vorbesc. Dealtfel, am cerut acest lucru în momentul în care mama dumneavoastră a intrat aici, dar tatăl dumneavoastră, obiectînd că această întîlnire v-ar putea provoca o stare nervoasă, a trebuit să renunț. Țineți seamă de faptul că înțeleg foarte bine emoția dumneavoastră. Scena penibilă la care ați asistat v-a răscolit, probabil.

— Scena penibilă ? murmură Alberte care nu înțelegea.

Desigur, nu dorise în mod deosebit s-o viziteze pe maică-sa ; dar taică-său nu fusese oare de părere, la sfatul doctorului Franck, să se abțină, ca să nu „o suresciteze pe nefericită“, după cum spunea el ?

— Da, scena cînd a venit la tatăl dumneavoastră în îmbrăcămintea aceea ciudată și care v-a decis, în mod foarte înțelept dealtfel, să o internați.

Alberte nu spuse nimic. Creierul ei înregistra încet cuvintele acestea surprinzătoare, medita asupra lor. Dar era prea deprinsă cu o prudență de fiecare clipă, ca să-și dezvăluie în vreun fel surpriza. În fața mutismului ei, Hélène Franck consideră inutil să continue interogatoriul.

— Oricum ar fi, spuse ea, sînt foarte fericită să vă văd astăzi, ca să discut lucrul acesta cu dumneavoastră. Mama dumneavoastră ne pune, trebuie s-o spun, o mică problemă; oh, destul de ușor de rezolvat. Tatăl dumneavoastră insistă mult s-o ținem aici, nu-i așa, și e de la sine înțeles că nu intenționăm s-o lăsăm (își cîntări cu grijă cuvintele) să revină la un mod de viață neconvenabil. Numai că, nu-i așa, noi nu sîntem spital... Mai curînd un fel de casă de odihnă, de mic club de dezintoxicare, unde niște persoane, desigur obosite, dar în posesia tuturor facultăților lor, apte pentru viața socială, vin să facă o cură de odihnă... Pensionarele noastre sînt perfect libere să formeze grupuri, să meargă de colo-colo, și chiar să facă plimbări în oraș cu o infirmieră, dacă starea sănătății le-o permite. Dar mama dumneavoastră, pe care am primit-o cu bucurie, dat fiind că domnul van Baarnheim ne-o cerea, este mai... (Consultă încurcată micul carnet pe care-l ținea în mînă.) Doamna Damiaen are la activ, zise ea cu o voce din nou precisă și rece, mai mulți ani de etilism pronunțat. Intoxicația este profundă și a antrenat sindroame de ordin mintal care ar putea fi asimilate cu un fel de idee fixă, de obsesie. Ați putut

constata dumneavoastră înșivă, desigur, crize de volubilitate aproape somnambulică, în cursul cărora doamna Damiaen evocă un trecut luxos pe care, fără îndoială, nu l-a cunoscut nicio dată.

Alberte roși toată. Va trebui, deci, să discute mereu, fie cu diverșii gură-cască de la *Trei Cocori*, fie cu taică-său sau cu femeia aceasta groaznică, rece și calmă, cazul mamei-că-si ? Va trebui, oare, să încerce mereu rușinea aceasta ? Iar carnetul verde, intitulat „Observații“, circula, fără îndoială, în toată clinica. Probabil că fiecare citea aici prostiile Elsei, le analiza, le diseca... Cutreierau clinica, așa cum cutreieraseră Triunghiul. Oare mai merita atunci osteneala...

— În cursul acestor crize, doamna Damiaen evocă, într-un mod, evident, un pic... transpus... împrejurările în care a făcut cunoștință cu domnul, tatăl dumneavoastră, Riz-ul din Madrid, un parc, mai știu și eu ? o serie de fantasme pe care, în parte, le datorează lecturilor, cred, dar care produc asupra bolnavilor mei efectul cel mai supărător. Mă veți înțelege cu ușurință dacă vă voi spune că mai mulți dintre ei au fost neliniștiți pînă într-atît, încît s-au întrebat dacă nu li s-a ascuns gravitatea propriei lor stări... Pe scurt, prezența mamei dumneavoastră în această secție nu mai este posibilă.

— O trimiteți acasă ? întrebă Alberte cu oarecare neliniște. Nu înțelegea prea bine zîmbetul un pic disprețuitor al Hélénei Franck.

— Oh ! Nu ! Nu vă neliniștiți, nu-l neliniștiți pe tatăl dumneavoastră... Pur și simplu, dacă sînteți de acord, o vom transfera într-un alt pavilion, o simplă dezintoxicare este inoperantă, dar cred că un tratament psihanalitic potrivit va da, cu timpul, rezultate bune...

— Cît timp ? întrebă Alberte mașinal.

Doctorița își ridică uimită spre ea privirea rece.

— Doamne ! Cred că timpul puțin vă interesează. După părerea tatălui dumneavoastră...

— După părerea tatălui meu ? repetă Alberte.

De data asta nu-și putuse ascunde o ușoară tulburare, ca și senzația aceea abia perceptibilă de neliniște, de jenă, pe care o încercase nu o dată în cursul interminabilelor seri petrecute împreună cu bătrînul.

Doctorița o privi o clipă.

— Nu te neliniști, copila mea, spuse ea cu o voce mai blîndă. În cîteva luni o să-ți revezi mama mai demnă de numele acesta decît a fost vreodată. O să-ți cer numai să semnezi aici... așa... transferul ei... Fiind majoră și singura persoană din familia ei, e mai corect... Încă o semnătură... Așa. Cred că, într-adevăr, adopți atitudinea cea mai înțeleaptă. Evident că, dată fiind starea bolnavei, e și greu să te opui...

Timp de o clipă, însăși privirea ei cenușie păru să se înduioșeze, ațintită asupra Albertei cu un fel de milă. Apoi se înalță, redeveni calmă, incoloră, indiferentă.

— O să ți-o trimit, reluă doctorița pe alt ton. Nu te neliniști dacă o găsești cam agitată. Încearcă să n-o enervezi. Chiar ieri, domnișoara Léaucourt, comițind greșeala de a discuta una din fantasmagoriile ei, a fost palmuită...

Puse pe umărul Albertei o mână prelungă, îngrijită, cam virilă.

— Nu te frământa, copila mea, spuse ea repede. Ai făcut cum e mai bine.

Alberte rămase singură. Salonul era mic, cu fotolii mari tapițate în creton, cu hîrtie roșie și crem pe pereți, cu un fals șemineu, cu o pendulă de bronz încadrată de trubaduri auriți. Nu mai lipseau decît cîteva fotografii de familie ca să semene cu saloanele pe care, seara, le vezi la parterul căsuțelor de mahala ; dar nu avea căldură, viață. Parchetul lucitor, comoda rustică sclipitoare, perdelele scrobite, păreau obiecte de catalog, pe care nici o uzură nu le atinsese, între care nu se desfășurase nici o viață normală, nimic din întrevederile inumane dintre bolnavii stingheriți, rupți de lumea exterioară și vizitatorii împotmoliți în bunele lor intenții și în cadourile lor inutile. Alberte se gîndi cu un pic de remușcare că nu adusese nimic. Din fericire, îi rămîneau cîteva bancnote. Printr-o asociație inconștientă de idei, se gîndi la taică-său. De ce oare femeia aceasta părea să creadă că el ținuse în mod deosebit ca Elsa să fie îngrijită ? Hotărîseră totuși împreună...

Elsa intră. Rămaseră amîndouă tăcute timp de o clipă. Curios, odihna aceasta mai curînd o îmbătrînise. Hoinărind pe străzile Triunghi-

lui, cu obrajii învăpăiați, cu hainele zdrențuite, era grotescă și stîrnea întrucîtva groaza, dar nu avea vîrstă. Aici iluzia aceasta se risipea. Coafura severă lăsa să i se vadă părul cărunt sub blondul violent al șamponului ; fața, mai puțin slabă, devenise ștearsă, înecată parcă într-o grăsimă lipsită de frumusețe ; corpul, închis într-o rochie decentă, era trist și inform. Dar modul încăpățînat în care Elsa își privea fix degetele, refuzînd în mod vizibil să vorbească, rămăsese același. Alberte era descumpănită. Fusesse atît de obișnuită s-o găsească pe maică-sa în pat, în camera ei mare, dezordonată, s-o certe, să-i întindă corsetul, să-i ia sticla... Aici nu era loc nici de ceartă, nici de acțiune. Nu avea decît să vorbească și Alberte își dădea seama cu surprindere că nu avusese, poate, niciodată o adevărată discuție cu maică-sa.

— Mamă, spuse ea cu stîngăcie, ești supărată pe mine ?

Își mușcă imediat buzele. Era fraza cea mai neîndemînică pe care ar fi putut-o rosti. Să dea impresia că Elsa era de plîns, ce imprudență ! Într-adevăr, Elsa își ridică acum capul și spuse cu o voce îndurerată :

— O să te iert înainte de a muri, Bertha. Pentru că ei mă ucid, asta e sigur, au interes. Oh ! Îmi zîmbesc, fac pe prietenii, dar chiar ieri a fost una care a vrut să mă facă să vorbesc, să știe secretele noastre de familie și am pălmuit-o ! N-o să mă las îmbrobodită de nimeni, i-am spus. Elsa Damiaen de la marea Bancă Damiaen n-o să se lase înșelată. Și știi

ce mi-a răspuns ? „Văd, doamnă Damiaen, că sînteți de familie bună. Mi se vorbise de rău de dumneavoastră, dar...”

Pe măsură ce se exalta vorbind, fața ei semăna puțin cu cea a Elsei de altădată. Iar Alberte simțea renăscînd în ea supărarea obișnuită, rigiditatea involuntară, subită, care încă din copilărie o făcea să se ridice împotriva maică-si, neîmpăcată și tăcută.

— Haide, mamă, spuse ea tăios, nu vorbi prostii. Ești aici ca să-ți îngrijești sănătatea și nimeni nu-ți vrea răul.

Elsa izbucni în rîs.

— Ca să-mi îngrijesc sănătatea ! El ți-a spus asta ?

— Care el ? întrebă Alberte cu neplăcere.

— Oh ! Știu eu ce spun ! Trebuie să aibă vreun interes, altfel nimeni nu m-ar fi necăjit. Interese mari ? Voiau să mă gonească, acum mă închid. E normal, toate astea sînt normale. Nici măcar n-o să mă plîng. Nu e vina ta, biata mea Bertha. Și ție o să-ți vină de hac într-o zi. O să vezi ! Nu e chiar un fleac să porți numele Damiaen.

Schiță instinctiv gestul de a se drapa, așa cum făcea altădată, cu șalul spaniol... În mod inexplicabil, în fața acestui biet gest, Alberte simți că i se strînge inima.

— Mi-au luat rochiile mele frumoase, știi ? spuse Elsa cu un zîmbet ușor tremurat. Vor să mă facă să cred... Dar răbdare ! O să vadă ei ! Cînd o să intru în stăpînirea părții mele la bancă...

Alberte se ridică. La ce bun să mai rămână să asculte din nou, mereu aceleași cuvinte? Aproape că-i părea rău că venise.

— Pleci așa de repede? spuse Elsa cu un fel de părere de rău.

Alberte își aminti de *Trei Cocori*; acolo mai-că-sa se arăta ușurată când o părăsea. Aici probabil că refuzau s-o asculte și-și vărsa năduful pe fiică-sa. Fața i se înăspri din nou.

— O să mă întorc, mamă. Vrei să-ți aduc ceva?

Elsa se aplecă spre ea cu un aer misterios:

— Reviste ilustrate... șușoti ea. Ei nu vor să-mi dea. Le e frică să nu aflu știrile.

— Dar ce știri vrei?

— Oh! Întotdeauna sînt știri de aflat. Sînt chiar uimită că te-au lăsat să vii. Am crezut că el o să te păzească... Pleci? Lasă-mă să-ți spun...

— La revedere, mamă, spuse Alberte.

Era incapabilă să mai suporte vocea aceasta, flecăreala obișnuită în care putea fi, totuși, deslușită o notă falsă... Ieși, traversă grădinița. De la grilaj putea s-o mai vadă pe maică-sa stînd în picioare, în salon, cu gura deschisă, imobilizată parcă într-o fotografie... Comisese o greșală vizitînd-o. Elsa nu era încă vindecată; va mai trebui mult timp, spusese doctorița. Nu se va mai întoarce înainte ca noul tratament să fi dat vreun rezultat. Nu părea atît de sigură de sine femeia aceasta bizară. Era frig, grăbi pasul. Dar cu puțin înainte de a ajunge acasă, se opri cuprinsă de o neașteptată oboseală. Oare taică-său n-o s-o chestio-

neze iarăși, n-o să vrea să știe ce se mai întâmplase, pentru ca, apoi, din întrebare în întrebare... ? „Dar ce i-a apucat pe toți, suspină ea epuizată, de vor să-mi spună poveștile lor ?“

Nemișcată, rezemată de peretele casei, stătu așa, nesimțitoare la frig, la noaptea care se lăsa și la fulgii albi care începeau să se rotească în jurul ei. Fu nevoie ca o ușă să se trîntească nu departe de ea, pentru a o smulge din toropeală.

— Dar ce faceți aici, domnișoară ? spuse o voce ascuțită lângă ea.

Cu pălăriuța de fetru trasă pe ochi, cu o servietă sub braț, mergînd cu pași mărunți, siguri, domnișoara Paule pleca.

— O să răciți, domnișoară. Da, începe să ningă... Am avut destul timp căldură, trebuia să se mai schimbe, nu-i așa ? Ah, o să avem de lucru mîine ! Vreau să spun : o să am de lucru pentru că, bineînțeles, acum nu mai trebuie să faceți asta...

— Acum ? spuse Alberte mașinal.

Apoi își aminti că aceste cuvinte mai stîrniseră o dată mînia tatălui ei. Dar domnișoara Paule, dimpotrivă, părea încîntată să răspundă.

— Da, da, acum. Fiindcă lucrurile s-au schimbat, nu-i așa ? Acum cînd sperăm... Pot să vă spun : n-am iubit-o niciodată pe doamna Nunez. Nici ordine, nici exactitate... Eu...

Dar Alberte o și părăsise ca să intre în casă. Aici era cald. Probabil că după-masă se făcuse focul. Nici nu observase că începuse să ningă. Cineva vorbea în sufragerie. Traversă culoarul în vîrfurile picioarelor. În seara asta nu

trebuia să fie auzită. Taică-său urcase pesemne. Dacă o va chema, se va preface că nu aude. Încetișor, se strecură pînă la ușa camerei ei și o închise în urmă. Se dezbracă fără grabă, își împături hainele, își puse cămașa de noap-te. Nu va coborî la cină. Era timpul să reflec-teze.

Alberte iubește ordinea și, pentru prima oară, gîndurile ei sînt în dezordine. Stă calmă, cu sprîncenele încruntate, fără să intre în pa-nică, dar un pic gînditoare, ca o gospodină care vede cum se adună rufe; la spălat și apreciază timpul de care va avea nevoie. Sim-te în ea ceva ce nu recunoaște; are însă răb-dare, așteaptă. În cele din urmă va afla, de-sigur. E oarecum ca și cu acele cărți pe care a încercat de atîtea ori să le citească fără să reușească, pentru că, ajunsă la deznodămînt, nu-și mai amintea începutul. Atunci, cu răb-dare, relua totul de la prima pagină pînă la ultima și, cînd ajungea la sfîrșit, uneori înțe-legea. Se întîmplă și acum același lucru. Tre-buie să se întoarcă la început. Dar la ce în-ceput? Începutul unei cărți este primul cuvînt. Începutul unei indispoziții, al unei stinghereli, al acestui dezacord pe care l-a simțit adineauri născîndu-se în ea, să fie oare începutul vieții ei, primele cuvinte auzite, rostite? Primele cuvinte auzite... „Mă sacrificasem... În conacul părinților mei... A trebuit să ne despărțim.. “ Primele cuvinte auzite erau minciuni... Tre-sare, fără voie din pricina acestei vechi rușini care este în ea. Dar a început să caute; tre-buie să continue. Stă așezată aici, în penum-

bra camerei, fără să acorde atenție zgomotelor casei din jurul ei. (Suzanne, uimită, vine chiar s-o întrebe dacă nu vrea să cineze și ea răspunde calm că nu, o doare capul), fără să dea atenție nici acestei dureri aproape fizice pe care o stîrnesc atîtea amintiri și se chinuie doar cu efortul acesta, așa cum te chinui cu o muncă pe care o cunoști prost. Trebuie să regăsească resentimentul care a înarmat-o întotdeauna împotriva Elsei. Dar de ce-i este greu? Ultimele săptămîni petrecute cu taică-său n-au obișnuit-o cu puhoiul de cuvinte? Pentru că și el vorbește. Dar asta înseamnă conversație, e vorba pur și simplu să-i țină companie, el a spus-o. El îi vorbește de mai-că-sa, iar ea suferă din cauza asta. Dar cum ar putea el să ghicească? „E nebună, complet nebună. Așa a fost întotdeauna.“ Fără îndoială că din cauza asta n-a mai vrut să audă de ea. Pînă și ea, Alberte, n-a fost oare ispitită, și nu odată, să renunțe chiar la vizitele scurte pe care le făcea la *Trei Cocori*? Îi purta pică Elsei, așa cum îi purtase Klaes odinioară (și poate că-i mai poartă încă: după modul în care vorbește de ea, îți dai seama deîndată că hăituieste nu știi ce fantomă...). Dar dacă Elsa este nebună, îi poți purta pică? Iar dacă nu este, de ce să te îngrijești de sănătatea ei?

Frazele acestea scurte o fac pe Alberte să simtă că i se învîrte capul. Iată că încă o dată a pierdut firul. Trebuie să reia totul de la început. Primele cuvinte. Dacă era nebună, acestea nu erau minciuni, ci pur și simplu o boală, un accident...

— Ai făcut așa cum e mai bine, spusesese doctorița. Evident, ar fi fost și greu să te opui...

Totul era simplu, Elsa era nebună și într-o zi avea să se vindece. Dar de unde venea atunci mînia lui taică-său ? („A fost o mamă rea pentru tine !“ striga el. Și apoi : „A vrut să mă șantajeze, dar...”) El, pe care întotdeauna l-a văzut atît de sigur de sine, își pierde sîngele rece cînd e vorba de Elsa. Manifestă o bucurie agresivă pe care ea n-o înțelege. Cum ar putea s-o înțeleagă ? Cum ar putea să înțeleagă acest „acum“ care înseamnă : acum cînd totul s-a schimbat, acum cînd nu mai sînt în pericol ? Cum ar putea să fie taică-său amenințat de această nebună ?...

În întunericul devenit total, începu încet-încet să plîngă. Probabil că adormise pentru că ușa, scîrțîind, o făcu să tresară.

— Yves !

Numai după tăcere și tot ar fi ghicit că era el. Dealtfel, nu-l vedea dar, ridicîndu-se de îndată, îi simțea prezența apropiată, la fel de sigur ca și cum ar fi fost în plină zi. Ușa se închise. Era în cameră, tot tăcut, dar respirînd precipitat, cu răsufierea aceea grăbită, de animal încolțit, pe care Alberte ar fi recunoscut-o dintr-o mie.

— Yves, ești nebun ? Ce faci aici ? Dacă te-a auzit cineva ? Cît e ceasul ?

— Unsprezece trecute, spuse el, în sfîrșit, cu glas scăzut.

Și, dintr-o dată, căzu pe pat, peste ea, strîngînd-o în brațe, cu capul pe genunchii ei, as-

cunzîndu-și obrazul, ca și cum ea ar fi putut să vadă teama care îl desfigura.

— Alberte, nu mai puteam... spuse el cu o voce înfrigurată, precipitată. Sînt săptămîni, mă auzi, săptămîni de cînd nu ne-am mai văzut. Simt că sîntem supravegheați, că sînt pîndit. Bătrîna Nunez nu se dezlipește de mine, de fiecare dată cînd sînt cu tine. Și tu, tu nu spui nimic, nu vezi nimic, mă uiți...

Alberte deschise gura ca să protesteze dar, luat de val, Yves continuă fără să-i dea timp să răspundă.

— Oh ! Știu bine ce se urzește aici. Tu nu te mai ocupi decît de un lucru : să-l seduci pe bătrîn. Și cînd vei fi reușit, o să vrei mai mult decît un băiat fără avere, fără situație, incapabil să facă ceva ca lumea... Oh ! Știu bine cîte parale fac. Taică-tău mi-o aruncă în față. Dar atunci, spune-mi măcar cinstit, nu mă ocoli, nu... Doamne ! Vreau să mi se spună adevărul !

— Yves, murmură ea pierzîndu-și cumpătul și din pricina disperării lui și din teama de a nu fi auziți. Yves, nu-i adevărat ! Dragul meu...

Nici nu auzi măcar cuvîntul de tandrețe pe care fata îl pronunța atît de stîngaci, preocupat să coboare pînă în străfundul fricii, al amărăciunii sale, cu dorința sălbatică de a răni, de a nimici totul în jurul lui și pe sine însuși, pînă cînd, cu nervii zdrobiți, va găsi, în sfîrșit, o liniște rușinoasă.

— Și de ce m-ai iubi ? Acum o să poți aspira la cele mai bune partide din oraș. N-o să ai dificultăți : fabrica îi ispitește. Și, la urma ur-

mei, ce te face să crezi că eu nu căutam același lucru ? La o zestre mică, puteam totuși să ajung și eu, și pe urmă mai era și maică-ta, nu-i așa ? Unii ar fi considerat asta o căsătorie potrivită... Dar acum... Ah ! Acum e altceva ! Moștenitorii dau năvală, maică-ta a dispărut din circulație, de ce să nu dispar și eu ? Drumul ți-ar fi deschis. Sînt sigur că dacă ai spune un cuvînt lui taică-tău, m-ar da afară.

— Yves, îl imploră ea. Cum poți...

Dar el simțea nevoia să continue, să continue pînă în clipa cînd avea să se prăbușească, eliberat, în sfîrșit, de veninul adunat de-a lungul anilor.

— Și de ce nu vrei să recunoști ? La urma urmelor, nu mi-ai promis nimic. Aveai nevoie de zestre. Patru ani sînt atît de lungi ! Probabil că nu m-ai fi așteptat atîta. Nu ești nici măcar amanta mea ; Oh ! Nu ! Ești mult prea prudentă pentru asta. Bănuiai, probabil, că spre sfîrșitul vieții, bătrînul nebun se va înduioșa ? Pînă una-alta, e întotdeauna distractiv să ai o idilă la îndemînă. Bănuiai, probabil, nu-i așa ? Spune ! Spune !

Vocea i se gîtui într-un hohot, lacrimile îi inundară obrazii iar fata așteptă ca el să se liniștească, așa cum se liniștește un copil epuizat, cînd, deodată îl simți îndreptîndu-se și se pomeni proiectată spre fundul patului cu o violență pe care n-o prevăzuse și care o făcu să geamă fără să vrea. Pentru o clipă, sub sărutările lui mînioase, regăsi emoția primei zile cînd o ținuse astfel în brațe. Apoi cu o smucitură a șoldurilor puternice, sări din pat

și alergă la ușa-fereastră pe care o întredeschise. Un frig glacial pătrunse în cameră.

— Pleacă, spuse ea cu o voce în care se amestecau tulburarea și o poftă copilărească de a râde, văzîndu-l consolat atît de repede. Hai, Yves, pleacă. O să ne audă toată casa. O chem pe mătușa Odilia pe fereastră, Yves !

Băiatul se apropia de ea fără să spună nimic, tremurînd dar animat de ranchiună, de dorință, făcîndu-și în sine un calcul viclean de copil jignit că, odată cu ea, asalta toată averea lui Klaes, și-o însușea pe toată deodată.

— Yves ! (Nu-i era cu adevărat frică de el ; îl respinsese de atîtea ori. Își uita gri-jile, redată subit condiției sale de fată simplă și veselă pe care dorința bărbatului o atrage și o înspăimîntă). Dacă nu mă lași în pace, țip !

— N-o să-i pui să mă gonească, nu-i așa ?

Acum era sigur că o va face să cedeze și-și pusese mîna pe umărul ei, apropiindu-se tot mai mult, încet, stăpînit de o bucurie nemi-loasă, ca și cum, învingînd-o pe ea, și-ar fi învins dintr-o dată frica dintotdeauna...

— Yves, fug în grădină, șușoti ea.

— În zăpadă ? N-o să faci una ca asta.

Tocmai voia s-o strîngă în brațe, cînd fata făcu o săritură înapoi și fugi pe ușa-fereastră, oprindu-se pe mica terasă, rămînînd sub fulgii de zăpadă care cădeau mereu, dar surîzîndu-i cu un fel de maliție care-l exasperă. Înaintă trei pași, ea se dădu înapoi.

— Alberte ! Dar ești nebună ! O să răcești !

Obligația de a vorbi în șoaptă crea între ei un fel de complicitate, ca aceea a copiilor care sînt pe cale de-a se deda unui joc interzis.

— Și tu erai nebun adineauri... Mă lași în pace ?

— Nu ! spuse el furios, convins că fata nu va merge mai departe și repezindu-se spre ea. Cu un strigăt ușor, Alberte se aruncă înainte nebunește, coborî cele trei trepte ale terasei, alergă cu cămașa lungă fluturîndu-i în urmă, cu părul desfăcut, cu picioarele goale care se afundau în stratul subțire de zăpadă și rîzînd, amețită deodată de urmărirea această în aerul înghețat.

Și Yves alerga, dar nu atît de repede, știind bine că la capătul grădinii fata nu va avea timp să deschidă grilajul și că, oprită de gardul de arbuști spinoși, nu va putea să-i scape. Atunci o va lua în brațe. Alergau uitînd de casa întunecată din urma lor, de unde îi spionau poate ochi vrăjmași, uitînd totul, poate chiar începutul acestei curse nebunești, și Alberte șovăi o clipă în fața arbuștilor. Yves o și ajunsese, sigur de sine. Atunci ea se aruncă în gard, cu un rîs triumfător ; arsura violentă a o sută de țepi sfîșiindu-i cămașa, zgîriindu-i corpul, nu o opri și, lăsînd în urmă fișii de material alb, vru să fugă mai departe pe drumul pustiu, de-a lungul fluviului, cînd se împiedică și căzu, continuînd să rîdă pînă la sufocare, pe marginea ierboasă a potecii. Într-o clipă Yves fu lîngă ea, peste ea. Alberte gîfîia ușor cu obrajii încă arzînd și stacojii, iar prin

cămașa sfișiată se vedea pieptul tînăr, stropit cu mici picături de sînge.

— Oh ! Yves... A fost atît de nostim... mai suspină ea.

El își scosese vesta și i-o pusese pe umeri.

Cînd se ridicară, pentru prima dată băiatul fu acela care o sprijini. Fata se lipi de el.

— Mi-e frig... spuse ea plîngător.

— Vrei să te duc în brațe ?

O luă în brațe, mirat că acest corp înalt e atît de ușor. Și deodată, ridicînd ochii spre el, Alberte murmură :

— Yves, ce-ar fi dacă am pleca ?

— Să plecăm ? spuse el nesigur.

În fața lor se așterneau drumul pustiu, fluviul întunecat. Erau singuri. Timp de o clipă, avu și el intuiția ciudată că drumul acela era singurul pe care ar fi putut avea norocul să scape, să rămînă în lumea aceasta minunată, scăpați de piedici, împreună pentru totdeauna... Apoi ridică ochii spre casă și frica îl cuprinse din nou. Unde să plece ? În cămăruța de lîngă antrepozite, unde trăise ani atît de grei, lîngă taică-său bolnav ? La *Trei Cocori*, în patul Elsei ? Încet, urcă pînă la grilaj, ținînd-o în continuare pe Alberte în brațe. Ea întinse singură mîna ca să împingă lemnul care scîrțîi. Străbătu încet aleea și urcă cele trei trepte ale terasei. În casă era liniște.

*

Între lăzile antrepozitului, dormeau vagabonzi în poziții stranii, tresărind în somn, ca niște cîini bolnavi. Pisici slabe dădeau tîrcoale

pescăriilor închise, lingînd pavajul pe care mai rămăsese cîte o bucată de carne strivită, un rest de sînge. Era ceață în jurul stîlpilor electricei, al carcaselor negre, al fațadelor înalte, al antrepozitelor cu uși întunecate, etajate, stranii, care dădeau în gol, de cînd fuseseră luate macaralele. Cîțiva copii înfofoliți, cu cîte un coș negru în mînă, așteptau. Pentru cîteva clipe, era încă noapte, liniștită și rece. Dar cafenelele își și aprindeau luminile, iar obloanele de tablă se ridicau cu un uruit teatral. Ușile negre se căscau în gol și începeau să înghită una după alta lăzile grele, ridicate de scripetele enorm, scîrțîitor, care se profila pe cer, manevrat de jos de un om minuscule. O șalupă ieșea din port. De sus, de pe un petrolier, se striga ceva. Niște bărci se desprindeau de chei în direcția masei întunecate, semănînd cu un gigantic cetaceu, al docului plutitor. Și de peste tot, din case, de pe vapoare, dintre stivele de lăzi oamenii păreau să răsară ca prin minune, din ce în ce mai numeroși. Vagabonzii dispăreau pe străduțele Triunghiului; lăzile se făceau nevăzute. Una dintre ele se desprinse, căzu cu zgomot, împrăștiind o grămadă de portocale, iar copiii se repeziră asupra lor. În sfîrșit, prima sirenă sună și motoarele începură să trepideze în burta camioanelor : era ora șase dimineața.

În camera doamnei Nunez lumina era aprinsă. Rezemată cu spatele de perne, cu fața unsă cu o cremă grasă, dar cu aerul ei măreț dintotdeauna, cu părul prins într-un fileu, cu-

fundîndu-și mîna din cînd în cînd într-o cutie de caramelle, citea ultimele pagini ale unei cărți galbene.

„Dumneata ești asasinul ! Înainte ca cineva să se fi gîndit să se apropie de el, omulețul se întorsese, înghițise o capsulă pe care o ținea în căușul palmei și se prăbuși la pămînt. Vădă să-i dea primul ajutor.

— Prea tîrziu spuse detectivul ridicînd din umeri. Mai bine pentru el...

Și își aruncă pardesiul peste cadavru.“

Doamna Nunez puse deoparte cartea cu un suspin de mulțumire. De la bun început îl bănuise pe inofensivul farmacist și încerca o oarecare satisfacție constatînd exactitatea propriilor deducții. Ce-ar fi devenit ea fără literatura aceasta pe care o consuma în doze mari, datorită nu atît gustului pentru lecturi facile, cît plăcerii deosebite de a hăitui, prin intermediul acestor pagini, pe unul dintre semenii ei ?

Ar fi preferat, bineînțeles, ca acesta să fie în carne și oase. În evul mediu s-ar fi delectat vîînd vrăjitoare ; dacă ar fi fost americană, i-ar fi plăcut la nebunie să facă parte dintr-unul din acele cluburi de cucoane care hotărăsc, rezolvă și influențează opinia publică, cu toată făptura lor carnală înfloritoare și inutilă. Membră a societății din A., s-ar fi mulțumit cu o închiziție de salon, de ostracizare fără gravitate, de punere la stîlpul infamiei mondene... Dar vai, cînd revenise la A., sperînd încă să tragă un profit onorabil din vînzarea magazinelor Nunez, disprețuise această societate care, de

atunci, i-o plătea cu aceeași monedă. Trebuia să se mulțumească cu paginile romanelor polițiste, care o ajutau să-și cheltuiască timpul. Numai un an, se gândise ea altădată, un an sau doi, pînă cînd Klaes își va descurca afacerile... Dar lucrurile trenaseră și cînd, în final, din aceste negocieri laborioase nu reușise să capete decît o pensie insuficientă, era mult prea obișnuită să trăiască lîngă frate-său... Și-apoi, n-o lăsase el oare să spere (oh ! fără să-i promită nimic, ci prin priviri, aluzii voalate, fraze vagi) că într-o zi va face ceva pentru ea, că va putea să reînceapă acea viață fericită pe care o iubise atît ?... Așa încît așteptase, acrindu-se puțin cîte puțin, iar vioiciunea și generozitatea ei de femeie sănătoasă, care iubește viața, mesele bune, confortul marilor hoteluri, raporturile superficiale din stațiunile balneare cu oameni plăcuți fuseseră corupte puțin cîte puțin de atmosfera aceasta apăsătoare ce-i răpea pînă și curajul de-a merge să locuiască în altă parte, să se bucure de libertatea care, pretindea ea, îi era indispensabilă. O indolență naturală de femeie, altădată frumoasă și răsfățată, confortul de care nu s-ar fi putut lipsi și cu care Klaes, în mod periodic și cu o șiretenie inconștientă o copleșea, îi răpiseră curajul. Acrită, vitalitatea îi slăbise, devenise agresivă, se redusese la dimensiunile unei umori tracasante ; își creea iluzia independenței, bombardîndu-l pe Klaes cu săgeți ascuțite pe care berarul le suporta cu răbdarea unui leu bătrîn, sîciit de musculițe. Din cînd în cînd, o lovi-

tură brutală de labă o punea din nou pe doamna Nunez la locul ei.

Instinct matern avea puțin. Când rămăsese văduvă, fiu-său împlinise șaisprezece ani și nu-i semăna. Ce-i mai rămînea, oare, în afară de romanele polițiste, pofta de mîncare pe care nu știuse să și-o înfrîneze și speranța aceea, care sporise de cinci ani încoace, că fratele ei va muri ? Se lăsase în voia unui fel de somnolență, cînd speranța aceasta venise să-i redea viața. Klaes era fratele ei mai vîrstnic, în plus, boala îl încolțise. Viața doamnei Nunez recăpătă o virulență nebănuită, ura o întineri, îi dădu putere. Încercase chiar să-și înfrîneze lăcomia, să urmeze prescripțiile fiului ei. Nu trebuia oare să mai aibă înaintea ei ani frumoși de trăit, cînd Klaes va fi mort ? De acum înainte, chiar și romanele polițiste căpătau o viață, o intensitate deosebite. O frază ca asta : „*Și își aruncă pardesiul peste cadavru*“ trezea în ea un val de imagini la care se gîndise îndelung, cu jînd : corpul mare al fratelui ei întins pe pat, dezumflat parcă de toată grăsimea lui galbenă, cu pleoapele violete închise ca niște cicatrici peste privirea poruncitoare... Gîndul acesta îi inspira un fel de bucurie răutăcioasă. Se și vedea, matroană obișnuită să mînuiască morții, spălînd cadavrul, manevrîndu-l cu dispreț, înainte de eliberarea definitivă, plecarea în cușeta strîmtă, sosirea într-o regiune însořită, întoarcerea în lumea aceasta artificială, unde tineri groomi îi deschideau ușile și unde, în sfîrșit, va putea trăi liniștită.

Se legănase cu iluzia aceasta, pîndind pe fața fratelui ei cel mai mărunț semn de decrepitudine, cea mai neînsemnată slăbiciune în privire, lăsarea mușchilor. În sfîrșit, se apropia de țel și iată că țărăncuța asta primejduia totul ! „Ea îl alarmează, spusese Philippe. E capabilă să-l alarmeze în asemenea măsură, încît să consulte un alt medic. Vă conjur, vegheați ! E imposibil să nu comită, într-o bună zi, o imprudență.“ Și era adevărat. Dacă ar fi avut măcar prezența de spirit să strige, să-l trezească pe bătrîn, cînd, acum trei săptămîni, zărise deodată, uluită, silueta aceea neagră care se profila pe poteca acoperită de zăpadă ! Dar nu deslușise imediat ce anume ducea Yves în brațe, iar cînd înțelesese, ei intraseră în casă și ușa se trîntise... Era prea tîrziu. Klaes n-ar fi crezut-o. „În zăpadă ! strigase Philippe. E nemaipomenit ! Dar de ce ? Ce nenorocire că n-ai fost mai devreme la fereastră !“ Acum doamna Nunez veghea în fiecare seară pînă la miezul nopții în fotoliu, lîngă fereastră. Dar nu se petrecuse încă nimic. Iar în zori se trezea, își relua romanul polițist și veghea iarăși, gata să sară la cel mai neînsemnat zgîmît suspect... Dar nu se mai întîmpla nimic. Probabil că Alberte era prudentă. Răbdare. O să obosească mai repede decît doamna Nunez. Știa ea prea bine ce trebuie să însemne așteptarea fetei, dorința aceea exacerbată de neli-niște... Astfel, altădată, ea însăși părăsea la ora cinci dimineața casa părinților săi ; mai auzea încă lanțul zăvorului (același care era și acum, cu inimioara de bronz) clicnînd în-

cetișor. Dacă ar fi fost surprinsă, ce-ar fi spus nemiloasa Ursula? Avea șaptesprezece ani...

Bărbatul era funcționar la poștăvărie; nu-și mai amintea figura lui, ci numai de cămăruța situată de partea cealaltă a bazinului, unde el o aștepta. Nimeni nu bănuise niciodată nimic. Poate în afară de Klaes? El se apuca de lucru dis-de-dimineată, își verifica din nou contul, întocmea planuri de extindere a magazinului de postavuri. Timp de o clipă îl revăzu așa cum era atunci, înalt, impunător, dar atît de chipeș și radiind acea aroganță pe care mama lor n-o putea suferi... Pe atunci ea îl admira. Și era același bărbat, cel care acum dormea nu departe de-aici, în camera unde trăiseră părinții lor, și care murea fără să știe... Cum spunea Erna „e mai drăguț ca el să nu știe nu-i așa?” Erna era cea mai timpită creatură pe care o întîlnise vreodată.

Pentru o clipă gîndurile îi rătăciră în jurul nurorii și a fiului ei, pe care îi amesteca în același dispreț. Apoi se întoarse la Klaes. În ziua în care ea se măritase, frate-său fusese destul de urîcios. „Haide, haide, fata mea, Nunez al tău e un incapabil, ți-o spun eu. Nu știe să discute, l-am văzut la masă: toți oamenii ăștia sînt hoți și trebuie să le dau de înțeles că se știe!” Ea protestase rîzind. Klaes n-ar fi vrut totuși ca Albert să discute masa lor de nuntă! Așa fusese el întotdeauna: avar, dar disprețuitor, trufaș, incapabil să dea ceva în mod spontan, decît ca să obțină altceva. Chiar cadourile lui, se vedeau în cele din urmă a nu fi cadouri adevărate: fie că erau o concesie

sau un serviciu, fie că reprezentau pur și simplu recunoștința, te făcea întotdeauna să i le plătești. Brusc, o cuprinse din nou ura, smulgînd-o amintirii melancolice. Încă puțină răbdare și nu se va mai gândi nici măcar la Klaes. Întinse mîna, luă o caramela și începu din nou să fixeze fereastra.

*

— Nu dormi ? întrebă Simone căscînd.

Philippe se ridicase ca să întredeschidă fereastra.

— E mult prea cald. Victor încălzește nebuște, ți-am spus-o de o sută de ori.

— Din cauza Louissettei, murmură Simone. Știi, e ger și camera ei e atît de umedă...

Philippe nu răspunse nimic și se culcă din nou prefăcîndu-se a nu observa că Simone se strecura lîngă el. Mereu foamea asta de mîngîieri ! Epuizase demult toată plăcerea pe care ea o putea oferi. Doar n-o împiedica, nu-i așa, să se distreze prin ale părți ? Dar constatase demult că nu e în stare ; de fiecare dată cînd era pe punctul de-a se hotărî, era suficient un gest, un zîmbet din partea lui, pentru ca ea să renunțe, plină de speranță. Dealtfel, de cînd Philippe nici măcar nu mai schița gestul, ea renunțase la aceste sărmane prefăcătorii.

— Aurul a scăzut, spuse Philippe ca să evite orice duioșie. Mă gîndeam la acțiunile mele Katanga. Nu merg prea grozav în ultima vreme. Oh ! Și nici n-o să urce din nou mai de vreme de...

— De câțiva ani, spuse Simone cu convingere.

Avea ea defectele ei, dar se interesa de afaceri.

— Ar trebui puțină agitație, o împușcătură-două. Și oțelurile au coborât. Probabil că ai pierdut zilele astea cu...

— Mai mult decît atît, spuse Philippe. Ar cam fi timpul ca bătrînul Klaes să se hotărască să ia pe loc repaus.

— Afacerea progresează ? întrebă ea ca și cum ar fi vorbit despre cursurile bursei. Cînd nu era vorba nici de dragoste, nici de bani, nici de Louise, Simone judeca la rece.

— Așa și așa. Roger pretinde că mai rezistă șase luni... Dar eu...

— Da ? (Simone avea o încredere oarbă în el.)

— Vorbește cu mine cîte un pic, în fiecare zi, știi... Ei bine, am impresia că Alberte e pe cale să-l omoare cu încetul. Pentru orice fleac se ambalează, urlă, își pierde respirația, nu mai doarme (spune el), se plînge că e indispus. Oh ! Nu-i merge prea grozav.

— Dar, în sfîrșit, ce are ? N-o să mă convingi că fata asta îi face farmece... Așa ceva nu există. Are o boală și moare din cauza ei, asta-i tot.

— Biata mea Simone, ai o uimitoare lipsă de spirit metafizic. Bineînțeles, mori întotdeauna de o boală. Dar nu se moare *numai* din cauza bolii. De-ar fi fost numai boala, Klaes ar mai fi rezistat doi ani. Dar cum mai e și Al-

berte, nu va mai rezista nici șase luni. Asta e ce-ți spuneam.

— Dar, în sfârșit, Phil, ce-i face ?

— Nimic, draga mea, nimic. Tocmai asta e. Fata asta încântătoare a adoptat un sistem de o abilitate diabolică, și care constă în a nu nimeri în nici una dintre cursele pe care unchiul nostru i le întinde cu răbdare. Alberte nu pretinde că-l adoră, așa cum facem noi toți prostește, nu rămîne cu gura căscată de admirație în fața noilor săli de fabricare a berei, cu care Klaes ne-a împuiat urechile, nu cere cadouri, așa cum face mătușa Odilia, nu pălește de groază, ca fericitul ei amant... Pe scurt, e fisura care amenință edificiul, ochiul care cedează într-o plasă... (aș putea să-ți fac o sută de comparații), rol în care a înlocuit-o pe demna ei mamă.

— Dar maică-sa...

— Era nebună, se înțelege. Pe cînd Alberte nu e nebună. M-am întrebat mult timp dacă e pur și simplu idioată sau... Acum înclin să cred că e un geniu neapreciat. Ceea ce nu-mi displace. O prostie atît de încăpățînată începea să mă agaseze. Dar din moment ce e un ecran...

Pe Simone n-o interesa psihologia.

— Crezi că o va recunoaște drept fiică-sa ?

— Nu, dacă intervin la timp. Și mătușa Odilia pîndește, pîndește... Senzualitatea ei o va pierde. Dacă, ajunsă atît de aproape de țintă, s-a dăruit acestui mic idiot, n-o să poată rezista a doua oară. Dar trebuie să spun că, dacă n-ar fi asta, aș avea puține speranțe.

— Nu înțeleg nimic, spuse Simone. Ce vrea Klaes, în fond, de la Alberte ?

— Draga mea, vine o clipă cînd omul se mulțumește cu foarte puțin, cu o pasiune, un viciu... Ce-și mai poate dori Klaes ? A cîștigat bani, și-a mărit fabricile, și-a tiranizat anturajul, a gonit, ca să spun așa, pe propriii săi părinți, și chiar a dispus să fie închisă o ne-bună care îl stingherea. Trebuia ca instinctul său de a dobîndi să se canalizeze spre ceva. Alberte e aici, pe Alberte o vrea. Fii convinsă că în ziua în care va fi sigur de ea, de admirația ei, de dragostea ei, nu va face caz de ea mai mult decît de oricare dintre noi. Va încerca, pînă la sfîrșit, să cumpere, asta-i tot ; e negustor pînă-n vîrfurile unghiilor...

— Dar nu crezi că dacă ar ști că o să moară...

Philippe izbucni în rîs.

— Haide, te apuci de psihologie ? Ah ! Evident, asta ar precipita lucrurile. Un om care moare se cramponează de cel mai mărunț lucru. Dar, dat fiind că nu știe... Hai, trebuie să dormim. Sîntem nebuni că discutăm cu gravitate despre moarte, la ora cîinci dimineața. Nu mai avem cincisprezece ani.

Se trase spre marginea patului, ca să evite contactul cu Simone. Dar, contrar așteptării sale, ea nu mișcă.

— Phil, tu de ce te-ai crampona dacă ar fi să mori ? îl întrebă pe neașteptate.

Ea cel puțin ar avea amintirea lui Philippe, suferința care îi venea de la el, și pe fiică-sa

care era ea și Philippe amestecați indestructibil, fiică-sa care o consola de orice, care îi dădea putere să înfrunte în fiecare zi absența lui Philippe, doliul frumuseții ei și propria-i viață stearpă.

— Doamne, Simone, ce întrebare ! De absolut nimic, zău. Nu e deloc elegant să te cramponezi, nu găsești ?

Tăcea. Philippe se simți agasat. Dacă și Simone începea să gîndească, atunci...

— În orice caz, spuse el dîndu-și silința să fie rău, eu știu bine de ce te-ai crampona tu. După toate aparențele, veșnic și veșnic de mine.

O simți tresărind sub lovitură, încordîndu-se. Peste o clipă se va îndepărta de el, încetișor, spre cealaltă margine a patului, ca să plîngă în tăcere. Se întrebă cum de putuse și-i plăcuse altădată s-o facă să sufere. Somnul se apropia de el cuprinzîndu-l puțin cîte puțin, abia distinct de totala lui indiferență...

*

Pe vîrful picioarelor, copilul se apropiase de fereastră, dăduse perdeaua la o parte și privea cu sete. Nu se făcuse încă ziuă, dar aco-perișurile străluceau sub lumina tremurătoare a felinarului. Copilul se întrebă dacă fluviul înghețase. Ușa se deschise fără zgomot.

— Eram sigură ! șușoti Erna. Urcă-te la loc în pat, Rik ! Nu e decît ora șapte și tu ești în picioare. Vrei să te culci, sau îl chem pe taică-tău ?

Copilul se apropie în silă.

— Vreau să mă îmbrac, spuse el hotărît. Vreau să mă duc să văd dacă fluviul a îngheţat. Vreau să-mi pun patinele. Vreau...

— Vreau, vreau... Copiii nu trebuie să spună „vreau“, protestă Erna cu prefăcută energie.

În realitate, nimic nu-l împiedicase vreodată pe Rik să facă ceea ce voia.

— Eu îţi spun că mă scol şi mă scol, afirmă el încruntîndu-şi sprîncenele blonde. Doar bătrînii mai stau în pat.

Erna capitulă şi aprinse mica lampă roz.

— Cel puţin nu-l trezi pe frate-tău, îl imploră ea.

— Ca să-ţi fac plăcere, consimţi Rik mărinimos. Dar, să ştii, n-ar muri din asta.

Deodată pufni în ris, fără nici un motiv aparent. Erna îl cuprinse în braţe, îşi lipi capul de gîtul băiatului şi-l muşcă în joacă, uşor, ca o femelă care îşi linge puiul.

— De ce rîzi? întrebă ea fără să înceteze să-l amuşine uşor, într-o stare de totală fericire.

— Pentru că mă gîndesc la unchiul Klaes, spuse Rik rîzînd din nou.

Încercă, fără să reuşească, să se elibereze din strînsoarea maternă, renunţă şi-i şuşoti la ureche cu o bucurie enormă :

— Pentru că *eu ştiu că o să moară !*

— Rik ! spuse Erna şocată. Asemenea lucruri nu se spun. Mai întîi, nu e sigur deloc.

— Ba da, e sigur ! Ba da, e sigur ! tropăi copilul în culmea plăcerii. L-am auzit aseară pe tata spunîndu-i bunicii.

— Asculți pe la uși, acum ? E foarte urît !

— De ce nu spuneți adevărul cînd sînt și eu acolo ? De ce nu spuneți niciodată adevărul ?

— Nu e pentru vîrsta ta, spuse Erna descumpănită.

— De ce nu i-l spuneți lui ? Nu-i nici pentru vîrsta lui, a unchiului Klaes ? De ce nu-i spuneți că o să crape, hai, explică-mi ?

Erna scoase un suspin profund de groază. Cum făcea oare Rik ca să știe întotdeauna tot ce se petrece în casă ? Roger ar fi furios dacă ar bănuî. Dar Rik era un copil excepțional !

— Ascultă, Rikiki, nu trebuie să vorbești cu nimeni despre asta. Nu-i spunem, ca să nu-l necăjim, înțelegi ? Nu trebuie să știe. N-o să spui nimic, Rik ?

— Bineînțeles că nu. (Scăpase din brațele ei și-și căuta pantofii sub pat.) Dar eu aș prefera să mă necăjesc și să nu mi se toarne gogoși.

Acum se îmbrăca, încheindu-și cu grijă cămașa. Erna îl privea cu admirație. Era periculos Rik care, la zece ani, îl și judeca pe tatăl său ! „Totuși, se gîndi ea, Roger spune că așa e mai uman. Nu-i spui niciodată omului că o să moară. Nu se face...” Ea însăși fusese într-o stare foarte gravă la nașterea lui Antoine. Nu îndrăzniseră să-i spună decît după mai multe luni. Își amintea că avusese un șoc ușor. Cum, era chiar așa de simplu ? Zilele acelea cînd se simțise atît de obosită, golită de dorințe, ușor amețită, acceptînd, pur și simplu resemnată, orice, cuta aceea a păturii care o

jenă și pe care n-o netezea, ceaiul care i se părea prea dulce și pe care îl bea fără să protesteze; infirmiera insuportabilă pe care o tolera în mod pasiv, toate acestea însemnau „a te simți foarte rău“, „a fi în pericol“ și erau chiar atât de simple? Le purtase întrucâtva pică pentru faptul că-i ascunseseră starea aceea atât de gravă. Dacă ar fi știut... Ce, dacă ar fi știut? I se păruse că ratase ceva, momentul în care o sfoară, ieșind din haina scamatorului, te face să-i înțelegi scamatoria și unde ascunde iepurașul alb... Dar probabil că ar fi fost periculos să știe. Cum să-i mai placă spectacolul? Din moment ce știa, lucrurile trebuiau să se transforme într-un mod deosebit, trebuia să te simți singur, singur, diferit... Se înfioră. La urma urmelor, trebuia să le fie mai curînd recunoscătoare că o apăraseră...

Rik își terminase toaleta. Se apropie de ea, neliniștit că o vedea tăcută.

— Mico... Nu ești tristă...

Erna îl strînse din nou în brațe, sălbatic.

— Nu, Rikiki, dragostea mea, florica mea...

— Flori sînt fetele, îi atrase atenția Rik cu înțelepciune. Ar trebui să spui mai curînd micul meu zarzavat.

Ea începu să rîdă.

— Îmi place mai mult cînd rîzi. Nu te supără chestia asta, nu-i așa?

— Ce anume, Rikiki?

— Pentru bătrîn... Unchiul, vreau să spun. Mie, știi, puțin îmi pasă dacă îi spun sau nu. Vorbeam și eu așa. Nu te supără chestia asta, nu-i așa?

— Deloc, dragostea mea. Absolut deloc.

Din nou îl sărută pe gît. Nu se va sătura niciodată să-l sărute, niciodată. El se lăsă în voia ei, cu drăgălăşenie. Antoine se desprindea întotdeauna din îmbrăţişare. Într-un mare elan de dragoste, Erna spuse iarăşi :

— Deloc, deloc, absolut deloc, dragostea mea. Mămica e şi ea ca tine, puţin îi pasă.

Rîsul lui Rikiki umplu camera.

*

„Clopotele astea !“ se gîndea Klaes van Baarnheim. „Dar sînt de zece ori mai multe decît în tinereţea mea !“

Cu două minute înainte, în marea linişte întunecată, dorea cu pasiune un zgomot, cel mai mic zgomot ; o uşă care se trînteşte, o chemare, soneria unei biciclete pe stradă... Dar clopotele erau cele care răspundeau la apelul lui, doar dangătele inumane ale clopotelor, care ţîşneau atît de rapide, atît de uşoare, din clopotniţe, în oraşul acesta plin de biserici, în-cît ai fi spus că sînt zborul unor păsări fără culoare, care soseau, plecau din nou, apoi treceau iarăşi în mari cercuri triste, în jurul casei.

În sfîrşit, cel mai apropiat, cel mai piţigăiat, cel mai dezolat, clopotul de la Sainte Gudule îşi făcu auzit dangătul alterat, şuşoti că iarna nu se va sfîrşi, că noaptea nu se va sfîrşi, şi tăcu. Bătrînul era din nou singur, în liniştea aceea. Singur, poate pentru prima oară. Pentru că, bîjbîind prin memoria sa confuză, descoperi că era pentru prima oară cînd nu avea dorinţe.

Ca și cum toate își încetiniseră ritmul în jurul lui, chiar și neliniștea se lăsa așteptată. Iar vidul acesta era mai groaznic decît orice. Il mai simțise odată, doar o zi, o singură zi. Era la începutul verii, la fabrica de bere pe care încă n-o modernizase. Revedea cuva de fabricare a herei, un monstru bombat din care ieșea un fum gros, auzea mormăitul pompelor absorbante în mica sală a mașinilor (cît de mult se extinsese, de atunci... erau trei cuve, astăzi...) și se apropiase pentru o clipă de fereastra care dădea spre vest. Strînsese cu amîndouă mîinile cerceveaua. Timp de încă o clipă mintea îi hoinărise : comenzile nu erau prea numeroase, greșise cumpărînd întreprinderea aceasta aproape în stare de faliment și procurîndu-și bani pentru publicitate... Și deodată se căscă în el un mare gol. Afară era portul animat și un soare săltăreț deasupra unui petrolier argintiu. Klaes respira încet, cîte un gînd îi trecea prin minte fără să lase urme, întocmai ca un nor pe cer. Era cald ; o picătură de sudoare i se scurse de-a lungul pieptului. Petrolierul se numea *Aspasia Nomikos*.

Apoi venea toată viața. De ce părăsise oare clipa aceea în care era nemuritor ? Un cablu se ruptese cu zgomot asurzitor...

— Fir-ar să fie ! S-a dus dracului un butoi !

Apoi venea toată viața. Numele omului care manevrase, figura lui nu și le mai amintea. Totul se derula într-un ritm accelerat, depă-

șea cifre, figuri de femei într-o beție statornică, dar care, odată dispărută, nu lăsa să mai stăruie, în depărtare, decît zgomotul butoiului zdrobindu-se de pămînt, lumina soarelui pe petrolierul argintiu. Apoi venea toată viața, dar în ziua aceea fusese singur. Nimic nu mai avusese importanță, vibrația micii fabrici în jurul lui, grijile, dorințele, toate acestea fuseseră parcă înghițite, dispăruseră deodată, nemailăsînd în urmă decît un fel de groază vagă și în același timp minunată...

După aceea veneau anotimpurile, anii : toate părăind doar o singură clipă. Toamne somptuoase, crăciunuri pompoase, asistînd la slujbă în biserica de cărămidă roșie, unde banca lui se afla printre primele, primăveri cu copii mînjiți de funingine cîntînd *Cei trei crai*, carnavaliuri bete și înghețate de unde bețivii erau aduși cu grămada în șarete, ca odinioară morții, pe timpul marilor epidemii de ciumă. Tîrgul de orz și de hamei ținea trei zile în timpul cărora aveau loc dezbateri, discuții ; se urzeau conspirații, se lansau știri false ; maniera modernă încă nu exista. Iar în ziua a treia trebuiau să se pună de acord : puștii din oraș încheiau dezbaterile venind să le ofere berarilor, contra unei monede frumoase de argint, pisoii care trebuiau să protejeze în mod simbolic prețioasele grăunțe împotriva șobolanilor. Dealtfel, majoritatea erau înecați după serbare : mieunaturi pițigăiate, mirate, ultimele gîlgîituri, repede înăbușite în hîrdăul de la bucătărie... Apoi venea vara, ca orice vară, bărcile pe canal îi plimbau pe turiști, grădi-

nile nemișcate, băieți slabi și goi ascunzându-se în stufăriș ca să se scalde, în ciuda interdicției... Cete de negustori de saboți treceau dinspre Pădurea Neagră. Mirosul de în topit, miros de moarte, de animal putrezit la soare, infesta orașul.

Niciodată de atunci nu mai simțise în el golul acela care era poate o prezență. An după an, ridica în jurul său bloc după bloc, apărarea, fortăreața aceasta în care se găsea astăzi la adăpost și prizonier în același timp. Și totuși, pentru o clipă, în timp ce băteau clopotele...

Caută, caută iarăși, pîndind dorința care îl va salva, care va face să meargă, în lipsa mușchilor săi obosiți, roțițele acestei bătrîne mașinării de cucerit în care se transformase. O singură dorință și golul, tăcerea, așteptarea aceasta vor dispărea, nu împlinite, ci negate, gonite pentru totdeauna. Fabrica? Vai, de mult timp se preface doar că se ocupă de ea. Mașinile pe care le-a iubit atîta, bîzîitul morii de grăunțe, clocotul cuvelor și, deodată, tăcerea și penumbra rece a pivnițelor în care fermentează berea în bazine adînci, unse cu parafină neagră. De luni de zile n-a mai fost să revadă nici chiar mașinile acestea. Suzanne? Sînt tot luni de zile de cînd n-a mai chemat-o și de cînd chipul nerușinat al micii servitoare nu-l mai atrage. Pentru o clipă, întinde mîna spre sonerie, șovăie... Dar o renunțare nu se mai recuperează. O dorință moartă nu mai învie, iar la bătrîni dorințele mor repede... Caută, încă mai caută... Și iată, crispa-

rea aceasta a stomacului, radiind puțin cîte puțin pînă la inimă, îi împrășteie durerea în trup. Ca cercurile pe care le face apa în care cade o piatră, pînă cînd corpul uzat e cuprins în întregime, plin de această întunecată spaimă mută.

Degeaba mai rezistă o clipă : spaima se întinde, cuprinde mîinile ce se crispează pe marginea patului, gîtul strîns, fața pe care tremură maxilarul, pînă la creierul înnebunit care aleargă în toate direcțiile și găsește la capătul fiecărui culoar o ușă închisă. Poate că, în sfîrșit, cufundat în întregime, își va regăsi în totala-i singurătate un drum nestrăbătut din copilărie. Dar un nume îi revine în minte, amintirea unei prăzi pe care încă n-a pus mîna, și pofta de viață îi revine, triumfătoare, deschîngîndu-i inima, liberîndu-i respirația, zumzăind în artere ca o fanfară :

— Alberte !

*

Mașina trecea încet de-a lungul Cheiului Negustorilor, cel mai important din A. Una după alta, băncile, care sînt grupate aici, defilau prin fața ochilor lor. Vechile temple masive care datau de un secol și a căror catifea se zărea, birourile din marmură cu vinișoare, fotoliile imense de un cenușiu cald, năclăite ca și cum prin venele înțepenite ar fi circulat un sînge prea leneș, și acajuul închis al lemnăriei, tot confortul etalat, asigurat, bine înfipt pe malul cheiului... Apoi erau băncile din 1900, mai puțin sigure de ele, frezate, cu

grilajele răsucite ca buclele unor domnișoare bătrâne, supraîncărcate de coșuri de fructe, de cuiburi de păsări, sculptate chiar în fațadă, cu acoperișurile pline de numeroase coșuri, în timp ce ușile, străjuite de femei șerpuitoare și de plante răsucite, păreau, sclifosindu-se, că vor să li se uite adevărata destinație. În sfârșit, cum se desfășura cheiul, ultimele născute, înapoia geamurilor enorme din plexiglas, reușeau, în infernul lor polar, să dea un aer cadaveric chefliilor care își încheiau discret hainele sub lămpile din neon acoperite de chiciură.

Fabrica se afla într-un cartier liniștit, lângă o gară dezafectată, unde dormeau trei vagoane ruginite. Era un ansamblu de trei sau patru căsuțe cu un singur etaj, lipite una de alta, înapoia cărora se deschidea o curte largă, ce preceda o clădire mai importantă.

— Hai, intră, spuse Klaes van Baarnheim, împingînd-o pe Alberte înăuntru cu o oarecare asprime.

Uneori, o considerase pe fiică-sa drept un datornic necinstit pe care trebuia să-l hăituiească, să-l aducă la sapă de lemn. Dar în dimineața aceasta simțea că va fi victorios. Tulburarea gîndurilor sale se risipise. Dădea acum marea bătălie. Faptul că Philippe era acolo ca să-l susțină nu-l deranja cu nimic. Nu va trebui să vorbească. Fabrica va vorbi singură.

Anticamera era mică, aproape familială, cu lemnărie din stejar, un covor uzat și scara strîmtă ce urca la primul etaj. Dar secretara,

care dormita înapoia unui ghișeu, tresări și se repezi spre grup.

— Domnul van Baarnheim ! Dar e un secol de cînd... Să-l anunț pe domnul Dolls !

În aceeași clipă, un bărbat cobora scara și exclama, la rîndul său :

— Domnul van Baarnheim ! Dar e un secol...

— Mi s-a mai spus, i-o tăie berarul. Cred, totuși, că nu am nevoie de permisiunea dumatăle ca să-mi vizitez fabrica ?

— Dar, domnule ! Cum vă puteți închipui una ca asta ? Numai că dacă am fi știut, am fi putut...

Repede liniștit, berarul începu să rîdă.

— Nu e o inspecție, dragă Dolls... O aduc pe domnișoara să viziteze... Alberte, domnul Dolls, directorul serviciului tehnic. Fiica mea.

Domnul Dolls se înclină curtenitor și păru să considere foarte naturală această apariție. Dar înapoia biroului ei, remarcă Philippe, dactilografa rămăsese cu gura căscată.

— Deci, domnișoară, vă interesați de fabricarea berei ? Ah ! Încă nu ne numărăm printre marile fabrici moderne... Dar vom fi în curînd, nu-i așa, domnule van Baarnheim ?

— Desigur. Vom reconstrui, vom transporta aici birourile lui München... Totuși, trebuie puțin timp, nu-i așa ?

— Timp pentru ei, ca să se obișnuiască cu fuziunea, spuse Dolls.

Schimbară un zîmbet. Ce greșală comisese Klaes că nu mai trecuse pe la fabrică de atîta timp ! Se simțea gata să reia lucrul de care nu

mai avusese chef, gata să se exalte din nou în legătură cu o îmbunătățire de adus, cu un efort ce trebuia făcut...

— Vă însoțesc, domnule ?

— Oh ! Cunosc și eu drumul... Vreau numai ca fata să-și facă o idee...

— Domnișoara nu a vizitat niciodată instalația noastră ?

— Niciodată, răspunse berarul, vorbind pentru fiică-sa. N-am adus-o niciodată.

Schimbară din nou o privire.

— Ah ! Foarte bine... spuse simplu domnul Dolls. În acest caz, vă las, domnule. Domnule Brenner...

Dispăru în biroul său.

— Aici sînt birourile, nu e interesant. Să ieșim.

Traversară curtea ; Klaes mergea cu un pas aproape vioi.

— Bineînțeles, nu-i o fabrică uriașă, spuse el orgolios. A fost construită să producă cincizeci de mii de hectolitri, și scoatem de patru sau cinci ori mai mult. Făcută din bucăți asta e. Dar...

Emoția îl cuprinse deodată auzind din nou zumzetul obișnuit. Făcută din bucățile proprii sale vieți. Două sute cincizeci de muncitori, treizeci de camioane... Nu era prea rău pentru o țară mică. Dar, împreună cu München, va face mai mult, mult mai mult. Și apoi va reuși să-i dea la o parte. Da, va reuși. Mîna lui se încleștă puternic pe umărul Albertei.

O lumină galbenă se strecura prin ferestrele fără luciu, plasate la înălțime, pe mașinile cenușii cu aburi, care gîfiau zgomotos, comprimîndu-se ca niște acordeoane, cai bătrîni de dirvală de care depindea viața micilor piese ce se etajau deasupra lor.

— Să urcăm, spuse Klaes van Baarnheim.

Philippe, pe umărul căruia se sprijinea toată greutatea bătrînului, vru să obiecteze. Dar o privire care îl fulgeră făcu să-i piară pofta. Urcară, străbătînd culoare întunecate și întortocheate dînd pe niște platforme provizorii, în camere minuscule, triunghiulare, lunguiețe, care, din necesități imediate, fuseseră împărțite în două sau mărite cu cîțiva metri, urcînd scările strîmte, înfundîndu-se în coridoare umede, unde picioarele ți se împiedicau de țevi enorme, striate cu alb și negru, și te loveai cu capul de conductele roșii prin care circula saramura. Albertei i se părea că pătrunde într-o lume stranie și groaznică. Deodată te pomeneai într-o altă cameră, cu pereții verzui, în care se aliniau, una lîngă alta, cu o rigoare egipteană, mai înalte de un stat de om, lungile butelii argintii de acid carbonic. Apoi te pierdeai din nou pe scările încîlcite, interminabile, printre cutii de gunoi și conducte roșii, urcai deasupra unui hangar în care mai erau îngrămădite butoaie frumoase din stejar, scoase din uz ; deodată se pomeniră în camera strîmtă unde fierbeau, rotunde, galbene, blajine, în ciuda fumului pe care-l scoteau în vîrtejuri groase pe la marginile bombate, cele trei cuve de brasaj. Prima era cea mai veche și, pen-

tru a-i face loc ultimei, trebuiseră să supra-
etajeze plafonul cu un fel de cupolă din scîn-
duri, înconjurată de o pasarelă care-o făcea
să semene cu Saturn.

În căldura și mirosul fad al apei cu malt,
ce-și vărsa regulat în cuve jetul de ambră,
Klaes rămase o clipă nemișcat. Zgomotul re-
găsit, bătrînii monștri blajini care lucrau su-
puși pentru el, întortocherile și ocolișurile
vechii clădiri, mărită de o sută de ori, reparată
de o sută de ori, îl făceau să-și uite oboseala,
respirația îngreunată. O privi fix pe Alberte.
Fata pusese mașinal mîna pe una dintre cuve
și se aplecase să privească apa care fierbea. Bă-
trînul simți din nou că putea să învingă. La
urma urmei, Alberte îi era apropiată, îi se-
măna, era fiică-sa... Asta însemna ceva : nu se
putea să nu încerce și ea senzația aceea de be-
ție care avea însuși ritmul pulsației mașinilor.
Nu putea să nu admire...

— Să urcăm, spuse el cu înfrigurare. Vreau
să vadă totul, totul...

Docil. Philippe îi oferî umărul. Îl observa pe
bătrîn cu atenție : totul, pleoapele umflate, ochii
strălucitori, suflul cam greoi dovedeau că era
epuizat. „O vizită ca asta îl costă o lună de
viață. Oare fata o să înțeleagă, în cele din
urmă, ce om mare e taică-său ?“ Acum străbă-
teau niște poduri lungi din scînduri de culoare
deschisă, unde se uscau, una lîngă alta, pînzele
de filtrare, bej și cafenii, solide ca niște pînze
de corabie, iar în ultimul pod, unde pătrun-
dea o rază palidă de soare, moara de grăunțe,

pătrată, credincioasă, masivă, scotea un zumzet regulat.

— Altădată, spuse Klaes (era prima frază pe care o rostea), se vedeau chiar grăunțele care se vărsau din siloz. Era...

Tăcu, incapabil să evoce pentru Alberte acest spectacol, ca și blînzii nori de praf degajați de grăunțe care, poate, ar fi sedus-o. Ea era palidă, admirativă, fără îndoială, dar și speriată și, cum continua să tacă, bătrînul strigă cu un fel de furie : „Și încă n-ai văzut totul !“ și-i trase după el în altă direcție, îi puse să coboare din nou, să cotească, să se bălăcească prin coridoarele strîmte și întunecoase unde te împrășca apa caldă, să treacă, aplecîndu-se, în sala mașinilor unde doi cilindri mari mormăiau drăgăstos într-un colț ; mirosul devenea mai acru și cum soarele părea să-și facă simțită prezența prin ferestrele rare, șirul lung de robinete mari de aramă care vărsau într-o cadă roșietică o spumă strălucitoare sclipi ca un semnal de trompetă. Alberte, uimită, vru să se oprească o clipă, dar Klaes spuse cuprins de înfrigurare :

— Pe aici, pe aici...

Și îi împingea să coboare, să continue să coboare, traversînd o pasarelă care domina zgomotul asurzitor al sticlelor, în întunericul tot mai adînc, pe culoarele reci unde șerpuiau conducte acoperite de chiciură, care trebuiau să răcească berea înainte de a o aduce la pivnițele de fermentație. Și, în sfîrșit, aici, în fața enormului pătrat al bazinelor cu margini bombate, unse cu parafină neagră contrastînd cu suprafața albă, striată de roșu, a

beriei mai mult sau mai puțin fermentată, în uimitorul subsol boltit, tăcut, înghețat, unde circulau oameni încălțați cu cizme de cauciuc, ca în pîntecele unei balene, spuse cu o voce gîtuită care părea că i se rostogolește în piept :

— Asta e tot. Asta e tot ce-i de văzut.

Și, cu un ultim efort, șuierînd ca să tragă în piept aerul înghețat al pivniței, se prăbuși, lovind puternic cu fruntea marginea de piatră.

*

— O să scape cu bine, spuse Philippe.

Tocmai părăsise camera în care Klaes, culcat încă, glumea pe seama „pasului său greșit“.

— Sper că da, spuse Alberte.

Era foarte palidă și ochii ei ocoleau privirea inchizitoare a lui Philippe.

— Vreau să cred că sperî !

Se opri în pragul ușii ; era pe punctul de a ieși.

— Ți-ar fi jucat o festă urîță, nu-i așa, dacă nu și-ar fi revenit ? Tocmai îndepliniseși o performanță uimitoare !

Ea nu răspunse și se mulțumi doar să-l privească.

— Haide, Alberte, nu fi neîncrezătoare ! Cred că ai cîștigat, pe legea mea ! Ai înțeles foarte bine, nu-i așa, ce însemna vizita asta ? Deci ce te ispitește cel mai mult ? Aparatele de triere ? Spălătoarele de transvazare ? Poate pompele absorbante ? Sau, atunci, serpentinele de înghețare, robinetele de filtrare, centrifugele ? Nu, nu merită să șovăi. O să ai totul în bloc

— înășini, oameni și camioane. Cu un pic de noroc, totuși. Dar recunosc că ochiul tău absent, indiferența ta perfectă (de două-trei ori, totuși, ai avut o clipă de slăbiciune, nu-i așa ?)... Ah ! Taică-tău la el în fabrică e un spectacol ! Și mașinile astea mari, care costă atîția bani, și berea care curge... Nu-i chiar atît de rău, nu-i așa ?

Alberte schiță ca un gest de protest, apoi roși. Da, îi plăcuse zgomotul acela necurmat, vibrația care, modificîndu-se fără încetare, străbătea toată clădirea, ca o pastă pe care o mînuiești și care crapă în mici bule neregulate. Dar de ce-i plăcea lui Philippe să constate acest lucru cu o bucurie răutăcioasă, care o umilea, fără ca ea să înțeleagă ?

Philippe închise din nou ușa și începu să rîdă :

— Ah ! Vezi ! Ar trebui și să te dezobișnuiești să roșești... Dar am glumit destul. Îți acord toată stima, draga mea Alberte, dar te previn cinstit : mai am o carte în jocul meu. N-o să-ți spun care anume. Am încredere în tine, acordă-mi și tu încredere. În afacerea asta sîntem la egalitate, nu crezi ? Ai jucat totul pe-o carte, dar ai fi putut, și poți încă, să pierzi...

Privi descumpănită în jur, neștiind cum să se apere, nici împotriva cui, dar, ținîndu-i piept cu curaj, spuse la întîmplare :

— Crezi că tata vrea...

— Ești rezonabilă, spuse el cu satisfacție. Da, cred că ești aproape de țintă. Dar un fleac

ar fi de ajuns să... Ai nevoie de sfaturi, Alberte.

Se apropie mai mult de ea, prietenos, complice, animat față de ea de o simpatie tulbure care mergea mai departe chiar decît propriile-i interese. Dacă Alberte ar fi acceptat să-l recunoască drept aliat, el, Philippe ar mai fi cîștigat și altceva, nu numai averea familiei van Baarnheim.

— Alberte, ascultă-mă, șușoti el. Ai nevoie de mine, eu am nevoie de tine. Să ne coalizăm. Împreună o înlăturăm foarte frumos pe mătușa Odilia, pe Roger și banda servitorilor. Simt și ei că se petrece ceva și nu așteaptă decît momentul... Îl vezi lăsîndu-i Suzannei averea ? Mai curînd unei instituții filantropice : tot gesturile frumoase... Asta i-ar liniști, poate, ceea ce-i servește drept conștiință... Spui da ? Jumătate din averea lui e totuși o bucată bună, știi...

Se aplecă și mai mult spre profilul ei întors, spre ceafa puternică. Îi puse încet mîna pe umăr, pe părul întunecat, savurînd calitatea emoției ei. Oare va vorbi ? Ah ! Să-i vadă, în sfîrșit, fața asta pe care el o văzuse de atîtea ori impenetrabilă, privirea rece pe care și-o și închipuia umanizată de corupție... Brusc, aproape brutal, îi prinse bărbia puternică, strînse între degete maxilarul lat și senzual pe care-l admira, o trase spre el. Dar ce figură demnă de milă făcea Alberte, pe care el și-o închipuia aprinsă de mînie sau de dorință, calculată sau sălbatică, revoltată poate, dar nu

palidă, nu cuprinsă de resemnarea aceasta uimită pe care o întâlnești la animale !

— Alberte ! spuse el cu un fel de minie. Alberte !

Încetase să mai șușotească, fără să-i mai pese de nimic, simțind nevoia furioasă ca ea să se explice.

— N-ar trebui, totuși, să mă iei drept Klaes ! Alberte !

Ridică privirea spre el cu un fel de franchețe și aproape de prietenie, care îl uimi ; și chiar mai mult, ridicînd din umeri, cu un fel de încredere, îi spuse deodată :

— E atît de complicat...

— Complicat ? repetă el aproape proteste.

Timp de o clipă rămaseră față în față. Apoi, deodată, dîndu-și seama de absurditatea situației, el ridică din umeri. „Fata asta o să ne înnebunească pe toți.“

— Cu atît mai rău pentru tine, spuse el cu o voce șuierătoare. Trebuia să profiți de ocazie cînd ai avut-o. O să-ți pară rău...

Vorbele se loveau întruna de privirea de neînțeles, dezarmată, goală, care stîrnea milă... Ieși repede, trîntind ușa în urma lui.

*

Trebuia să cobori trei trepte ca să ajungi la sala mizeră a cabaretului *Spînzurătoarea*, în unica și mica piață a Triunghiului. Trei trepte pe care Alberte le coborîse clătîindu-se. Acum stătea aici în penumbra sălii pardosite cu lespezi, joasă, cu mici geamuri violet, prin care se vedeau doar picioarele trecătorilor. Se spri-

jinea cu cotul pe masa de lemn, asemănătoare celei de la *Trei Cocori*; împodobită totuși cu o mică față de masă boțită, iar cînd chelnerița veni s-o întrebe ce vrea, ceru un rachiu de ienupăr. În cartierul Triunghiului se cerea, aproape întotdeauna, un rachiu de ienupăr. De ce s-ar fi mirat fata? De ce s-o fi privit pe Alberte altfel decît pe clientele obișnuite? Vocea ei fusese atît de asemănătoare celei a tuturor femeilor obosite, fie că erau muncitoare, sau mame de familie sau prostituate, care intrau și luau un rachiu de ienupăr... Nu bea, atentă la propria-i indispoziție, la instinctul care o aruncase în labirintul străduțelor gloduroase, pînă la cafeneaua aceasta mică și rău mirositoare. În mirosul acesta, cu paharul de rachiu așezat dinainte, privea cu aviditate la cîrpa murdară care zăcea pe masă, încercînd să-și reînvie greața de altădată, dezgustul simplu și categoric care astăzi dispărea în fața unei indispoziții mai puternice.

Chelnerița își turnase și ea un pahar de rachiu de ienupăr, dăduse drumul la aparatul de radio și pregătirile acestea probabil înduioșînd-o, spuse :

— Nu prea merg treburile ?

Alberte ridică, vag, din umeri. Într-o totală dezordine a ideilor, îl revedea pe Philippe șușotindu-i la ureche cuvinte pe care ea nu le înțelegea, fabrica plină de zgomote, utilajele rotunde pe care Klaes punea mîna, îi revedea pe maică-sa, pe Yves... Nu, oare nici chiar gîndul la Yves nu mai era de ajuns ca s-o elibereze de frica asta paralizantă, de fascinația care o

făcea să se îndrepte, rigidă, dar docilă, spre cine știe ce prăpastie ? De cîte ori, de trei săptămîni încoace, nu crezuse că scapă, că-și regăsește echilibrul, bunul ei simț de fată simplă care nu crede în stafii ? De fiecare dată cînd, în vreun colț al casei, îl întîlnea pe Yves, trăia emoția acelei nopți nebune, se lipea de corpul băiatului, uitînd totul sub arsura această... Dar nici chiar chinul de a nu mai îndrăzni să-l reîntîlnească, deși dormeau la zece metri unul de altul, nu-i mai era de ajuns. Numai privirea palidă, bănuitoare, a tatălui ei, cînd intră în camera lui, era de ajuns să declanșeze în ea acea paralizie a creierului care o imobilizase în timp ce Philippe îi vorbea.

„Probabil că sînt bolnavă“, își spuse Alberte cu o spaimă naivă. Era ultima ei speranță, speranța celor săraci, puțin obișnuiți cu frămîntările morale și care nu pot găsi nimic asemănător în viața lor decît neliniștitoarea lîncezeală a convalescențelor de spital.

Aruncă spre chelneriță o privire disperată în care aceasta crezu că deslușește o chemare. Umplîndu-și paharul golit, veni, fără fasoane, să se așeze lîngă Alberte.

— Nu bei ? întrebă ea cu familiaritate. Greșești. Îți face bine.

Avea o figură obosită, de o otoseală moale și buhăită iar ochii îi erau tulburi. Probabil că nu era la primul pahar de rachiu.

— Ah ! Nu ești obișnuită... La vîrsta ta, fetiço... De fapt, cîm te cheamă ?

— Bertha, spuse Alberte. Numele îi venise pe buze cu naturalețe.

— Când eram de vîrsta ta, Bertha, eram ca tine. Ba da, ba da, poți să crezi tu că nu-i așa, că nu există alta pe lume care să aibă micile tale necazuri, dar crede-mă, fetiço, sînt cu miile și cu sutele. Oh ! Eram ca tine și credeam, credeam... În ce ? o să mă întrebi. În toate bali-vernele. În dragoste, bineînțeles, și încă într-o grămadă de lucruri. Într-un mic negoț pe care l-aș fi înjghebat în cartierul de sus al orașului... În plăcerea de a te îmbrăca duminica, și-apoi să te plimbi pe Corso... În faptul că trebuie să faci asta, să faci ailaltă, economii, măritiș... În politețe, poftim, și în faptul că nu trebuie să bei înainte de ora șase seara... Mai știu și eu... Credeam, credeam... Eram în stare să cred chiar și în reclamele de la radio, atît eram de credulă. Și-ntr-o zi, vine un tip...

Cîntec de leagăn eficace, povestea banală se desfășura, cu refrenele, întoarcerile ei, frazele gata făcute și mereu același laitmotiv.

— Credeam, credeam... Mi se spunea Jackie, eram tip de americană. Cu părul vopsit roșcat, cu pantofi cu toc cui, făceam ceva impresie. Dar, crede-mă, aia care scapă din așa ceva trebuie să fi omorît pe tat-su și pe mă-sa... Doar așa... Și pe urmă te chinui, te zbați, te scremi ca o mîță care vrea să latre, și te necăjești, da' ce te mai necăjești... Și cînd ți-ai încropit negoțul, o viață curată, ordonată, și ai ajuns urîtă ca dracu', la ce ți-a folosit ? Eh, o să-mi spui că nu e prea grozav să crăpi de foame. De acord. Dar sînt niște locușoare bune...

Începuse într-un mod melancolic, dar veselă o cuprinse deodată și-i făcu Albertei cu ochiul într-un fel nerușinat.

— Îți spun asta, fetiço, pentru că văd că ești pe același drum. Înțolită ca o profesoară de pian, da' totuși, o fată a Triunghiului, hai ? Ei bine, ți-o spun eu, nu merită să faci pe simandicoasa, n-ajută la nimic. Când înțelegi asta, o duci bine. Așa a fost și cu mine. Mă măcinam, mă măcinam, să mă fi văzut... Cu o săptămână înainte, aș fi dat orice ca să fac pe nebuna, să am cafeneaua mea, o cafenea șic, curată, cu toaletă, să-mi dau copiii la școală, să am bucătăreasă ; și mă măritam și cu un negru, cu un chinez, cu un ciung, cu oricine numai să scap. Și după opt zile, când m-am trezit, nimic, vax ! Se terminase. Poate că băusem un pahar mai mult sau mai puțin, nu știu, dar am înțeles imediat. La ce bun să-mi fi sfârșit creierul ? Mă simțeam bine aici, proprietarul e bătrîn, nu mă necăjește, nu mă omor cu munca, afară de simbătă, am aparatul meu de radio, o cămăruță unde aduc pe cine vreau, și păhărelul e pe gratis... E liniște. Ce vrei mai mult ? În toate zilele vieții, liniște. E ideal. Și tu, Bertha, fata mea, ești la fel, te-am simțit. Vrei altceva, îți faci sînge rău, și pe urmă o să înțelegi, ca și mine. O să vezi cum o să se întîmple, într-o noapte, îți spun eu. Reclama, dragostea, munca, n-o să mai crezi în ele...

Alberte era gînditoare. Oare asta o rodea, o oboseală vinovată, o sete de liniște, cum spunea fata asta doborîtă ? Cît de mult urîse, cît de mult mai ura încă prăbușirea ființei, moliciu-

nea, concesia față de cea mai ușoară beție... Și totuși indispoziția mai persista, surdă, amoretită, dar fără să dispară și, mai mult ca oricând, exasperanta complicare a lucrurilor... Să fi fost oare posibil să nu-și găsească liniștea nici în Triunghi, nici în casa lui taică-său ? Pentru ea, dintotdeauna nu existau decît aceste două extreme...

Afară treceau niște copii ; un camion era înghesuit pe străduța îngustă și șoferul coborî înjurînd. O ceată zgomotoasă de oameni se opri în fața casei. Răsună o voce sonoră :

— Aici e vechea cafenea a *Spînzurătorii* Casă din secolul al XVII-lea. Pe platforma care încă mai există se găseau spînzurătoarea și roata. Prin acest jghiab se scurgea sîngele condamnaților. *Ladies and gentleman, here you see...*¹

— Grozav ! strigă fata ridicîndu-se dintr-o săritură. Turiști ! Și multe bacșișuri ! Vrei să mă ajuți, Bertha ? O să-ți primești partea.

— Nu pot. Am treabă, spuse Alberte ridicîndu-se.

Trebuia s-o vadă pe maică-sa. Doar Triunghiul nu era de-ajuns. Trebuia ca, regăsind-o pe Elsa, minciunile ei, duplicitatea ei supărătoare, să regăsească în același timp dorința de a scăpa de ele, de a reacționa împotriva acestei moliciuni. Trebui să facă un mic efort ca s-o tutuiască pe Jackie.

— Cît îți datorez ?

¹ Doamnelor și domnilor, puteți vedea aici... (engl.).

— Nimic, nimic, spuse cealaltă rîzînd. Patronul a dat un rînd. Dar dacă ai chef de meseria asta, să ştii că te-aş putea angaja pentru simbăta.

Se auzea vocea sonoră propunînd :

— Să intrăm în această cafenea pitorească. Situată chiar în centrul Triunghiului, cartierul rău famat al oraşului A. ...

Alberte ieşi, îmbrîncind grupul pestriţ, încă-pestriţ cu aparate de fotografiat, încărcat de prospecte de toate formatele, care se înghesuia la intrarea cabaretului. Într-o clipă sala fu plină. Uşa joasă se închise din nou. Alberte se pomeni singură în piaţa mică „chiar în centrul cartierului rău famat“, după cum spunea cu mîndrie ghidul. Rămase nemişcată pentru o clipă. Din interiorul cafenelei se auzea un zgomot puternic de pahare, de exclamaţii anglo-saxone, frînturi de voci explicînd fără încetare în engleză, franceză, germană şi, dominînd tumultul, rîsul fetei din sală... Nu, nu, nu acesta era adevărul. Îşi aminti de un tumult asemănător, de serile de la *Trei Cocori*, cînd începea să servească. „Haide, Bertha, fii un pic mai drăguţă“, mormăia patronul. Iar maică-sa îi cerea bacşişurile spunînd : „I le pun de-o parte, pentru cînd o să fie majoră“, în rîsetele băutorilor.

Se îndreptă spre clinică. Nu era prea tîrziu ca s-o vadă pe Elsa. Să-i aducă ceva, de pildă reviste ilustrate. Să asculte povestea obişnuită. S-o liniştească, poate şi, mai ales, să-şi regăsească echilibrul... Să se întoarcă. Să-l revadă pe taică-său, aşa cum era el, bun cu ea, un om

care făcuse din viața ei lucrul acesta curat, întreg, dens după care ea jinduia. Dacă el voia s-o recunoască drept fiică-sa, de ce nu? Philippe îi reproșă ceva ce ea nu înțelesese. Dar era normal să se arate nemulțumit dacă pierdea moștenirea aceasta. Fabrica ar fi a ei, spusese el. Revăzu căzile mari, pline de spumă, pivnițele tăcute, cu miros pătrunzător... I-ar fi plăcut să se plimbe pe-acolo, spunându-și că toate acestea sînt ale ei. Doar prezența lui tai-că-său o împiedicase. Agitația lui... Dar și el trebuie să fi fost bolnav, mai bolnav decît se credea. Din moment ce căzuse...

— Iată, spuse Hélène Franck cu satisfacție. O să fiți foarte fericită, domnișoară Damiaen. Nu așteptam rezultate atît de rapide, dar mărturisesc că doamna Damiaen mi-a întrecut așteptările. O să ne găsiți în mare progres.

Răceala ei cedase în fața unei legitime mîndrii, cea a prestidigitatorului căruia îi reușise scamatoria. Elsa era îmbrăcată cu aceeași rochie neagră pe care Alberte o văzuse la prima vizită. Dar părea că se îngrășase puțin. Fața ei, cu sprîncenele încruntate, era cea a unui copil silitor, poate cam viclean. Doctorița ră-mase o clipă lîngă ușă, dar Alberte nespunînd nimic, ea plecă, discreția profesională învin-gînd curiozitatea. În pavilionul acesta vorbito-rul era mai mare, mai alb, mai impersonal de-cît cel din primul pavilion. Desigur, nu mai era vorba de un „mic club“, cum spusese Hé-lène Franck. Fotolii din corzi împletite și ni-chel, cu un aspect modern, o masă de sticlă, rotundă și joasă, pe care era aruncat un ziar...

Pereții erau vopsiți în galben-pal, fereastra era din sticlă mată ca într-o baie.

— Bună ziua, Bertha, spuse Elsa cu o voce gravă care o descumpăni pe fiică-sa.

— Bună ziua, mamă.

— O duci bine ?

Bineînțeles, calmul acesta era o comedie. Alberte o cunoștea pe maică-sa. Aștepta probabil ca doctorița să se depărteze îndeajuns de mult, ca să-și deșerte obișnuitul sac de baliverne. Curios, Alberte care, în general, se temea de clipa asta, ajunsese aproape s-o dorească. Așa, cel puțin, era normal. Și, de cîtva timp, lucrurile fuseseră atît de puțin normale !

— O duc foarte bine, mamă, spuse ea cu o oarecare nerăbdare. Poftim, uite revistele ilustrate pe care ți le-am adus, *Confidențe*, *Cuibul meu...* Sînt destule, n-am mai venit de mult...

Elsa întinse mîna și o retrase fără să ia zia-rele.

— Domnișoara Franck crede că n-ar trebui să citesc așa ceva, spuse ea aruncînd o privire spre ușa cu geamuri.

— Și ce vrea să citești ?

Lectura era totuși — Alberte făcuse experiența asta — singurul mijloc de a o face pe Elsa să stea liniștită.

— Dacă nu citești și nici nu bei, nu văd ce poți face, spuse ea.

Apoi își mușcă buzele. Dacă Elsa era pe cale de vindecare, trebuia mai curînd s-o încurajeze decît să se mire. Dar femeia aceasta care nu țipa, nici nu era beată și care stătea în fața ei

încrucișându-și desfăcându-și mâinile, semăna atît de puțin cu maică-sa...

— Ce faci toată ziua, mamă ? reluă ea pe un ton drăgăstos.

Dar văzu cu surpriză că Elsei îi lucesc deodată ochii și că se apleacă spre ea, șușotindu-i cu un fel de groază și arătînd spre ușă cu privirea :

— Ea îmi vorbește.

Senzația de indispoziție o cuprinse din nou pe Alberte, ca o greață.

— Hai, mamă, doar nu-ți vorbește toată ziua.

— Nu stă aici toată ziua, dar vine mereu.

— Dar, în sfîrșit, ce-ți tot spune ?

Elsa ridică din umeri.

— N-ai nevoie să știi asta, spuse ea pe un ton morocănos. Ce, tu îmi spui mie ce gîndești ? Tu gîndeai de rău despre mine, dar nu mi-ai spus-o niciodată.

Sentimentul de greață creștea, agravat de un fel de amețeală. „Asta e, se gîndi ea. Sînt bolnavă. Probabil că am răcit.“ Spuse cu un efort :

— Dacă nu vrei să vorbim de asta, mamă, să vorbim de altceva. Te... te hrănesc bine ? Ai o cameră plăcută ?

O clipă, Elsa rămase tăcută. Apoi șușoti în același mod neomenesc :

— Nu vor să mă lase să ies în grădină. Știi de ce ? Pentru că am pălmuit-o pe infirmieră. O femeie foarte bine crescută...

— Tare aș fi pălmuit-o și eu, spuse Alberte cu glas cam prea tare.

Dar nu reuși să-și alunge stinghereala, impresia că asista în vis la un spectacol groaznic pe care nu mai putea să-l oprească.

— Dar ea nu-mi voia decît binele, murmură Elsa. Nu înțelesesem... Aici nu înțelegi totul...

Apoi, fără să-și schimbe tonul, spuse brusc, dar cu privirea ațintită în pămînt :

— Bertha, cînd erai mică...

— Da, mamă ?

Acuma, fără îndoială, trebuia să înceapă să debiteze povestea pe care Alberte o cunoștea pe de rost : parcul, banca Damiaen, abandonul, sacrificiul.

— Cînd erai mică, spuse Elsa încet (aveai impresia că recită un text), nu te iubeam, Bertha. Nu-mi iubeam copilul. Te uram...

— Mamă ! spuse Alberte cu groază.

Era un vis, un vis îngrozitor. De mult timp, totul nu era decît un vis. Probabil că avea temperatură, că nu auzea nimic... Să meargă să cheme infirmierele... Dar vocea tristă continuă :

— Îți amintești parcul, ziua cînd am vrut să mă omor ? Nu e adevărat. N-am mers pînă la apă. N-am vrut să mă omor, Bertha. În ziua în care am știut că aștept un copil, am mîncat. Îmi amintesc chiar și locul. Am mîncat, Bertha, Trina avea dreptate !

Vocea îi era acum subțirică, întocmai ca a unui copil care plînge răbdător. Își acoperea fața cu mîinile.

— Părinții mei nu erau nobili. N-aveau castel și nu m-au gonit... Ea a spus. Mi-a spus să-mi aduc aminte. Eu nu voiam. Știi de în-

tîlnirile din parc ? Ea spune că nu e adevărat ; spune... spune că nu sînt de familie bună...

Glasul subțirel coborî tulburat, apoi urcă din nou ca o tînguire slabă, neomenească, ireală.

— E adevărat, Bertha, spune ? E adevărat ? Atunci nimic nu e adevărat, nimic ?

Își frîngea mîinile slabe. Alberte văzu, în sfîrșit, chipul maică-si și pe el propria-i tulburare, propria-i rușine, umilința insuportabilă pe care crezuse întotdeauna că o poartă doar ea singură, și care, acum vedea, era cui-bărită în Elsa dintotdeauna, amorțită numai, prin artificiiu copilăresc al unui suflet prea slab ca s-o suporte. Simți în mod confuz măsura în care, mai mult decît băutura sau o suferință adevărată, privirea ei aspră de fetiță o împinsese pe Elsa tot mai mult în minciuna aceea îndărătnică... Nu, acum nu mai voia să împartă povara pe care ea însăși abia putea s-o ducă.

— Mamă, spuse ea cu grabă, nu-i asculta. Eu știu bine că tu mă iubești, că te-ai sacrificat pentru mine...

Fața umilită se ridică încet :

— Dar ploaia, Bertha ? Dar ploaia, fluviul și părinții mei și toate astea sînt adevărate ?

— E atît de mult de atunci, mamă ! Poate că ai uitat unele amănunte, poți uneori să te înșeli, așa cum pățește toată lumea...

Capul Elsei coborî din nou.

— N-am vrut să mă omor... murmură ea. N-am vrut să mă omor. Am greșit neplecînd atunci cînd mi-a cerut-o. Ar fi trebuit s-o fac pentru tine, să nu-ți provoc neplăceri...

Repetă sînguincios : Ca să nu-ți provoc neplăceri.

Și adaugă cu o voce de femeie, cu o voce neauzită niciodată :

— Dumnezeu !

Alberte nu mai putu îndura.

— Tu ești cea care ai dreptate, mamă, spuse ea cu o voce gîduită, în care încerca să pună destulă convingere ca să șteargă îndoiala atroce a acestei priviri. Tu ești cea care...

Un zgomot sec o întrerupse. Ușa cu geamuri se deschise și fata auzi vocea rece și blîndă în același timp a doctoriței, chemînd-o :

— Domnișoară Damiaen, vreți, vă rog, să veniți o clipă în biroul meu ?

Mașinal, Alberte își coborî privirea spre ceasul de la mînă.

— Dar ora de vizită... începu ea fără să știe prea bine ce spune.

— Puțin importă ora, hotărî vocea austeră. Aș vrea să vă spun două vorbe.

Alberte o privi pe maică-sa. Dar Elsa, cu ochii plecați, începuse din nou să-și frîngă mașinal degetele încrucișate. Fata se ridică și trecu în camera de alături. Fără să fie invitată, se trînti pe-un scaun nichelat : continua să aibă o senzație de amețală... Înapoia biroului ei, doctorița o privea cu oarecare severitate.

— Copila mea, spuse ea în sfîrșit, aranjîndu-și pe nas ochelarii de baga (Alberte remarcă faptul că erau prea mari, un pic comici, ca niște ochelari bărbătești), trebuie să-ți spun că mă decepționezi foarte tare. M-am văzut silită să-ți întrerup discuția cu mama dumitale. Dum-

neata distrugi în câteva minute ceea ce noi am construit în mai multe săptămîni.

— Dar, bîigui Alberte care nu-și recăpătase stăpînirea de sine, o faceți... o faceți să înnebunească !

Doctorița tuși ușor, iritată.

— Copila mea, îți înțeleg emoția, sentimentele, dar ele te duc cam prea departe. Stăpînește-te, te rog. Dealtfel, eu sînt vinovată de asta, n-ar fi trebuit să permit vizita. Aveam însă încredere în echilibrul dumitale, ca să colaborezi cu noi la efortul pe care îl facem. Unele nevroze sînt puternice ; noi ne străduim să vindecăm nevroza mamei dumitale. Slavă domnului, nu era vorba de o nebunie adevărată, ci de o semi-simulare, facilitată, evident, de consumul abuziv de alcool. Vezi, ea și-a dat seama întotdeauna, mai mult sau mai puțin, de inexistența poveștilor ei... Dar în cele din urmă, acestea căpătaseră un fel de consistență. Nu e de mirare faptul că, avînd de luptat împotriva unor ani de astfel de intoxicație mintală, bolnava iese din luptă cam epuizată. O să mă înțelegi. Iată, de exemplu...

— Nu vreau nici un exemplu ! spuse Alberte cu o minie slabă. Nu vreau să fie nefericită ! Să fie oprită să mai bea, înțeleg, dar...

— Datoria noastră, spuse domnișoara Franck scoțîndu-și ochelarii și privind-o pe fată cu gravitate, e de a îngriji psihicul în același timp cu fizicul. Dacă bolnava, în afară de tulburările organice provocate de alcoolism, suferă de tulburări mintale, consider util...

— S-o faceți să sufere și mai mult ? spuse Alberte. Sau cel puțin crezu că spune. Dar în micul birou ceva răsună într-un mod ciudat. Poate că, la urma urmei, strigase ?

— Să-i repetați toată ziua că mă urăște, că e o mamă rea, că...

— O punem în fața propriilor ei răspunderi, spuse Hélène Franck cu o voce blîndă. O învățăm să le depășească, întocmai ca o ființă omenească. Fără îndoială că o iubești pe mama dumitale, domnișoară Damiaen, dar eu mă îndoiesc că ea te iubește. Vezi, dumneata ești remușcarea ei. Prima ei greșală (nu-ți vorbesc de moralitate ; îți spun cum gîndește ea în mod confuz), fructul primei greșeli. La următoarele ei greșeli ai fost martoră. Și ca să scape de reproșul inconștient care erai dumneata (am reușit să curățăm terenul pînă la a o face să recunoască acest lucru), te-a încredințat tatălui dumitale, împotriva căruia avea un resentiment absurd, dar cerînd o sumă de bani. În limba-jul și psihologia ei sumară te-a „vîndut“. A îngrămădit astfel remușcări peste remușcări, de unde nevoia de compensare, alcoolismul, mitomania, oksesia și pericolul nebuniei.

Totul se învălmășea în capul Albertei. Elsa era nebună, nu mai era, greșea, avea dreptate... Nu mai știa decît un lucru : groaza pe care o simțise văzînd ca într-o oglindă propria-i tulburare, rușinea ei profundă reflectîndu-se pe fața mamei-si.

— Nu vreau, spuse ea cu vehemență, nu vreau... O să vorbesc cu tata, eu...

Se credea încă dreaptă și mîndră, dar se încovoiasă, își frîngea mîinile, iar vocea ei rugătoare se alătura tuturor vocilor rugătoare care răsunaseră în micul birou.

— Nu te pripzi, domnișoară. (Vocea venea de departe, de foarte departe.) Tatăl dumitale ar încuviința să-ți vorbesc astfel. Înțelege bine că de îndată ce mama dumitale va scăpa de himele ei, vor urma remușcările, resentimentul împotriva tatălui dumitale va dispărea, iar bolnava își va înțelege greșelile și va putea începe o viață nouă.

— O viață nouă ? spuse Alberte tulburată. Dar cum ar fi posibil ? Cînd o veți face să creadă că totul e din vina ei, pe ea, o bătrînă care nu știe să facă nimic, care... Cum ar putea să înceapă o viață nouă ? Ce-o să-i rămîină după ce-i veți fi luat totul ?

Figura fină, de medalie, a doctoriței se înăspri.

— Va ști adevărul, spuse ea sec. Va fi vindecată.

— Dar nu vreau... (Obiectul nevăzut încă mai vibra în vocea Albertei.)

— Va ști adevărul, repetă Hélène Franck sec. Va fi vindecată. E prea tîrziu ca să vedem lucrurile dintr-un alt unghi. Am autorizația dumitale și a domnului van Baarnheim s-o îngrijesc pe mama dumitale așa cum cred eu și mi-am asumat răspunderea acestei bolnave. Nu voi admite...

Ușa de sticlă se trînti cu o asemenea violență, încît un ochi de geam sări și se sparse pe podea în mii de cioburi lucitoare, pe care

doctorița le fixă, gînditoare, cu privirea. Ușa vorbitorului se și deschisese, iar impetuoasa domnișoară Léaucourt se repezi în cameră cu ochișorii ei negri strălucind de curiozitate.

— Am condus-o pe bolnavă în cameră, spuse ea. Și pentru că am auzit strigăte...

Păru că abia atunci observă geamul spart și scoase un țipăt ascuțit.

— Ah ! Ce-i asta ? Doamnă, sper că nu sînteți rănită ? Doamne, Doamne ! E pentru prima oară...

— Haide, haide, Léaucourt, spuse doctorița calm. Nu te speria, tînăra Damiaen a făcut un gest cam brusc...

— Fata asta e mai nebună decît maică-sa, exclamă infirmiera. Nebună de legat, așa mi-am spus cînd am văzut-o prima oară. Și cum mai țipa ! Un animal sălbatic !

— Un animal sălbatic care o să-l moștenească poate pe taică-său, după cum se spune, remarcă doctorița.

— Doamne, e cu puțință ? Atunci taică-său e și el la fel de nebun ! Dar dacă ea îl omoară ca să-l moștenească mai repede ? S-au mai văzut cazuri, știți, care...

— Sărmana mea Léaucourt, cît de mult îți plac dramele ! Haide, mătură cioburile astea și grăbește-te. Avem altceva de făcut... Da, e cam emotivă fata asta. S-ar spune că nu-și dă seama că ea e totuși cea care a cerut internarea... dealtfel indispensabilă. Ereditățile astea alcoolice dau uneori rezultate curioase. Iată o fată care, în aparență, e la fel de robustă ca taică-său și... Haide, Léaucourt, mergem ?

Și îi zîmbi, ~~ceea~~ ce se întîmpla rar. Cu exclamațiile ei patetice, infirmiera o distra. „Dar ce-o să-i rămînă cînd îi veți fi luat totul?” O întrebare interesantă, fără ca fata să-și fi dat seama de acest lucru. Nebunii, în general, odată vindecați, pierd mult din originalitate. Facultăți care abia păreau în legătură cu nebunia lor, dispar ca și cum, zgîriindu-le suprafața, le-ai fi smuls însuși sufletul... „Ce-o să-i rămînă...?” Dar ce rămîne majorității bolnavilor care se vindecă și părăsesc spitalul la cincizeci de ani, fără un adăpost, fără o meserie, uitați de familie, renegați de însăși boala care le devenise prietenă? „Dacă ne-am pune întrebările astea, nimeni nu s-ar mai vindeca.”

— Și zi, ți-a fost tare frică, Léaucourt? Întrebă doctorița cu veselie, traversînd curtea care despărțea cele două pavilioane.

*

Clara locuia într-o căsuță din secolul al XVII-lea. Camera ei, de o formă neregulată, era tapisată cu oglinzi. Clara era întinsă pe pat, într-un neglijeu de dantelă altă care lăsa să i se vadă picioarele lungi, puternice și-i ascundea pieptul ce suportase mai multe operații estetice. „Un obiect, se gîndi Philippe. Un simplu obiect, asta pare cînd doarme.” Ridică ochii și zări propria-i imagine multiplicată de zece ori, propriu-i corp subțirel, luminos ca al unui băiat, puțin musculos, un corp fără vîrstă, fără semnificație. Alături de el, Clara respira calm, fără ca fața ei bine echilibrată, abia striată de riduri imperceptibile, să freamăte,

ca și cum în somn păstra aceeași prudență ce făcea din zilele ei un ansamblu de exerciții și de precauții cu care nu i-ar fi fost rușine nici chiar unui jocheu. Mîinile lungi, îngrijite, se odihneau pe piept, iar picioarele și le ținea lipite unul de celălalt. Părul scurt, argintat într-un mod îndrăzneț, cădea în bucle pe fruntea mîndră și dreaptă. Cînd Clara era trează, fruntea ei forma un rid anxios ; cînd dormea, dormea bine, fără pofta lacomă a acelor femei care par să deguste chiar și cea mai mică înghițitură de aer ; avea un somn sobru și uscat, de campioană. „Încă una, medită el ironic, care se laudă că are încredere în viață. Viața ! Pentru ea înseamnă maseuze, regim, cutii de cremă și plăcerea de a-și spune că eu sînt cu zece ani mai tînăr decît ea. De ce nu ?“ Îi plăcea s-o vadă făcînd cu o remarcabilă exactitate exerciții de gimnastică, cîntărindu-se pe un mic cîntar, luptînd împotriva fiecărui gram, calculîndu-și toaletele fără grabă, ca prizonierul care calculează lungimea corzii care-l va ajuta la evadare... „Numai că ea știe că-și va frînge gîtul în cele din urmă...“ Îi plăcea la ea curajul acesta și felul de a-și etala rănile la lumina zilei, în văzul tuturor. Vizitele Clarei de mai multe ori pe săptămînă pe la oameni de care nu-i păsa nici cît negru sub unghie — erau oare altceva decît paradă, un fel de a spune : „Eu, frumoasa doamnă Cassini, femeia bogată care a avut trei soți și zeci de amanți, și despre care toată lumea știe că are cincizeci de ani, reușesc încă să fiu cea mai frumoasă“ ? Dacă n-ar fi fost așa de ce oare, cu toți banii

pe care-i avea, cu gusturile ei rafinate, cu eleganța ei naturală, rămînea ținută în orășelul acesta răuvoitor ? Ar fi întruchipat de minune pe călătorea elegantă și solitară din trenurile expres, splendida aventură a unui groom de hotel de lux, silueta întrevăzută la bordul unui pachetot și care străpunge cu o săgeată ascuțită inima unui băiat de șaisprezece ani, viitor notar, care, timp de șase luni, se va crede poet... Dar nu, preferase să rămînă aici, să lupte pînă la capăt, să rămînă în arenă, acceptînd chiar și propria-i înfrîngere. Să se agațe, așa cum reușeau toți să se agațe, de suprafața asta netedă care era viața... Așa cum se crampona Klaes cu o ardoare disperată, demnă întrucîtva de milă... În această falsă liniște care urmează chiar și celor mai deplorabile iubiri, Philippe se gîndi la bătrîn cu un fel de milă îndepărtată. Ce exaltare febrilă arăta-se dimineață, în timpul vizitei ! Ce plăcere puteai simți la ideea de a-ți vedea viața transformată în mașini, în piulițe și buloane ? Gîndul că ele îți vor supraviețui ? Și obiceiul ăsta absurd de a te înconjura de o mulțime (din care, dealtfel, făcea parte și Philippe) de paraziți, mai mult sau mai puțin inutili ! La ce-i vor servi cîteva luni mai tîrziu, cînd va fi mort ? La ce-i vor servi Clarei exercițiile de gimnastică în ziua cînd va avea șaiszeci de ani ? „O să-și poată plăti în continuare cîte un gigolo“. Dar ea nu iubea atît de mult dragostea, după cum bătrînul Klaes nu iubea atît de mult banii. Acestea erau pretexte pe care le găseau ca să nu alunece de-a lungul suprafeței ace-

leia exasperant de netede. El, cel puțin, nu juca astfel de jocuri. Se și găsea jos, foarte jos, privindu-i cu o veselie amestecată uneori cu oarecare milă. „Ce binecuvîntare e să fii sărac! Iată cel mai bun pretext din lume. Clara, Klaes sînt niște amatori. Frumusețea, banii, cînd îi ai, admirația și chiar dragostea de care Simone are întotdeauna gura plină, toate astea nu rezistă. De îndată ce te gîndești un pic, îți dai drumul, aluneci. Și cad cu toții de sus! Dar o burtă goală, copiii care țipă, cărbunele care lipsește, astea sînt lucruri solide. Cu stomacul nu discuți, îl umpli. Și trebuie să-l umpli iarăși și iarăși... Poftea de mîncare e o mașină minunată. De îndată ce nu-ți mai e foame, încep pretextele, minciunile, metafizica, Dumnezeu, opiumul bogaților... E adevărat că există unele apetituri mai robuste decît altele. Cu dorința lui de a «gusta» din Alberte, Klaes e încă destul de solid cramponat. Dacă eu aș fi știut să joc jocul acesta, să manifest un dispreț virtuos pentru reușita lui, să-l las să bănuiască faptul că mai sînt și alte lucruri pe pămînt (pentru că asta e Alberte pe cale să facă : să-l convingă, cum spun revistele feminine, că sînt unele lucruri care nu se cumpără...), aș fi ajuns să conduc fabricile lui. Mai e și faptul că micuța are o tehnică...” O tehnică extraordinară chiar, pentru că reușise, nu mai departe decît la prînz, să-l scoată din fire. Încă se mai miră, amintindu-și mînia, dorința care-l cuprinseseră brusc. „Îi datorez mult, măcar pentru asta. Dacă reușește, va fi meritat-o cu prisosință. Dacă noi reușim, o să mă

ocup de ea..." Se opri o clipă asupra gîndului acestuia. „Haide, o să găsesc eu ceva ca să mă mai agăț puțin. În cele din urmă, micuța Alberte e folositoare pentru toată lumea..." Și dacă se înșela? Dacă uimirea, dezinteresul pe care le afecta erau reale? „Ar fi prea caraghios." Dar oare nu însăși ideea asta îl necăjise atît de mult în după-amiaza aceasta?

Auzi telefonul sunînd în camera de alături, șovăi... în cele din urmă se ridică. Nu lăsase numărul de telefon decît doamnei Nunez. Să fi fost oare posibil...

— Mătușă Odilia?... I-a surprins?... Datorită dumitale, bravo! O sincopă? Da, poate fi periculoasă... Nu, cheamă-l mai curînd pe doctorul Franck. Dacă ar veni la... Oamenii sînt atît de răuvoitori. Și secretarul? A fugit, da, trebuia să ne așteptăm la asta... În sfîrșit, oricum ar fi, am scăpat de el... Crezi că e util? Ne-am înțeles, vin.

Întorcîndu-se în dormitor, remarcă încă o dată cît de ridicol e să te vezi îmbrăcînd izmenele, înmulțit cu zece. Ar trebui să-i spună Clarei să scoată oglinzile. E adevărat că ea le atribuia, fără îndoială, valoarea unei sfidări, a unui simbol... Mereu simbolul! Ce oboseală! În prag șovăi să-i spună la revedere. Dar nu. Ar fi fost o crimă să deranjeze un somn atît de metodic. Și-apoi, ce-ar fi avut să-și spună?

*

Cei trei copii cîntau cu încăpăținare lîngă bazin. Zadarnic se dusesese Suzanne să le spună, în cîteva rînduri, că berarul e foarte bolnav

și că nu voia să vadă pe nimeni. Ei nu se clin-teau, lovind cu falsă înflăcărare în cratițele lor, unul dintre ei scosese chiar o armonică, iar cei doi mai mici țipau cu glăscioarele lor răgușite :

*Trei crai mari,
Trei crai mari*

*Vin împreună
Să vă ceară de poma-a-ană...*

Ca să scape de ei, ar fi trebuit să le dea mărunțiș și tradiționala turtă dulce. Dar familia Nunez și Philippe se închiseseră în birou, Yves dispăruse, berarul refuzase să vadă pe altcineva decât pe doctorul Franck, Alberte se culcase, deci cui s-ar fi putut adresa Suzanne ? Și copiii continuau să facă o gălăgie groaznică, și aburul se ridica din gurile mici odată cu cântecul acesta vechi, vechi... Erau copii din cartierul Triunghiului, cu practică îndelungată în ale muzicii : unchiul lor era conducătorul formației și toți trei trebuiau să spere că, într-o zi, îi vor lua locul. Până atunci făceau exerciții în ajunul Sărbătorii celor trei crai, cu o perseverență admirabilă. Cel mai mare, mînjit cu funingine, îl înfățișa pe regele negru Baltazar, și descoperise un melon vechi pe care îl purta mîndru, ținîndu-și gîtul țepăn, dar care îi cădea pe ochi ; ceilalți doi erau vag înfășurați în zdrențe purpurii. Și tropăiau ca să nu înghețe și băteau în crătițele lor tot mai

tare și cîntau, iar nasurile, mîinile, buzele le crăpau de frig, dar ei continuau, susținuți de speranța absurdă că berarul, deși era bolnav, va ieși în cele din urmă și-i va răsplăti cu mai multă dărnicie decît în alți ani, pentru că îi sărbătoriseră atît de bine pe cei trei crai.

— Doamne ! Ce zgomot fac ștregarii ăștia ! Ar trebui interzise obiceiurile astea absurde, se agită doamna Nunez.

— Asta vor turiștii să vadă, spuse Roger fără convingere.

Doctorul Franck tocmai intra ; deși îl recunoscuse la fereastră, nu-l salutase. Să i se fi plîns oare bătrînul că i se ascunsese adevărul în ce privește starea sănătății lui ? Roger re-luă încă o dată interminabilul rechizitoriu pe care și-l făcea lui însuși în fiecare seară, sub privirea încrezătoare a Ernei. Nu făcuse decît ceea ce-ar fi făcut orice rudă iubitoare ; voise să scutească de șocuri inima slăbită a unchiului. Îi dădea calmante, singura terapeutică aplicabilă la angina pectorală. Prelungise cît putuse viața bătrînului. Atunci ce i se reproșa ? De ce nu-l salutase doctorul Franck ? La ce i-ar fi slujit bătrînului Klaes să știe că nu se va mai vindeca ? „Am conștiința împăcată“, își spuse el cu o umbră de energie. Dar se întrebă dacă doctorul Franck, care nu era blînd cu colegii tineri, nu va vorbi despre asta la clubul Adriatica, desconsiderîndu-l complet... Și dacă măcar ar fi ei moștenitorii ! Pentru că unchiul, deziluzionat în mod brutal, n-o să-i poarte oare ranchiună într-atîta încît să-i dezmoște-

nească pe toți ? Bineînțeles, purtarea Albertei trebuie să-l fi revoltat. Dar...

— Ce-a spus când i-a văzut ?

— Eu zărisem licărirea lămpii Albertei pe terasă, spuse doamna Nunez cu o oarecare satisfacție. Am simțit imediat că se întâmplă ceva. Pe scară, am ascultat și am auzit un șușotit... Atunci am jucat totul pe-o carte, m-am dus să-l trezesc, i-am spus că văzusem un hoț, și l-am făcut să coboare scara, o treaptă a trosnit, dar amîndoi l-am văzut foarte bine pe tînăr care ieșea din camera Albertei.

— L-a insultat ? întrebă Philippe la rîndul său.

— Nu. Tocmai asta m-a speriat. N-a spus nimic și respira atît de ciudat, cu un fel de zgomot... Băiatul e îngrozit, vă dați seama. Și micuța a ieșit și ea în cămașă de noapte.

— Foarte în stilul secolului al XVIII-lea, ironiză Philippe. Și el a strigat : „Mizerabilă mică ! Îmi înșelai încrederea !“

— Când o să terminați cu gluma ? spuse doamna Nunez sec. Din cauza voastră ne-am aruncat în aventura asta și Dumnezeu știe ce-o să se mai întîmple ! Încă n-a vrut să ne primească. Doctorul Franck a trebuit...

— Nu mai încetați odată să vorbiți de doctorul Franck ? gemu Roger exasperat.

Doamna Nunez ridică din umeri.

— Eu prezint lucrurile așa cum sînt. Dealtfel, și asta era o idee a lui Philippe, să nu-i spunem nimic. Pe scurt, nu, n-a spus nimic. A căzut imediat. Atunci m-am gîndit că, din moment ce mai avusese o dată așa ceva dimi-

neață, era... sfârșitul și am crezut că fac bine chemînd...

Un porțelan se sfărîmă pe podea, aruncat de mîna brutală a lui Roger. Doamna Nunez tăcu.

Afară, pentru o clipă, zgomotul încetase. Un bărbat tocmai apăruse din partea cealaltă a bazinei și copiii alergau spre el. În soare strălucea un fel de monument pe care-l purta pe cap, iar mersul lui, îngreunat de clopoțeli și zorzoanele ce-i înconjurau gleznele și genunchii, era lent și parcă dureros ; era conducătorul formației.

— Priviți, au venit întărituri, spuse Philippe cu o veselie obosită.

Doamna Nunez scoase un geamăt. Roger le întoarse spatele. Urmărit de cei trei copii, omul înaintase pînă sub fereastră. La zgomotul clopoțelilor lui, alți copii ieșiseră de prin case și-l înconjurau.

— Poate că ar trebui totuși să le dăm ceva... întrebă moale doamna Nunez.

— Prea tîrziu, suspină Philippe. Priviți.

Dintr-o barcă tocmai atunci coborîseră niște turiști cu cămăși multicolore și împărțeau cu dărnicie bănuți lucitori copiilor. Omul începu să danseze. Mașinal, toți trei se apropiaseră de fereastră. Zgomotul devenise infernal. Bărbatul era destul de tînăr, avea o barbă ascuțită și părul de un roșu-deschis, prea lung. Pe spate purta o flașnetă mică, a cărei manivelă o întorcea cu mîna stîngă ; cu dreapta mînuia un fel de castaniete. Genunchii îndoiți făceau să clincăne zorzoanele legate cu niște lănțișoare barbare, care în cele din urmă îl făceau să se-

mene cu un om supus la chinuri. Tot acest dans de urs, greoi și stîngaci, părea o tortură stranie, începînd de la genunchii ușor îndoiiți și de la miinile ce se agitau nervos, pînă la capul care se zbătea scuturat parcă de ticuri dureroase, sub enorma coroană regală, constelată de pietre false și plină de clopoței. Copiii îl acompaniau pe unchiul lor bătînd puternic în crătiți și păreau să se distreze de minune. Turiștii apreciau spectacolul și aruncau monezi în cutia veche de conserve pe care le-o întindea Balthazar. Doar privirea bărbatului rămînea gravă, ațintită drept înainte, și Philippe avu impresia că e îndreptată spre el. Atmosfera aceasta macabră, de așteptare, îi făcea probabil pe toți să devină nervoși. El însuși nu era în apele lui. Nu reușea să se întrebe în mod serios ce-avea să se întîmple.

Ușa salonului se deschise. Doctorul Franck își arătă chipul beethovenian, cu părul lung, cărunț, dat peste cap.

— Domnul van Baarnheim cere să nu fie deranjat, spuse el destul de sec. (Și fără să se adreseze nimănui în mod special.) O criză destul de serioasă. Infarct de miocard. O emoție puternică ar putea... Dar, în afară de aceasta, nu e în pericol imediat.

Închise ușa. Roger sări în picioare.

— Vedeți ? Vedeți ? spuse el aproape isteric ; nu m-a salutat. Știa că sînt aici, că l-am îngrijit pe bolnav. Între colegi... Dar medicii ăștia de spital sînt toți la fel... Niște nulități pretențioase ! Niște...

Vocea i se frânase în tăcere. Maică-sa nici măcar nu-l privea. Începu din nou să se plimbe de colo-colo, ca un animal înverșunat, incapabil să înțeleagă, și nefericit. Philippe își reze-mase fruntea de geam ; omul continua să danseze, coroana grea se agita deasupra chipului său de crucificat. „Totul se joacă în acest moment. Soarta Albertei, a noastră și chiar, într-un sens, cea a lui Klaes. Oare Alberte va redeveni ceea ce era destinată să fie, o simplă chelneriță de bar sau poate chiar mai rău ? Pentru că micuțul Sarfati o va părăsi, asta e sigur. Oare mătușa Odilia va crăpa de amărăciune și dezamăgire, sau va tronă pe Coasta de Azur în mijlocul bătrinelor jucătoare de bridge ? Oare Roger va deveni marele nostru medic, eclipsându-l pe bietul Franck sau, pierzând stima tuturor, va fi obligat să plece din oraș și să se îngroape în vreo văgăună, gândindu-se pînă la moarte la povestea asta absurdă ? Oare Klaes va muri liniștit ? Oare eu...” Dar ce s-ar schimba pentru el ? Dacă ar intra în posesia moștenirii, ar duce o viață mai ușoară, Louiseette s-ar mărita, Clara și el s-ar plictisi în croaziere, poate... Simone ar continua să se chinuiască, iar fabrica să funcționeze. Dacă nu va moșteni, va trebui să se mai restrîngă puțin, să spere o speculație fericită la bursă, să re-între în ritmul afacerilor pe care le neglijase serios în ultimul timp... Louiseette se va mărita mai greu, iar Simone va fi un pic mai nefericită... Nimic nu s-ar schimba cu adevărat. Uneori avea impresia că nimic nu se va schimba niciodată. Nici chiar moartea, se gîndi el,

nu-i inspira cu adevărat teamă. Klaes, acolo la el în odaie, probabil că se zvîrcolea. Ar fi bine, poate, să cunoască într-o zi această supremă neliniște. Ba nu. Trebuie să fie ceva exagerat, întrucîtva asemănător aceluî mic moment absurd care precede juisarea, ca și cum ar urma să se întîmple o minune și pe urmă ar trebui să cazi în moarte, decepționat, ca lingă un corp străin de la care ai sperat Dumnezeu știe ce.

Se întoarce de la fereastră. Dansul ăsta i se păru a fi dintr-o dată într-un ciudat acord cu gîndurile lui. Bărbatul care se mișca încet sub belșugul de clopoței, scoțînd sunete vesele și hodorogite, și care în acest timp se gîndea la altceva, ațintindu-și departe, înainte, privirea lipsită de speranță, îi semăna întrucîtva lui. Nici el, se gîndea Philippe revenind la gîndurile sale nocturne, nu se agăța, probabil, de mare lucru. Probabil că și el își dădea seama, în mod confuz, de absurditatea existenței sale, de atîta îndemînare cheltuită ca să facă să clincăne niște clopoței hodorogiți și să răsunе talgerele. „Încă un simbol ! Ce recoltă !“ Dar ca toate simbolurile, și acesta era total lipsit de semnificație.

Soneria sună. Se ridică. O auziră pe Suzanne repezindu-se pe scară.

— Ce-o fi vrînd... murmură doamna Nunez.

— O să mă cheme, spuse Roger agitat. În mod sigur o să mă cheme...

Dar Suzanne cobora mai încet și prin ușă le strigă :

— Vrea să le dăm turtă dulce copiilor, asta-i tot.

Se priviră. Afară, zgomotul încetă brusc. Copiii, urmați de șeful formației, se îndreptau spre intrarea de serviciu, unde Suzanne trebuia să le împartă darurile tradiționale. Apoi se îndepărtară de-a lungul bazinului. Bărbatul își dezlegase talgerele pe care le ducea acum sub braț și mușca și el cu poftă din turta dulce. Philippe neputîndu-se opri să nu se întoarcă la fereastră, nu regăsi nimic din figura de Christ care îl frapase. Era o figură tînără, puțin obosită, dar cu un rîs aproape copilăresc și care, cu toată gura, mușca din regele de turtă dulce primit. Se făcu din nou liniște.

— În sfîrșit, va trebui să cheme pe unul dintre noi... spuse doamna Nunez. Cînd ești pe moarte...

— Da, spuse Philippe. Nu respectă conveniențele. Dacă își permite să moară singur, fără tapaj...

— Nu există nici un testament, spuse doamna Nunez. Asta simplifică lucrurile. Ar fi trebuit să-l întrebăm pe doctorul Franck dacă s-ar putea întîmpla în cursul zilei.

Ceasul bătea ora douăsprezece cînd Suzanne veni să ciocănească la ușa biroului.

— Domnule Brenner, soția dumneavoastră e la telefon. Întreabă dacă...

— Spune-i că nu știm nimic încă, Suzanne.

— Vreți să mîncăți, domnule? Am pregătit un prînz pentru trei persoane.

— Și domnișoara Alberte?

— A spus că nu va prânzi, domnule. Și domnul Sarfati a venit azi-dimineață să-și ia bagajele, fără să vrea să deranjeze pe nimeni. Oare...

— Ajunge, Suzanne, spuse doamna Nunez cu un aer măreț. O să luăm prânzul.

Trecură la masă. Suzanne servea fără să mai îndrăznească să pună întrebări, dar avea ochii roșii.

„Oare unde găsește, se întreba Philippe, lacrimi ca să-l plîngă pe tiranul ăsta bătrîn, care se servea de ea cu tot atîta respect ca de o scuipătoare ? Să fie afectarea oamenilor simpli care adoptă în orice circumstanță o atitudine rituală ? Părerea de rău după micile profituri ? Sau între bătrînul pretențios, neplăcut și prostuța asta lacomă a existat cumva, cu toate acestea, ceva omenesc ?“

Atmosfera generală era de consternare. Doamna Nunez însăși, înfulecînd cu poftă, adopta o atitudine afectată. Roger își plecase spre farfurie fruntea bovină și continua să rumege atitudinea doctorului Franck. Adunați în hol, servitorii erau abătuți. La desert :

— Domnule Brenner, din nou soția dumneavoastră, veni să spună Suzanne.

— Să se ducă dracului, spuse Philippe exasperat. Doar nu așteptăm un copil, fir-ar...

Se opri în fața privirii indignate a tinerei servitoare și se întoarseră în birou, lăsînd, de data asta, ușa deschisă ca să audă pînă și cel mai mic zgomot. Dar liniștea continua să fie totală. Ce putea face Klaes van Baarnheim,

singur în camera lui, incapabil să se miște, așteptînd și el ceva ce-ar fi adus cu o naștere?

Afară treceau oameni cu creștetele înfofolite în fulare, cu gulerele ridicate, privind cu invidie pe fereastră spre biroul cald, unde se aprinsese lampa. De-a lungul canalelor probabil că mai circulau mașini, dar Triunghiul se retrăsese înapoia stururilor trase în plină zi. Timpul trecea. Doamna Nunez făcea o pasiență. Vecinii ciocăneau la fereastră bucătăriei și veneau să audă știrile și să bea o ceașcă de cafea. O infirmieră trimisă de doctorul Franck, pe care berarul nu voise s-o primească, citea o revistă ilustrată, în sufragerie. În oraș, prin patiseriile cu ornamente în stil Ludovic al XV-lea, unde lustrele începuseră să se aprindă, femeii cu manșoane de blană coborau din mașini, țipînd ușor cînd piciorul li se afunda pentru o clipă în zăpadă. La țară, copiii, care semănau cu niște baloturi de haine din care ieșea doar fața rotundă și roșie, făceau să scîrțîie patinele de lemn, lîngă morile nemișcate; iar în spațioasele bucătării pardosite ale fermelor, oamenii agățau la ferestre perdele moltonate sau căptușite cu hîrtie de ziar, care făceau din sala comună un fel de cavernă întunecată și călduroasă. Peste tot oamenii se închideau în case, astupau cele mai mici crăpături. Încă vreo cîteva zile de ger și A. avea să devină orașul întărit, orb și mut pe care îl iubeau atît de mult vechii pictori flamanzi. Nici chiar clopotele nu se mai auzeau decît de foarte departe, ca prin ceață sau într-un somn ușor.

Bătrînul respira încet, sînguincios. I se părea că reușește, cu prețul unui efort imens, să umfle cu aer bătrînul piept acoperit de piele uscată, să-și umple plămînii cu un șuierat dureros. Apoi, răsufliînd cu zgîrcenie, dădea drumul din nou, treptat, aerului prețios și urît mirositor, încet, ca să inspire din nou repede, cu un efort lacom, spre a se umple din nou de viață. Din cînd în cînd, de îndată ce expira, era cuprins de-o asemenea lăcomie, încît inspira prea repede, se înăbușea cu aerul acesta care părea palpabil și dorit ca apa. Atunci se sufoca, inima îi lovea brutal coastele, vinele i se umflau, iar creierul era cotropit brusc de confuze neliniști informe. Și totuși, în pofida epuizantului efort de a prinde din urmă fără încetare această viață subțire ca un fir de aer, gîndul lui mai exista încă și străbătea în grabă antrepozite imagine, pline de recolte inutile, magazii prăfuite, mătura la o parte dorințe boțite și murdărite, proiecte date peste cap ca niște coloane mărețe și, în dezordinea aceasta, deodată, căuta, înlăturînd cifre și note, scormonind, spărgînd, căutînd mereu cheia ce-avea să închidă pentru totdeauna labirintul acela cu drumuri cunoscute doar de el însuși. Trebuia să trăiască pînă acolo. Continua cu încăpăținare să inspire, să expire, sforțîndu-se să-și ușureze ritmul suferinței : îndată, cînd își va redobîndi un pic puterile, va avea încă o problemă de rezolvat.

Jos, așteptarea devenea insuportabilă.

— Dar ce naiba face acolo? se exasperă doamna Nunez. Bolnav sau nu, ar fi putut să-i spună fetei să-și facă bagajele. A știut să spună să se împartă turtă dulce...

— Mă întreb... murmură Philippe.

Nu-și termină fraza. Era inutil să-i neliniștească degeaba. Rămîne de văzut. Dar se întreba dacă nu făcuse o eroare de calcul. Klaes sănătos sau crezîndu-se astfel, ar fi gonit-o pe Alberte cu scandal. Dar Klaes știindu-se muribund va avea aceeași reacție?

— Alberte n-a ieșit din cameră? spuse el tare.

— Suzanne ar fi venit să-mi spună... Te temi că...

— Nu mă tem de absolut nimic. Fac ca voi, aștept.

— Și cînd te gîndești, spuse Roger, involuntar, că o singură emoție ar fi de ajuns...

— Ei și? i-o tăie Philippe nervos. Cred că nu vă așteptați să intru în camera lui urlînd: „S-a declarat răzcoi!” ca să-i provoc un șoc?

Se întreba ce făcea Alberte. Era probabil disperată. Șovăi o clipă dacă, să meargă, în pofida tuturor conveniențelor, să bată la ușa ei. Apoi își aminti de mînia lui inexplicabilă din ajun, de figura fetei, de tăcerea ei... Risca să compromită totul. „Cînd te gîndești că aproape mă emoționase. Iar în aceeași noapte, își primea amantul în cameră! N-ai ce spune, are un dar al ei. O să fie sau ea sau eu.” Continuă să aștepte.

— Mulțumesc, domnișoară, spuse Klaes infirmierei care își aranja seringă. Injecțiile astea mă ușurează foarte mult.

Vocea îi era calmă, respirația mai puțin greoaie.

— Nu, vă asigur că prefer să rămân singur. Ba da, o să vă sun, dacă... Oricum, doctorul Franck trebuie să revină în seara asta, nu-i așa ?

Dacă se ridica, în oglinda din fața patului putea să vadă paloarea ca de ceară a unei fețe care nu mai era a lui.

— Chiar, nu vreți ? întrebă infirmiera, doamna Mathilde, o femeie grasă și pricepută, de vreo patruzeci de ani. Uneori, compania cuiva e necesară...

— Am nevoie să reflectez, spuse Klaes pe un ton care nu admitea replică.

Și ea iese.

Simțindu-și corpul mai ușurat, valul de ură care l-a răscolit și înecat în ajun îl copleșește din nou. El, Klaes van Baarnheim să fie furat sub propriul său acoperiș ! El, care de săptămîni de zile se străduiește (pentru că, deodată, a văzut deslușit în sine însuși) să cucerească sufletul acesta care credea că îi este închis prin cine știe ce taină, a descoperit deodată că nu ascunde decît cea mai mizerabilă înșelăciune. Îndrăgostită ! Dumneaei era îndrăgostită ! Nu-și dă seama prea bine ce sentiment îl cuprinde, mînia sau ușurarea. Dumnezeu știe ce-și mai

pusese în minte. El însuși, fără îndoială, nu va ști niciodată nimic.

— Proastă mică ! mai murmură el cu un fel de ură.

L-a înșelat, l-a tras pe sfoară în chip rușinos. Altădată, ar fi fost pînă acum dată afară. Și totuși... deși încerca o senzație de sufocare epuizantă, a știut să citească pe fața doctorului Franck ; a regăsit în adîncul memoriei priviri, răspunsuri echivoce... Și ei l-au înșelat. Chiar de n-ar fi fost nimic, n-ar ierta-o niciodată pe soră-sa că descoperise înaintea lui (pentru că din toată povestea cu hoțul n-a crezut o iotă) secretul derizoriu care l-a neliniștit, așa cum te neliniștești noaptea din cauza celui mai mărunț lucru ce pare înzestrat cu puteri tainice căruia doar ziua îi poate reda aspectul inofensiv. La fel, nici pe Roger nu-l va ierta pentru faptul că-i furase, fie și din bunătate, moartea : desigur, în fața chipului și tăcerii doctorului Franck se simțise apăsător adevărul ivit brusc. Dar temperamentul său învinsese. Dacă trebuie să moară, cel puțin moartea să-i aparțină. Să stăpînească pînă și cea mai mărunță parcelă a acestui ultim domeniu. Nu e un copil, și atîția ani de viclenii și de orgoliu l-au pregătit să lupte chiar și împotriva ultimului său ceas. Acum, puțin întors pe-o parte, a găsit calea respirației. Reușește să se bucure de asta. („Bun poate să mai dureze cîteva ore“), așa cum se bucura de rezervele care-i permiteau să reziste în timpul grevelor. Doar mînia continuă să-l cuprindă din cînd în cînd, cu un val roșu care-i întunecă creierul și-i grăbește bătăile

inimii : „Fata asta ! Și el care îndrăznește ! Sub acoperișul meu !“ E singurul lucru ce-l mai împiedică s-o cheme pe fiică-sa. „Ah ! Măcar dacă aș mai avea zece ani înaintea mea !“ Cum ar mai goni-o ! Cum ar umili-o și ar zdrobi-o sub indignarea lui. Cum ar face-o să fie stăpînită de sentimentul nerecunoștinței ei ! Și pe ei, dealtfel, pe cei care așteaptă jos, i-ar zdrobi. Ar lua-o de la început, cu altceva, ar găsi alți oameni... Eșecul nu-l doborîse nicio-dată. Dar nu trebuie să se gîndească la asta. Nu are timp ; trebuie să se servească de ce are la îndemînă. „În afaceri, nu există sentiment“, își repetă el. Are nevoie de Alberte ; restul nu trebuie să conteze.

— În ce mă privește, cred că n-ar fi trebuit să procedăm astfel, spuse cu nervozitate doamna Nunez. E greșeala ta, Philippe. În fond, ceea ce voiai era s-o sperii pe ea, ca să profiți tu și nu te-ai gîndit că, jucînd jocul ăsta, riscai să ne faci pe noi să pierdem averea.

Philippe ridică din umeri.

— E absurd, spuse el tăios.

— Ba da ! lătră doamna Nunez dezlănțuită. Acum îmi dau seama perfect de jocul tău ! Ieri ai șușotit cu ea ore întregi pe culoar. Nu voiai decît să te dai de partea ei, ăsta-i adevărul. Tu...

Dar este întreruptă de zgomotul unor pași care coboară scara și iat-o pe Suzanne trecînd pe culoar și, fără să binevoiască măcar a se

opri, le aruncă prin ușa biroului rămasă deschisă, și cu o voce prea puternică, de parcă ar fi rostit o replică de teatru :

— O cheamă pe domnișoara Alberte !

Apoi o aud parlamentînd la ușa închisă a camerei Albertei. Brațul doamnei Nunez, încă ridicat dramatic ca să sublinieze invectivele, recade greu. Toți așteaptă. Acum, pasul Albertei care trece repede și fără să-i vadă, urcă scara... „Sau o dă afară cu scandal, sau o recunoaște, gîndește Philippe. Altă soluție nu există.“ O să coboare victorioasă sau învinsă ? Nu e sigur nici chiar în momentul acesta dacă rezultatul îl interesează cu-adevărat. Ceea ce ar vrea el, cu o curiozitate aproape dureroasă, e ca atunci cînd fata va cobori din nou, să-i vadă fața... „Învinsă, e a mea.“ De lucrul acesta e sigur. Dar de ce oare are, în mod vag, impresia că, într-un fel, chiar victorioasă, va fi a lui ?

— Ce i-o fi spunînd ? Ce i-o fi spunînd ? murmura doamna Nunez cu furie, crispîndu-și mîinile mici și grăsuțe.

Roger tace. Desigur însă că e mai preocupat să știe dacă acum doctorul Frank va binevoi să-i adreseze cîteva cuvinte, decît de orice altceva. Vor mai aștepta încă vreo zece minute, pînă cînd vor auzi pe scară un pas foarte lent, vor vedea-o trecînd pe Alberte, o vor auzi ridicînd receptorul telefonului de pe culoar și întrebînd cu o voce tremurătoare :

— Notarul Zimmermann, vă rog ?

O, matroane, care o scăldați pe Alberte copilă, în albie de lemn, matroane experte, pricepute, bogate în experiența voastră țărănească, matroane făcătoare de căsătorii și desfăcătoare de căsnicii, moașe cu mâinile pline de sânge, bocitoare îmbrăcînd morții, oare nu ați proorocit voi : „Vine o zi cînd sângele vorbește“ ? Naivă emfază de sibile sătești ! Voi cunoașteți calea grea a agoniei care bijbîlie, șovăie ca un copil, prin măruntaiele sfîșiate și vine pe lume cu un strigăt ca o eliberare. Matroane flamande, gîuitoare de găini și de iepuri, voi știți ce lucește chiar și în fundul ochiului unui animal care simte moartea, al găinii agățată de picioare, al cărei sânge curge, picătură cu picătură, pe peretele alb al curții, al porcului care simte pe gît tăișul jungherului : de noaptea aceasta de crengi cu gheare, de desigur amenințătoare în care te zbați fără să vezi, omul nu scapă decît cu un însoțitor. Puțin contează numele sau fața lui ; pentru acest orb pierdut în pădure, celălalt este văzătorul, cel care urmează drumul. Pînă la capăt, zgomotul pașilor însoțitorului său îl va face să creadă pe cel care moare că inima sa continuă să bată. Acolo unde inteligența făcea planuri, voi ați fi știut deîndată, matroane mărginite și iscusite, că nu mai era nimic de făcut. Murind, bătrînul berar trebuia să apuce singura mîină pe care l-ar fi putut însoți : cea a Albertei.

O privesc îndelung o clipă, mînios. Apoi, cu un efort supraomenesc, se stăpînise. Obser-

vase chiar că ea își pusese rochia cea mai simplă, cea pe care, altădată, o purta în fiecare zi, și nu una din cele pe care el i le dăruise recent ; era evident că se aștepta să fie dată afară. Această supunere aparentă în cele din urmă îl liniștise.

— Ieri, te-am dus să vezi fabrica, spuse el cu greutate. Am fabrica, apoi casa, două imobile în oraș (Maalens o să-ți dea amănunte), iar Philippe are acțiunile mele. Iată tot ce am. Las clinicii doctorului Franck o anumită sumă pe an, domnișoarei Paule alta, ca s-o împartă cum e mai bine. O să vezi cifrele și-o să continui tu.

Uluită ea ridicase capul, neînțelegind.

— O să păstrezi servitorii. Dolls o să se ocupe foarte bine de extinderile care sînt de făcut, e un om cinstit. Va trebui să-l păstrezi pe Philippe ; n-o să te descurci fără el. Dar supraveghează-l. Acum să trecem la afacerea de aseară. (Tăcu o clipă și înghiți încă o dată o undă de minie...) E amantul tău ? Nu m-am înșelat ? Bine. Acum înțeleg că te-ai simțit stînjenită să profiți de ceea ce îți ofeream. Aveai totuși conștiința nrecunoștinței tale, a... să nu mai vorbim despre asta. Ce ai de gînd să faci cu el ?

Alberte tăcea. De ieri, evenimentele se precipitaseră atît de mult ! Vizita aceea la fabrică, sușotitul lui Philippe, Triunghiul, vizita la maică-sa, întoarcerea. Nu se putuse stăpîni să nu-l lase pe Yves să intre în camera ei. Lîngă el, nu va regăsi oare cel puțin stabilitatea,

echilibrul pierdut ? El care se neliniştea atît de uşor, n-ar putea oare să-i explice propria ei nelinişte care, pentru ea însăşi, rămăsese de neînţeles ? Dar Yves se impacientase.

— Chiar în clipa în care totul merge bine, tu intri în panică ! Dacă vrei să spui că te-ai săturat de mine, spune-o, dar pretextele astea idioate... În sfîrşit, bătrînul vrea să te recunoască drept fiică-sa, asta e limpede ca lumina zilei, şi tu îmi spui că maică-ta se simte mai bine. Atunci ce-ţi mai trebuie ? În sfîrşit, Alberte, spune-mi dacă ai ceva împotriva mea. Nu e posibil...

Nu înţelesese nici Yves mai mult decît ea indispoziţia care o măcina. Probabil că ridicase vocea. Acest fapt o alertase pe doamna Nunez. Taică-său coborînd scara, Yves pe care nu-l mai văzuse (avusese timp să-i şoptească „Mîine seară la cabană“), întrebările care continuau să i se învîlmăşească în cap... Iar acum toată averea aceasta care îi fusese oferită brusc, nu oferită, impusă... Ea tăcea. Klaes credea că-i înţelege tăcerea. E stăpînă pe situaţie şi ştie asta. Pune condiţii. La urma urmei, e fiică-mea.“ Capitulă.

— Vrei să te măriţi cu el ?

La asta măcar putea să răspundă.

— Da, spuse ea.

Îi aştepta minia aproape cu uşurare. Dar bătrînul se mulţumi să suspine.

— Fie, fie ! N-o să renunţi cu una cu două, nu-i aşa ? Ah ! Cînd îţi intră ţie ceva în cap ! Mărită-te cu el. Vezi că eu vreau să fii fericită, că nu mă încăpăţinez ! Nu-mi mulţumeşti ?

— Ba da, tată... bîlbîi ea puțin rătăcită.

Nimic, nimic, nu mai înțelegea nimic. Continuă cu un ton jovial, complice :

— Dacă ești prevăzătoare, o să-l păstrezi. În fond, poate că nu e o alegere atît de proastă. O să faci ce vrei, ai bani pentru amîndoi. Va trebui să iei măsuri de precauție pentru contract, de pildă. Dar o să trăiesc destul ca să văd asta. Da. Totul va fi în ordine.

Pentru o clipă privirea i se tulbură, apoi reveni asupra ei.

— Du-te să telefonezi notarului Zimmermann să fie aici la ora șase. Are timp o oră ca să redacteze un act, o hîrtie, în sfîrșit, ce va fi nevoie. Spune-i despre ce e vorba.

Ea a ieșit, tot fără să rostească nici un cuvînt. Dar berarul nu se neliniștește din cauza aceasta. Pentru prima oară de foarte mult timp, gusta o senzație de eliberare, o impresie de ușurare ca și cum ar fi lăsat jos o povară ; un fel de împăcare.

Notarul fusese introdus în dormitor. Reze-mat de mai multe perne, Klaes van Baarnheim aștepta, iar ochii lui galbeni erau ciudat de strălucitori în masca aceasta învinsă de leu bătrîn.

— Ah ! spuse el cînd Alberte intră urmîndu-l pe notar. Hotărîsem ora șase, Alberte.

— Teribila exactitate a omului de afaceri ! observă notarul zîmbind. E abia șase și cinci.

Avea o voce frumoasă între bariton și bas, iar sub haina gri-deschis se bomba un bust impozant.

— Domnișoară, sînt foarte fericit că v-am fost prezentat.

Alberte strînse mîna ce i se întindea.

— Spune să-i aducă maestrului Zimmermann, un pahar cu bere, Alberte.

Maestrul Zimmermann acceptă, zelos, berea. Era încîntat să asiste la o scenă atît de interesantă ; întreg orașul începea să se întrebe dacă Klaes van Baarnheim își va recunoaște fiica. Afacerea asta îi va aduce cel puțin zece invitații la cină, în cursul cărora lumea va aștepta să-i audă părerea. Și cum o să regrete unii faptul că pînă acum l-au neglijat ! În nici un caz nu va accepta să meargă la familia Drogueret. Sau, mai bine, o s-o trimită pe nevastă-sa singură și ea va pretinde că nu știe nimic ! În timp ce bea, îi observa pe berar și pe fiică-sa, dornic să noteze cele mai mărunte detalii. Fata nu arăta rău, poate puțin cam masivă, cam țărănuță ca aspect ; semăna mult cu taică-său. Se aștepta și la mai multe lacrimi, emoție, efuziuni, așa cum văzute în majoritatea cazurilor de acest gen. Berarul părea mai mulțumit decît ea. Dar, bineînțeles, era probabil foarte emoționată. O fată din cartierul Triunghiului încearcă o oarecare emoție pomenindu-se în fruntea unei averi atît de mari. Simți nevoia să spună cîteva cuvinte ; berea, dealtfel, îl făcea să se înduioșeze.

— Ei bine, iată o circumstanță în care un notar se poate bucura fără vreun gînd ascuns, spuse el făcînd să răsune cuvintele cu delectare. Nu există nimic mai frumos, mai generos, domnule van Baarnheim, decît gestul acesta spontan pe care îl faceți, afară de caracterul tinerei, care a știut să vă inspire destulă dragoste ca să vă determine la aceasta. E de ajuns s-o văd pe domnișoara, fiica dumneavoastră, grația, distincția ei, ca să-mi dau seama că numele van Baarnheim, unul dintre cele mai vechi nume de negustori din orașul acesta pe care negustorii l-au fondat...

Fraza pe care o pregătise cu atîta grijă cu o oră înainte și gestul plin de rotunjire care o însoțea fură întrerupte brusc de intrarea lui Philippe Brenner. Klaes van Baarnheim își încruntă sprîncenele.

— Ardeam să asist la această ceremonie. Îmi permiți, unchiule ?

Luă un scaun și se așeză.

— Continuați, vă rog, dragă maestre. Cred că v-am întrerupt.

Ochii lui îi întâlneau pe cei ai Albertei. El îi zîmbi ușor. Nu, nu-i purta pică. Fata avea chiar mult curaj necedînd avansurilor pe care el i le făcuse în ajun. Ea reușise, iar pe el lucrul acesta aproape că-l distra. Totuși, în noaptea asta, după ce fusese surprinsă, trebuie să fi trecut prin clipe grele ; părea epuizată. Notarul tuși ușor ca să atragă atenția asupra sa.

— Spuneam, dragă domnule Brenner, cît de plăcut mă simt să fiu chemat în astfel de împrejurări. Îl felicitam pe clientul meu și pe fiica domniei sale pentru o decizie care le face cinste amîndorura. Iar faptul că dumneavoastră, o rudă atît de apropiată, ați ținut să asistați la această mică formalitate contribuie, de asemenea, la legitima mea satisfacție, dovedindu-mi cît de unită rămîne această familie. Numele van Baarnheim, unul dintre cele mai vechi nume de negustori din orașul acesta...

Vocea-i sonoră umplea camera, ca bîzîitul unei mari insecte vanitoare. Toată lumea părea mulțumită, se gîndi Alberte. Taică-său, notarul... și însuși Philippe, care ar fi trebuit să fie furios, îi adresase un mic zîmbet malițios... Se simțea cumplit de apăsată, parcă strînsă într-o menghine. Acum știa că n-o să mai scape din ea. Nu era bolnavă, avea altceva. Era prinsă într-o cursă în care o atrăseseră toți. O convinseseră că totul era simplu, ușor, și nu era adevărat. O convinseseră că maică-sa se va vindeca și ei i se părea că maică-sa murise. Iar acum îi spuneau că se va mărita cu Yves, iar ea era sigură că și de asta se va alege praful. Ajunsese din nou la dureroasa incertitudine care, altădată, cînd locuia în cartierul Triunghiului, o înăbușea : „Nu e asta, nu e asta...” Pe de o parte, era Triunghiul, rîsetele odioase, dezordinea hidoasă, nebunia și minciunile maică-si, iar pe de altă parte, apăsa-

rea aceasta pe care putuse, pentru o clipă, să o ia drept securitate și care se abătea deodată asupra umerilor ei... Toți laolaltă o biruiau ; patronul de la *Trei Cocori* care considera că nu e drăguță cu clienții, maică-sa care o detesta pe ascuns, taică-său care o interoga la nesfârșit, Philippe care-i zîmbea... Cum ar putea oare să le scape vreodată ?

— Ei bine, întrucît am rostit cuvîntul „legitim“, ar trebui să scot actul...

Din servieta subțire de piele scoase un dosar albastru.

— Ei, copila mea, te-ai născut la...

— Da, spuse Alberte cu glas abia auzit.

— Fiica Elsei-Maria Damiaen ; declarată din tată necunoscut ?

— Da. Dar...

Notarul ridică, puțin surprins, capul.

— Spuneți ?

— Aș vrea... Aș vrea să știu... Trebuie să semnez ceva ?

— Nu, domnișoară, nu. Tatăl dumneavoastră ar putea să vă recunoască chiar fără autorizația dumneavoastră, spuse notarul rîzînd. Dar îmi închipui că nu e cazul. Deci spuneam Alberte G... Gwendoline... Așa este ?

Gwendoline ! Elsa voise acest prenume românesc, luat din vreun roman inept. Alberte își mai amintea timpul cînd, în batjocura generală, Elsa o chema „Gwenn“. Apoi încetase brusc ; fără îndoială faptul se întîmplase atunci cînd încetase s-o mai iubească pe fetița

cu privirea dură. De atunci îi spusese întotdeauna Bertha. Iar când venise să locuiască la taică-său, trebuise să-și schimbe iarăși numele.

— Acum, domnule van Baarnheim, dacă vreți să parafați mai întâi fiecare pagină, iar apoi...

Se îndrepta spre pat, dar Alberte îl opri din nou în trecere.

— Aș vrea... murmură ea.

Dinspre pat, se auzi un râs cam silit.

— E formidabilă ! strigă Klaes van Baarnheim. Ah ! n-o cunoașteți pe fiică-mea, maestre. Cu tot aerul ei blînd, e teribilă ! Îi dau toată averea mea și ea mai vrea încă ceva. Hai, nu te supăra. O să-l ai pe micuțul tău secretar. Și averea mea pe deasupra, dacă asta vrei să știi. Maestre Zimmermann...

Dar ea continua să-l oprească pe notar.

— Tocmai asta e... murmură ea lovindu-se mereu de același obstacol, n-aș vrea să...

Nu știa cum să se exprime. Dar privirea subit îngustată, subit nemișcată a lui Klaes, o determină să termine :

— Nu vreau să iau banii aceștia. Nu vreau...

Rîsul înțelegător al notarului îi desăvîrși stînjeneala și fata își acoperi cu amîndouă mîinile fața tulburată.

— Domnișoară, ce copilărie ! O delicatețe, fără îndoială exagerată, vă împinge să... Gîndiți-vă că e vorba nu numai de o moștenire,

ci de un nume care, din punct de vedere social, vă oferă avantaje...

Alberte continua să-și acopere fața.

— Nu vreau... spuse încă o dată, cu o încăpăținare prostească. Nu pot. Eu...

— În sfârșit, domnișoară, nu pot crede... când se ajunge pînă acolo încît sînt chemați oamenii legii... Vă dați în spectacol într-un mod foarte neplăcut, dați-mi voie să vă spun. Dacă aș da crezare tatălui dumneavoastră... doreați totuși... Nu-i așa, domnule van Baarnheim ?

Se întoarse spre pat și scoase un strigăt ușor, ca și cum s-ar fi găsit în fața unui animal respingător. Fără zgomot, ca un pachet de cîlți, Klaes van Baarnheim căzuse înainte și ai fi putut crede că masa aceasta informă era un balot de stofă, dacă n-ar fi fost horcăitul ciudat care se auzea dinspre fața nemișcată.

— Dumnezeu ! spuse notarul.

— Cokoriți și chemați-l pe vărul meu, spuse Philippe destul de calm. Dacă nu mai e acolo, pe doctorul Franck, la clinica Paré.

Grasul se grăbi să iasă cu un aer îngrozit. Philippe merse spre unchiu-său, ridică nu fără osteneală bustul masiv și îl culcă din nou pe perne. Deși avea ochii închiși, probabil că nu-și pierduse complet cunoștința, pentru că buzele i se vedeau mișcîndu-se, ca și cum ar fi murmurat ceva.

— Ei bine ! Asta ai vrut ?

Vocea lui Philippe tremura de furie. Se apropie de Alberte aproape amenințînd-o.

— O să fie bine acum dacă moare fără să te recunoască. Prefăcuto ! Prefăcută mică și murdară ! Trebuia să mă sfidezi, să arăți ce știi să faci, nu ? Să te lași rugată ca maică-ta, ca să obții ceva mai mult ? Dar ce voiai ? Ce voiai ?

Oare pe el, Philippe Brenner, îl inunda furia asta de neînchipuit ? Tăcerea ei îl exaspera, privirea aceasta rănită, încăpățînată, de animal ; n-ar fi avut de spus decît un cuvînt... Philippe mai făcu un pas. Oare mîna lui se ridica și o lovea pe fată peste obraz ? Oare vocea lui se gîtuia într-un murmur de cuvinte de neînțeles, amenințări, rugăminți, nu mai știa nici el ? Oare el însuși era sau un alter ego pe care-l zărea atît de departe, într-o oglindă ? Era posibil ca însăși oglinda să facă parte din coșmar ; probabil că nu va ști niciodată, pentru că notarul cel gras se întorcea gîfiind, cîntărind în balanță cu toată greutatea lui și liniștindu-se singur cu vocea-i sonoră.

— Vine, vine... spuse el lăsîndu-se să cadă greu într-un fotoliu. Fără îndoială, nu se va întîmpla nimic ?

— Nimic, spuse Philippe.

Timpul trecea.

— Hm... spuse notarul agitîndu-se în fotoliu, cam întîrzie doctorul. Sper totuși...

Aruncă o privire neliniștită spre masa de carne care respira zgomotos, cu ochii închiși, ca o mașină ciudată. Apoi, incapabil să mai suporte tăcerea, se întoarse spre Alberte, care

rămăsese nemișcată, ghemuită în colțul ei, lângă fereastră.

— Vedeți, domnișoară, uneori, un simplu cuvânt e de ajuns ca să dezlănțuie catastrofe, spuse el doctoral. (Iar sunetul propriei sale voci liniștindu-l, reluă cu și mai multă putere.) N-ați vrut, sînt sigur, să exprimați prin cuvintele dumneavoastră altceva decît încurcătura față de generozitatea care vi se arată? Mărturisesc că mă surprinde că domnul van Baarnheim, clientul meu, pare să fi pus la inimă...

Aruncă o privire stingherită spre pat. Putea oare să numească astfel masa aceasta gelatinoasă care părea că nu mai e legată de viață decît prin firul de aer aspirat, cu atîta chin?

— Ah! Emotivii ăștia! Am mai văzut, de altfel, un caz destul de asemănător la începutul carierei mele; era vorba de un contract de căsătorie și, datorită unor scrupule exagerate dar demne de laudă, mireasa declară...

— Vreau să plec, spuse Alberte.

Notarul se întrerupse cu o figură șocată.

— Să plecați? Domnișoară, gîndiți-vă că tatăl dumneavoastră... Nu vreau să par pesimist, dar, în sfîrșit, gîndiți-vă că tatăl dumneavoastră este, poate, pe moarte!

— Oh, Aș vrea să plec, să plec!

Era aproape un geamăt. Va fugi oare fără explicații, pentru totdeauna? Dar un pas greu

urca scara și, o secundă mai târziu, doctorul Frank intra în odaie, furtunos, important, cu sprâncenele încruntate și cu șuvițele de păr cărunt, parcă răscolite de furtună, căzându-i pe fruntea beethoveniană.

— Fără panică ! spuse el înainte chiar de a se îndrepta spre pat. Fără panică ! Respiră, va trăi. Un garou și un prosop, vă rog. Aranjăm noi asta !

Fără să salute pe nimeni, începuse să manevreze ca pe o pastă corpul întins pe pat, îi ridica pleoapele, îi palpa inima, cu mâinile lui mari care se înfundau în coaste, smulgând în sfârșit trupului sleit un geamăt răgușit.

— Ah ! Vedeți ? Reacționează foarte bine, spuse el cu satisfacție fără să se adreseze cuiva anume.

Își dădu părul peste cap cu un gest dramatic. Dar nimeni nu-l admira suficient, sprâncenele i se încruntară din nou, adresându-se notarului care i se păru auditoriul cel mai accesibil (Philippe o chema pe Suzanne pe scară, iar Alberte, abătută, părea că nu aude nimic) și spuse scurt :

— Ce-a fost ? Luptă ? Emoție ? Alcool ?

— Adică, murmură notarul al cărui ton scăzuse mult de la intrarea omului de știință, adică... Era vorba să întocmim actul de recunoaștere a domnișoarei, nu-i așa... și...

— Deci, emoție. Înainte ? După ?

— Adică, adusesem actul gata întocmit, nu-i așa, și înainte de a semna...

Doctorul examinează bolnavul cu o privire expertă.

— Va putea semna, spuse el cu o amabilitate subită, aproape mondenă. Nu vă neliniștiți, domnișoară, în câteva clipe va fi în stare să...

Și cum Alberte părea să nu reacționeze :

— Particip la durerea dumneavoastră, adăugă el brusc.

Suzanne intră cu un lighean, prosoape, seringă ce fusese fiartă. Așteptară în tăcere. După câteva secunde, doctorul Franck se ridică.

— Așa, spuse el. Veți vedea, în câteva clipe respirația o să fie mai degajată și veți putea acționa, dragă maestre. Evident, nu pot să-l mențin la nesfârșit. Inima e uzată, foarte uzată. Am spus-o și azi-noapte, am fost chemat foarte târziu. Tratată mai din vreme, boala ar fi fost vindecabilă. În sfârșit... Aș putea să mă spăl pe mâini ?

Suzanne deschise ușa de la toaletă.

— Domnișoară, spuse notarul, pot să știu dacă persistați în hotărîrea dumneavoastră ? Așa cum îl cunosc pe clientul meu și în starea în care se află, fără îndoială că nu va insista să-și impună voința și...

— Nu vreau... spuse ea la fel de încăpățînată.

Doctorul Franck înaintase pînă în pragul toaletei, ștergîndu-se cu prosopul, atras de curiozitate.

— E deci vreo contestație ? întrebă el pe un ton mult mai condescendent. Să mai șovăie încă domnul van Baarnheim ?

— Absolut deloc, dragă profesore ! răspunse notarul care își recăpăta siguranța. Dimpotrivă, domnișoara este cea care, fără să pot înțelege, mărturisesc, mobilul care a determinat-o, a refuzat în modul cel mai categoric să accepte gestul generos...

— Ah ! Curios, într-adevăr, foarte curios, spuse medicul scrutînd-o pe Alberte cu interes. Eu credeam că, în orice caz, o recunoaștere a paternității se face, cum să spun, automat...

— Adică, nu-i așa, spuse notarul radios că se vedea consultat, în mod legal, opoziția domnișoarei bineînțeles că nu contează. Dar efectul moral a fost considerabil și, desigur, nu e străin de criza care...

— Foarte curios, foarte curios, repetă medicul. Și aș putea, domnișoară, să vă întreb care sînt motivele care v-au dictat comportarea ? Oh ! În nici un caz nu-i vorba de-o închiziție pe care nimic n-ar justifica-o, dar un medic, nu-i așa, poate uneori să aranjeze multe lucruri care aparent sînt nerezolvabile și...

— Da, îl întrerupse notarul puțin gelos de importanța pe care și-o dădea celălalt. Îndrăz-

nesc să spun, domnișoară, că aveți în față doi oameni cu experiență, în vîrstă (medicul încruntă din sprîncenele impresionante : mai avea încă pretenții la o oarecare seducție) și dacă am putea să vă asistăm cu sfaturile noastre, cu multă bucurie am...

— În sfîrșit, ce nu-i în regulă ? reluă doctorul Franck. Aveți scrupule ? Vă temeți că nu veți ști să conduceți afacerile domnului, tatăl dumneavoastră ? Vreo amintire neplăcută, asociată poate cu ideea banilor și care vă paralizează ? În mod rezonabil, nimic nu explică...

Philippe interveni deodată. Se părea că-și recăpătase sîngele rece. A o împinge pe Alberte să accepte era singurul mod de a o încăpățîna în refuzul ei, se gîndi el cu aparenta luciditate pe care o ai cînd ești agitat. Dar de ce oare dorea, în același timp, ca fata să accepte ?

— Alberte, e ridicol, spuse el cu o convîngere uimitoare. Din moment ce-o să te măriți cu cine vrei... Eu o să mă ocup de afacerile tale, n-o să ai nici o grijă...

— Hai, domnișoară ! spuseră ceilalți doi, aproape în același timp.

Alberte nu spunea nimic. Își regăsise încăpățînarea de copil : la adăpost înapoia acelei tăceri, i se părea că astfel va scăpa de ei. Nu mai judeca, nu mai încerca să înțeleagă, nu mai voia decît să scape.

— Aș vrea totuși, spuse notarul care se impacienta, să știu ce facem. Dacă actul nu se încheie, am clienți care...

Un zgomot venind dinspre pat îl întrerupse. Klaes van Baarnheim deschisese ochii, iar buzele uscate lăsau să scape acest geamăt care devenea o chemare aproape amenințătoare :

— Alberte !

— Ah ! spuse doctorul Franck cu satisfacție. Injecția își face efectul. Ei, acum va rezista bine o jumătate de oră.

Notarul schiță un gest șocat, temîndu-se să nu fi auzit Klaes. Dar bătrînul n-o privea decît pe Alberte, care se apropia încet, cu fruntea plecată.

— Nerecunoscătoareo ! spuse el deodată cu o voce foarte limpede. Nerecunoscătoareo ! N-am făcut decît binele toată viața mea și iată ce primesc drept răsplată !

Pleoapele grele, violacee, păreau și mai umflate, și mai respingătoare ; figura congestionată semăna cu un cap de animal monstruos cu vene enorme, proeminente.

— Am scos-o din noroi, spuse el cu o voce aproape joasă. Fără mine n-ar fi decît o chelneriță de berărie, poate o prostituată ! I-am dat totul, educație, rochii, tot ce-a dorit, nu-i așa, Philippe ? Mi-am făcut datoria în întregime. Și poftim... Spune-mi ce ți-am refuzat ? Pentru maică-ta plătesc la clinică două sute

de franci pe zi. Și nu-i primesc oare pe toți păduchioșii pe care mi i-ai recomandat ?

Privirea păru să-i rătăcească pe tavan ; spuse cu o oarecare asprime (dar cui se adresa ?) :

— Trei sute de mii de franci spitalelor ; poameni — zece mii de franci pe săptămînă ; cadourile nu se pot cifra. O pensie soră-mii ; îl voi ajuta pe Philippe să-i facă zestre Louisettei ; pe artiști i-am ajutat, pe toți, pot să ți-o spună. N-am conturile la mine, dar...

Privirea îi coborî, întîlni silueta adusă de spate a Albertei. Cu o energie neprevăzută, Klaes se îndreptă. Vocea îi deveni vicleană, insinuantă, întretăiată din cînd în cînd de un șuierat neașteptat care îl făcea să cadă înapoi pe pernă ca să-și recapete răsufierea, cu toată energia lui de bătrîn luptător.

— Să discutăm. Nu vrei, nu vrei, te cam grăbești. Știi că aş putea... Da, fără acordul tău, maestrul Zimmermann ți-a spus-o. Dar eu sînt jucător cinstit. Nu te silesc. Gîndește-te. N-am fost întotdeauna de acord noi doi ? Îți făceau plăcere banii pe care ți-i dădeam. Făceai economii. Și acceptai să-ți fac zestre. Din cauza asta îmi ascundeai idila ta. Atunci ? La urma urmei, ești fiica mea.

Posesivul răsună ca o sfidare în camera tăcută.

— Dacă refuzi, tot o să-ți rămînă asta. Să nu te atîngi de bani ? Da, poate o lună sau două. Și pe urmă ce te faci ? Devii iarăși chel-

neriță ? Să sfârșești ca maică-ta ? Cu educația pe care ți-am dat-o ? N-ai putea, chiar dacă ai vrea. Și-atunci ? Și-atunci ?

Vocea i se umfla triumfătoare, în pofida apăsării, a răsuflării care îl părăsea. Dădea ultima lui bătălie, el care nu pierduse nicio-dată. Nu mai era momentul să se întrebe pentru cine și împotriva cui. Trebuia să cîștige, și gata. Vocea-i puternică acoperi glăsciorul încăpăținat, care încerca să spună ceva.

— Nu vrei să te întorci de unde ai venit, spuse el gîfîind, ca și cum s-ar fi luptat cu valurile. Nu mai trăiești ca ei, nu mai vorbești ca ei, și oare ei nu știu că tu ai pus să fie închisă maică-ta ? Cel mai mic gest al tău, vocea ta, vocea pe care o ai acum, strigă că ești fiica mea. Îmi semeni mie ! Să te îmbraci ca ei, să te distrezi ca ei — n-o să mai poți niciodată. Nu poți refuza banii ăștia. Sînt ai tăi. Ai tăi !

Se opri o clipă să-și recapete suflul. Cu mîna crispată, strîngea marginea scaunului pe care fata se așezase.

— N-o să iau banii, o să mă mărit cu Yves, spuse ea aproape calm.

— N-o să te măriți cu el. Eu îl cunosc așa cum îmi cunosc buzunarele : e un mic vîntor de zestre Sarfati al tău, un tip de falit care-și zboară creierii cu pistolul. Are cui să semene, taică-său e absolut la fel. Și tu crezi că o să riște să se însoare cu o fată fără nici un ban ? O să fugă cît îl țin picioarele, asta

da. Creier puțin și nerv deloc ; o jucărie frumoasă pentru o fată bogată : nici pe el n-o să ți-l poți plăti.

Alberte tăcea. Capul plecat, căruia nu i se vedea decît părul întunecat, încă mai schița un semn negativ.

— Îți trebuie banii ăștia, Alberte. Tu nu ești fără ei, fără mine. Ți-i dau așa cum ți-am dat totul ; cînd ai venit aici, nu știai nici măcar să vorbești, sau cum se stă la masă... Puneai vin în supă, îți amintești ?

Rise cu o cruzime superbă, inspirînd aer cu violență. Încă zece minute și cîștiga, se gîndi. Simțea în el acea căldură binefăcătoare care-i preceda victoriile. Tăcu o clipă, mîncînd din ochi prada-i mizerabilă.

— Sărmană Alberte ! spuse el deodată cu un fel de tandrețe în voce. Nu vrei, nu vrei... Nu voiai nici cînd ai venit aici să te numești Alberte, îți amintești ? Mă cheamă Bertha, mă cheamă Bertha... Opt zile n-ai spus nimic altceva. Și acum...

Vocea lui crescuse din nou, disprețuitoare, triumfătoare și mîngîietoare în același timp :

— Și acum ești Alberte. Și peste o clipă vei fi Alberte van Baarnheim, fiica mea ! Maestre Zimmermann, destul cu fițele. Poți să aduci actul și să-mi dai un toc ? O să-i facem un bine acestei prostuțe în ciuda ei...

Notarul se apropie puțin stînjedit de propria-i persoană, se așează la căpățiul bolna-

vului și aruncă spre acesta și spre Alberte o privire neliniștită. Klaes van Baarnheim căzuse înapoi pe perne, scăldat în sudoare, cu un mic zîmbet pe buzele crispate. Alberte era nemișcată, fremătînd, cu brațele încrucișate pe piept.

— Iată actul, domnule. Vreți să-l citiți ?

Klaes van Baarnheim încercă să se ridice, căzu înapoi. Cu respirația întretăiată, nu putu să articuleze nici un cuvînt, dar arătă cu un gest că voia un stilou.

— Pofțiți stiloul meu, murmură notarul coborînd privirea. Spectacolul îi părea deosebit de penibil și de cîteva minute lupta împotriva unei senzații de greață crescîndă. Încet, mîna lui Klaes van Baarnheim care părea îngreunată subit, se ridică și apucă stiloul.

— Aici, domnule, aici.

Mîna coborî prea trusc, găurind cearșaful pe care se lăși o pată de cerneală.

— Țineți-i mîna, spuse Philippe.

Mîna Albertei se ridică, pluti un moment deasupra foii de hîrtie, o apucă blînd, o mototoli parcă distrat și o rupse în tăcere. Apoi parcă îngrozită de propriul ei gest, fata fugi spre ușă. Doctorul Franck o opri în prag.

— Vă puteți lăuda că ați făcut o treabă bună ! spuse el cu asprime. L-ați omorît, da, priviți-l, dar priviți-l !

Intr-adevăr, pe perne, Klaes van Baarnheim se zbătea cuprins de o sufocare atroce, strîngînd cu putere brațul notarului îngrozit.

— Spuneți-i că primiți ! șuieră medicul. Atitudinea dumneavoastră e o crimă ! Spuneți-i că primiți și o să moară liniștit. După aceea o să fiți liberă să faceți ce vreți. Hai, spuneți-i !

Îi dădu drumul, convins că fata se va duce spre taică-său, dar ea se și repezise afară din cameră, spre scara pe care o coborî în fugă. Se auzi trîntindu-se o ușă. Doctorul Franck ridică din umeri.

— Altă fiolă, spuse el Suzannei.

Îl eliberă pe notar care se repezi imediat spre baie, de unde se auzi un sughiț puternic. Philippe rămase nemișcat tot timpul cît durase această scenă.

— Aproiați-vă, domnule, îi spuse medicul. Poate că prezența dumneavoastră o să-l ușureze un pic...

— Mă îndoiesc, reuși să spună Philippe simțind un nod în gît. Oare unde se dusesese Albërte ? Nebună. Nebună, era nebună.

— Vă înțeleg emoția, spuse doctorul Franck. Atitudinea acestei fete a fost într-adevăr... În sfîrșit, un cuvînt era deajuns. Trebuie să fie puțin... anormală, nu ? Adesea, copiii alcoollicilor... Fiică-mea o îngrijește pe maică-sa, un caz psihiatric frumos și... Ah ! Iată că-și revine iarăși. Cîtă putere are omul ăsta ! E fantastic, pentru că după efortul pe care l-a

făcut, mărturisesc că mă așteptam să-l văd secerat deodată. Ce nenorocire că n-a fost îngrijit mai din vreme ! Corpul lui a fost durat să trăiască o sută de ani. Doar inima asta uzată... Foarte emotiv, fără îndoială, sub aparența unui om vesel. Poftim, îi vedeți buzele ? Încearcă iarăși să vorbească. Și-o să reușească, animalul ! Ah ! Nu se mai găsesc din ăștia, în zilele noastre.

— Philippe, spuse Klaes van Baarnheim cu o voce foarte joasă.

— Da, unchiule.

— Vreau să-ți dau ție tot, tot. Nimic pentru soră-mea și nici pentru Roger. Au fost... Ei nu merită. Să crape de invidie. Notarul e aici ?

— Vi-l caut, vi-l caut, spuse doctorul cu grabă.

Klaes van Baarnheim îl fixă pe nepotu-său cu o privire bănuitoare.

— Accepți, Philippe ? murmură el. Accepți totul ?

— Da, unchiule. Sigur că da, spuse Philippe cu nerăbdare.

Voia, voia să știe ce se întâmplase cu Alberte. Și dacă plecase. Să plece ? Oare să nu mai știe niciodată ce s-a întâmplat cu ea ?

— N-am cerut niciodată nimic nimănui, spuse Klaes. Niciodată. Și n-o s-o fac acum. Își închipuia poate că o s-o implor ? Nicio-

dată. Pe nimeni. Nu mi-e frică. N-am cerut nimănui nimic.

Și totuși acum cerea orgoliosul bătrîn, cînd, cu o voce aproape rușinată, întrebă :

— Iei totul, Philippe ? Iei totul asupra ta ?

— Da, spuse Philippe fără să-l asculte măcar, fără să înțeleagă măcar această supremă neliniște, nevoia de eliberare, povara care urma să cadă pe umerii săi.

Foarte palid, cu o batistă la gură, notarul se apropia.

— Iată un act, domnule, nu prea legal, dar în sfîrșit... Doctorul Franck și domnișoara Suzanne o să binevoiască să semneze ca martori.

— Tocul, ceru berarul cu o voce abia perceptibilă.

În clipa cînd coborî brațul, privi cu îngrijorare spre Philippe, ca și cum s-ar fi temut ca refuzul Albertei să nu se repete și, deși era preocupat, Philippe observă cît de stranie era privirea aceasta umilă, de cerșetor, a feței aceleia atît de mîndre.

— Semnează, semnează, unchiule, spuse el cu o milă nedeslușită. Nu te teme de nimic. Eu sînt aici.

Cu un efort, berarul formă fiecare literă a numelui său.

— Așa. Acum o să vă puteți odihni, spuse doctorul Franck cu o bunăvoință profesională, ajutîndu-l să se culce din nou pe spate.

Și către Philippe :

— Are atâtea resurse, sărmanul, că încă nu mi-am pierdut orice speranță. Uneori, o ușurare psihologică...

Un suspin răgușit îi făcu să se întoarcă. Ochii berarului erau larg deschiși, într-un mod ciudat, cu o expresie de uimire bizară.

— N-a vrut banii... spuse el cu o voce joasă, dar foarte deslușit. N-a vrut... De ce...

Buzele i se mișcă iarăși, păru că face un suprem efort, iar ochii fixară cu aceeași expresie uimită tavanul.

— Domnule ! spuse notarul cu o voce gîtuită, oare...

Doctorul Franck puse mîna pe pieptul bolnavului.

— Dar... Pe legea mea, da ! spuse el cu un zîmbet de scuză. Ca o scrisoare la poștă. Ei, bine, iată ce dovedește în suficientă măsură că știința nu este infailibilă... Sau, cel puțin, modeștii ei servitori. Bietul om ! S-a consumat, într-adevăr, în mod exagerat. O să întocmim actul de deces. Doriți...

Philippe ieșise.

— Ciudați moștenitori ! spuse profesorul cu nemulțumire. Dacă am înțeles bine, își petrec timpul urmărindu-se pe scări.

— Oh ! Am văzut imediat că era ceva între ei, spuse notarul cu satisfacție.

Începea să-și recapete culorile, deși evita să privească spre cadavru.

— Cine știe dacă nu cumva au pus la cale toate astea ca să termine mai repede cu sărmanul van Baarnheim ?

În pofida aerului său disprețuitor, medicul era interesat.

— Credeți ? Este evident că altfel comportarea fetei nu poate fi înțeleasă. Să refuze o asemenea avere ? Trebuie să fie nebună... Țineți seama totuși de faptul că poate este. Am observat-o în timpul scenei, și apatia ei, pupilele dilatate erau destul de suspecte. Temperamentele acestea în aparență robuste ascund, cel mai adesea, tulburări mintale deconcertante.

— Eu nu prea cred în tulburări mintale când e vorba de bani, spuse notarul. Credeți-mă, au vrut să-l omoare pe bătrînul berar. O emoție puternică era de ajuns, ați spus-o dumneavoastră înșivă.

Se îndreptară spre ușă.

— Da, spuse medicul, dar de ce oare s-o fi exaltat bătrînul așa cînd a văzut că fata îl refuză ? Ce-l mai interesa ? Nu l-aș fi crezut atît de sentimental. Rechinii ăștia bătrîni au uneori surprinzătoare resurse de emotivitate.

— Da, suspină notarul. De ce ? Cum spunea și el. O moarte frumoasă cu un semn de întrebare.

— Aș paria bucuros că era primul din viața lui, spuse medicul zîbind. Sărman prieten ! Era și timpul.

În pragul ușii își strînseră mîinile.

*

După ce coborî scara, Philippe o întrebă pe Suzanne :

— Unde este domnișoara Alberte ?

— În grădină, cred.

Alergă într-acolo și n-o văzu. Atunci își aminti de cabană și se apropie fără zgomot.

— Eram sigur de asta, spunea Yves furios. S-a dus dracului ! Ce tip ! Sărmana de tine, cred că ai primit o lovitură... Deci, ei sînt cei care... Asta e prea de tot ! Trebuia să se întîmple...

Ea nu spunea nimic, ghemuită la pieptul lui, venindu-și în fire treptat după groaznicul abis în care crezuse că-și pierde mințile. Era oare salvată ? Auzea inima lui Yves bătînd grăbită.

— Ce să facem, ce să facem ? Draga mea ! Nu crezi că ar trebui să te întorci acolo ? Poate că mai e o speranță ?

Fără să se dezlipească de el, scutură din cap. Nu mai voia să se gîndească, să caute, renunța la totul în afară de îmbrățișarea lui în această căldură protectoare.

— Alberte ! Nu era... Ba da ? A murit ?

Cu un uriaș efort, fata se smulse din apatie.

— Încă nu, spuse ea.

Vorbăa cu o voce groasă. Î se părea că nici-odată n-o să mai poată ridica vocea.

— Dar atunci trebuie să te întorci acolo, draga mea ! Alberte ! Te implor !

Vocea îi fremăta, începu să tremure nervos, iar pe obraz îi apăru acea cută pe care Alberte o cunoştea bine şi care o umplea de milă şi tandreţe... Dar nu mai putea face nimic. Nu mai auzi nici măcar pasul uşor care trecea pe lângă cabană.

— O să te însoţesc pînă la uşă, dacă ți-e frică să te întorci. În situația în care se găseşte el, nimeni n-o să mai bîrfească. Haide, repede ! Poate că mai e în stare să semneze, nu se ştie. Sînt muribunzi care...

O cuprinsese de mijloc dar ea refuza să se lase trasă, agăţată totuşi de el, încă mai încercînd să uite şi să-l facă şi pe el să uite, într-o îmbrăţişare, tot ce se petrecea în jurul lor. Yves îi dădu drumul. Dealtfel, avea puţină putere în braţele tremurătoare. Alberte se lăsă să cadă pe vechiul cufăr din fundul cabanei ; Yves îngenunche lângă ea, străduindu-se să fie calm, blînd, dar cuprins de panică, ştiind că timpul trece şi că bătrînul agoniza, poate, acolo şi că toţi banii se duceau pe apa sîmbetei... Nervii începeau să i se încordeze într-un mod pe care îl cunoştea bine ; simţea cu nelinişte răsucindu-se în el furia aceea neputincioasă care se sfîrşea cu lacrimi. Şi era pentru prima oară cînd, departe de a-l consola, fata îi provoca slăbiciunea aceea odioasă. Şi totuşi Alberte cunoştea prea bine proiectele pe care

el și le făcuse, necazurile pe care le îndurase dintotdeauna.

— Alberte, spuse el cu înfrigurare, fă-o pentru mine. Știi că te iau oricum în căsătorie, dar ar fi mult mai bine, mai ușor...

— Eu sînt cea care n-a vrut.

Vocea ei era deosebit de calmă în mijlocul tăcerii. Alături, în șopronul de lemne, trosni un buștean.

— Care n-a vrut ce ? (Nu putea să înțeleagă).

— Banii.

— Ce bani ?

Era calmă, calmă, de parcă ar fi fost adormită. Sau, poate, dincolo de peretele subțire, era altcineva care purta povara de neliniște a acestui minut ?

— Ce bani ? Spune !

— Banii... lui, spuse ea cu un gest nedefinit.

— Nu vrei să spui... Nu vrei să spui că dinadins... Ți-ai pierdut capul și mă faci să înnebunesc ! Spune : el, în ultimul moment, n-a vrut să-ți dea banii, așa este ? L-am văzut trecînd pe notar. A urcat notarul ?

Cu o răbdare exasperată, părea să învețe pe un copil alfabetul.

— Da.

— Bine. Și ce s-a petrecut după aceea ? Alberte răspunse docilă :

— După aceea n-am putut.

— N-ai putut, ce ?

— Să iau banii.

În sfîrșit, era limpede. Simți cum brațul care îi strîngea umerii îi dă ușor drumul.

— Tu... Tu vrei să spui că el voia și că...

— Da, spuse ea cu același calm.

Yves își șterse fruntea. O vîină i se zbătea foarte tare în tîmplă. Simțea că înnebunește, era sigur.

— Nu-ți dai seama ce vorbești ! Nu e posibil ! N-ai putut să-mi faci una ca asta.

Vocea lui neutră o liniștea oare pe Alberte ? Fata se plecă repede spre el.

— Yves, înțelege-mă... Nu puteam... N-a fost dinadins dar... Nu puteam, Yves...

— Nu puteai să-l lași să ți-i dea ? De ce ?

Era aceeași voce neutră, atonă. Cînd plecaseră din casa lor luxoasă ca să locuiască în cămăruța de la antrepozite, taică-său și el, copil de zece ani, fuseseră la fel de rigizi. Dar lovitura asta era și mai puternică ; ea, de care el își legase toate speranțele... Fata șovăia, căuta cuvinte și nu le găsea `ca să-și exprime groaza subită în fața acestei morți care semăna atît de puțin cu altele. Frica înaintea acestui suflet care voia să ia, să ia mereu, în timp ce ea, cu fiecare zi care trecea, era tot mai prizonieră... Cum s-a tras înapoi instinctiv, în fața ofertei care semăna cu o cursă... Voise să fugă, asta era totul. Îi fusese frică. Putea el oare s-o înțeleagă ?

— Frică de ce ? I-a fost frică ? Nebună, nebună și tîmpită ce ești ! Dacă m-ai fi iubit...

Nu se mai stăpînea. Cu capul în mîini, izbucni în hohote uscate, respingînd cu furie timida ei îmbrățișare.

În întuneric, rezemat de grămezile de lemne, Philippe asculta. Măcar, se gândi el, de n-ar părăsi-o Yves chiar atunci. Nu imediat. Nu în clipa asta în care ea nu înțelesese nimic și pierduse totul. „Nu înțelesese nimic... nu înțelesese nimic.“ Era fraza pe care Alberte o repeta cu o sărmană încăpăținare. Își cerea iertare, cerea o clipă de răgaz ca să-și recapete răsuflarea, să-și recâștige poziția. Acum vorbea repede, în fraze scurte, întretăiate, fără îndoială nu atît ca să se explice, cît ca să mai întîrzie clipa pe care probabil că o presimțea, cînd Yves se va ridica.

— Nu știi ce m-a apucat... Era atît de greoi, atît de sigur... Ne disprețuia pe toți, știi, ai spus-o tu însuși odată... Urma să moară și credea că totul era așa, în sfîrșit, într-un fel care era fals... Și mama e acum așa... Simplă și... parcă moartă, Yves ! Înțelegi, nu-i așa că înțelegi ?

Bineînțeles că el nu înțelegea nimic. Cum ar fi putut să înțeleagă ? Dealtfel, ce era de înțeles ? Sărmană copilă tulburată, care ceda cine știe cărei mîndrii ridicole, cărei nevoi de răzbunare poate ! Și cărei frici ! Ea însăși nu înțelegea... „Nu știi ce m-a apucat.“ O voce sfișietoare de umilință, ca a unei servitoare căreia i se face rău și care, căzînd, sparge un pahar... „Așa de simplă... parcă moartă...“ Da, ei toți erau morți, morți de foarte mult timp. Ce importanță mai avea ? Dar ei îi fusese frică.

„Copila mea... se gândi el cu un fel de tandrețe. Sărmana și proasta mea copilă care

te dai cu capul de pereți și crezi că dovedești ceva... Doar eu reușesc, poate, să înțeleg câte ceva din ceea ce tu însăți nu înțelegi...”

După perete se făcuse liniște. Apoi se auzi un strigăt ușor.

— Yves !

Un zgomot de pași.

— Unde te duci ?

— Acasă, spuse băiatul cu asprime.

— Yves, n-o să mă părăsești ? spuse ea cu voce joasă.

Urmă o clipă de liniște. Șovăia oare s-o părăsească, sau doar să vorbească ?

— Știi bine, spuse el cu și mai multă asprime. Oh ! Dacă s-ar fi întâmplat o nenorocire, te-aș fi luat fără un ban, bolnavă, oricum. Dar...

Vocea i se frînse, trebui să-și recapete suflul. Trebuia să lovească repede, cu cruzime, ca să nu se prăbușească.

— Nu te iubesc ! spuse el cu grabă. Nu te-am iubit niciodată. Te consideram proastă și îmi băteam joc de tine. Te-aș fi luat în căsătorie pentru banii tăi sau pentru sănătatea ta, da, știu, tocmai am afirmat contrariul. Dar era fals, fals. Nu te-am iubit niciodată.

Deodată lovi în ceva cu pumnul.

— Și-i aveam ! spuse el cu un fel de geamăt. Aveam totul, casa, banii, ne căsătoream, eram liniștiți pentru totdeauna...

De acum înainte nu va mai scăpa niciodată de frica asta. Alberte îl aruncase din nou aici, fără milă, pentru totdeauna. Să se răzbune repede, înainte de a fi din nou singur.

— Nu ești decît o biată nebună, ca mai-că-ta. O să ajungi o bețivă ca ea, o epavă. Erai sătulă să te porți frumos, să te stăpînești. Te-ai culcat cu mine, așa cum te-ai fi culcat cu oricine. Tu...

Philippe cunoștea bine această furie de a distruge, de a devasta, care punea brusc stăpînire pe băiat. Și ce pradă frumoasă era Alberte, acest corp splendid, umilit astfel, acest suflet tulburat, silit cu atîta ușurință să ceară iertare... Bucurie a copiilor care chinuie animalele, bucurie a călăilor, a stăpînilor, a amanților iubiți prea mult... Philippe o cunoștea, o încercase, se gîdea chiar că, poate, în cuvintele lui Yves nu totul era fals și totuși o parte din el însuși se zbătea împreună cu ea, suferea, sîngera tot mai mult în fiecare clipă.

— Niciodată n-o să te mai pot strînge în brațe. Să te strîng și să știu ce mi-ai făcut, mie care aveam încredere în tine, da, eram atît de prost ! Niciodată n-o să mai am nici un singur gînd pentru tine !

Nimic. Nu-i mai rămînea nimic. Philippe o știa înaintea ei. Într-adevăr ce-i mai rămînea din moment ce Yves pleca ? „Și toate astea sînt atît de inutile, atît de inutile...” Klaes murise tulburat. Elsa va trăi în mizerie. La ce serviseră toate astea ? „Copila mea, copila mea...” Și totuși, suferea împreună cu ea. Dorința pe care fata i-o stîrnise dispăruse de secole. Orice dorință îl părăsise.

Un pas greu se auzi îndepărtîndu-se, în grădină. Singură în cabană, fata nu plîngea. Fără îndoială că încă nu înțelegea. Erau amîndoi

acolo, de o parte și de alta a peretelui, fiecare nemișcat, fiecare cufundat, fără îndoială în tăcerea cea mai profundă a sufletului. Dură un timp îndelungat, fără început și fără sfârșit, un timp infinit de desperare și de liniște. Apoi o auzi ridicându-se. Pașii ei prin fața șopronului, rochia ei atingând scândurile. Se îndrepta spre casă. Philippe ieși. În urma ei, traversă salonul, holul tăcut, deschise din nou, fără zgomot ușa de la stradă pe care ea o închisese în urma ei și privi. Alberte se îndepărta încet. Își aruncase un șal pe umeri, așa cum fac multe femei din cartier, muncitoare sau vânzătoare, când se întorc acasă... La fel ca ele. Și oare nu era la fel ca ele? Nu va fi într-o zi? N-o s-o întâlnească oare, chelneriță într-o cafenea deocheată, vânzătoare într-un mare magazin, funcționară într-un birou, spălătoare de vase? Liniștită, poate mediocru fericită, nereținând din această aventură absurdă decât o „decepție“, cum spun femeile... Când va fi uitat totul despre ziua în care fusese mai singură decât oricine pe lume. Când își va fi jucat rolul, micul ei rol în economia lumii, fără să-i înțeleagă sensul.

O clipă, cum Alberte se opri în colțul străzii, se simți ispitit să alerge spre ea, să-i spună că povara aceasta de singurătate n-o purtase zadarnic... Dar la ce-ar fi slujit? Și poate chiar că fata ar fi considerat faptul drept o batjocură în plus... Trebuia s-o vadă dispărînd, neducînd cu sine decât victoria aceasta derizorie, inutila ei despuiere. Inutilă? În pofida frigului, Phi-

lippe rămînea nemişcat, nedezipindu-și privirea de pata întunecoasă pe care o făcea șalul la colțul străzii. Apoi Alberte păru să se hotărască să intre cu curaj printre casele oarbe, în întuneric. Dădu colțul străzii și dispăru.

În casă, îl chemau, îl căutau pe Philippe. Dar el nu se mișca, ieșit pentru totdeauna din tumult, îmbrîncit de un trecător, insensibil, nemişcat, cu o lacrimă curgînd pe fața-i distrusă, vicioasă, dar poate salvat.

DIN ACEEAȘI COLECȚIE:

Au apărut

Andrée Chedid	— CELĂLALT
Stig Dagerman	— URME DE PAȘI SUB APĂ
Vsevolod Ivanov	— NISIPURI ALBASTRE
Paul Kuusberg	— O ZI NEOBIȘNUITĂ
Hubert Lampo	— SOSIREA LUI JOACHIM STILLER
Bozin Pavlovski	— DUVA
Mazo de la Roche	— CLANUL WHITEOAK
José Luis Sampedro	— APELE CARE NE POARTĂ
Nathalie Sarraute	— FRUCTELE DE AUR
Enn Vetemaa	— RECVIEM PENTRU — MUZICUȚĂ
Felix Antoine Savard	— MENAUD, OMUL PĂDURII

Vor apărea

Carlos Flores	— CRIZA
Vladimir Paral	— TÎNĂRUL ȘI BALENA ALBĂ
Nevena Stefanova	— MULAJUL DE GHIPS
Herman Teirlinck	— ROLANDA

Lector: ANGELA CISMAȘ
Tehnoredactor: NICOLAE ȘERBĂNESCU

Tiraj 25.110 broșate. Bun de tipar: 06.04.1978.

Coli tipar 11,25



Tiparul executat sub comanda
nr. 1693 la
Întreprinderea poligrafică
„13 Decembrie 1918”
str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97
București,
Republica Socialistă România

EDITURA UNIVERS

Françoise Mallet-Joris

MINCIUNILE

„Carte cu un stil dens, rațional, balzacian, *Minciunile* s-a bucurat de un mare succes de critică și de librărie, Françoise Mallet-Joris demonstrând că poate să exploreze [...] și căile lumii reale. Originalitatea stilului ei ironic și incisiv, plin de forță, se apleacă de astă dată cu o minuțiozitate flamandă asupra agoniei frământate a unui om de afaceri.”

Pierre de Boisdeffre

COLECȚIA GLOBUS

